
900000007980

S. SATYRI CONFESSORIS DIVI AMBROSII FRATRIS

In Basilica olim Portiana,

Nunc Sancti Victoris ad Corpus Mediolani quiescentis

TVMVLVS ILLVSTRATVS

A P. D. RAPHAELE MONETA
Mediolanensi Monaco Oliuerano.

GENVÆ, M.DC.LVI.
Ex Typographia Benedicti Guaschi.
SVPERIORVM PERMISSV.

1656. *die* 22. *Augusti*.

Imprimatur ex auctoritate Illustriss. Magistratus Inquisitorum Status.

Franciscus Castellinus Cancell.

GIBERTO BORROMAEO S. R. E. CADINALI EMINENTISSIMO.

Ibellum hunc, CARDINALIS AMPLISSIME, ſi ſemel oculis excurrere non grauaberis, intelliges ſtatim cur ad te rectà contenderit; ſiquidem eam propugnat veritatem, quæ à D. Caroli oculatiſsimo teſtimonio comprobationem accepit. Quid ni igitur patrocinium ab illo petat, qui D. Caroli hæres eſt non minus in virtutũ

A 2 copia

copia, quàm in ſanguinis prerogatiuis? Quod ad me attinet, non ſum paſſus magnæ illius animæ acta ad trutinam reuocari. Ingẽs in rebus ſacris mentis ardor, diligentiſſimum in omnibus ſtudiũ, rerum peritia, numinis aſsiſtentia, quibus ille abundè fuit inſtructus, ſatis tutos nos reddunt. Et tamen, cum non defuerit, qui ſuper hac ſecuritate, cui ſemper indormiuimus, eidem ac nobis præiudicia licet præpoſtera conſtruxerit; tuæ auctoritatis partes erunt, hæc vtcumquè diſſoluere. Id commodi, vtilitatiſquè meæ eſt, quod me ad laborem hunc apologeticum tibi dicandum impulerit; cęterùm, eo amoto, pro-

pro

prio adhuc iure tibi deberi nullus inficiabitur; siue quia Oliuetanus Ordo, qui Sāctissimo Heroi, dū vixit, in pretio, in vsu, & in delicijs fuit, clarissimę familię tuę obæratum se sentit, siue quia ego præclaris tuis meritis, ac virtutibus addictissimus, summam meā obseruantiam, ac reuerentiam in te, quanquàm nondum de facie cognitum, iamdiù debebam aperire. Vale, sacræ purpurę, quam deosculor, ornamentum ac decus. Mediolani. Idibus Nouembris CIↃ IↃCLVI.

Amplitudinis tuæ Emin.

Infimus cliens
D. Raphael Moneta Mediolanensis
Monachus S. Victoris.

Facultas Reuerendiss. P. D. Romualdi Cauacciæ Genuensis Congregationis Oliuetanæ Abbas Generalis.

CVM opus inscriptum, *Sancti Satyri Confessoris D. Ambrosij fratris Tumulus illustratus* à P.D. Raphaele Moneta Mediolanensi nostrę Congregationis Monacho compositum nonnulli eiusdem nostræ Congregationis Theologi recognouerint, ac in lucem edi posse probauerint, facultatem impertimur, vt si ita ad quos pertinet, videbitur, typis mandetur. In quorum fidem pręsentes manu nostra subscriptas, & sigillo nostro munitas dedimus. Ex Monasterio nostro Montis Oliueti Maioris die 23. Iulij 1656.

D. Romualdus de Genua Abbas Generalis qui supra.

Locus ✠ Sigilli.

D. Ioseph Maria de Vrbe à Secretis de mandato.

CEN-

CENSVRA.

EX speciali commissione Reuerendiss. P. Magistri Augustini Cermelli Generalis Inquisitionis huius Sereniss. Dominij Genuensis attentè legi huiusmodi manuscriptum videlicet *S. Satyri Confessoris D. Ambrosij fratris; In Basilica olim Portiana, nunc S. Victoris ad Corpus Mediolani quiescentis, tumulus illustratus à P. D. Raphaele Moneta Mediolanensi Monaco Oliuetano.*

Quod quidem meo videri est pro veritate apologeticũ; In illo enim Oliuetanus Raphael ad tumulum mysticum ducit Tobiam, & reducit, non satyricis vsus facibus, sed perlucidis illustrans luminibus Satyranum corpus; ac vtiquè trahens de occultis suauiter veritatem: & ideo cum nihil omnino, aut Sancte fidei, aut bonis moribus sit aduersum, quinimmò multa pietate refertum, vt typis mandetur, & corde, & manu dignum existimo. Ex Pacificæ Deiparæ Genuensi Cœnobio die 18. Augusti 1656.

Frater Dionysius à Genua ex Reformatis Minoritis Prouin. Minister ac Generalis Sanctissimæ Inquisitionis Consultor &c.

Stante

STante prædicta attestatione de mandato Reuerendiss. Patris Inquisitoris.

Imprimatur Frater Thomas de Augustinis Lector S. Officij Genuæ Cancell.

SYL-

SYLLABVS OPERIS.

FAX PRÆVIA.

Am-

AVCTOR

AVTHOR LECTORI
Beneuolo veritatis Studioso.

Rodibat Mediolani anno 1645. *liber cui titulus*, Ambrosianæ Mediolani Basilicæ Monumenta; *Ioanne Petro Puricello Authore, quùm ego Superiorum iussu, spiritualis tyrocinij præfecturam in Agro Brixiensi, ab vrbe, ac sæculo penè remotus, exercerem. Nequè id oneris, quod per plures insequentes annos protrahere coactus sum, huiuscemodi Historias quærere, aut euoluere sinebat. Anno demùm superiore* 1655. *è solitudine emergens in Patriam veni, ibiq; ab amico monitus, tùm de volumine edito, tùm de sententia, quam contineret, scilicet in nostra Mediolanensi Sancti Victoris Basilica, nec ipsius Martyris, nec Sancti Confessoris Satyri exuuias reperiri; dici vix potest quàm fuerim admiratus, & rei nouitatem, & hominis confidentiam, & nostrorum in tanta*

iniuria indolentiam , & silentium . Maiorem mouit bilem occasio comitandi exteros, Templum Cenobiumq; Victorianum inuisentes ; semel enim Religiosus Vir ex insignissimo Societatis Iesu Instituto , & præcipuæ dignitatis , indicanti mihi sub Altari principe condi Martyris Victoris Mauri , & Satyri Sancti Ambrosij germani fratris ossa , respondit ; Nuper sibi , dum aliam non longè distantem Basilicam inuiseret , sanctè affirmatum , in eadem Sancti huius Satyri corpus asseruari. Bini ergo nè , aiebat fuerunt Satyri , an vnicus , sed bicorporeus ? Túm ego Altare detegens, in marmore , sub quo Sacræ latent Reliquiæ legendam obtuli insulptam Epigraphem , enarrantem , eas à B. Carolo Cardinali , & Archiepiscopo in Basilica Victoriana veteri publicè repertas, anno 1576. ad hanc nouam esse translatas , ibiq; reconditas . His visis , visus est æquiescere . Iterum verò , dum eadem aduenæ , virtute , ac genere præstanti , repeterem , à ciuibus nostris , illum obsequij gratia comitantibus , pernegata sunt ; asserentibus , latè probatum à Puricello, Sancti Satyri Corpus, &

Prouincialis.

ex

ex consequenti S. Victoris, non nisi in Templo diui Ambrosij tumulatum. Ex tunc profectò desiderium vehemens exarsit videndi codicem; in quo apud amicum tandem reperto, sub num. 19. legi, vti ex infirmis dumtaxat coniecturis, & suppositis (vt scholasticè loquar) minimè subsistentibus, excogitauerit auctor alioquì eruditus, contra receptissimam, adeoq; testatam sententiam, tale commentum; quo sibi suasum habuerit, tàm clientibus suis rem gratam facere, quàm rudi populo imponere. Inde autem desii admirari, cur ex nostris nemo confutationi talium argumentorum operam dederit: vt potè quod nec ipsa, tanquàm leuissima, responsionũ indiga, nec authorem tanto honore dignum, existimauerint. Et quidem sola Diui Caroli inspectio, recens adhuc in hominum memoria. Diui inquam Caroli, cuius notæ Præsulis? sola eius iussu lapidibus insculpta enarratio; sola publicæ tabulæ, quas hic imprimendas curauimus, videri poterant satis ad errorem hunc redarguendũ: attamen vt cunctis displicesceret, quàm imbecillis arietibus altius infixam animis veritatem à sua sede deturbare conatus sit: operæ pretium

nos facturos esse putauimus, si eius rationes, si auctoritates, si coiecturas in mediũ adductas, ad trutinã reuocaremus. Quo in examine si quid interdũ liberè nimis, aut acriter intortum, in aduersariũ videatur; ipse, & qui legerit, excusabit, tùm si perpendat: tàm esse reprehensione dignũ illum, qui, alienam possessionem turbando, integræ vniuersitati non irritatus molestiam intulerit, quàm veniâ, eum, qui lacessitus, dum propria tuetur, in aliquam lædentis impegerit læsionem; tùm si animaduertat, quàm intem-
Num.476. *peranter ipse cum Ioanne Antonio Castellionæo, viro paris nobilitatis ac in rebus patrijs scribẽdis fidei, & diligentiæ, se gesserit. Cum enim scripserit suo tempore dubitatum, an Sanctiss. Ambrosij, Geruasij ac Protasij corpora in Ambrosiana Basilica reperirentur (cui tamen dubitationi ipse non subscribit, quinimò reluctatur) Puricellus ait, pronunciasse* rem auditu fœdam, sibique pudendam relatu; *Et*, quis talia effutientem, blaterantemquè non miretur? *Item*, Ille profectò in hac re plurimùm hallucinatus, *Rursusquè* Profectò somniauit. *Concluditque paragraphũ*

acerrima

acerrima Epiplexi: An etiam expectamus, vt articulatis hoc ipſum, *ſcilicet D. Ambroſij corpus adhuc in Ambroſiana requieſcere*, vocibus beſtiæ per vrbes, & compita loquantur? *Leuioribus certè ſuſpicionibus ductus eſt Puricellus ad deneganda Baſilicæ Victorianæ ſacra pignora: ſi ea tamen illi negotium aliquod faceſsiſſent; prudens ſcriptor ijs rationibus inniti debuerat, quæ eò ſunt probabiliores, quò præter afferentium auctoritatē, rebus ſub illis temporibus geſtis comprobantur. At ob incerta indicia ad incertiores illationes deſcendere, perinde eſt, ac malam cauſam in iuditio, cum egrè tueri valeas, nouis difficultatibus implicare, vt locus ſit paroemiæ,*

Non litem ſoluit, qui litē lite reſoluit.

Summa tamen hæc eſto, me, non conuiciandi gratia, ſed propriæ Eccleſiæ dignitatis aſſerendæ, calamo manum appoſuiſſe. Vale.

FAX

FAX PRÆVIA.

PLENDIDAE licèt in Cælis Sanctorum Animæ, ſicut ſol in conſpectu Dei, refulgeant: corpora tamen eorumdem in terris, altis infoſſa tenebris, ſæpenumerò deliteſcunt; ſiue hoc ipſis efflagitantibus Diuis, quibus aſpernantibus quodcumquè terrenum decus gloriæ, tota portio ſit in terra viuentium: ſiue mortalium id promerente nequitia, quibus irratus Deus Defēſores occultat: nec enim eorum reliquias digni ſunt colere, quorum detrectant imitari virtutem. Intereà dum corpora Sanctorum in pace ſepulta latent, dimicant inter ſe gentes, certatîm ſibi eorum corpora vendicantes: quorum ſola nomina apud eas viuunt in generationem, & generationem. Hinc in diuerſis Eccleſiaſticis hiſtorijs nihil

Card. Valer. lib. de SS. Verona cultis. nihil frequentius, nil magis obuium, quàm in vno, atquè altero, aut etiam pluribus locis idem Sancti Corpus iacere. Ossa Sancti Iacobi Maioris Apostoli, ad quæ ex toto terrarum Orbe Gallęcianam peregrinationem fideles ineunt, Veronenses existimant se colere in Ecclesia nostri Ordinis Grigianẽsis agri, non sine ingentibus miraculis inuenta, vt inquiunt, sub finem sæculi Christiani quartidecimi. Apud nos itidem in Ecclesia Sancti Laurentij veneratur Cremona etiam cum publica Magistratus ãnua oblatione, Corpora SS. Martyrum Persarum Marij, & Marthę, Coniugum, in Arca marmorea, affabrè elaborata per egregium Sculptorem Ieremiam Cremonensem: quæ eadem Romæ Diaconia Sancti Hadriani, nec non Ecclesia SS. Quatuor Coronatorum, in expositis marmoreis tabulis, sibi asciscunt. Gloriantur Venetiæ de corporibus Sancti Stephani Prothomartyris, & S. Nicolai Magni Myrẽsis Epi-

Lancellott. in Hist. Oliuetana.

Vasarius in Vitis Pictorũ 3. p.

Episcopi, cum tamen alterum Romæ ad S. Laurentij extra muros, alterum Barij in Apulia colantur. Denique verissimè pronunciauit Alciatus: *Innumeræ Diuorum reliquiæ, & plerumque eadem vbique gentium reperiuntur, & rumor, falsis authoribus principio vulgatus, ita demum animis nepotum insidet, vt verissimum esse vel iurati affirment*, quamdiù scilicet incerti manent absque legitima superiorum approbatione. Cuius rei causa multiplex esse potest: aut enim, qui partem dumtaxat Sancti alicuius possidet, per piam extẽsionem, vt ait Cardinalis Valerius, integrum sibi asserunt: cum tamẽ apud alios partes quoquè sint reliquæ, ab ijsdem pariter pro toto vulgatæ: aut sacris reliquijs clãculùm subductis, alioq; asportatis, priora sepulcra vel inania relinquuntur, vel suppositititijs corporibus replentur, ita vt fiãt mendacia Cenotaphia, dum in solo translationis loco verum loquuntur Epigraphes; aut quia postquàm contigerit

Rerũ Patriæ lib. 3.

Lib. de SS. Veronensib.

Philippus Ferrarius.

***

gerit

gerit ex vno in alium locum transferri, dum alius prioris, alius posterioris loci meminit scribendo, plura videntur loca eidem corpori assignari: aut demùm cum plures reperiantur Sancti cognomines, sepulti apud Gentes diuersas, vnaquæquè, reiecto minùs illustri, magis clarum sibi præsumit: sicut de duobus Nicolais accidit. Qui namque Venetijs colitur, Sanctus & ipse Myræ Episcopus, fortè alius fuit antiquior, & auunculus alterius Nicolai, cognomento Magni, qui Barij requiescit: & tamen ille pro celebriori hoc venditatur. Huiusmodi erroribus, quos hominibus parturit innatus amor erga Patriam, familiã, genus, & aliud quodcumque proprium, quæritans vndècũque gloriam, seu veram, seu iactatam, obstetricatur edacitas temporis: quippè dum ineluctabili arrodit dente manufacta mortalium marmora, æraquè ipsa (ne dum literaria monumenta) ac sus deque omnia vertit, noua substi-

Beatillus in vita S. Nicol. Magni.

tuendo

tuendo veteribus, ita vestigatores antiquitatum confundit, vt propè difficilius non sit, diuinare futura, quàm explorare præterita; quandoquidem est vtrôbiquè coniecturis agendum. Eapropter sunt inter ceteros Scriptores de re literaria maximè benemeriti, qui tempori colluctantes, historiæ scribēdæ desudant, aut consignando literis suorum temporum, quibus interfuerunt, acta; aut ex ætatum ruinis eruendo, quæ rursum componant, priscæ veritatis fragmenta. At nequè sic veritati tutò consultum est; alio namque, & alio prorsus modo rem eamdem accidisse, dum scribunt; ecce noua litiū seges: scinditur studia in contraria vulgus, disceptatur hinc inde; quisquè pro se allegat authores sibi fauentes. Quod veritatis detrimentum pessimum est, vbi de Sanctorum cultu agitur: etenim hærentes animi, ancipites, neutras Reliquiarum sanctarum, quæ in diuersis locis eædem asseruntur, aut etiam ado-

randæ exponuntur, firma fide, & religione venerantur. Quid ergo agendum, vt nec Sanctorum exuuię debito honore fraudentur, nec in Idoloduliã incidamus, non colenda colentes? In primis veneranda sunto Diuorum siuè corpora, siue lipsana, quæ Sacrosancta Romana decernit Ecclesia. Proximè, quæcunq; nonnullis seruis Dei cęlitus reuelata sunt. Siquidem non raró id consueuit Omnipotens præstare; tùm ad cõsolationem fidelium, tùm ad glorificationem ipsarum Reliquiarum, è minûs honesto loco transferendarum in decentiorem. Sic legimus, Luciano indicata corpora Sanctorum Stephani Prothomartyris, Gamalielis, Nicodemi & Abibonis: Patris, filij, ac nepotis: Diuo Ambrosio SS. Geruasij, & Prothasij, Vitalis, & Agricolæ, Nazarij, & Celsi: Diuo Norberto S. Gereonis, Ducis Legionis Thebæorum Martyrum. Denique apud Gazam Vrbem cui-

In Vita S. Stephani.

Paulinus in Vita S. Ambrosij.

cuidam piæ mulieri fideli ostensa sunt colligenda è Camelorum ac iumentorum ossibus, quibus intermixta fuerant, ne dignoscerentur, ossa trium fratrum Martyrum, Eusebij, Nestabi, & Zenonis. Secundùm hæc, adorato eas reliquias, quæ huiusmodi habentur citra controuersiam, communi Populorum consensu. In cæteris verò, de quibus est concertatio: & si omnes tutò, imò & meritoriè, coli queant (nam adorantium fidem, & affectum respicit Deus: propterea gratijs neminem fraudat optatis, vbicunque inuocentur deuotè Sancti, miracula præstans) nihilominùs certissimam de ijs veritatem nos assecutos esse censebimus, si tumuli inspiciantur, legitimè, & publica authoritate, ab Episcopis, coram illustribus, ac probatis testibus, nec non conuentis aduersarijs, quorum interest, nec reclamantibus: inueniantùrquè ibi corpora cum anti-

Sozomenes lib. 5. cap. 8. & Baron. ad Ann. Christi 362. ar. 154.

quis inſcriptionibus, quæ neutiquam ſuppoſititiæ adiudicari queant: ac demum de loco, ſitu, tempore cuncta concordent cum priſcis ſcriptoribus, populi voce, & maiorum traditione: quæ omnia cũ locupletiſſimè habeamus pro exiſtentia Corporis S. Satyri Confeſſoris in Eccleſia Sancti Victoris ad Corpus, his non aquieſcere, ſed oppoſitum aſſerere inanibus coniecturis, extortis quorumdã ſcriptorum ſententijs, non cohærentibus ſuppoſitionibus, affixis heſternè inſcriptionibus, nec ipſa corpora vſpiã oſtendendo, res eſt non minus periculi, quam audaciæ plena.

Porrò deceſſit inclytus Confeſſor Chriſti Satyrus Mediolani, anno ſalutis trecenteſimo octuageſimo tertio, vt latè in ſequentibus illuſtrabo, recens ex Africa reuerſus apud Magnum Ambroſium: qui dilectiſſimum fratrem ſibi ſanctitate, moribus, &

vultu

vultu consimillimum, in funere ore laudauit, oculis fleuit, humeris extulit, manibus tumulauit, supremi atquè æstimatissimi obsequij muneris ergo, iuxtâ, & ad læuam S. Martyris Victoris Mauri, quem indubiè Sanctus Maternus Episcopus condiderat in Basilica, nunc eius nominis, tunc Portiana vocata, à Portio conditore, filio celebris illius Philippi Oldani, qui in primitiua Ecclesia Mediolanensi solatium fuit viuentium, sepultor occumbentium; in qua eadem Basilica tùm ipse Ambrosius, tùm aliqui alij eius Prædecessores Cathedram tenuerunt. Rem ab origine claram, & sequentium sæculorum continuata traditione, literarumque monumentis restatam, vnus aut alter (præter Puricellum, cum quo congredimur) Scriptor, nec admodum perantiqui, verterunt in dubium: excidit enim ipsis è calamo, nescio quo pacto, nullam

afferentes suæ assertionis rationem S. Satyri Corpus iacere ad Sanctum Ambrosium: ducti fortè hac eorum propria ratiocinatione (cũ ante ipsos per mille ferè annos à depositione Sancti Confessoris nullus citetur pro huiusmodi opinione) quod charissimum germanum alibi non sepelierit Diuus Ambrosius, quàm in Basilica à se extructa, & denominata, vbi ipse, & Marcellina soror creduntur humati; non animaduertentes, quod alia fuerit sacri funeris curatori sententia, collocandi scilicet fratris reliquias, pro solemni eius æui Religione, apud Martyrem cuiusmodi nullus extabat in illa Basilica, tempore obitus Satyri. Siquidem prima in eam sunt inuecta, dum consecraretur, corpora Sanctorum Geruasij ac Prothasij, quadriennio post: & propterea tunc, vt adhuc prophana, idonea non erat ad Ecclesiasticas functiones Sacrificio-

rum,

rum, publicarum precum, & ſepulturæ fidelium. Ignorauerunt pariter ijdem Scriptores, quod poſtea compertiſſimum effectum eſt, Martyrem, cui S. Ambroſius aſſociauit fratrē Satyrum, fuiſſe Victorem Maurum: quem procul dubio ipſi cum reliquis Scriptoribus vniuerſoquè Populo Mediolanenſi venerati ſunt ſemper in Baſilica ſui nominis, cognomento ad Corpus idcirco donata. Nihilominùs cum nihil vnquàm ſit tàm abſurdè dictum, *cui aliqui non arrideant*, excepta fuit cum plauſu à Monachis Ambroſianis hæc prolata caſu ſententia, habens dumtaxat Authores, per Chiliadem ferè poſteriores Diuo. Satyro, præter anonymum incertæ ætatis Manuſcriptum de vita eius. Ab inde arbitrati *ſunt illius* Monaſterij Cænobitæ, ſe corpus tanti Santi poſsidere. Conſtans tamen permanſit apud Oliuetanos, & cordatiores Mediolanenſes,

ſes, fides; illud in Baſilica Victoriana ſeruari. Omnis ambiguitas demûm ſublata eſt anno ſeptuageſimo ſexto ſupra milleſimum, & quingenteſimum: cum, per noſtros Magnificentiori exędificata æde, placuit Deo, ſiue Oliuetanos pro impenſo opere religioſo munerari, ſiue ſeruum ſuum Carolum Borromeum, ſacrarum Reliquiarum ſtudioſiſſimum, ac obſequentiſsimum conſolari. Tunc enim, aduocato Sancto Archiepiſcopo ad recognitionem Sanctorum Corporum, quæ transferenda erant è veteri in nouum Templum, ipſo præſente, ac inſpiciente, cum præclaro comitatu, diruto Altari, effoſsis, apertiſquè marmoreis Arcis, reperta ſunt inter cætera, Corpora Sanctorum Victoris, & Satyri in eodem loculo, cum eorum nominibus antiquiſſimæ notæ, in lateritijs lapidibus, pro Ceruicali ſingulis eorum ſubiectis. Gau-

dio

dio perfusi sunt omnes, potissimùm Beatus Præses, qui tamen non leuis corde ad credendum, & statuendum in re tàm graui, studiosissimè scrutatus est singula; cum antiquis scripturis, ac traditionibus inuenta componens: vidensquè concordare, acciri voluit Ambrosianos Monachos: vt proferrent, si quid haberent obijciendum: quandoquidem publicum erat, eos eatenùs præsumpsisse Sancti Satyri possessionem. Adfuerunt, inspexerunt, obmutuerunt, non habentes in ore suo redargutiones. Quare solemnes, & publicæ tabulæ, vt vocant instrumenta, confectæ fuerunt ad perpetuam rei memoriam, & Dei Sanctorumque eius gloriam. Quieuit ex tunc omnis disceptatio, latusque patuit veritati campus: cui ne quis deinceps, Ambrosianam Basilicam, proprijs ornamentis diuitem, nostris cupiens superditare, ex vm-

brati-

bratilibus cauillationibus in aduersum tenebras offundat: gloriosi Herois clarissimum tumulum, allatis euidentibus ratiocinationibus, testibus, tabulis, præiudicijs, quasi circumaccensis funalibus, illustrabo.

FAX PRIMA

Ostendens obitum S. Satyri contigisse, antequàm Ambrosiana Basilica eius esset idonea sepulturæ.

SOLEMNIS fuit Antiquorum religio non humandi fidelium corpora, maximè iustorum, nisi in sanctis locis, Deo dicatis, vbi diuina mysteria, preces, & laudes frequentarentur; vel in cęmeterijs apud Basilicas vel in ipsismet iuxtà memorias Martyrum; eò quod non immeritò animabus id crederent profuturum. Alium quoquè morem apud eosdem viguisse, comperimus, non vtendi Basilicis, antequàm essent consecratæ, ad vllas Ecclesiasticas functiones, seclúso casu

D. Gregor. 1. Dialog.

D. Aug. lib. de cur. agenda pro mort.

D. Iulianus Tolet. lib. 1. prognost. C. 20.

 neces-

In fragment. agens de Baſ. SS. Apoſt.

neceſſitatis. Teſtatur hoc Carolus à Baſilica Petri. *Antequàm dedicatæ eſſent* (ſermo eſt de Baſilicis) *non videtur in eis Synaxim habere licuiſſe; nam & hoc crimini datum legitur S. Athanaſio, quod in magna Eccleſia Alexandriæ, ſeu in Dominico Synaxim celebraſſet, antequàm dedicaretur. Vtrùm verò licuerit in eis Populum congregare tantùm orationis cauſa, abſque Miſſa, etiam illud videtur ex Athanaſio vetitum, neceſſitate non cogente.* Si igitur oſtenſum fuerit, Ambroſianam Baſilicam, nondum fuiſſe dedicatam, quando Diuus Satyrus migrauit è viuis, nemo ſanè hunc aſſeret in ea tumulatum ab Ambroſio; niſi qui tantum Antiſtitem velit vtriuſque ſuperioris religioſæ conſuetudinis contemptorem; eũdemquè erga dilectiſſimi fratris exuuias minùs officioſum. Quod probrum vt à ſancto viro auertat Aduerſarius, ipſe eadem, qua nos argumentatione, ſed præpoſterè vtitur, dicẽs: Sancti corpus minimè intuliſſet Ambro-

brosius in Ædem non consecratam, sed intulit in Ambrosianam; ergo ipsa iam fuerat consecrata. Ego verò potiùs ex eo, quod nondum esset consecrata, assero, non intulisse, saltem ad sepeliendum. Inquirendum itaq; est, quò anno sit dedicata Ambrosiana Basilica, & quo defunctus sit Satyrus.

De primo nullum est inter nos dissidium; compertissima namquè res est omnibus, illam dedicatam fuisse anno octuagesimo septimo (quarti sæculi Christiani deinceps semper intelligas) quando in eam inuecta sunt Corpora SS. Martyrum Geruasij, & Prothasij. De altero quoquè in hoc conuenimus, quod mortuus sit Satyrus eo tempore, quo ab armis Maximi Tyranni sibi cõsternata metuebat Italia; de hoc enim nos non sinunt ambigere ea Ambrosij verba super mortuo fratre: *Si nunc vrgeri Italiam tàm propinquo hoste cognosceres, quantum ingemisceres? Quantùm doleres, in Alpium vallo summam nostræ salutis consiste-*

re, lignorumq; concædibus construi murum pudoris? Qua afflictione mæreres in tanto teneri discrimine tuos ab hoste impuro, atque crudeli, qui nec pudicitiæ parceret, nec saluti? Quonam inquam, hæc modo ferres, quæ nos perpeti, & fortasse, quod grauius est, spectare cogemur? Rapi virgines, & auulsos à complexu Parentum paruos liberos suprà tela iactari; incestari sacrata Deo corpora, & senilem viduæ maturioris vterum in vsus desuetos onerum redire, non pignorum. Proptereà & tu bene inquis: *Satyrum itaquè nos fatemur, quin etiā perfractè contendimus, eo mortuum esse anno, quo Maximus per Alpes in Italiam venturus timebatur; quouè omnia in motu erant, motibusque barbaricis suspecta; et hoc ex ipsius Ambrosij oratione funebri luculentissimè constat.* Vnanimiter huc vsque processimus.

Num. 19.

Ab hinc verò incipimus seiungi sententijs; in diuersa vnusquisquè sua progreditur via. Vter nostrum veram arripuerit, disquirendum. Pergis tu: *Sed quia id non anno tantùm octuagesimo tertio, verùm etiam rursùs octuagesimo septimo (post-*

(postquem postea Maximus Aquileiæ captus, ac die Augusti vigesima septima necatus fuit) contigisse Baronius & ipse confitetur; propterea nos, ob rationes nuper prolatas, hoc potiùs, quàm illo, Satyrum anno defunctum fuisse, contrà quâm Baronius crediderit; arbitramur. Ego autem rationes tuas soluens, quæ nec Baronio, nec vlli Authori apparuerunt, patentissimè ostendam, Satyrũ migrasse anno octuagesimo tertio; ac proinde quadriennio priùs, quàm Ambrosiana Basilica eius esset idonea sepulturæ. Etenim quod ais morienti fratri adfuisse Marcellinam; quæ non nisi anno octuagesimo septimo Mediolanum concessit; & Ambrosium in funere Satyri Sacra peregisse in Ambrosiana Basilica, quæ proinde fuisse consecrata debuerat, errores sunt non ferendi ex perperâm intellectis verbis Ambrosij, vt sequenti face ostendam. At quid opus erat, te fatigari, & ingenium torquere in concinnandis hisce futilibus argumentis, dum ex eodem

Am-

Ambrosio signatur tẽpus fraterni obitus duabus circunstantijs, quæ adfuerunt tantùm anno octuagesimo tertio, & defuerunt octuagesimo septimo? Prima est ingens strepitus, qui (vt tu quoquè fateris ex Ambrosio) circumsonabat de Maximi Tyranni aduentantibus ex Gallia victricibus armis; vnde valida animorum concussio, & cõsternatio, anxia sollicitudo; alij præparãtes se in prælium laborabant in construendis munitionibus ad obsistendũ; lignorum concędibus obijciebãt murum pudoris; alij fuga dilabebantur in longinquas, & tutiores regiones; quæ formido incessit Symmachum, vt audiens, Satyrum ex Africa meditari iter in Italiam, ad illum dederit literas, pro suo erga ipsum amore (erat enim genere propinquus) monens, ne faceret tẽpestate tàm turbida, & discriminosa; quæ potiùs suaderet eos, qui in Italia essent, in Africam fugere. Atquì nulli rumores huiusmodi contigerunt anno

octua-

octuagesimo septimo cum Tyrannus in Italiam inopinus irrupit; quippè adeò clancùlum agitauit consilia belli, simulata pace; vt apud eum agens Ambrosius, Imperatoris Legatus, singula obseruans, vix aliquid huiusmodi fuerit suspicatus; reddens enim suæ legationis secundæ rationem Valentiniano sic epistolam concludit: *Vale Imperator, & esto tutior aduersus hominem, pacis inuolucro bellum tegentem.* Sed & iste suspiciones euanuerant, postquàm subsecutus in legatione Dōninus ita deceptus est astu Maximi blandientis, honoribus, ac muneribus ipsum obruentis, vt existimaret cuncta pacifica, sponderetque Imperatori, se illi strenuum amicū cōciliasse Maximum, *qui*, ait Ripamontius, *posteaquam videt obiecta pacis, & munerum dulcedine captum esse Domninum, deceptamque mentem illius hærere penitùs in contemplatione tàm insperati boni, velle se, ait, insuper mittere turmas equitum ad Cæsarem, qua virium parte indigere illum sciat; id stabile ad ami-*

Epist. 56. ad Valent.

Barron. ad Ann. Christi 387. To. 4. Art. 55.

Hist. Eccl. Med. lib. 4. Decad. 1.

amicitiam, id fidei pignus fore. Ita ductor hostium Domninus, pro suppetijs, & pace, bellum in Italiam ad Cæsarem tulit. Tyrannus Legatum insecutus, REPENTE se se superfudit Italiæ; quem venire, & adesse, fama eadem tulit ingenti omnium metu. Tantum igitur abest, vt inuasionem Maximi factã anno octuagesimo septimo præcesserit rumor bellicus, vt imò ipsa aula Cæsarea indormiret sicura. Papè valde nasutus fuit Symmachus, tâm procul subodorans bellum, quod Domninus Legatus, in ipsa Curia hostis agens, & pro munere cuncta explorans, non potuit rimari. Et quidem ille commonefecit Satyrum, dicitur enim in oratione funebri: *Qui cum à viro nobili reuocareris Symmacho, tuo parente, quod ardere bello Italia diceretur; quod in periculum tenderes: quod in hostem incurreres: respondisti, hanc ipsam tibi causam esse veniendi, ne nostro deesses periculo.* Deniquè dum literæ ad Satyrum deferuntur, dum hic deliberat, dum iter ingreditur, & tàm longã conficit

ficit viam, dum Mediolanum tenet, dũ decumbit, & moritur, quid cunctabatur Maximus? vbi erat? quid actitabat cum tanto armorum apparatu? hoccè est *Venire, & adesse fama eadem tulit?* Si tantum temporis habuerunt sibi consulendi, cur Valentinianus, Iustina, & Probus, festinato arripuerunt fugam; si ab aperto hoste propinquum periculum fama vulgante præsenserant, si cõparauerant sibi præsidia ad resistendũ, lignorum concædibus muro pudoris constructo? Res verò sic se habuit; quod Cęsar cum matre, & Prætorij Præfecto, excesserunt Italia, subita aduentantium hostiũ formidine perculsi, cum nil minûs cogitarent, eadem Dõnini Legati deceptione delusi; de qua pariter Baronius: *Profectus ad Maximũ Domninus, capitibus legationis omnibus expositis, omni cum obseruantia, comitatequè exceptus est; nam & dignabatur eum honore Maximus eximio, & tanta munerum mole satiabat, vt Imperatorem Valentinianum nullum*

huic parem habiturum amicũ Domninus existimaret. At poterat vsquè adeò Domninum decipere Maximus, vt etiam partem exercitus sui cum eo mitteret, quæ Imperatori Valentiniano auxilio contra Barbaros Pannonijs imminentes esset. Liquet ergò, strepitum armorum, quo Italia inhorruit, & quo Symmachus timuit amico, semel tantùm fuisse; videlicet sub initijs Maximianæ Tyrannidis, cum barbarus, Gratiano interempto, adauctus copijs, velut torrens inundans incoercito impetu cuncta superabat, arridente fortuna, anno octuagesimo tertio, quo eodem, fatearis necesse est, mortuum Satyrum; si quidem eius obitus, & rumores illi ex Ambrosio, te plaudente, sunt noti.

Accinunt Scriptores probati, (vt auctoritatibus etiam te redarguã, nec meo marte videar placita excogitasse:) Tristanus Calchus cuius tu sæpè testimonio vteris, hæc duo simul coniugit; scilicet, obijsse Satyrum, dum cõmoue-

moueretur Italia Barbarorum motuũ expectatione, dumquè Gratianus occiditur initio insurgentis Maximianæ Tyrannidis; quæ anno octuagesimo tertio orta, propè occasum erat anno octuagesimo septimo. Ait enim: *Caterùm inter barbarorum motuum expectationes Satyrus Ambrosij frater, ex Africa recens Mediolanum reuersus, diem obijt, quem & fratris ipsius causa, & propriarum illius virtutum gratia, Ciuitas vniuersa defleuit. Profectus autem in Parisios vsquè Gratianus circumuenitur fraudibus à Merobaude Magistro militum, & retrocedere coactus Lugduni demùm deficit.* Hic profectò rem acu tetigit; quia si mors Satyri accidit gliscente Maximi rumore terrifico, id fuit tantùm anno octuagesimo tertio, cum Gratianum peremit.

Trist. Calchus Hist. Pat. lib. 2.

Ita Bellar. in chronol.

Ripamontium adiungo scribentem. *Hæc fuerunt initia belli, quæ portendêre statim eum finem, & eas calamitates, quæ posteà sunt insecutæ. Quod nisi Respublica tùm Ambrosiũ habuisset, profectò maiora etiam damna, non*

Hist. Eccl. Mediol. Decad. p. lib. 2.

Ecclesiam modò Mediolanensem, sed vniuersum Imperij statum, afflictassent. Nam hosti opportuna omnia erant: Valentiniani ætas, Iustinæ malus animus; discors aula, subiectorum animi quales in Republica tàm ancipiti possunt esse. His interijcitur domesticus Ambrosij luctus AMISSO SATYRO FRATRE. Si sub initijs belli Maximiani occubuit Satyrus, ergo non anno octuagesimo septimo; si, quando adhuc portentis significabantur Italię calamitates longinquæ, ergo non cum adfuerunt pręsentes; si, cum formidabili apparatu terrebat Tyrannus, ergo non quando improuisus aduenit. Non omittam Cardinalem Baronium, quamuìs tu hunc oculatissimum historiæ veritatis indagatorem, & acrem discussorem paruifacias; Sed validiores rationes afferre debueras, vt nouam sententiã tuam nullius Authoris fultam præsidio, tanti viri, aliorumq; Scriptorum authoritati præferres. Ait itaquè: *Sanctus Ambrosius, audito obitu Gratiani, barbarosq;*

Ad annum Christi 383. Artic. 14.

barbarosq; omnes sub Maximo militantes ad totius cladem Imperij esse paratos, iam iamquè in Italiam graßaturos ab omnibus, & vbiquè timeri; apud Deum sequester pacis accessit; instarquè Moysis stetit in confractione in conspectu eius, vt auerteret iram ipsius, se suaquè pro omnium salute deuouens. Obtinuit tandem quod enixis precibus efflagitauit, sed dispendio charissimæ rei, nempè OBITV AMANTISSIMI FRATRIS SATYRI. Psalm. 105. Quibus verbis non solùm declarat; huius obitum accidisse paulopost Gratiani cædem, dum cuncta plena essent barbarorum formidine; quæ est prima circumstantia determinans ex Ambrosio tempus fraterni interitus ad annũ octuagesimum tertium; sed etiam tangit aliam, videlicet, quod post Sancti viri mortem reliquis salua res fuerit, subsistentibus barbaris procella quieuerit; quod sanè non habuit annus octuagesimus septimus: siquidem tunc illi expleuerunt furorem suum, & per Italiã sunt latè grassati.

Porrò

Porrò hæc est altera nota, qua signat Ambrosius tempus obitus Satyri, cum nimirum licet rumores, & apparatus bellici, timoresquè essent ingentes, euanuerunt tamen: nec vlteriùs pro tunc progressi sunt hostes. Etenim super funus fratris gratias agit Deo, quod sibi concesserit gratiam expetitam, vt conuerteretur in se, suamquè domum quidquid flagelli Diuina vltio parasset in Rempublicam; ipsiquè Populo gratulatur, bonoquè animo esse iubet, quod à metu soluti fuerint per mortem Satyri; in qua mala quæcunquè timebantur erant expleta. Ipsum audi: *Nihil habeo quod querar; sed habeo in quo Deo gratias agam: quia semper optaui, vt si quæ perturbationes, vel in Ecclesiam, vel in me manerent, in me potius, ac in meam reciderent domum. Deo igitur gratias, quia in hoc omnium metu, cum omnia motibus sint suspecta barbaricis, communem mœrorem priuato dolore transegi; & in me conuersum est quidquid timebamus omnes: atquè vtinam hic cõsumatum sit* (qua-

si

si vereretur sibi aliquid deterius: superarant enim Iustinę infestationes in Ecclesiam teterrimæ) *vt dolor meus publici doloris redemptio sit. Nihil quidem habui, fratres charissimi, in rebus humanis tanto fratre pretiosius, nihil amabilius, nihil carius, sed præstant priuatis publica.* Herclè hæc tàm asseueranter iactanda non erant coram omni Populo, anno octuagesimo septimo: cùm statim rei exitus, prorsus cõtrarius, Antistitem arguisset mendacij, ac iactantię arrogantis. Quid dixissēt tot Arriani osores Ambrosij, facta, dictaquè eius semper hirquinis oculis tuentes, ore maligno carpentes? quæ oblocuti essent? quomodo exsibilassēt, insultassent? Hem Romanæ fidei Prophetas. O vaniloque hypocrita, siccinè spopondisti incolumitatem? auersum omne periculum? nostra discrimina tuo damno redempta? Ecce nunc hostis in Romanum bacchatur Imperium, omnia complet funere, & luctu: planè proditor hic coniurauit cum Maximo:

ximo: pollicitus est indemnitatem: quò desides, & incauti opprimeremur securiùs. At vero abstinuit Italia Maximus: ita euenit, vt dixerat, qui Spiritu Dei plenus vaticinabatur. Nónne prophetiæ dono fuit illustris Ambrosius, qui multò pridem Gratiano prædixerat victoriam, quam aduersus Gothos est consecutus? qui Macedonio exitium ante multos annos, cum soli Deo esset cognitum, prænūciauit? Hoc lubet referre ipsis Baronij verbis, vt pateat, Sanctos viros non inuentum verba proferre. *Cum enim aliquando, viuente Gratiano, Ambrosius ad Prætorium Macedonij magistri officiorum vt pro quodam intercederet, perexisset; atquè illius mandato fores clausas inuenisset, ne adeundi facultatem haberet; prophetico spiritu hæc de illo est vaticinatus: Et tu quoquè veniens ad Ecclesiam, (quam nec clausas inuenies ianuas) non ingredieris. Quod posteà factum est: cum, occiso Gratiano, Maximo in eius Magistratus sæuiente, Macedonius confugiens ad Ecclesiam, licet patentibus*

Bar. Tom. 4. ad Ann. Christi 378. art. 17.

Paulinus & Bar. in Vita S. Amb.

bus ianuis, aditum cum reperire non poßet, factus est hostium præda. Aliasquè sexcenties cum futura prædixerit meritò à S. Ennodio Vatis insignitur Elogio. Episc. Ticin.

Egit quod docuit meritis, & honore superstes
Ambrosius VATES, moribus ingenio &c.

Nil mirum igitur si tunc fidenter ausus sit dicere *communem metum priuato dolore transegi, & in me conuersum est quidquid timebamus omnes*; nimirùm, sicut olim in lege veteri Patriarchæ, & Sancti viri, ex significata sibi diuina acceptatione suorũ sacrificiorũ, intelligebant, se consecutos gratias postulatas; ita pius Presul, vt vidit, inter sua omnia Deo oblata pro publica incolumitate, charissimum fratrem Deo acceptum fuisse, nil hæsitauit, quin crederet, se obtinuisse quod expetierat. Vnde orationem suã exorsus est illis verbis: *Deduximus fratres dilectissimi hostiam meam, hostiam incontaminatam, hostiam Deo placentem, Dominũ & fratrem nostrum Satyrum*. Benè hostiã; quia cum sacrificium antiquum fuerit

triplex; aliud holocaustum, quod gratuitò offerebatur Deo, absquè vlla retributionis intentione, tantùm in honorem, & amorem supremæ bonitatis illius; aliud victima pacifica, quæ offerebatur ad impetrandam pacem, salutẽ vel aliam quamcunquè prosperitatem; tertiũ videlicet hostia offerebatur pro delictis, ac peccatis, siue Sacerdotis, siue Populi expiandis, ideoquè appellabatur hostia pro peccato; hoc nomẽ hostiæ propriè decebat Satyrum, quẽ sibi Deus acceperat oblatum cum ceteris suis ab Ambrosio, ad auertendas calamitates promeritas, imminentesq; populo pro peccatis. Benè vtiquè dixit *hostiam suam*, quia ipse obtulerat; ipse amiserat. *Hostiam incontaminatam*, quia purus, & innocens moribus erat. *Hostiam Deo placentem*, quia si placabatur Deus brutorum Sacrificijs, multò magis sibi complaceret in isto hominis iusti: qui etiam, exemplo Christi, libentissimè mortuus fuerat, vt seruaret

pro-

proximos; quod cognitũ erat Ambrosio dicenti: *Ipsius quoquè si quis sententiam sciscitaretur, mallet occidi pro alijs, quam sibi viuere.* Quæ fiducia pacis fuit Ambrosio causa non detrectandi maximè arduam alioquî legationem ad Maximũ, sibi iniunctam à Cesare, etenim verbis loquar Baronij *Cum Tyrannus coniunctis sibi copijs Gratiani florentissimo polleret exercitu, omnesquè magnoperè pertimescerent actutum, fore vt ad totius Italiæ cladem iuga Alpium superaret, Valentinianus Augustus legationem pacis ad eum mittere quãtociùs festinauit; nullusque ad tantam rem obeundam magis accommodatus, quàm Ambrosius visus est; qui licet negotium perarduum, ac planè desperatum esse sentiret, idemq; esse Maximum tot auctũ copijs, tantisquè elatum victorijs ab accessu Alpium, atquè ab inuasione Italiæ continere, ac innundantis fluminis impetum coercere; nihilominus DIVINA VIRTVTE CONFISVS tantæ molis legationem suscipiens, ad Maximum in Gallijs hybernantem accessit. Quid tandem? mentem illam elatam, ingentes*

Ad ann. Christi 383. To. 4. Art. 14. & in Vita S. Ambrosij.

illos animos Maximi, ſpirantes minas ac cædes, ſic illa dicendi vi, & Epiſcopali illa auctoritate, cum ſumma vitæ integritate coniuncta, repreſsit, atquè continuit; vt ad pacem oblatam ſuſcipiendam impelleret. Atquè hæc, ne ipſe Author compoſuiſſe diceretur, ſubdit vnde perceperit. *Hæc quidem omnia, & ſi non aliũde, ex paucis ſaltem eiuſdem Ambroſij verbis licet colligere, qui Iuſtinæ Auguſtæ ingratiſsimæ fœminæ petulantiam refellens (cũ illa virum Sanctiſsimum, de Imperio, dequè eius filio Valentiniano Auguſto optimè meritũ, Tyrannum etiam appellare non vereretur) hæc ait: Non hoc Maximum dicere, quod Tyrannus ego ſim Valentiniani, qui, ſe meæ legationis obiectu queritur, ad Italiam non potuiſſe tranſire.* Eadem prorſus habet, nonnihil mutatis verbis, Ripamontius vbi ſupra.

Decad. I. lib. tertio.

Felix huius prioris legationis exitus comprobauit vera fuiſſe, quæ diuino afflatus Spiritu, corde præſago, Pontifex in funebri concione prædixerat: *Communem mœrorem priuato dolore tranſegi, et in me conuerſum eſt quidquid timebamus omnes.*

nes: Delinitus namque Maximus Sancti Legati eloquentia, & meritis, aquieuit; cessauit procella; aduenit promissa pacis serenitas. Fuit ne istud anno octuagesimo septimo? Minime Gentium. Quinimò hoc tempore sequuta est secunda Ambrosij ad eundem Tyrannum legatio irrita; votis frustratus redijt re infecta; quamuis veterator ille hostiles animos dissimularet, nulla ostẽderet inditia belli, quod pacis inuolucro tegebat; donec subsequenti Legato Domnino tàm bellè imposuit; vt mox Italiæ sè se improuisus vastator infuderit. Dum ergo anno octuagesimo septimo, nec deinceps, non fuerũt vera, quę de redemptione publicæ cladis dixit Ambrosius, vel ipse mentitus est, vel ea concio non fuit habita tunc temporis; sed iam pridèm anno scilicet octuagesimo tertio ante primam feliciter adimpletam legationem.

Agè videamus modò; num etiam ex secunda legatione Ambrosij ad Maxi-

mum habeamus argumentum, ad comprobandum, transitum Satyri non cōtigisse anno octuagesimo septimo, sed tertio. Sciendum ex Historicorum relatione concordi; quod mortuo Gratiano, qui apprimè catholicus erat, & pacificato Maximo per Ambrosij intercessionem, tùm apud ipsum virtute legationis; tùm apud Deum mediante fratris oblatione: Iustina Augusta, fœminarum ingratissima, vt vidit se solutam à Gratiani reuerentia, & metu Maximi, cępit filium Valentinianum adolescentulum peruertere, & in Sanctum Antistitem imposturis varijs incitare: cupiens vniuersum Imperium inficere Arriana pice, qua ipsa illita erat. Tūc cęperunt omnifariàm Catholici exagitari, mulctari, in Basiliois obsideri, cogi vt eas traderent Arrianis: denique Ariminensis pseudoconcilij fidem amplecti, huiusquè persecutionis feruor sūmus accidit (etiam fatente Aduersario) maiori hebdomada sacra anno octuagesimi

Theod. lib. 5. cap. 14. Ruffinus lib. 2. cap. 16. Baron. ad Ann. Christi 387. ar. 35. & in vita Amb.

simi septimi: nec deferbuit, donec Deus suppetias miserit Ambrosio, Sanctorũ Martyrum Geruasij, ac Prothasij; quorum Corpora cęlitus reuelata inuenit proximo Iunij mense. Et quàmuis ingentia ederent miracula, profuerunt hæc quidem ad Catholicorum solatiũ, & confortationem, non tamen ideo emolliebatur impius Iustinæ, ac Cæsaris animus. Quid tum? Audijt gesta in Ambrosium Maximus; & opportuna visa est illi occasio rumpendi inita fędera, cum læsum grauissimè intelligeret ipsũ, cuius suasu Italię ac Valẽtiniano pepercerat. Prętextu itaq; plausibili vindicandæ religionis pessundatæ; & fretus Ambrosij diuexati summa authoritate in plebem, conquestus est apud Cæsarem huiusmodi literis: *Audiui enim (nam fama non patitur occultari, præsertim quod agitur in Populos) Clementiæ tuæ edictis Ecclesijs Catholicis vim illatam fuisse; obsideri in Basilicis Sacerdotes, mulctam esse propositã, capitis pœnam adiectam, & legem sanctissimã* Theodor. & Bar. vt supr.

sub

ſub nomine cuiuſdam legis euerti. Hoc quàm graue ſit, poteris intueri, ſi Dei magnitudinem volueris cogitare. Et poſt pauca: *Venerabilis memoriæ Diuus Valentinianus Pater Clementiæ tuæ, hac fide fideliter imperauit, nihil ille attingere voluit, quod benè conſtitutum videbat. Hi certè ſub eodem, Epiſcopi iam fuerũt. Quæ tanta mutatio, vt qui anteà Sacerdotes, nunc ſacrilegi iudicentur? iiſdem certè præceptis, iiſdem ſacramentis dicati, eadem fide credunt, qua antè crediderunt. Amputat venerabilis mihi Serenitas tua, conceptam ſemel in animis hominum religionem, quam Deus ipſe conſtituit, poſſe conuelli?* Huiuſmodi commonitione Valentinianus veritus quod erat, ne Tyrannus occaſionem quæreret diſcedendi ab amicitia, & aucupandi ſibi Imperium, ad quod videbatur anhelare, ſtatuit placare illum eiuſdem Ambroſij officijs, cuius vlciſcendæ iniuriæ gratia commotus fuerat: & etiam quia prioris legationis fęlicitas ſatis oſtenderat, quantùm hic apud Maximum valeret. Denuo Sanctum Epiſcopum

copum misit illûc: vt idem testatur in Epistola 56. ad Valentinianum scribēs *Deniquè non commisisses secundam legationem, nisi primam probasses.* In vtraquè parem fidelitatem, & conatum Sanctus adhibuit, sed dispar fuit euentus. In prima demulsit Tyrannum, non sic in altera. An quia non aderat alter Satyrus sacrificandus Deo? Sed noluit ampliùs Deus, vt in priuatam serui sui domum recideret punitio, decreta sceleribus Augustorum: *Quod iusta fuisset iam diuina sententia definitum, eos, qui de pellendis (vt dictum est) ab Ecclesijs Catholicis Sacerdotibus promulgassent edictum, à suo ipsorum fore expellendos Imperio, & paterna hereditate priuādos.* Iam verò cedo abs te quo tempore Ambrosius secundam hanc, sed insecūdam legationem inierit? Respondebis ab anno certè octuagesimo septimo, in cuius maiori sacra hebdomada contigerant eiusdē legationis origines; obsessio Sacerdotum in Basilicis: mulcta mercatoribus inflicta, lex contra legem ca- Baron. ad annum Christi. 387. Art. 45

 tholi-

tholicam promulgata; vnde indignatus fuerat Maximus. Rectè; sed qua huius anni parte? Ignoras? Perquiramus. Mehercle vix inuenio, quando potuerit Ambrosius Treuiros proficisci ad Maximum; nisi eo prorsus tempore, quo ipsum statuis Mediolani ad exequias Satyri curandas xv. kal. Octobris. Consideres velim, non profectum fuisse, antequàm transferret in Basilicam Ambrosianam Corpora SS. Geruasij, & Prothasij xiij. kal. Quinctilis; tùm quia id temporis interstitium requirebatur vt perferrentur vltrò, citròquè, & delationes iniuriarum ad Maximum & huius querimoniæ ad Cæsarem: tùm quia cum nondum refrixissent odia, & persecutiones, imprudentissimum nimisq; absonum fuisset committi legationem tanti ponderis homini palàm pro hoste habito & oppidò offenso. Nequè Sãctus Pastor, frementibus adhuc lupis, suas deseruisset oues. Sed nequè profectus est statim post factam SS. Cor-

porum

porum translationem: tum quia Ambrosius in Epistola, qua Marcellinæ sorori narrauit nuper gesta in Sanctorum Corporum inuentione, aliquid addidisset de sibi iniuncta legatione, & suo instante discessu: cuius cum nil meminerit, indicium est, quod adhuc de ipsa nō agebatur. Denique si iuisset, non poterat reuerti ad prædictam assertam exequiarum diem. Dato etiam tibi quidquid volueris: isset, & rediisset ante Satyri mortem: inquam ego: aut ex legatione retulerat pacem, aut bellum. Si illam, non poterat in oratione funebri dolere omnia motibus esse suspecta barbaricis &c. Si hoc: non poterat gratulari dempta esse pericula per mortem fratris. Ex alia verò parte: quia à die decimaseptima Septembris vndecim tantùm mensibus fuit superstes Maximus (per te quoquè occisus Aquileiæ vigesima septima Augusti Anni subsequentis octuagesimi octaui: necesse fuit, per eos dies, quos tu morti Epistola 54.

Satyri assignas, Ambrosium in legatione versari, siue in itinere, siue in Curia vbi moratus est pluribus diebus, siue in reditu: vt pauci illi menses impenderentur Maximo: in recipienda alia legatione Domnini, qui & ipse aliquã-diù apud illum fruitus est eius fraudulentis blanditijs: in adornando bello: ducendo exercitum per Alpes in Italiam: in populandis Placentia, Rhegio, Mutina, Claterna, Bononia: vastandis, ac infestandis alijs Italiæ locis, diuitiarum direptione, captiuitate Ciuium. Post hæc transeundum erat ei in Pannoniam cum exercitu obuiam Theodosio vbi oportuit hostem opperiri: cũ eo conferere prælium: superari: recolligere turmas dissipatas, instaurare bellum, in Aquileiam se recipere: ibiquè iterum Martem experiri aduersum, Petauione Marcellino eius Duce confracto: deniquè obsidionem sustinere: capi, & occidi. Quomodo ergo tot tantisquè rebus conficiendis sufficere poterat

Baron. ad ann. 381. ar. 59. & Ann. 388. ar. 61.

terat minus temporis, quâm vndecim mensium? Vides ergo, vt sint ratione discutienda actionum momenta; & nō pro arbitrio determinanda; dum nequiuit Ambrosius secunda legatione fungi multò antè, nec multò post, mē-sem Septembris anni octuagesimi septimi, ipsaquè plures dies requirebat: superest vt in ea obeunda tunc temporis esset Ambrosius, non autem in luctu fratris.

Tandem quia veritas vndiquè suffragium habet, & vni vero quodcunquè aliud verum adstipulatur, nam veritas vna est: addam alias coniecturas, ex quibus verisimillimum fiet Satyrū decessisse ante annum octuagesimum septimum: quo fuit dedicata Basilica Ambrosiana. Scio equidem ab authoritate negatiua efficax non duci argumentum; quia reticere aliquid, non est negare. Nihilominùs supposita clarissima face demonstrationum præmissarum, erunt mox dicenda facularū adie-

ctarum

ctarum ad instar. Qui fieri potuisset, vt Diuus Augustinus nil meminisset Satyri, si hic fuisset in viuis Mediolani, quando ipse ibidem morabatur, Iustina exagitante Ambrosium, & hoc inueniente Corpora SS. Geruasij, & Prothasij? Mentionem quidem facit de ipsa Iustinæ persecutione, dequè Martyrum inuentione, de Simpliciano, Verecundo, Victorino, & alijs: solus Satyrus præteritur, tantus vir, Ambrosijq: germanus. Describit minutissima, quę tunc temporis acciderunt, virtutem vsque cuiusdam pauperis Hypodidascali, qui cũ fortè reperisset nescio quid pecuniarum, reddidit eas domino gratuitò, oblatam retributionem contemnens: nònne magìs de Satyri morte, ac virtutibus, de luctu Ambrosij, & Ciuitatis aliquid suis scriptis consignandũ erat?

Lib. 8. & 9. Confeß. c. 2.

In Verbis Apost. ser. 19.

Insuper dum idem queritur, parcè admodum sibi licuisse frui colloquio Ambrosij, negotiorum mole præpediti.

diti; *Non enim quærere ab eo poteram quod volebam, secludentibus me ab eius aure, atquè ore cateruis negotiorum hominum; quorum infirmitatibus seruiebat; cum quibus quando non erat (quod perexiguum tempus erat) aut corpus reficiebat necessarijs sustentaculis, aut lectione animum*: pauloquè inferius *Certè nulla mihi dabatur copia suscitandi, quæ cupiebam de tàm Sancto oraculo tuo, pectore illius; nisi cum breuiter aliquid esset audiendum; Æstus enim illi mei otiosum illum valde, cui refunderetur, requirebant; nequè vnquam inueniebant*. Cur nunquàm adijt Satyrum: qui ore, moribus, sanctitate erat alter Ambrosius, sicut adibat Simplicianum? Dicit enim Deo: *Et immisisti in mentem meam, visumquè est bonum in conspectu meo, pergere ad Simplicianum, qui mihi bonus apparebat seruus tuus, & lucebat in eo gratia tua*. Et certè ille præ isto aptior erat ad introducendũ illum ad Ambrosium, tanquàm domesticus: & declarandum illi pios fratris sensus sibi communes. Nunquam cõtigit Augustino error ille, quem mul-

Confess. lib. 8. cap. 1.

In obitu fratris.

tis

tis contigisse narrat Ambrosius præ maxima similitudine: conueniendi & alloquendi alterum fratrem pro altero? sed quomodo id fieret cum Satyrus iam pridem esset mortuus?

Amb. ad sor. Ep. 14. Prætereà eodem tempore cùm fureret Iustina, quotquot fautores Ambrosij dignoscebantur, pessimè habiti sũt: vectigalia immania extorta: magna vis pecuniarum emuncta à mercatoribus: profectò frater ipsius Antistitis, si fuisset superstes, non abijsset impunis: consueuerunt enim Principes irreligiosi, succensentes in Ecclesiasticos, animad uertere in eorum propinquos laicos, vt pro ipsis luant.

Illud quoquè veritatis assertæ non obscurum est argumentum: quod cum Ambrosius dedit Satyrum sepulturæ, indicauit velle se in eodem sepulcro, cum sibi mors contigisset, consepeliri: non tamen consepultus fuit, quia mutauit sententiam, quando suam Basili-

cam

cam consecrauit. Statuit enim ex tūc sibi sepulcrum sub Altare ad finistram SS. Martyrum Geruasij, & Prothasij, vbi nunc quiescere dicitur; ergò hæc, quæ sortita est effectum, fuit eius vltima voluntas, derogans primæ, ergò inuentio SS. Martyrum illorum, & dedicatio Basilicæ, quæ facta est anno octuagesimo septimo, fuit posterior morte Satyri. Quid responsurus sis rationi huic non video; tuis enim verbis te coarguo. Vtramquè prædictã Præsulis voluntatem, si non aliundè, ex te didici. Nam dum contendis, Satyrum non procul à S. Ambrosio sepultum iacere; verba huius, quæ ad id probandum assumis, plûs probant, quâm tibi opus esset; nimirum non solum Ambrosium noluisse tumulari procul *à fratre, sed voluisse* cum eo ius indiuiduum habere sepulcri. Et hæc quidem verba maiusculis characteribus signas, in quibus vim facias. Refers ex funebri oratione sequentia: *Procedamus*

mus ad tumulum, sed prius vltimum coram Populo vale dico, pacem prædico, osculum soluo. Præcede ad illam communem omnibus debitam, sed mihi præ cæteris desiderabilem, domum. Para hospiti consortium, & quemadmodum hic omnia nobis fuere communia, ITA ILLIC QVOQVE IVS DIVIDVVM NESCIAMVS. Postquæ mens tibi pruritabat inferre (sicut inferendum erat ex proprietate verborum) Ambrosio, & Satyro idem commune decretum esse sepulcrum. Sed quia hoc nimium erat, cum ambos in eadem arca nullus vnquam crediderit, nec tu ipse istud intendas, quid egisti? extorsisti verba ad sensum te iuuantem. *His itaquè omnibus satis indicatum videtur, Ambrosium ea item fuisse voluntate, vt ne post obitum quidem ita procul à tanto fratre abesse vellet, quàm procul à Basilica Ambrosiana certè distat Portiana, quæ nunc Sancti Victoris ad Corpus appellatur*. Imò nihil voluit abesse à tanto fratre. Quis non videat illud; *Para hospiti consortium*, significa-

gnificare, Ambrosio tunc mentem fuisse participandi tumulum eundem cum Satyro? Quasi dicat: recede, coangustare pauxillum, ita vt in tuo sepulcro etiam mihi sit locus. Heûs, satis nimium loci parasset Satyrus Ambrosio, dum illum reiecisset procul ab se, quantum distat Altare maius Basilicæ Ambrosianæ a Cappella, vbi statutis ipsum. Locus ille sufficiebat trecentis cadaueribus excipiendis. Dum verò in eodem sepulcro non ponatur, parum refert ad intentionem Ambrosij, expressum ijs verbis, triginta nè, an trecentis passibus disiungatur à fratre. Debueras igitur dicere, Ambrosium ea fuisse voluntate, vt cum Satyro indiuiduum haberet sepulcrum, sicut nunc habet (vel habere creditur) cum Sanctis Geruasio, ac Prothasio. Ad istorum sinistram cur est appositus? quia ipse (inquis sic mandauerat: *Hunc ego locum prædestinaueram mihi, dignum est enim, vt ibi requiescat Sacerdos, vbi offerre*

 consue-

consueuit; sed cedo Sacris Victimis dexteram portionem. At clariora sunt verba superiora, quibus indicabat velle se iacere super corpus fratris: *Habeo sepulcrum, super quod iaceam, & commendabiliorem Deo futurum esse me credam, quod supra Sancti corporis ossa requiescam*. Sicut igitur impleturi illud Ambrosij mandatum, non satis habuerunt sepelire illum in eadem Ecclesia, vbi sunt Corpora Sanctorum Geruasij, & Prothasij, procul multis passibus, sed iuxtà attumularunt sub eadem ara, ita si adimplendum fuisset alterum mandatum de indiuiduo sepulcro cum fratre, de requiescendo supra Sancti corpus, non satis arbitrati essent curatores funeris, sepelire illum in alia prorsùs Basilica, licet non longè, vt te audiemus dicentem inferiùs. Res autem ita se habet; quod S. Præsul assiduus in meditatione mortis bis dispòsuit, & quasi testamentum edidit, de loco sepulturæ suæ. Primùm inter sepeliendum Satyrum,

tyrum, calente amore, & desiderio eius, simul cum illo optabat humari. Posteà verò condita sua Basilica, & ornata sacris pignoribus SS. Geruasij, & Prothasij, iuxtà hos sibi sepulturam elegit. Sed si Satyrus obijsset post eam dedicatam Basilicam, ditatamq; Sacris Martyribus, Ambrosius potuisset simul consequi vtrumq; & iacere apud Martyres, & etiam apud fratrem, collocando hunc ad illorum dexteram, & reseruando sibi sinistram. Plenior sua fuisset consolatio; maius Basilicæ suæ decus; ipsique Satyro decentissimus locus. Hoc autem præstitum non fuit, quia Satyrus dudum sepultus fuerat honorificè apud Sanctum Martyrem in nobili alia Basilica, vt ostendemus; ipse vero Ambrosius iuxtà suos á se repertos Martyres, in sua á se condita Basilica, mutata sententia, voluit sepelliri.

Sin autem malueris ex his duabus dispositionibus de sepultura Ambrosij

illam

illam fuisse posteriorem, qua volebat adiungi Satyro, (quippe hic decesserit post inuentos SS. Martyres,& dedicatam Basilicam) hanc ego concedam, vt potè vltimam, derogantem priori, fuisse executioni traditam, & Sanctum Præsulem (quod egriùs tuleris) in Portiana fuisse sepultum cum Satyro; nec deerunt alia ad id argumenta; quibus, è re tua est, silentium imponi.

Claret igitur, Satyrum decessisse anno octuagesimo tertio, quadriennio antequàm dedicaretur Ambrosiana Basilica, eiusq; esset idonea sepulturæ.

FAX

FAX SECVNDA.

Indicans nec Marcellinam adfuisse Satyro morienti, neque huic Ambrosium in sua Basilica parentasse.

ADSVM modò tuis rationibus satisfacturus, propter quas à Baronij, & communi reliquorũ Historicorum desciscis sententia, affirmantium, Satyrum transisse ad Cælum anno Salutis octuagesimo tertio supra trecentesimum. Tu verò inquis. *Propterea nos ob rationes nuper prolatas, hoc potiùs, quàm illo Satyrum anno* (scilicet octuagesimo septimo) *defunctum fuisse, contra quàm Baronius crediderit, arbitramur.* Quæ sunt tandem istæ rationes adeò subtiles, vt eas nec Baronius, nec alius quispiam

vide-

viderit? Puto duos esse errores ex malè intellecta phrasi Ambrosij, ex qua deducis: Primò, S. Marcellinam adfuisse Satyro morienti Mediolani, quo tamen non accesserit ante annũ octuagesimum septimum; Secundò, Ambrosium in fratris funere sacris fuisse operatum in sua Basilica, quæ proinde consecrata esse debuerat, quod non habuit ante eundem annum.

Marcellinam igitur apud Satyrum fuisse, dum hic moreretur, tantum non iuras. Adeò enim tuo insedit cordi hic error: vt vsquè ad fastidium terquè, quaterquè hoc repetas, in hoc tripudies, tibiq; videaris triumphare, ac si solus inuenisses historicam fabam, imò fabulam. Primò referens ea verba Ambrosij: *Et si Sancta superstit soror Marcellina* de tuo interferis *iam tunc & ipsa Mediolani degens*: Secundò ad illud eiusdem de sorore effatum; *Quæ duobus nuper beata germanis*, glossam adijcis tuam: *Quibus vtiquè Mediolani iam conuescen-*

nescentibus, ipsa quoquè soror præsens fruebatur: Tertiò Baronium castigans, qui tamen (vt ostendam) videtur melius te intellexisse sermonem tùm Ambrosij, tùm Epitaphij Marcellinæ, inquis: *Fallitur in eo tamen Baronius ibidem, quod eamdem addit Romæ mortuam fuisse, ac voluiße nihilominùs vt corpus suum ad Vrbem Mediolanensem transferretur.* Quartò denique subdis; *Ex quo enim tempore Mediolanum illa venerat, nunquam postea Romam reuertit; iam verò venerat antequam Satyrus ex hac vita migraret.*

At verô ais; ita perhibent Boninus Mombritius, aliaq, manuscripta perantiqua de Marcellinæ vita: *Interea cum piæ recordationis almificum Præsulem Ambrosium suscepti Episcopatus causa in præfatà Vrbe Mediolani compulisset; fratremq; dilectum Satyrum luce ipsa chariorem secum amoris glutinio detentum cohabitare fecisset, Virgo Domini Marcellina charissimis diutiùs auelli uon passa germanis, domo, patria, rebusq; relictis se se Mediolanum contulit; satiùs ra-*

ta peregrinam cum illis ducere vitam, quàm duobus priuata luminibus Romanas opes miserabilis possidere. Et ex eodem Authore post memoratum obitum Satyri hæc habentur. *Constat autem, hunc ex illo veneranda Virgini morem fuisse, vt continuè supra tumulum fratris Satyri genu nixa Dominatori omnium sanctam eius animam precibus assiduis commendaret. Persæpè etiam diem sine cibo, noctemquè insomnem transigens, loco sepulcri vix ad momentum poterat auelli.* Demùm post Ambrosij quoquè interitum; *Tunc deinde duplicatus mæror, renouata tristitia, nihilq; aliud, præterquam mori, anxia nimiùm sorori placebat. Quid faceret? Quo se verteret? nunc ad illum, nunc ad hunc prouoluta tumulum hæsitabat.* Habes ne aliud quod proferas? etiam habeo, dicis, luculentissima ipsius Ambrosij testimonia, vnde predicta eruit Mombritius; nempe dixit ille in oratione funebri super mortuo fratre: *Certè felicior, quàm Sancta soror; quæ tuo solatio destituta, de suo pudore sollicita, duobus nuper beata germanis,*
nunc

nunc ex duobus fratribus ærumnosa, nequè alium sequi potest, nequè alterum derelinquere; cui tumulus hospitium tuus, & corporis tui sepulcrum est domus; atq; vtinam vel hoc tutum diuersorium cibus in fletibus, potus in lachrymis &c. & versus finem: *De Sancta verò sorore quid fiet? quæ licet diuino metu pietatem temperet; rursus tamen ipsum pietatis dolorem studio religionis accendit: Strata humi, & totum gremio sui complexa tumulum, laborioso fessa incessu, tristis affectu, dies noctesq; mærore integrat &c.* Igitur argumentaris: Si Marcellina remanserat Satyro decedente, ex duobus ærumnosa germanis, quia nec defunctum poterat sequi, nec superstitem Ambrosium derelinquere, patet, quod apud ipsum degebat Mediolani. Si tumulus Satyri erat ei pro hospitio, & corporis fraterni sepulcrum pro domo, si strata humi totum gremio sui cõplectebatur tumulum vtiquè præsens aderat in loco sepulcri, perdia & pernox in luctu.

Dixistin? restat ne aliud? Nihil, ais,

& quid clarius petitur? Nebulas tenuissimas obiecisti, neutiquam meæ facis splendorem obnubilantes, ipsasq; leuiter exsufflabo. Et primò quò ad Mombritium dico: Scriptoribus probatis Legendarum Sanctorum esse adhibendam fidem in substantialibus historiæ, cæterum negligendas multas circumstantias, quas ipsi appingunt de suo, ductas ex verisimili, aut absquè graui trutinatione ab alijs acceptas. Et certè ipse Mombritius tibi nequit probari, quatenùs dicit, translato Ambrosio ad Archiepiscopatũ Mediolanensem, & secum assumpto Satyro, Virginẽ Marcellinam non diutiùs passam à germanis auelli sed mox ipsos secutam fuisse, quandoquidem tibi non placet (nec placere veritas patitur) illam petijsse Mediolanum ante inuentionem Corporum SS. Geruasij, & Prothasij, de qua ad absentem Ambrosius dedit literas anno octuagesimo septimo, nempe post decem, & am-

ampliùs exactos annos in Episcopatu: quod mehercle est diutiùs ab eius Ordinatione. Sicut ergo in hoc dicturus es, illum fuisse hallucinatum; ita ego idipsum possem contendere de reliquo eius asserto. Sed libenter dederim tibi, Mombritium, Hilarionem, & horum magistrum antiquius manuscriptum, á quo acceperunt, fuisse in hac sententia, quod Marcellina non abfuerit Mediolano Satyro migrante. Quid tandem? Bonus Bonius cæcutiens lapsus est, nunquid te sibi adhærentem in foueam secum trahere oportuit ex perperàm intellectis Ambrosij verbis?

Fatendum est, Sancti Doctoris phrasim identidem esse subobscuram (quod magnis ingenijs profunda sensa voluentibus frequentissimum est) & non rarò indigere face prudentis ratiocinationis ad genuinum sensum assequendum. Accedamus igitur ad declaranda Ambrosij verba. Ait ille de Marcellina, *duobus nuper beata germanis, nunc*

ex

ex duobus fratribus ærumnosa, nequè alterum sequi potest, nequè alterum derelinquere: Non specificat vter fratrum sit, quem Virgo sequi non possit, & quem nequeat derelinquere: hoc nostro iudicio permittitur declarandum. Tu intelligis Satyrum defunctum, esse illum, quem non datur sequi: Ambrosium verò superstitem esse alterum, quem non potest derelinquere: ac proinde apud illum maneret Mediolani. Sed vide quot parasangis aberres. Marcellina est hinc inde pariter ærumnosa, tàm ex fratre, quem non potest sequi, quàm ex altero, quem non potest relinquere: esset ne ęrumna remanere illi ex duobus fratrem viuum, cui adhæreret? Imò hoc esset solatium, ærumnarum leuamen, & dimidatio. Non erat vndequâquè misera, si amiserat vnum Satyrum: saltem supererat Ambrosius: cuius contubernio, & adiutorio licebat frui. Ergo vt constet, qualiter ea virgo ex duobus fratribus esset pariter ærumnosa,

decla-

declarato ſic: Ambroſium viuum Mediolani degentem ipſa non poterat ſequi, *in cætu Sacrarum Virginum Romæ Deo dicata*, vt ait Ripamontius; & hæc ærũna erat: diceret enim, ſupereſt mihi quidem alter frater Ambroſius: ſed quid iuuat, dum illum ſequi non datur, eiuſquè frui propinquitate? Satyrum autem mortuum à corde ſuo nequibat auellere, ſicut de ſe ipſo Ambroſius conſimilia fatur fratri defuncto in eadem oratione *non enim perdidi vſum tui, ſed commutaui; ante corpore inſeparabilis nunc indiuiduus affectu; manes enim mecum, ac ſemper manebis*. Eo modo quo manebât Satyrus cum fratre, eodem manebat cum ſorore, nec pòterat relinqui; ſcilicet triſti recordatione, ex qua nil minùs erat ærumnoſa, quam ex abſentia alterius fratris, quem non poterat ſequi. Niſi velis tàm inuiſum ſorori fuiſſe Ambroſium, vt infortunium eſſet, eum non poſſe relinquere. Non poterat ab hac ærumna liberari remigrando

Hiſt. Eccl. Mediol. Decad. 1. lib. 3.

do

cedo Romam ad ſuas Virgines? qua catena, quibus vinculis colligata erat? Ambroſius, Ambroſius ipſe eſt, qui Marcellinæ ingeminabat ærumnas, dũ ipſum ſequi huic non permittebatur à ſuſcepto per Liberium ſacro velamine. Quia licet non eſſet ex Virginibus addictis perpetuæ ſtrictiori clauſuræ in Monaſterio, nihilominûs etiam illis Sãctimonialibus, quę domi ſuæ apud Parentes, aut propinquos cum ſociabus alijs Virginibus degebant, rara erat in publicum procedendi facultas. Vide Gebalinum de Clauſura, vbi nominatim ait huius generis fuiſſe Sanctam Marcellinam.

Proh, quantus eſt Ambroſius in recordando Virginibus domiſtitio. Exẽplo Sanctiſſimæ Diuinæ Matris; *Diſcite*, inquit, *Virgines non circumcurſare per alienas ædes, non demorari in plateis, non aliquos in publico miſcere ſermones*; hæc eſt eius cantilena intercalaris, Virginum ſeceſſus, abſconſio, tumulatio; ſciebat enim

Lib. 1. in Lucam.

Lib. 2. in Lucam.

tene-

teneram esse Virginis verecundiam, & lubricam famam pudoris. Et fortè hûc alludit apposita illa metaphora, inferius explicanda; significans, Satyrum, cum esset mortuus, quia semper cum Marcellina aderat pia recordatione, esse pariter cum ea in hospitio, domoq; tumulatum. *cui tumulus hospitium tuus, & corporis tui sepulcrum est domus*. Quomodo ergo Sancti Præsulis soror, speculum aliarum Virginum, & Magistra, contemneret præcipuũ hoc virginale præceptum; & circumuagaretur, ne dum per Vrbem, & plateas, sed per regiones militibus plenas, tempore præsertim, quo inter cętera timebatur; *incestari Deo sacrata corpora?* & certè illa erat, *de suo pudore sollicita*, vixquè domi habebatur secura; *atquè vtinam hoc tutum diuersorium*. Planè huiusmodi pudoris zelus, & Sanctimoniale institutum detinuit Romæ iugiter Marcellinam, dũ vixit, ne Mediolanum pergeret ad fratres; quamuis id maximè percuperet.

At saltē mortua voluit consequi, quod nequiuerat viuens, mandans in vltima voluntate, suum trāsferri cadauer Mediolanum ibiquè apud fratres tumulari. Tu quoquè non aliter censuisses, si rectè pēsitasses eius Epitaphium, quod à Sancto successore Ambrosij Simpliciano compositum ex Alciato producis huiusmodi.

Marcellina tuos cum vita resolueret artus
Spreuisti patrijs corpus sociare sepulcris,
Dum pia fraterni speras consortia somni,
Sanctorumq; cupis sacra requiescere terra.
Nil longinqua domus casto decerpsit Amori
Affectus nec morte perit. Nam munere lethi
Rursus iuncta soror fraterna redderis vmbra;
Quamuis magna pio suspiret Roma dolore,
Tertia quod sacri patitur iam damna sepulcri
Nec tamen angustam sedem quis dixerit aula.
Corporis hac domus est, nā te pia Virgo supremum

Accipit

Accipit Imperium placidæ post munera mortis,
Æternæ Christus pretium tibi destinat aulæ.
Præmia dans castis intactæ matris honorē.
Te medius Iuli transcendit feruide cursus
Et te Virgo tuus transuexit ad Ætera sponsus.

Vellem abs te doceri, quid sibi velint verba illa; *tuos cum vita resolueret artus, nil longinqua domus casto decerpsit Amori?* Aut ego alius sum, nec latina intelligo; aut sibi volunt, quod despectio patrij sepulcri, & electio fraterni apud exteros facta est à Marcellina, dum moreretur in longinqua domo. Ergo nō est mortua Mediolani. Pergamus: Quid sibi volunt sequentia; *Nam munere lethi, rursùs iuncta soror fraterna redderis vmbra?* Sanè nil aliud dicunt, quàm beneficio mortis consecuta es vicinitatem fratrum pariter defunctorum, qua fueras prohibita, dum viueres. Clarissimus est sensus, nec video obscuritatē vllam in ijs verbis. Immeritò ergo à te

 vapu-

vapulat Baronius, quia ſcripſerit ex Epitaphio à te recitato ac probato, Marcellinam Romæ defunctam, tranſlatam ſuo iuſſu ad ſepulcrum Mediolanenſe. Aut ergo reijcere debueras Epitaphium; aut hoc probato, & intellecto, non poteras cum Baronio nõ ſentire.

Non fuit ſoror Sancti Pręſulis Mediolani. Scilicet deerat hæc etiam ad explendam rabiem Iuſtinæ; dum fureret in Ambroſianos. Væ miſellæ, ſi apud hoſtes tàm ſæuos reperta fuiſſet. Adde quod Sancta Monica ob ſollicitudinem, quam gerebat de Auguſtini filij conuerſione, venerabatur Ambroſium ſumma reuerentia; ideôquè prõptè morem geſſit illi, ſtatim ac ab oſtiario Eccleſiæ audiuit prohibitum á Sancto Epiſcopo inferri cibos, & vinum ad offerendum Sãctis Martyribus: quẽadmodum ipſa conſueuerat. Id quod cętero quiñ ægrè tuliſſet: vt ipſe Auguſtinus teſtatur: *Sed tamen videtur mi-*

Confeß. lib. 6. cap. 2.

hi

hi Domine Deus, & ita est in conspectu tuo de hac re cor meum, non facilè fortasse de hac amputanda consuetudine matrem meam fuisse cessuram, si ab alio prohiberetur, quem non sicut Ambrosium diligebat: quem propter salutem meam maximè diligebat: eam verò ille, propter eius religiosissimam conuersationem, qua in bonis operibus tàm feruens spiritu frequentabat Ecclesiam: ita vt sæpè erumperet, cum me videret, in eius prædicationem, gratulans mihi quod talem matrem haberem. Ex quo valdè mirum fuerit Monicam eodem intuitu salutis filij non dilexisse Marcellinam sororem Ambrosij, tàm Sanctã, si Mediolani extitisset, ipsiusquè amicitiæ haud studuisse copulari: viceque versa Augustinum Ambrosio nusquã rependisse pro laudibus matris suæ, laudes sororis illius, sicut illaudatũ nõ pręterijt Sanctum Episcopum. Sed de Marcellina, sicuti de Satyro apud Augustinum est altum silentium, nempe alter iam decesserat, altera absens erat Romæ. Meminisse etiam debes vo-

torum,

torum, quæ nuncupauit Marcellina pro felici trāsitu fratris Satyri ex Africà, Diuo Laurentio, vtiquè Romæ ad ipsius sepulcrum in agro Verano, de quibus in oratione funebri: *Tuis enim votis apud Sanctum Laurentium impetratum esse nunc cognoscimus commeatum; atquè vtinam non solum commeatum, sed etiam prolixum vitæ tempus rogasses. Potuisti annos plurimos impetrare viuendi, qui potuisti commeatum impetrare veniendi*. Igitur si Sancta soror erat Romæ exorās Diuum Laurentium, dum frater aduentaret ex Africa, etiam ibidem dicenda est fuisse, dum idem moreretur Mediolani, quādoquidem á suo aduentu paucis vixit diebus. Sequitur enim qui supra Orator Sanctus, *Ita enim maturè postquam venit ereptus est, quasi propter hoc solum videretur esse dilatus, vt ad fratres rediret*. Credibile porrò est, quod è littoribus Siculis appulerit ad Ostia Tiberina, inuisurus Romæ sororem dilectam, priusquâm ad Ambrosium transiret Me-

dio-

diolanum. Ast audio te inclamantē, quod Sancta Virgo Mediolanum accesserit prorsus ijs paucis diebus, quibus post reditum superuixit Satyrus. Scribis enim: *Quoniam verò eodem anno* (scilicet octuagesimo septimo) *Marcellina Mediolani tunc non aderat, quando recenter inuentis Sanctorum Prothasij, & Geruasij corporibus Basilicæ istius Ambrosianæ dedicatio peracta fuit vndeuigesimo Mensis Iunij die: idcircò nos eamdem postmodum ab Vrbe Roma hùc peruenisse censemus, tàm tempestiuè, vt ægrotanti Satyro, ac decimaseptima subsequentis Septembris die mortuo affuerit.* Vnde hoc habes? ex te metipso: *Censemus*, ais. Non ego te te crediderim huiusmodi itineri commisurum, feruente æstu Iulij, & Augusti. Egregiam charitatem, Roma abducere Virginē delicatam ijs diebus, quibus inde abscedere fermè lethale est. Et Symmachus propinquus, qui tantoperè sollicitus fuerat pro incolumitate Satyri, auertendo illum suis literis à transitu in Ita-

liam

liam ob bellorum discrimina; propter eadem, & insuper inclementiam tempestatis non detinuit Marcellinam?

Sed vrgeamus validiora. Vnde colligis tu Sanctimonialem abfuisse Mediolano, cum inuenirentur Corpora Sanctorum Geruasij & Prothasij? Hoc perspicuè patet, inquis, quia paulò post *Marcellinæ sorori tunc in Vrbe commoranti totius facti seriem descripsit Epist.* 54. Nihil enim fuisset, quod ad eam scriberet, si extitisset præsens. Optimè: nunquam melius loquutus es. Literis porrò commonefacimus absentes, non verò præsentes: Ergo ob eandem rationem Marcellina abfuit Mediolano, quando hinc post mortem Maximi, quę accidit anno octuagesimo octauo, idem Ambrosius ad eamdē dedit Epistolam, qua recenset quæcunquè egisset apud Theodosium, tùm Aquileiæ, tùm Mediolani, in causa Episcopi cuiusdam orientalis, qui mulctatus fuerat ad reædificandam suis sumptibus

Syna-

Synagogam, quam questi fuerãt Iudęi eius iussu incensam, nec non decretum, vt in Monachos animaduerteretur. Verba Epistolæ sunt. *Sollicitam Sanctitatem tuam esse adhuc, scribere dignata es mihi, eò quod sollicitum me esse scripserim.* (Nota frequẽs literarum aliarum commercium) *Vnde miror, quod literas non acceperis meas, quibus refusam mihi scripseram securitatem. Nam cum relatum esset Imperatori Synagogam Iudæorum in partibus Orientis incensam à Christianis, authore Episcopo, & Valentinianorum lucum; iussum erat, me Aquileiæ, vt Synagoga ab Episcopo readificaretur, et in Monachos vindicaretur, qui incendissent lucum. Tum ego, cum sæpius agendo parùm proficerem, Epistolam dedi Imperatori, quam simul misi, & vbi processit ad Ecclesiam hunc sermonem habui.* Quem sermonem paritèr ad sororem mittebat, & in eo, cum loquatur de Maximi ruina propter cõsimilem reatum vindicandi in Christianos in gratiam Iudæorum, liquet, gesta ea, scriptaquè fuisse non ante annum

Paulinus in Vita Ambr. Bar. ad ann. 388. art 92. Epist. 18. ad sororem.

H octua-

octuagesimum octauum. Cum itaquè inter Epistolas Ambrosij legamus duas ad sororem; alteram, qua narrat inuentionem Sanctorum Corporum Geruasij, ac Prothasij anno octuagesimo septimo, alteram qua recenset negotium Synagogæ incensæ anno octuagesimo octauo, cur ex priori concludis, Marcellinam absfuisse Mediolano, & non eruis id ipsum ex secunda? Cur effutis; *Ex quo enim tempore Mediolanum illa venerat, nunquàm posteà Romam reuertit: iam verò venerat antequam Satyrus ex hac vita migraret?* Cur adeò præceps cucurristi ad castigandum Baronium, eo quod benè scripserit, Marcellinam Romę in Sanctimonialium cætu degentem, non nisi defunctam fuisse illatam Mediolanum? Deniquè assurge authoritati ipsius Ambrosij, & herbam porrige. Is namquè in prædicta concione funebri cum de sorore loqueretur: *Et si Sancta superstit soror Marcellina &c.* Subdensquè communem sibi cum ea sollecitudinē

pro

pro incolumitate germani subnectit: *Quando non cohorruit animus cum metus huiusmodi titillaret? Quomodo consternata mens erat ægritudinis tuæ nuncio?* nuncius defertur ad absentes, absens non erat Ambrosius, ergo Marcellina. Piget rem adeò manifestã pluribus prosequi.

Sed plurimum tibi facessunt negotij illa Ambrosij verba: *Cui tumulus hospitiũ tuus, & corporis tui sepulcrum est domus: strata humi, & totum gremio sui complexa tumulum, laborioso fessa incessu, tristis affectu, dies noctesquè mœrore integrat.* Nonnè hæc, ais meridie sunt clariora? Nonnè prætendũt, quod Sacra Virgo ita iugis moraretur ad tumulum Satyri; vt is conuersus esset illi in hospitium, in domum? quæ gremio complectebatur ipsum tumulum, poterat esse absens? Interpretabor ego, si libeat audire. Quoties sẽsus verborum grammaticalis rebus deprehenditur non conuenire, sciendum est, tropicè ea esse dicta, & per Rheto-

ricas seu etiam Poeticas figuras. Sic se habet in casu nostro. Verba, in quorum declaratione versamur, continent amphibologiam: ita possum exponere ego, quod hospitium, & domus Marcellinæ sit pro tumulo, ac sepulcro ipsi Satyro; sicut exponis tu ex aduerso, quòd tumulus, ac sepulcrum Satyri sit pro domo Marcellinæ. Illa erit verior expositio, quæ minus difficultatis inuoluat, & magîs accommodabilis fuerit rei gestæ. At expositio tua, quod tumulus, ac sepulcrum fratris euaserit hospitium, & domus sorori, propter assiduitatem manendi ibi, non potest sustineri; tùm quia obstant tot argumenta euidentia superiùs allata pro absentia piæ illius fęminæ à Mediolano; tùm quia pro tempore quo dicebantur ea verba, eiusmodi sensus nequit verificari cum re ipsa. Erat ne adhuc in tumulo Satyrus? minimè. Sub oculis lachrymãtibus Oratoris Ambrosij iacebat; dum per apostrophem diceret:

Qualem

Qualem te nunc ego, frater, aspicio, iam nulla mihi verba referentem &c. & in fine orationis tandem auditores inuitat sepulcrum versûs; *licèt ipsa species, & examimis corporis forma soletur, oculosquè manens gratia, & permanens figura demulceat, nil inquã moror: procedamus ad tumulum*. Et Marcellina quid agebat ad sepulcrum vacuum, tot dies noctesquè mœrore integrans, si Satyrus eo die, vel pridie obierat, cum recitaretur oratio, nec dum humatus erat. Videñ quàm incongrue in eadem oratione perhibeatur illa constituisse sibi hospitium, & domum ad fratris tumulum præ iugi mora ibidem? Igitur cum ea locutio quouis modo accipiatur non possit esse propria, & necessariò intelligenda sit figuratè, sensus germanus, & concordans cum Marcellinæ absentia, tot tantisquè argumentis probata, erit: vt intelligatur per Prosopopæiã, & Hypotyposim dictum, inducendo personam absentem tanquàm presentem, &

actiones

actiones fictas repræsentando pro vt fierent, si faciendæ essent; & hoc ad mouendos commiserationis affectus. Quarè erit sensus, quod totum Marcellina sit complexa tumulum gremio interiori, idest visceribus, ac præcordijs; non brachijs, & sinu exteriori, nã quomodo hoc fieri poterat etiam si in loco sepulturæ fuisset? Et quæ per Sanctimoniale propositũ mortua erat mundo, cõsepulta cum Christo in Religione, hospitium & domum habebat sibi pro tumulo, secum etiam contumulatum per iugem recordationẽ habitura erat Satyrum; sicut de seipso dicit Ambrosius eidem mortuo fratri: *Manes enim mecum, ac semper manebis*. Par enim erat amborum superstitum amor erga defunctum germanum.

Alter error, quo vteris pro argumẽto, ad statuendam mortem Satyri in anno octuagesimo septimo, est quia nõ ante hunc fuit consecrata Ambrosiana Basilica; in quam tibi constat sacrum

illud

illud cadauer illatum fuisse, priusquam daretur tumulo, & ibidem S. Ambrosium pro anima fratris sacris fuisse operatum. Hoc secundum à te metipso dicis, nullo præeunte Authore. *Cumq; tandem perorasset; Missæ pariter sacrificium pro defuncto fratre celebrauit, antequàm eum tumulo daret.* Et paucis interiectis confirmas: *Sic igitur peracto itidem Missæ Sacrificio Satyrum Ambrosius tumulauit.* Primum autem in Mombritium refundis authorem, & eius descriptorem Hilarionem Monachum in vita S. Satyri dicentes. *Translato deniquè ad cæleste Regnũ Sanctissimo Satyro; Magnificus Pontifex Sacrosanctum corpus ipsius ad Basilicam Ambrosianam honorificè deportari fecit, prosequentibus innumeris exequiarum turmis: quod tamẽ ipse lachrymarum riuulis irroratum in altera longè Basilica ad leuam gloriosi Martyris proprijs manibus tumulauit.* Cum autem nõ liceret exequias celebrare; sicut nec alias Ecclesiasticas functiones peragere, in Basilicis antequam forent conse-

cratæ

cratæ vtriquè (ais) Ambrosiana erat huiusmodi; dum ex prædictis Authoribus in ea fuerunt Satyro funeralia peracta:

Possem requirere à Mombritio ferè decem sæculis posteriore his gestis, an ea, quæ narrat, viderit, ab alijs acceperit, vel suaptè imaginatus fuerit. Primum non potest respondere; postremum non facit fidem; medium superest, vt dicat à quo acceperit, & cuius ille sit authoritatis. Etenim dum non proferatur testis oculatus, qui rebus interfuerit, aut saltem tantæ antiquitatis, vt testetur de auditu ab alijs, qui interfuerint, liberum manebit etiam mihi credere, quod tantus Heros, qualis erat Satyrus, & meritis proprijs, & fraternitate Antistitis, delatus sit rectà ad funeralia persoluenda in eadem Ecclesiâ, in qua tumulandus erat, quæ par erat vt esset perhonorifica; maximè autem Cathedralis Portiana, vt videbimus infra.

Ni-

Nihilominùs quia non sum adeò inops rationibus certis, vt opus habeã argumẽtari cauillis, & quisquilias colligere, recipio Mombritium, non excipio contra eius testimonium. Quid tandem ille asserit? Ambrosium celebrasse Missam in sua Basilica? Absit; vllam Ecclesiasticam functionem tunc fuisse in ea celebratam, ex qua deduci possit, fuisse consecratam? Nil minùs. Tantùm scribit, ad eam Basilicam ab Ambrosio deductum Satyri cadauer, ibique lachrymis irroratum, nempè luctum super eo factum, lamentationes editas, denique funebrem orationem recitatam. Et ad hæc requirebatur locus Deo consecratus? Imò is non erat opportunus. Hinc pro me aduersùs te est argumentum. Siquidẽ, si Ambrosius intulit in Ambrosianam Ædem corpus Satyri antequam deduceret ad locum sepulturæ (quod non do, nec prohibeo) hoc demùm fecit, quia acturus aliquid non Ecclesiasti-

cium, sed prophanum, & ciuile obsequium, quale erat lugere, & concionari de sua iactura, & laudibus mortui hominis, quem Ecclesia adhuc non venerabatur pro Sancto, indignum censuit ad id officij abuti loco Sacro, cuius apud primitiuos fideles maxima fuit reuerentia. Ideoquè in Basilica nondum consecrata indulsit merori, & lachrymis, seculare officium persoluit priùs, posteà ad locum Sacrum transiens Ecclesiasticas functiones peregit, corpusq; tradidit sepulturæ. Et sanè ipse Ambrosius, tactus Synteresi, confessus est in oratione illa, se aliquatenus peccare, licet venialibiliter, excusans se apud Auditores de scandalo. *Date veniam fratres charissimi, neque enim omnes possumus dicere; imitatores mei estote, sicut ego Christi.* Videbatur sibi aliquid comittere, non imitandum suis ouibus. *Non grauem lachrymis contraximus culpam;* Sed hac qualicunquè culpa nolēs prophanare locum Sacrum, antequàm ad hunc

hunc veniret celebraturus exequias, substitit cum feretro, & comitatu in sua Basilica adhuc prophana, ibiq; sermonem funebrem habuit, lachrymis indulsit, ciuile obsequium fratri persoluit. Cęterùm quid opus erat diuidere hoc officium, orationem habere in vno loco, sepulturam dare in alio? cur non sepeliuit, vbi orauit, aut non orauit, vbi sepeliuit? Sed distinxit officia, quia ad sepulturam necessarius erat locus sacer, indecens concioni, & fletibus.

Recedam ab hac fide, si ostenderis, Sanctum Antistitem tunc sacra celebrasse in sua Basilica. Atquì non ostēdis. Gratis tantùm dicis & repetis. Magnus sis, & facilè euinces quodcūquè si stet pro ratione voluntas. Nunquàm tanta constantia hoc affirmaueris, quin ego maiori pernegem, fretus rationibus hactenus allatis pro Satyri obitu in āno octuagesimo tertio, quod est quadriennio ante consecratam Am-

brosianam. Quomodo non probo, ais, quod Ambrosius celebrauerit ante cadauer fratris in sua Basilica? Do textũ ipsum Ambrosij in calce orationis: *Tibi nunc omnipotens Deus innoxiam commendo Animam, tibi hostiam meam offero, cape propitius ac serenus fraternum munus, sacrificium Sacerdotis:* Et quale est aliud Sacrificium Sacerdotis, nisi celebrare missam? Ergo tunc celebrauit Ambrosius. Minime verò. Sapiens Orator ita conclusit orationem suam, sicut inceperat. Recurre ad sermonis initiũ, & videbis, de qua hostia loquatur: *Deduximus*, dixerat, *fratres dilectissimi hostiã meam, hostiam incontaminatam, hostiam Deo placentem, Dominum, & fratrem meum. Satyrum.* De hoc eodem vt responderẽt vltima primis, concludit exorans Omnipotentem, vt serenus & gratus talẽ hostiam accipiat. Iterumquè se declarat *Cape propitius fraternum munus*, non hostiam farinaceam consecrandam, & transubstantiandam; nequè enim erat

ad

ad Altare, sed in exedra loco inepto ad offertorium Missæ. Et quod ait *Sacrificium Sacerdotis* intellige ex subsequentibus: *Hæc mei iam liba præmitto. In hoc ad te pignore venio; non pecunia, sed vitæ pignore. Ne me diutiùs residere facias tanti fœnoris debitorem.* His indicat, seipsum Sacerdotem quodammodò etiam cum fraterno munere sacrificari, & in oblationem Deo transmitti: *In hoc ad te pignore venio* propter indiuiduum fratris affectum; & præ amaritudine, quam libēter sustinebat, benè poterat dicere, se offerre Sacrificium Deo, eo modo, quo generaliter D. Augustinus decimo de Ciuit. ait, quamcunquè mortificationem pro Deo susceptam esse Sacrificiū. Et Psaltes *Sacrificium,* inquit, *Deo spiritus contribulatus.* Aliâs quid fraterno muneri, cum sacrificio Eucharistiæ, vt cōiungeret, *tibi hostiam meam offero, cape propitius, ac serenus fraternum munus, sacrificiū Sacerdotis; hæc mei liba præmitto?* Quæ libatio Ambrosij in Sacrificio Corporis Christi?

Christi? Deniquè descendens è suggestu Orator inuitauit Auditores ad tumulum, illò rectá processit. *Nil, inquã, moror, procedamus ad tumulum*. Non dixit, state, moramini, offeramus Sacrificium Missę pro Anima defuncti, sicut tu comminisceris, subdens relatæ vltimæ clausulæ concionis. *Sic igitur peracto itidem Missa Sacrificio Satyrum Ambrosius tumulauit*.

Ratum itaquè firmumquè manet, Satyrum interijsse anno trecentesimo octuagesimo tertio, ante triennio quã Ambrosiana Basilica eius esset idonea sepulturæ, nec non rationes in contrarium non subsistere, quia nec Marcellina adfuit morienti, nec Ambrosius in sua Basilica in funere celebrauit.

FAX

FAX TERTIA.

Qua elucet, S. Satyrum non fuisse humatum in Sacello sui nominis apud Ambrosianam, nequè illud fuisse Basilicam Faustæ.

Xpulsus de Ambrosiana Basilica à facibus precedentibus cedis hunc liberum campum. Iam non contendis in ipsa corpus Satyri collocare; nimis enim perspicuum factum est, non fuisse ibi tumulatum. Ad interiora confugis, ac te recipis in quoddam Sacellum eiusdem Basilicæ Diuo Satyro dicatum, quod asseris ipsa Basilica antiquius. Hic statuis eius reliquias; quasi istud non esset eiusdem Basilicæ membrum;

brum; & huc te insequor præsenti face, ac in maiores coactum angustias vel inde abigam, vel certè veritatis fulgore te eum non sustinentem exagitabo.

Ne verò Lector, præsertim externus (nam Conciues, & Indigenæ optimè norunt dicenda, possuntque pro libito inuisere) imaginetur, sermonèm esse de nobili aliqua Basilica, Ambrosianæ propinqua; sciendum hanc esse vnam ex eiusdem Ambrosianæ Cappellis, licet paululùm extrâ ordinem, & seiunctam à primaria, (in qua Monachi asseruant Augustissimum Eucharistiæ Sacramentum) non plûs quàm per intermedium transitum longitudinis vlnarum quindecim, qui á Monasterio ad Sacrariũ ducit, inter duo clathra ferrea, quorum superius claudit ipsum Sacellum S. Satyri, inferius verò pro limite est Sacello Maiori, in quo veneramur Sanctissimum Sacramentũ. Longitudo autẽ Satyrianæ illius Ædiculæ

culæ non excedit duodecim, latitudo verò octo, vlnas; quarum quatuor cõstituunt ferè vnam Romanam decempedam. Tantula Cappella, ipsaq; adeò Ambrosianæ coniuncta, reputata fuit semper huius membrum; quippè nullum alium nisi per eã habet accessum. Ab Ara Maxima Basilicæ (post excursam dextri peristylij partem, quæ superest) nõ seiungitur nisi alia intermedia Cappella, quæ nunc pro Sacrario inseruit, & ab alia Cappella principali Monachorum diuiditur tãtùm per supradictum transitum, duobus ferreis cancellis inclusum. Igitur quicunquè Authores egerunt de hoc S. Satyri Sacello, ipsum prorsus confuderunt cum Ambrosiana Basilica, tanquàm partẽ inclusam toto. Paulus Morigia de ipsa Basilica scribit. *Adsunt quoquè Corpora Sanctorum Casti & Polimij, quæ condita sunt in Cappella S. Satyri ex parte RR. Monachorum.* Ripamontius, & si aliquatenùs recenseat pro Sacello distincto, considerans ipsum absquè addito no- *In Sanctuar. Mediolani.*

uo transitu, per quem reliquæ Ambrosianæ coniungitur, nuncupauit tamen Sacellum exornans Basilicam, scribēs *Tota demum circumiecta planities, & campus vniuersus illustria monumenta præfert antiquitatis; & habet minora passim sacella, quæ Basilicam velut stipant, & cingunt. Ad Oriētem Solem non longè ab Decumana porta cernitur Archangeli Michaelis Ædes, frequens olim Ambrosio; posteà cetui Sacrarum Virginum attributa. In Meridiem est Ædicula Virginis Deiparæ, quam fabam græcam vulgus appellat; sed vetus inscriptio indictum id ex ægrorum tutela cognomen docet; inde periti fauentem ægris Mariam nuncupauere.* Et paucis interiectis: *Inde per Monasterij claustra modico diuerticulo ad læuam occurrit Ædes ipsa Diui Satyri.* Ipsi quoquè Authores ab Aduersario citati, qui (ignorantes rationem sepulturę huius Sancti, illustrandam sequentibus facibus) scripserunt illum sepultum esse in huiusmodi Sacello, aiunt: *Iacet ad S. Ambrosium.* Ita Gualuaneus Flāma in manuscripto de Cor-

Decad. I. Hist. Eccles. Mediol. lib. 5.

poribus

poribus Sanctorū, existentibus in Ciuitate Mediolanēsi; Calendariū Ambrosianū Anni octuagesimi primi supra millesimū & trecentesimum; Libellus item Italicus de Indulgentijs, Corporibusquè Sanctorum extantibus in Vrbe, ac Diœcesi Mediolanensi, editus anno quintodecimo superioris sæculi. Quid plura? Cum Ambrosiana Basilica decorata sit priuilegio Indulgentiarum, concessarum orantibus ad septē statuta Altaria, inter ea vnum recensetur istud Sancti Satyri: Quis audiuit vnquam ad huiusmodi priuilegiū septem Altarium, quod frequentissimum est tota Italia in præcipuis templis, assumi aliquod altare alterius propinquæ Ecclesiæ, si omnia vnam indulgētiam integrant, vnique corpori conceduntur vnius Templi? Episcopus Nouariensis, loquens de Ambrosiana. *Sunt*, inquit, *in hac Æde plura Altaria, magnis Indulgentijs decorata*, quæ recensens ponit septimo loco hoc, S. Satyro dicatum.

Io. Fran. à Basil. Petri in libello quorundā Eccl. Mediolani.

catum. Deniquè non eſt qui prò Sacello, & membro Ambroſianæ ipſum non agnoſcat. Si qui verò comperiantur, qui vocent Eccleſiam (& hi perpauci erunt) abuſiuè loquuntur; ſicut quoduis aliud eiuſdem Baſilicæ Sacellum appellatur Eccleſia, in quadam ſententia à te recitata, fol. 569. ſuper controuerſia inter Canonicos, & Monachos de oblationibus; ibi: *In Eccleſia S. Bartholomæi, & S. Georgij, & S. Satyri, quia Cappella, Monaſterij ſunt, tota illa oblationes in integrum vſquè in perpetuum Monaſterij ſint*. Quis verò ſanæ mentis, propriè loquendo, intra vnam Eccleſiam conſtituat tot Eccleſias, quot inſunt Cappellæ? Tu verò ex iſta S. Satyri Cappella facis nedum Eccleſiam ſed inſuper Baſilicam, ab Ambroſiana diuerſam. In hanc ex illa dicis delatum ad ſepeliendum Satyrum à fratre Ambroſio, poſtquàm ibi orationem habuiſſet, & Miſſam celebraſſet. Sed dato quod, ob frequentiam concionis, &

Num. 336.

loci

loci angustiam, hîc nō potuisset haberi oratio; cur saltem non debuit sacrificium offerri ibidem in Ecclesia, vbi defunctus erat tumulandus?

Imò veriùs, quæ necessitas, quæ cōgruentia potuit adducere Sanctū Antistitem, vt delatum iam cadauer fratris in magnam Ambrosianam, per te trimestre anteá consecratam, Sanctisquè Corporibus Geruasij, & Prothasij ornatam, inde efferret condendum in hoc gurgustiolum? Quid prestantius inerat huic, præ illa? Vtriquè gemmā sibi preciosissimam, de qua dixerat: *Nihil quidem habui fratres charissimi in rebus humanis tanto fratre pretiosius, nihil amabilius, nihil charius*; reponere debuerat in loco honorificentissimo, amabilissimo; qualis erat Basilica princeps, Portiana Cathedralis, vel ipsa recens consecrata, suo nomine nuncupata, & propter Sancta Corpora sibi reuelata illuc trāslata, sibi tantoperè dilecta, vt propriū ibi destinauerit Corpus sepeliendum.

Quod

Quod si dixeris, præstitisse, dum in eiusdem Basilicæ Cappella humauit, tibi contradicis, quia per te hæc erat alia prorsùs Basilica, in qua noluit detineri prædicta Sanctorum Martyrum Corpora, sed illata ad modicum tempus transtulit in aliam, nempè Ambrosianam.

Et certè ipsa Legenda Satyri à te adducta ex Mombritio, Hilarione, & Manuscripto antiquo sic habet: *Translato deniquè ad Cæleste regnum Sanctissimo Satyro, Magnificus Pontifex Sacrosanctum ipsius corpus ad Basilicam Ambrosianam honorificè deportari fecit, prosequētibus innumeris exequiarum turmis. Quod tamen ipse lachrymarum riuulis irroratum in altera longè Basilica ad læuam gloriosi Martyris, proprijs manibus tumulauit*. Nullum horum cōuenit huic tuæ Cappellæ; nam ipsa non potest dici Basilica, nec longè ab Ambrosiana, nequè ornata Martyris alicuius corpore, ad cuius læuam sit sepultus Satyrus.

Primò,

Primò, nemo cordatus hoc Sacellũ dixerit Ecclesiam; siquidem vix cernitur ibi vnum Altare; Ecclesia verò est per Sacros Canones illa, quæ præter Aram, & locum pro Populo, astante Sacris, continet etiam separatam stationem Clericorum, vel Monachorũ psallentium. Vbi Odæum isthic in triulnari Ædicula? quantò minûs meretur Basilicæ vocabulum? Non enim quęcunquè Ecclesiæ, sed insigniores dumtaxat hãc sortiuntur nomenclaturam; videlicet in quibus celebriori ministrorum frequentia, pro dignitate Diuina officia accuratiûs, & magnificentiûs persoluuntur. Sic appellantur in Vrbe Ecclesiæ Maiores, ipsumq; Ethimon docet nominis, ex Græco ducti: quod sonat Regiam à Basileos, quod est Rex. Hoc nomine Sacræ literæ insigniunt magnificam porticum á Salomone cõstructam ante Templum: quia planè regia erat. Id quod notat á Basilica Petri in fragmentis. *Quale ædificium*

C. si quis de vita & honestat. Clericor.

2. Paralip. cap. 4. & 6.

cium Basilica esset, norunt, qui latinam linguam norunt. Ita Templa Christianorum primò appellata, ob similitudinem quandam ædificij, & vsus publici. At, quæ regalis magnificentia, quæ similitudo ad aulas regias, quæ capacitas in vsum publicum istius tuæ triobolaris basiliculæ? Quis, te dempto, hactenùs nō erubuit istiusmodi Cappellam, seu Oratorium vocare Basilicam?

Secundò: esset Basilica, vtcumquè lubet. Sanè ea non stat longè ab Ambrosiana, vt perhibent à te relati Mombritius, Hilarion, & Manuscriptum. At hîc excogitasti effugium. Euolutis Bibliothecis scrutatus es exemplaria, & nactus es manuscripta, nobis non visa, tibi soli cognita; quæ pro verbis illis. *In altera longè Basilica*, negatione superaddita habent: *In altera non longè Basilica*. Iam hîc triumphas, hæc legitima lectio est, alia spuria: quia esse manuscriptum arguit accuratiorem textum. Proh hominis libertatem in scribendo

bendo quæcunquè libuerit. Si manuſcriptum inuētum eſſet Authographū, non malè diceres; ſed deſcripta á librarijs exemplaria ab exemplaribus quis negauerit vitijs magis ſcatere; totieſq; menda irrepere, quotiès exemplaria multiplicantur? Lege quid de Auguſtino affirmat Bellarminus. *Ex libris, quos Auguſtinus pro ſuis agnoſcit in retractationibus, nemo iure dubitare poteſt, niſi fortè de libro annotationum in Iob. Ipſe enim Auguſtinus dicit, eum librum ita ſe deprauatum inueniſſe vitio librariorum, vt vix audeat pro ſuo illum agnoſcere.* Eadem querimonia frequens eſt etiam Hieronymo, multiſquè alijs Recentioribus, qui eo adducti ſunt, vt prælo traderent ſuos libros á ſe caſtigatos, ne infamarentur Authores propter mendoſa, & deformata, quæ circumferebantur, manuſcripta exemplaria. Vel igitur Legenda illa de S. Satyro, tradita eſt typis ab ipſo authore, & ſic emendatior erit editio, quæ proſtat per calcographiā,

De Script. Eccl. ab anno 300. vſque ad 400.

& habet; *in altera longè Basilica*; vel alij imprimendam curarunt, & ipsi quoquè, qui hoc sibi onus assumunt, student habendis exemplaribus quàm maximè emendatis; plura colligunt; simul conferunt; rationi, & sensibus consentanea pensitant; corrigunt vbi opus sit. Nam pluris refert prodire è pręlo tot exemplaria mendis infecta deinceps inemendabilibus, quàm de calamo vnius Scriptoris singulare manuscriptum exire.

Sed quid conaris suber mergere? Veritas nunquàm non de inuerisimili emergit. Sto tuis manuscriptis fidelioribus. Nunquid si dicatur *in altera non longè Basilica*, id congruit Sacello S. Satyri, existenti nunc intra ipsam Ambrosianam, & olim sęmper illi contermino? Minimè. Dicere *non longè* est dicere aliquam distantiam, licet non magnam; non autem est dicere identitatem, & cohęrentiam locorum. Nequè enim diceres cubiculum, vel hor-

hortus contiguus, non longè est à mea domo, sed intrà, vel apud ipsam domum. Benè autem Basilica Portiana dici potest respectu Ambrosianæ manere longè, quia aliquatenùs ab ea distat; eademq; non longè, quia non nimiùm distat. Quod si Scriptoribus Vitæ S. Victoris licuit his verbis *NON LONGE* significare distantiam inter Portianam, & locum martyrij illius sancti, quæ vix quatuor passibus minor est eâ, quæ intercedit inter eandem & Ambrosianam, cur non potuit Mombritius tuus emendatus per illud *NON LONGE* significare Portianam? Ecce Legenda S. Victoris *Quod corpus Sanctum linteaminibus inuoluentes perduxerunt NON LONGE ab ipsa sylua, & sepultus est in pace*. Item Nouariensis Episcopus in vita S. Materni. *Maternus sacrum Corpus ablatum NON LONGE ab eo loco posuit, feris interim secedentibus, & sacri funeris finem expectantibus. Syluam hanc fuisse existimant, vbi est parua Ecclesia*

Surius 8. Maij & manuscripta. Carol. a Bas. Petri & Ripamontius.

S. Victoris, & Cœnobium fratrum, qui seueriorem Sancti Francisci disciplinam sequuntur. Eius verò Corpus NON LONGE conditum, vbi adhuc manet, in ea, quæ fuit Basilica Portiana, postea Sancti Victoris ad Corpus ex eo appellata. Imò dum Basilica Portiana legitur abesse NON LONGE à Basilica Sanctorum Naboris, & Felicis, hodie Franciscana, quæ vlterior est Ambrosiana, multò magis ab hac, quæ intermediat, potest dici manere NON LONGE. Audias eundẽ Episcopum in vita Sancti Castritiani: *Is iam acceptam à Caio Philippi domum, ad eiusdem hortos sitam, fidelium Synaxi celebrãda dicauit, atquè eorum numero in dies augescente, varijs (siquidem etiam miraculis ad veritatis cognitionem diuina misericordia mortales excitabat;) alias quoquè duas domos NON LONGE ab ea positas eidem vsui sedulus Pontifex destinauit. Illa quidem Basilica omnium Sanctorum, & postea SS. Felicis & Naboris fuit; reliquæ duæ à duobus Philippi filijs Portio, & Fausto, vna Portiana, altera Fau-*

sti

sti dicta traduntur. Requiris ne alium? Ecce Calchum: *Inter Caij discipulos*, is scribit, *egregius habebatur Castritianus. Hunc eligunt communi consensu Clerus, & Populus; qui statim domum Philippi hortis imminentẽ* (hanc nequaquam dicit NON LONGE quia adstabat hortis, sicut Sacellũ Sancti Satyri adstat Ambrosianæ) *à Caio sibi traditam sacrauit; ac primum orandi templum fecit. Nec ita multò post aucto Christianorum numero, duas alias Ædes, illi PROPINQVAS consecrauit*, quarum altera est Portiana. Multòq; magis potest dici propinqua Ambrosianæ interpositæ inter ipsam, & Basilicam SS. Naboris, & Felicis. Petis adhuc tertium Authorem? Adest. Io. Baptista Villa de Ambrosiana fatus, licet Italicè: *Deniquè Basilicam hanc ego apprimè venerandam censeo, etiam propter hoc, quia condita reperitur in regione Ciuitatis felicissima, circũsepta locis Sanctis ac venerabilibus. Primò ferè contra Ostium maius Ecclesiæ, est Ædicula Diuo Michaeli dicata, ibiquè Monasterium* Virgi-

Hist. Pat. lib. 1.

De septem Eccl. Med.

Virginum Cistercienſium. Antiqua eſt huiuſmodi Eccleſia, gaudet Indulgentia, frequentabatur à Diuo Ambroſio, propterea eſt in magna veneratione, vbi adſunt plures Reliquiæ Sanctorum. PARVM LONGE deinde (ſed vltra foſſam) repetitur Portiana. Itaquè Portianæ conuenit optimè dictum Mombritij, quod ſit Baſilica NON LONGE poſita ab Ambroſiana, quēadmodum loquuntur de ipſa reliqui ſcriptores. Non ſic autem proferri rectè poteſt ea locutio de Cappella S. Satyri. Et ineptè dixiſſet Mombritius eius Sancti Corpus fuiſſe ab Ambroſiana delactum in aliam, ſiue longè, ſiue non longè Baſilicam, intelligendo de vna ex Ædiculis eiuſdem Eccleſiæ Ambroſianæ. Altera quoquè lectio LONGE pariter conuenit Portianæ, quod vltrò fateris. Non enim ſunt contradictoria *longè*, *& non longè*, quia per relationem ad diuerſos terminos accipiuntur ſecundum Logicos. Qui dixerint, Portianam longè diſta-

diſtare ab Ambroſiana, verum dicent comparatiuè ad propinquiorem Baſilicam SS. Naboris, & Felicis, ad aliam S. Vitalis, & ad tuam Cappellam Satyrianam, quæ coniuncta eſt Ambroſianæ. Alij quoquè verum dicunt, qui aſſerunt Portianam non longè ab Ambroſiana diſtare; ita enim eſt reſpectu Euſtorgianæ aut S. Simpliciani Baſilicarum remotarum. Nec aliter puto ipſe tu reſponderes mihi precunctanti in Ambroſiana; Vbi eſt Portiana? Hinc non procul eam inuenies ad huius viæ medium. Sin autem adderem; putabam illam eſſe, quæ iſthic proximior cernitur; nequaquam, reſponderes, ſed adhuc longè eſt. Secûs verô dum ſciſcitarer, quàm procul ſit Ædicula S. Satyri; Ecce ipſam, reſponderes indigitans illam, hic adeſt.

Cum Dominus noſter in Euangelio pronunciaſſet de Ioanne Baptiſta, *Ipſe eſt Elias*; idem verò Ioannes interrogatus à Phariſæis reſponderit, *Non*

ſum

ſum Elias videbantur hæc contradictoria; quorum alterutrum ſolummodô poteſt eſſe verum; ac proinde, aut Saluatorem, aut Ioannem fuiſſe mẽtitum.
Homil. 7. in Euang. Sed nodum ſoluit Magnus Gregorius, oſtendens, quomodo vtrumquè verũ ſit iuxtâ diuerſos ſenſus: *Quid eſt hoc fratres chariſſimi, quia quod veritas affirmat, hoc Propheta veritatis negat? Valde namquè inter ſe diuerſa ſunt: Ipſe eſt, & non ſum. Quomodo ergo Propheta veritatis eſt, ſi eiuſdem veritatis ſermonibus concors non eſt? Sed ſi ſubtiliter veritas ipſa requiratur, hoc quod inter ſe contrarium ſonat, quomodo contrarium non ſit inuenitur.* Et rationem ſubdit: *Ioannes igitur in Spiritu Elias erat, in perſona non erat; quod ergo Dominus fatetur de Spiritu, hoc Ioannes denegat de perſona.* Pari ratione tùm editio Mombritij impreſſa, tùm manuſcripta (ſi modò huiuſmodi reperitur) accipe vtramuis, ſiue dicentem LONGE, ſiue NON LONGE, conuenitur propriè Portianæ; non autem Cappellæ S. Satyri in
Am-

Ambrosiana; & sicut fateris, quod ij Scriptores *per illud LONGE certè Portianam indigitabant*, indigitant eamdem nihilosceciùs per illud tuum NON LONGE. Sed accipe domesticum, scilicet è Monachismo exemplum. Sanctus Pontifex Gregorius Magnus lib. 2. Dialog. enarrans Sanctissimi Patriarchæ Benedicti gesta, refert sororem eius Scholasticam Sanctimonialem, semel in anno ad eum venire; Virumq; Dei ad ipsam NON LONGE extra ianuam in possessionem Monasterij de rebus cęlestibus locuturũ, descendere, consueuisse. Miraculum quoddam in eo congressu aliquando accidit. Id in causa fuit, vt notaretur locus. Dicunt Casinates fuisse, vel vbi nunc est Oratorium, quod Albanetæ appellatur circa medium Cassini Montis; vel ad ipsius Montis calcem, vbi specus visitur, de Scholasticæ nomine nuncupatum. Illud est compertissimum, vbi vis acciderit, locum, magìs

distare à Monasterio, quam distet ab Ambrosiana Sancti Victoris Basilica. Nam cum per lõgum à summitate spatium Mons, in cuius vertice situm est Monasterium, ob frigoris asperitatem infrugifer sit; Monasterij possessio, ager scilicet cultus & fertilis, non potest ab eo non distare, & tamen vtitur hoc loquendi modo NON LONGE Sanctus Dialogista. Sic Romanum Martyrologium Kalendis Aprilis, memorato Theodoræ clarissimi Martyris Hermetis germanæ agone, subdit sepultam via Salaria NON LONGE ab Vrbe, & tamen constat, nõ nisi post aliquod passuum millia ab Vrbe, eius sepulcrum extitisse. Mombritius verò, scripsisse potiùs LONGE vt se à Basilicis Philippi, & Faustæ elongaret, quam NON LONGE, aliud inditiũ præbet, dum de sepultura Marcellinæ Ambrosij, & Satyri sororis, loquitur. *Corpus eius à Venerabili Antistite Simpliciano reconditum, & fratris tumulo sororis tumulus*

est

est appositus. Si enim NON LONGE sepultus est Satyrus ab Ambrosiana, suo scilicet in Sacello; Marcellina poterat dici apposita fratrum tumulis. Esset enim eius sepulcrum medium inter duos fratres: licet qua parte Satyrũ respiceret, aliquantò plus (non tamen nisi passibus circiter decem) ab eo distaret, quàm ab Ambrosio.

Tertiò demùm postrema particula Mombritij: *Ad læuam gloriosi Martyris proprijs manibus tumulauit;* nusquâm minûs accommodari posset, quâm in Sacello hoc tuo Satyriano. Ecquis Martyrum iacet ibi sepultus associando Satyro? Ex tot Scriptoribus, qui descripserunt nostræ Vrbis Sanctuaria, & diligenter conquisita narrauerũt sepulcra Sanctorum, quæ Mediolanensem Ecclesiam decorant, singula in quibus Tẽplis habeantur, dum recolunt; nullus, quod viderim in hoc Sacello ponit Martyrem. Et licet nonnulli appellẽt Martyres Sanctos Castum, & Poli-

mium, qui dicũtur ibidem condi, præterquamquod potius Confeſſores sũt, hi non erant mortui antè Ambroſium: multòquè minus ante Satyrum. Oportet ergò dicas ad cuius Martyris læuã in eo Sacello ſepultus ſit Satyrus. Dicis, & præſtô habes Victorem Maurũ (quandoquidem hic vnus dicẽdus erat cui aliâs certum erit in ſequentibus illũ fuiſſe aſſociatum in tumulo) atquè in tui protectionem commenti furacem facis Ambroſium, & impoſtorem doloſum, qui ſacrum Corpus á Portiana clanculûm eò tranſtulerit, alio ſuppoſito, vt imponeret Arianis. Sed audiemus te de hoc itérum. Interim vitioſo circulo reddis pro ratione quod ibi ſepultus ſit Satyrus, quia ibidem eſt Victor Martyr: & rursûs, quod hic eo loci iaceat, quia iacet ille. Ex incerto incertum, ex ignoto ignotum, ex falſo falſiſſimũ colligis. Nox nocti indicat ſciẽtiam, & quantis in tenebris palpes, faces illuſtrabunt ſubſequentes.

Sed

Sed nequè id facile, admiserim, eiusmodi Cappellam extitisse tempore obitus Satyri, fuisseque antiquiorem Ambrosiana; imò dixerim huic additam decursu temporis, veluti appendicem. Qua enim loci angustia vrgebatur Ambrosius vt locaret suam nouam Basilicam adeò hærentem iam exędificatæ Ecclesiole? Sanè pauculæ illæ Ecclesiæ, quæ tunc aderant Mediolani, subnascentis Christianæ Religionis initio, certos suos habent fundatores, isthæc á quo fuerat condita? In hoc districtu hortorum Philippi non nisi tres á Castritiano constructas reperio: Primam SS. Naboris, & Felicis in domo ipsius Philippi, duas reliquias Portianam, & Faustam in domibus filiorum eius, Portij & Fausti, vt mox audiemus ex Episcopo Nouariēsi, & Calcho, nō dissentientibus Scriptoribus reliquis.

At inquis, hæc est prorsûs ex tribus commemoratis vna, videlicet Fausta:

quæ

quæ deinde, recepto ſacro Victoris Corpore appellata eſt Sancti Victoris ad Cœlum aureum, ex eius Sancti imagine muſiuo opere expreſſa, quæ adhuc cernitur auro micans in fornice. Demùm tranſijt ad Sancti Satyri nomenclaturam, non ſine cauſa, ſed quia gaudet huius corpore. Rem confixiſti egregiè. Verumtamen ſi decidendum ſit votis, cauſâ cades: nullum enim pro te inuenio Scriptorem. Tu hic alter Eſau. Manus tua contra omnes, & omnium contra te. Pueri, lippi, tonſores, ne dum Scriptores, clamant aduerſum te, Fauſtam fuiſſe illam, quæ poſtea dicta eſt S. Vitalis: ſtetitq: donec ſuperiori ſæculo prouidus, Sanctuſquè Carolus Borromæus iuſtis de cauſis demolitam, in vſus prophanos redegit, à noſtris maioribus viſam qui narrauerunt nobis, & erat quidem propè Ambroſianam, non tamen illi inhærens ſicut Sacellum Satyri.

Ioannes Franciſcus Beſutius in ſua Hiſto-

Historia Pontificali ait: *Creuit adeò fidelium numerus, vt idcircò hic Sanctus Episcopus condiderit tunc duas alias Ecclesias ex domibus dono acceptis à filijs supradictis Philippi denominans etiam ab eorum nomine alteram Faustinianam à Fausto, quæ postea dicata fuit gloriosis Martyribus Vitali & Agricolæ, ob ipsorum Sacras Reliquias huc translatas.* In Vita S. Castriti.

Carolus á Basilica Petri in vita S. Castritiani scribit, *Fausti Basilica, posteà S. Vitalis, quæ inter Basilicam Franciscanam, & Ambrosianam posita est.* Item in lib. de septem Ecclesijs habet: *Notæ sunt Basilicæ à filijs Philippi ædificatæ pro quibus tanta egit Diuus Ambrosius aduersùs Christi hostes, Portiana, inquam & Fausta, hodie S. Victoris, & Sancti Vitalis.* Nec non in Vita S. Caroli repetit. *Erat inter commemoratam Basilicam, quæ nunc est S. Francisci, & Ambrosianam, alia S. Vitalis nomine dicata, quæ Fausti Basilica fuisse putatur; de qua etiã apud S. Ambrosium mentio est; ab ea titulum Paroeciæ Carolus cum amouisset, mox etiam ei persuasum est, vt eam Monachis Ambrosianis cõcederet.* In Proemio.

Io-

Ioſeph Ripamontius: *Portius & Fauſtus,* inquit, *imitata parentum proles, vltrò in ſua tecta Pontificem induxere, & eò ſtatim ille diuinas religiones induxit, Ædeſq; Portianam vnam alteram Fauſtinianam appellauit. Id gratiæ datum, ac pietati, vt ſic largitores duorum fratrum animos futuri homines noſcitarent. Et manſere perdiù templorum appellationes, donec potiora Sanctorum nomina, Victor illi, Vitalis huic inceſsère.*

Decad 1. lib. 1.

Paulus Morigia in libro de Mediolanenſi Noblitate, loquens de duobus natis Philippi Fauſto, & Portio, paternæ hæredibus Sanctitatis, *Primus,* ait, *ædificari fecit Eccleſiam vocatam Fauſtinam, dictam S. Vitalis.*

Lib. 1. cap. 2.

Ioannes Petrus Gluſſianus in Vita S. Caroli ſcribit: *Atq; ad excitandam in populo quoquè maiorem pietatèm, opportunum cenſuit in hac Iubilæi occaſione transferre corpus S. Monæ Archiepiſcopi Mediolanenſis, quod quieſcebat in Eccleſia Sancti Vitalis alias dicta Fauſtiniana.*

Lib. 3. cap. 3.

Triſtanus Calchus, qui erat in vi-

uis

uis anno sexagesimo supra millesimũ quadringentesimum, affirmat, Nerua Imperante, Castritianum consecrasse Portianam, & Faustinianam, quæ postea transijt ad appellationem. S. Vitalis. *Hist. Patriæ lib. 1.*

Donatus Bossius, qui floruit octuagesimo ãno sæculi quintidecimi in suo Chronico ad annum nonagesimũ ait: *Faustus, & Portius fratres fecerunt duo Templa videlicet S. Vitalem, & Sanctum victorẽ ad Corpus.*

Gauluaneus Flamma superioribus antiquior, qui scribebat anno trigesimo supra millesimum & trecentesimũ, inquit: *Constructo ergò Templo Saluatoris, Faustus Philippi filius construxit Ecclesiam Fausti in vinea, vbi pro Christi fide posteà fuit interfectus. Ista Ecclesia nunc dicitur Sancti Vitalis, vbi vsq; hodie miraculum magnum apparet, quia ibi nec aranea, nec auis aliqua habitare potest.* *In Chron. Maior. c. 90.*

Bonauentura Castellionæus idipsũ confirmat miraculum; & (quod ad rẽ

noſtram facit) pro Fauſtiniana habet Eccleſiam S. Vitalis, his verbis ex Italico: *Obtinuit Caſtritianus à Fauſto, & Portio hortum ipſorum, cum patrio palatio, ex integro; cunctiſq; in poteſtatem Eccleſiæ redactis, Fauſtus ad imitationem Patris, in parte ſua vineæ hæreditariæ conſtrui fecit aliam Baſilicā ſacram in honorem Christi, vocatā Fauſtinianam, ſed poſtea decurſu temporis nomen conſecutam S. Vitalis, in qua Fauſtus ab inimicis fidelium tumultuariò fuit occiſus. Nec abs re videtur loquenti de hac Baſilica meminiſſe eius, quod vſquè in hanc diem eſt obſeruatum, in ea quantùmuis humenti, male conſtrata, abſquè contignatione, vndiquè vetuſta, non habitent araneæ nec earum telæ vnquā ibi apparuerint; inſuper eandem non ingrediuntur volucres, eſto vndiquè aditus pateat.* Nec poteſt eſſe ſuſpectus incuriæ hic Author in referenda eius Eccleſiæ origine; quippè cū vicinæ Ambroſianæ Prępoſitus fuerit, ex prædicti miraculi obſeruatione facilè potuit animum adijcere, vt illius etiam authorem, antiquitatem, & veterem

In Vita S. Caſtrit.

terem

terem nomenclaturam diligentissimè inuestigaret.

Nec plures superaddam testes, parcens Lectorum fastidio: vnum non omittam, Breuiarium Ambrosianum recognitum, & editum iussu S. Caroli anno salutis millesimo quingentesimo octuagesimo secundo, quo plus sapere sanè fuerit desipere. Hoc in lectionibus S. Castritiani sub prima Decembris habet: *Is aucta fidelium multitudine alias duas Ædes consecrauit*. Recensita autem Portiana subdit *alteram Faustã vocauit, quæ post, ad eam translatis Martyrũ Vitalis, & Agricolæ Reliquijs, illorum nomine appellata est*. Sacri enim huiusmodi Codices, vt decet, ab antiquioribus alijs exscripti: & consultis monumentis, & probatioribus Scriptoribus, sæpe recogniti, opera virorum in Ecclesiastica Historia peritissimorum, non sunt extimandi voluisse mentiri, aut rem dubiam pro vera admittere, cum facilè fuisset omittere, quidquid non est pe-

nitùs exploratum.

Scio equidem á te non solùm Breuiarium, sed & prædictos omnes Scriptores contemni: quinimò, plerisquè eorumdem relatis, profiteris oculatiorem sententiam. Sed conaris contra ictum fluuij: hilum non proficies aduersûs omnium Scriptorum profluentem. Interim instrue te præpotentibus, ac bipatentibus rationibus, discutiendis face sequenti: Amodo audias meas.

Causa extruendæ Faustæ Basilicæ Castritiano fuit, ex relatis Authoribus, numerus fidelium excrescens oppidò, & redundans, ita vt iam non sufficeret ijs recipiendis prior Basilica, in domo Philippi cōstructa; & in dies fidei prędicatio quàm maximè frugescebat: ergò ædificandum erat aliquid magni, & indigentię opportunum: ne cras, aut perendiè cogerentur nouas ædificare Basilicas: & sicut Apes impleto alueario ercíscere familias, nouasquè sedes

con-

conquirere. Quale ſubſidium erat ſuperaddere Eccleſiæ inſufficienti pro multiplicatis fidelibus, Cappellulam Satyri, vix quinquagenæ hominum capacem? ergò non hæc fuit Baſilica, in fundo, & domo Fauſti conſtructa, ad multitudinem fidelium recipiendam.

Item: Fauſtus, & Portius eiuſdem parentis Philippi proles, pares eſſe debebant non minùs cenſu, & diuitijs, quàm Religione, & pietate. Caſtritianum quoquè par eſt credere, minoris non feciſſe vnum, quàm alium. Ergò ſi Portiana Baſilica (quod certum eſt) fuit amplè conſtructa, ita vt aduersûs Arianos in ea ſe munierit cum Ambroſio maximus Cætus fidelium; Fauſta, ſoror Baſilica vſquè adeò non debuit fuiſſe inferior illa; ſicut eſt Capella Satyriana.

Procedo: In Baſilica Fauſtæ S. Ambroſius ſcribit, ſe depoſuiſſe Corpora SS. Martyrum Geruaſij, & Prothaſij, transferenda poſtridie in Ambroſianam: *Epiſt. 54. ad Sororel.*

ſianam: *Tranſtulimus veſpere iam incumbente ad Baſilicam Fauſtæ, ibi vigiliæ tota nocte, & manus impoſitio; ſequenti die tranſtulimus ea in Baſilicam, quam appellant Ambroſianam.* Percipere nequeo, quâ intulerit Sancta Corpora priùs in Cappellam S. Satyri, quám in Ambroſianam; dum non niſi per hanc patet acceſſus ad illam? ergò dicendum fuiſſet; *Tranſtulimus ea in Ambroſianam, & hinc in Baſilicam Fauſtæ*, ſi hæc eadem eſſet cum predicta Cappella. Dices; Tunc temporis alio modo ſtetiſſe ſtructuram eius Cappellæ nēpè ſeparatîm ab Ambroſiana, habuiſſequè proprium aditū. Non aquieſco; nam, fuiſſet ſeparata; habuiſſetquè proprium aditum quantumlibet; certè non poterat ab Ambroſiana diſiungi magis, quâm ſit illa diſtantia quindecim vlnarum; per quam modô cernitur vnita, mediante illo tranſitu, inter ferreos cancellos incluſo; qui priuſquam clauderetur debebat eſſe anguſtus viculus. ¿Imò tua

verba

verba sunt; *Vix denos ab ipsa Ambrosiana passus distat*. Et quorsum in huius & Ecclesiolæ angustias cogere vniuersum cętum fidelium Mediolanensium; quorum tanta erat multitudo, vt obsisteret Arianis, ac potentiæ Imperatoris Valentiniani? Procul dubio ad tantam celebritatem, tot miraculis illustratã, credendum est confluxisse Ciuitatem vniuersam; fideles adoratum; infideles derisum. Vulgabat fama, illic Energumenos liberari, cęcos illuminari, pulcherrima Sanctorum Corpora conspici, sanguine recenti perfusa; quis non festinaret inuisum? Quæ turbarum cõpressio, quæ confusio adfuisset in Sacello, quod impleuisset ipsum solum ferculum? Quid inquam? Duo fercula: nam distintis loculis ea Sanctorum Corpora translata sunt: propterea arguis tabulam illam fuisse prægrandem quæ de camerà decidit, & amborum Sanctorũ capitibus illisa vbertim eduxit sanguinem ex Gregorio Turonẽsi: præter

Ingens concursus Populi ait D. Amb. scribens ad Sororem Epist. 54.

Num. 21.

De Gloria Mar. C. 47.

præter luminum apparatum, cantorũ, & sacrorum Ministrorum necessariã multitudinem, languentium, & energumenorum turbas: Quis ordo processionis per illum angiportum ad Basilicam cohærẽtẽm? Tanti facienda est huiusmodi consideratio angustiæ loci, vt hinc à Basilica Petri sapienter redarguerit eos, qui asserebant Basilicam Portianam non fuisse quæ hodie est S. Victoris, sed aliam Sancti Martini proximam, & valde minorem: *Portianam*, ait, *mox S. Martini ad Corpus dictam aliqui scribunt; sed vtcumque sit, in rei demostratione nulla est dissensio, neque enim* In frangment. *credibile est Portianam Basilicam fuisse Ædiculam illam, quæ hodie S. Martini ad Corpus appellatur, & à Monachis cum titulo Paroeciæ, habetur; sed potius Ecclesiam S. Victoris longè ampliorem, & antiquam:* Itaquè si exiguitas Ecclesiæ S. Martini, quæ adhuc triplo maior est Satyriana Cappella, prohibet credere, ipsam fuisse Portianam, tantæ dignitatis Basilicam,

iudi-

judicium idem à fortiori faciendum, erit de Satyri Cappella, quod non ſit Baſilica Fauſtæ.

Ad hæc: Tantam Baſilicam conditam in vſum fidelium excreſcentium, quibus non ſufficiebat Eccleſia SS. Naboris, & Felicis ad ſacra miniſtrãda, credibile eſt fuiſſe Eccleſiam Parochialem; non autem fuit vnquam huiuſmodi Sacellum S. Satyri; fuit quidem Vitaliana, ergò hæc, non illud fuit Baſilica Fauſtæ. Imò cum legatur S. Monam Archiepiſcopum, reddita Eccleſiæ pace, ac Domitiani perſecutione ſedata, diſtribuiſſe Vrbem in centum, & quindecim Paroecias, ad tantum numerum explendum veriſimillimũ eſt adhibitas fuiſſe, quotquot extabant, Eccleſias; ergo Satyriana Ædicula, vel ex hoc poteſt conijci nõ extitiſſe tunc temporis, quia Parochiale decus non habuit. *In Vita S. Mona.*

Item, quod magìs eſt; nouimus Baſilicam Fauſtæ ſplenduiſſe Collegio *Hiſt. Pat. lib. 1.*

O Cle-

Clericorum in diuinis inseruientium; siquidem ex eis Calimerus assumptus fuit ad Archiepiscopatum referente Calcho, ibi: *Decennio ante Calimerus nobilis Romanus à Telesphoro Pontifice sacris initiatus, Mediolanum venerat; & à Castritiano receptus inter Clericos Ædis Faustæ, ad eam doctrinæ, & integritatis opinionem peruenit, vt omnium consensu in defuncti locum subrogatus fuerit* similiter Besutius; *Cum agnouisset eum*, loquitur de Calimero, *Sancta vita & singularis doctrina recensuit in numerum Cleri Basilicæ Faustinianæ; quo in Collegio manens longè antecelluit cæteros pietate*. Ripamontius quoquè enarrata fundatione duarum Basilicarum, Portianę, & Faustæ prosequitur: *Castritianus, apertis in hunc modum Basilicis, vt essent, qui eas obtinerent, initiauit Sacris, & descripsit in Sacra munera, vicesquè quos ad quodcumquè ministerium esse idoneos putaret. Per eos Christiana multitudo sine strepitu, ac tumultu cogebatur in Templa, partemquè publicæ iam lucis vsurpabat; quos perdiù latitare sæuitia temporum*

Hist. Pat. lib. 1.

In Vita Calimeri.

Hist. Eccl. Med. Decad. 1. lib. 1.

porum coegisset. Et infra *Defuncto Castritiano, postquam aliquandiù consultatum est, eunt ad Calimerum: certi cogere, nisi vltrò manum daret. Erat is in Faustiniani Templi Collegiũ ab hospite suo Castritiano iam antea cooptatus; ibiquè plasmodia & Catechismo, cæterisquè muneribus intentus martyrio firmabat vires, & auidè coronam expectabat, quàm olìm petere non esset ausus*. Ex quo pariter confirmatur, eam Ecclesiam fuisse Parochialem; in qua tradebatur Catechismus, cęteraquè Ecclesiastica munia exercebantur. Vide, si peragi possint hæc in angustijs Cappellæ Satyrianę; quantus populus in eam cogi; vbi locus in ea Clericis ad psallendum, ad functiones reliquas obeundas. Ostende saltem vestigia, parietinas Clericalium mansionum, & Postophoriorum. Benè autem fieri poterant ea omnia in Ecclesia S. Vitalis ampliori.

Deniquè, cum in cæteris nihil vnquam tám patens extiterit, quin de eo dubitatũ sit inter Scriptores, vt adhuc

de ipſa Portiana nõ defuerit, qui exiſtimauerit aliam fuiſſe ab ea, quæ hodie S. Victoris ad Corpus dicitur, vna Ecclesia S. Vitalis citra controuerſiam à cunctis recepta eſt pro Baſilica Fauſtę. Nec mirum, quia non permiſit ambigere perennis, & viua traditio populi, qui quotannis cum Clero frequẽtabat eam, dum ſtetit, S. Vitalis Eccleſiam, in Litaniarum ſacrarum amburbio, ſtatuto à S. Antiſtite Lazaro, quadraginta plus minùs poſt ãnos ab obitu Diui Ambroſij, ad Celebriores tunc æui Eccleſias Sanctorumquè reliquijs inſignitas; de quarum origine, & ratione Ripamontius habet: *Hoc ritu Sanctorum opem expoſcunt, quocunquè in templo deinceps conſtitère. Pontifex abſoluta litania ſeparatìm precatur à Deo puram, integramq; mentem, ad ſacra tractanda piè ac purè.* Ac poſt pauca: *Hæc in digreſſu canuntur, hæc repetito mox itinere, donec ad Diui Carpophori valuas peruenère: Tunc in Sanctos auerſi quorum reliquias, & oſſa illa Ædes tuetur, vocãt* eos

A Baſil. Petri in fragment.

Hiſt. Eccl. Mediol. Decad. 1. lib. 6.

eos in diuinæ gloriæ partem, & supremæ virtutis ac potentiæ præcones obtestantur. In ea Æde, ac deinceps ad cætera templa, in triuijs in Sacellis, vbi vetustæ religionis sedes, vbi trophæa crucis, vbi statuta in tempus Ara, stationalis litaniæ ius præfert sua sacra, suasquè preces quo descriptæ sunt ordine, ac ritu, certi chori, certiquè separatìm ordines peragunt. Et paulò inferiùs; *Has preces & hæc Templa, positionesquè Lazarus in hunc modum descripsit Clero, Populo; Mediolanensi.* Quæris itaq; vbi vetustę religionis sit sedes? Stationalis litaniæ ius præfert, quia loca, semel à Lazaro hoc cultu cœpta frequentari, deinceps vsus quotannis retinuit. Vnde nec poterat de ijs obliuio irrepere; durat non intermissus ritus sacer vsquè in hanc diem. Cum autem stationalis litaniæ ius prætereat Cappellam S. Satyri vtiquê non est censenda ex ijs locis, vbi vetustæ religionis fuerit sedes; qualis maximè erat Basilica Faustæ. Et è conuerso Ecclesia S. Vitalis, ob id potissimûm, reputanda est venis-

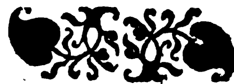
venisse in numerum locorum venerabilium, electorum á Sancto Lazaro ad stationèm litaniarum, pro vt deinceps obseruatum est semper: quia ibidem recolebatur memoria inclyti conditoris Fausti: cum cæterâ nullo fulgeret vsquè adeô pretioso ornamento, exceptis pauculis reliquijs Sancti Titularis. Etenim Sancti Pontificis Monæ corpus, post Lazari tempora, ab Heriberto Archiepiscopo in ea conditum fuit, translatum demùm aliò, superiori Sæculo per Diuum Carolum. Næ incurius fuisset Lazarus, qui circuibat Ciuitatem, quæritans vetustæ religionis sedes, spectabilia Sanctorum inuocandorum monumenta, si rem sua Ætate recentem ignorasset, Cappellam nunc Sãcti Satyri fuisse celeberrimam illam, & decantatam Basilicam Fausti, sociam Portianæ. Imò iniurius fuisset Sanctis Satyro, & Victori; quos ais ibi sepultos esse cum Casto, & Polimio, si ipsis neglectis alia minûs sancta

ćta loca cum supplicationibus adijsset;
Nec sanè dici potest ignota tunc fuisse illorum Sanctorum sepulcra; tùm quia id non patiebatur memoria aliquorum hominum viuentium, qui Satyri funeri interfuissent; tùm quia de Victore testatur Gregorius Turonensis, celebre fuisse eius sepulcrum propter cęlestem opem, quæ prestò erat inuocantibus, præsertim captiuis. Nec certè longè quærenda erat Lazaro huiusmodi Ædicula Sancti Satyri (si tũc adfuisset, aut esset celebris Fausta) dũ circumpositas inuiseret Ecclesias Sancti Ambrosij SS. Naboris, & Felicis, Sanctæ Valeriæ, & S. Vitalis, ad quas hodie litaniarum ius Stationalis perdurat. *De Gloria Mart. c. 49.*

Caue etiam dixeris, immutatam fuisse aliquo tempore rationem Litaniarum à Lazaro institutarum; quia adeò tenaces fuerunt in ea retinenda Præsules successores, vt adhuc diruta Ecclesia Vitaliana preces nihilominùs

ma-

maneant, olìm in ea recitari consuetę. Statuit quippè demolitor eius Sãctus Carolus, vt in posterum eæ recitarentur ad certum Altare in Ambrosiana inuisendum pro illa in Stationibus Litaniarum; quod saltem esset Altare Diui Satyri. Sed est prorsûs aliud, & illi nullus cultus in litanijs. Qui hoc fieri decuisset, dum ipsum Sacellum fuisset Basilica Faustæ, & diues reliquijs SS. Victoris & Satyri?

FAX QVARTA.

Extinguens rationes, quibus contenditur Cappellam S. Satyri esse Basilicam Faustinianam.

GEstientem iam dudum te video causam tuã tueri, Lectoremquè pariter impatienter expectantem audire quas habeas rationes adeò euidentes, vt pro illis despicias cùm vocem populi tùm vniuersum Scriptorum cętum. Ne ergò videar argumenta pro me expãdisse, pro te autem facientia dissimulasse, tãquàm illorum vim subterfugiens, expandam hæc quoquè, & expendam. Quid hic expectas Lector? Auctorem vetustissimum testem? Nullus adest, nequè

recens, nequè antiquus. Cęlicam reuelationem? Nil minùs. Sanè sufficeret; sed hæc Sanctorum sunt. Quid ergo? Duæ picturę proferuntur musiui operis: altera quidem in Ambrosianæ Odæo, in qua exprimitur Ecclesia Faustæ situ quodam, magis congruēti Sacello Diui Satyri, quam Ecclesiæ S. Vitalis. Altera in ipsa Cappella Satyriana, vbi leguntur hæ literæ FAVSTIN. Ite nunc sapientes Doctores; ætatem insumite in euoluendis Bibliothecis pro veritate indaganda; posterisquè tradenda: nocturnis impallescite chartis: vnus artifex lucubrationes vestras obliterat, fidem adimit, authoritatem eneruat: & quidem illius artis, cui cum Poesi licentia est consimilis effingendi quæcumquè voluerit, iuxta illud Venusini carminis: *Pictoribus atq; Poetis Quidlibet audendi semper fuit æqua potestas*.. Tu vero inquis num. 75. *Eiusmodi autem argumētum ab hoc musiuo deductum, tanti ego faciendum existimo, vt eo conuictus*
ab

ab ijs omnibus dißentire Scriptoribus cogar, qui nobis adhuc oppositum tradiderunt. Putabā arcanum aliquod hic educēdum in lucem: sed huiusmodi picturæ in propatulo iam á tanto tēpore omnibus prostant: non nisi cęci eas non viderunt, & nihilominûs nullus nostratum Scriptorum eas tanti fecit: nullus inde conuictus omisit credere, & scribere, Ecclesiam Faustę fuisse ipsam, quæ posteà dicta fuit Sancti Vitalis. Et mirū profectò Bonauenturam Castellioneū inter cęteros, qui per aliquot annos Basilicæ Præpositum egit, nunquam ex inferiori Odęo fornicem versus suspexisse, vt literas illas *Ecclesia Fausta* animaduerteret, ac iuxta eas in suis monumentis ratiocinaretur. Pluris ego facio maiorum nostrorum sapientē vnū, qui seriò historiā scribat, quâm Pictorum millia, qui sui capitis chimeras in parietibus, vel tabulis effingant. Non diffiteor etiam, his suam fidem deberi, quandocumquè constiterit propositū

 ipsis

ipsis fuisse repræsentandi propriam rei imaginem, ex obiecto vero exemplatam. Sed nunquám illis intendam, quando aliud agentes circa opus libidinantur, & genio indulgentes appingunt parerga. Iste mihi spectanda exhibet Saluatoris cunabula rustico sub mapali: ille sub porticu marmoreis fulta columnis: alius in antro topho excauato: Cœnantes cum Domino Apostolos hic intueor ad mensam oblongã, ibi ad rotundam, alibi super stratis recumbentes. Quid hæc ad rem? Numquid propter Pictorum placita controuertam Euangelicam veritatem? Ille Troiæ incendium, hic Vlyssis naufragia ostentat, pro vt allibuit pingere: ergo nè tenear credere, ita prorsûs res se habuisse? Igitur, vt ostendero picturas, quibus inniteris, & ais conuinci, non fuisse appositas ad exprimendũ realem, ac verum situm, ordinemquè ædificiorum, quæ continent, nihil inde potes arguere contra tot rationes; &

authoritates Virorum face præcedenti allatas. Nunc ad rem propius accedamus.

Notissima est historia, licet aliquatenûs controuersa, qua refertur, Sanctum Ambrosium, dum Mediolani Sacra perageret coram frequenti Populo, inter lectionem Prophetiæ, & Epistolæ, raptum in mentis excessum, visum fuisse reclinatum super Altare, somno correptum tribus ferè horis indormijsse, á Ministris tādem excussum, & monitum, quod Populum iam nimîs longæ moræ tęderet, euigilasse, ac sciscitantibus de rei nouitate, qualiaq: tunc passus fuisset, respondisse: *Nolite turbari: multum mihi valet sic obdormisse; quia miraculum magnum Dominus mihi ostendere dignatus est. Nam noueritis, fratrem meum Martinum Sacerdotem de corpore egressum fuisse; me autem eius funeri obsequium præstitisse; peractoquè ex more seruitio, capitellum tantùm, vobis excitantibus, non expleui.* Neque hod merum somnium fuit; siqui- Greg. Turon. lib. 1. Mirac. S. Mart. C. 5.

 dem

dem Mediolanenses, diem, & horam huius obdormitionis notantes, intellexerunt, á Turonensibus eodem tempore in eorum Ecclesia conspectum fuisse, agnitumquè sua Cappa indutum Sanctum Ambrosium; qui solemnes exequias celebrauit Diuo Martino, præcedenti nocte defuncto. Tantum miraculum sancti Titularis cernitur expressum tessellato opere, seu musiuo, in Odæo Basilicæ Ambrosianæ. Vbi sedente Saluatore Domino Iesu Christo, medio inter adstantes Prothasium, & Geruasium, reliquum spatium implent duæ figuratæ Ecclesiæ; à dextris quidem Prothasij Toronica (sic ait inscriptio pro Turonensi) Mediolanensis autem á sinistris Geruasij. In illa exhibetur cadauer S. Martini in feretro adstante Diuo Ambrosio (nominibus enim inscriptis dignoscuntur) cum Clericis funeralia persoluẽtibus; in hac idem Ambrosius cernitur ad Altare in speciem dormientis, Lectore

in

in ambone mirante. Quod hic in argumentum suę assertionis Aduersarius assumit, est: quia ibidem ponè Ecclesiã Mediolanensem (quam ipse supponit Ambrosianã) cernitur expressum aliud Ædificium, signatum *Ecclesia Fausta*; ergo ait huiusmodi Basilica censenda est, stetisse antiquitùs, quando perfectum est hoc opus, eò situ, & ordine, quo repręsentatur in Musiuo: sed hoc situ, & ordine non manebat apud Ambrosianam Ecclesia S. Vitalis, imò manet potiùs Cappella S. Satyri; ergò hæc præ illa reputanda est Faustiniana. Minorem probat; quia Ecclesia S. Vitalis stetit vbi domus, nunc quæ adhuc S. Vitalis dicitur; stat; non à latere, *sed à tergo Ambrosianæ post hodiernum Chorum, & aliquantulum ab eo dissita*. Nostrum autẽ Musiuum refert Ecclesiam Faustæ, lateralem Ambrosianæ, & figuræ orbicularis, qualis prorsùs est Cappella Satyriana: Sic enim scribit: *In hoc autẽ nunc Odao per Ædiculam illam, cui stat inscriptum*

ſcriptum ECCLESIA FAVSTÆ, non aliã video deſtinari, quàm eandem ipſam S. Satyri Cappellam. Figura illa eſt orbicularis; ſic etiam iſta. Et quęnam verò altera, olim ſaltem, ſic erat? Numquid Eccleſia fortè S. Vitalis, quæ propè Baſilicam iſtam olim extabat? Ita ſanè, multi reſpondeant neceſſe eſt, quos ego quoquè infra commemorabo. Sed ea profectò S. Vitalis Eccleſia non orbicularis erat figuræ, ſed oblongæ, ſoloquè coopertæ tecto, ſine fornice, ac ſine altiori aliquo faſtigio, quod ipſi met tecto ſupereminеret; ſic enim à nonnullis ſenibus, qui eam viderunt, accepimus. Sic etiam lateralis ea non erat Ambroſianæ Baſilicæ, ſed ipſi à tergo poſt hodiernum Chorum, & aliquantum ab eo diſsita ſtabat.

Hoc argumentum ex pictura non eſt ſatis Hiſtorico dignum, niſi anteà probetur, quod ſupponitur; videlicet, omnia in illa repræſentari iuxtá verũ, & realem ipſorum ſitum, ac ordinem. Nam ſi ad Pictoris libidinem impletus ſit paries figuris, ac propoſitum fuerit tantùm repræſentare miraculi ſubſtan-

tiam

tiam, nil magìs cogor ad credendum ſingulas, quàm canem arrodentem oſſa ſub Cęna Domini pictum. Exigo igitur, vt oſtendas, qua ſui parte pictura illa veram imaginem exprimat obiecti ſignificati. Non ſunt ad viuum & naturale ſpecimen figuræ SS. Geruaſij, Prothaſij, Ambroſij atq; Martini; non Eccleſia Turonenſis, non Mediolanẽſis; & cur erit huiuſmodi Eccleſia Fauſtæ, quæ nihil habet cum hiſtoria miraculi, ſed ingreditur vt parergon? Sed eſſet, vtcumq; dicis, ille, qui delineatur in hoc muſiuo, verus ſitus Baſilicæ Fauſtæ; ex eo probas quidem Eccleſiã S. Vitalis nõ ſtetiſſe tali modo, & proinde fuiſſe diuerſam ab Eccleſia Fauſtæ; at non ideo probare poteris, Cappellam S. Satyri manere eo loco, & ordine, quo ponitur in Muſiuo Eccleſia Fauſtæ: ſcilicet in fine Ambroſianæ, contra altare maius, ad læuam oſtij primarij eiuſdem Eccleſiæ: imò Cappella S. Satyri extat ex oppoſito ad

aliud caput Baſilicæ, lateralis, & ſiniſtra Tribunæ. Vide quomodò hæc pictura poſita ſit ex artificis arbitrio, abſquè propoſito repræſentandi veram Eccleſiam, ſiue S. Vitalis, ſiue Satyri? ergò ex ea nihil poteſt concludi. Poſtquàm medium illius parietis ornauerat Pictor imaginibus Saluatoris, & adſtātium Geruaſij, & Prothaſij, reliquum quod ſupererat ſpatij, hinc inde impleuit pari ordine, & conſimilibus picturis: nempè ex dextera parte Prothaſij poſuit inter duas palmas, inuicem cōuerſas, Eccleſiam Turonenſem tranſuerſam cum tribus abſidibus, ſeu pinnaculis ſuper recto, vna Cappellula ad pedes, altera ad caput ipſius Eccleſiæ: in cuius medio repræſentatur Ambroſius, circa Martini funus ſollicitus. Ordine verò, & ratione prorsûs parili ac reſpondenti, impleuit ſiniſtrum Geruaſij latus, Eccleſia Mediolanenſi trāſuerſa, inter duas itidem inuicem conuerſas palmas, cum tribus abſidibus cū

Ædi-

Ædiculis ad caput, & ad pedes, & huic inſcribere placuit *Eccleſia Fauſtæ*: quià huiuſmodi cum eſſet celebris Mediolani, indicabat in ea Vrbe tunc Ambroſium vacaſſe ſacris altaribus, quando ſimul Turonis funeri adfuit Martiniano: in quo conſiſtit ſubſtantia miraculi, quæ fuerat exprimenda: ob quã etiam cauſam inſcripſit ſupra Eccleſiã nomen hoc Mediolanium.

Neque tamen adhuc mihi liquidum eſt, quod apud te omni dubio caret: videlicet Baſilicam Ambroſianam fuiſſe ipſam, in qua contigit miraculum, eãdemquè repręſentari in illo Chori muſiuo. Sanè Gregorius Turonenſis, qui primus tradidit mirabilem hanc hiſtoriam, nihil loquitur de Eccleſia, in qua Diuus Ambroſius tunc temporis ſacra perageret: tantùm habet, quod Mediolani degeret. Tu nihilominùs fidenter agis paraphraſtem illius verbis. *Quæ quidem tàm Gregorij, quàm Breuiarij verba, ſi ad propriam germanamquè ſignificationem*

accuratè perpendantur, hunc profectò ſenſum præſeferunt: vt eodem ipſo tempore, quo Sanctus Ambroſius ad altare IN HAC BASILICA conſiſtens dormiebat, ſimul etiam conſpicuus in Baſilica illa Turonenſi conſiſteret, ibiquè in adſtantium conſpectu agnitus pro Ambroſio Mediolanenſi Archiepiſcopo, defunctiquè Præſulis amiciſsimo, funus illi pompa ſolemni celebraret. Libenter audirem, vndè acceperis, quod Ambroſius cõſiſteret ad altare IN HAC BASILICA. An quia ibi picta fuit huiuſmodi hiſtoria? Neceſse nè eſt, vt non exhibeantur in Templis geſta Sanctorum Titularium, niſi ibidem contigerint? Quis non abnuat? Imò genuina interpretatio verborum Gregorij, & Breuiarij, dum nullam ſpecialem Eccleſiam nominant, ſuadet, vt intellexerint S. Archiepiſcopum de more tunc ſacris operatum fuiſſe in ſua Cathedrali, qualem non fuiſſe Ambroſianam ex te habeo nu. 5. *Sed ne Baſilica quidem iſta viuẽte Sancto Ambroſio, nobis Baſilica Cathedralis, ac Metro-*

politana

politanæ prerogatiuam obtinuiße visa est adhuc. Quæ celebritas extraordinaria impulit Sanctum Antistitem, tertio Idus Nouembris deserere Ecclesiam suam Cathedralem ordinariam, & adire persolutûm sacra in alia non Cathedrali? Oppositum magis indicare videntur Manuscripti Catalogi Archiepiscoporum Mediolanensium, quorum concordantia refers verba: *Hic super altare dormiens inter lectionem, & epistolam, per spatium ferè trium horarum, IN ECCLESIA MEDIOLANENSI, Pictauij sepulturæ S. Martini, Cappa serica indutus, Corpus B. Martini sepeliuit.* Ecclesia cuiusquè Ciuitatis, absquè alio addito, intelligitur principalis, seu Domnica, vulgò Domus per *A*ntonomasiam, & sicut per illã, quę in dextro latere picta est cũ inscriptione TORONIC*A*, nõ ambigitur significari Cathedralẽ Martini Turonensem, ita per hanc, quæ absolutè dicitur Ecclesia Mediolanensis; cur non accipiamus Cathedralem Vrbis Num. 95.

*A*mbro-

Ambroſij? Quod ſi adhuc abnuas, quia Ambroſiana ſit, quæ muſiuo opere repræſentetur, dicam ego Fauſtinianam fuiſſe, quia inſcriptione notatur. Nec aliæ deſunt ſolidiores coniecturæ; pia nimirùm propenſio Ambroſij erga hãc Eccleſiam, quam inter cæteras ſibi dilectam fuiſſe Ioannes Baptiſta Villa teſtatur; eò quod ditaſſet Reliquijs Sanctorum Vitalis & Agricolæ, Bononiâ, vbi ipſe reconditos Martyres patefecerat, exportatis. Quamobrem probabile eſt conſueuiſſe in ea frequenter ſacrum facere; & eò præſertim tertio Idus Nouembris die, quòd eſſet octauus à Martyrum celebritate, ac proinde iuxta antiquum ritum valdè ſolemnis.

Agè nunc contemplemur, num ipſa graphices referat Ambroſianam. Vbi in hac tres tholi illi, ſupereminentes tecto, amplior in medio, duo minores in extremis, quos præfert pictura? In hac pulpitum cum Lectore cernitur ad læ-

uam

uam in imo Templi propè ianuam; nō ſic manet in Ambroſiana. Huius poſt Tribunam non extat Ædicula illa turrita,& feneſtrata,culmine hemiſpherico, quam oſtendit muſiuum. Et licet dicas: *Quæ quidem Ædicula quis neget, hodierni Chori parietes, ambitumquè repræsentari?* nemo non cæcus tibi conceſſerit, Ædiculam illam, quam muſiuum oſtētat poſt Tribunam,nil aliud habere hodierni Chori, præter ſitum. Deniquè vbi ſunt in imagine muſiua duæ illæ Cymbalarię turres, quę ſupra Ambroſianæ frontem hinc inde aſſurgunt? Quod ſi dixeris, eas nondum fuiſſe cōſtructas, cum pictura illa poneretur; ſaltem alio loco hæc Baſilica habere debuerat turrem Campanariam, quæ nulla cernitur in muſiuo. Sin autem occurras alio modo hanc Baſilicam ſtetiſſe antiquitus, hoc eſt prorſus diuinare, velle conferre typum cum Ambroſiana, qualis non extat, & Fauſtinianam non extantem, cum Cappella S. Satyri exiſtente.

Ego

Num. 75. Ego quidem reor, Pictorem noluisse exprimere hoc in latere duas Ecclesias: sed sicut in aduerso vnicam cum Cappellis adiacentibus posuit, inscriptam TORONICA; ita hic sub inscriptione *Ecclesiæ Faustæ* comprehenderit totum illud ædificiũ, in quo spectatur *A*mbrosius ad *A*ltare, & Lector in ambone. Nequè enim tantula portio parietis, continens inscriptionem, sola habet Ecclesiæ specimen. Quod si duę essent Ecclesię: quorsum minori, & ad rem nil facienti indere nomen: ipsam vero principalem, in qua repræsẽtatur historia, innominatam relinquere? Vt vt sit, clarissimum apparet, huiusmodi picturam non aliundè desumptam, quám ex idea mentali artificis, & non immeritò floccifactam ab omniũ Scriptorum & populi traditione: per quam constat, Basilicam Faustinianam fuisse Ecclesiam olim Sancti Vitalis, minimè vero Cappellam Satyrianam: nullusquè abs te, tàm imbecilli fuit ingenio,

genio, vt hoc vmbratili argumento conuinceretur, ex pictura imaginaria, ad res non extantes traducta. Me potiùs vrgent præter authoritates tantorum virorum, rationes validissimę face præcedenti allatæ, & ipsa ab initio per ætates continuata populi traditio, venerata Ecclesiam Vitalianam pro Faustiniana.

Transeamus modò ad Cappellam S. Satyri, inspectatum aliud Musiuum, ex quo pariter desumitur argumentũ, ipsam fuisse Basilicam Faustinianam. Suspicientibus Sacelli concameratum verticem medius apparet in Cęlo aureo latè fulgenti Sanctus Victor Martyr; huiusmodi etenim nomen inscriptum est libro in manu eius patenti; sed præterea singulas Cruces grandiusculas manibus singulis gestat; in quarum transuersa parte characteres nonnulli visuntur; in dexterà quidem legitur PANE GRATIÆ, in sinistra verò FAVSTIN. Igitur, ais, hæc inscriptio

R abundè

abundè docet, Ædem illam esse priscam Faustinianam.

Citò & facilè interpretatus es, pro vt tibi conduxit, Epigraphem Crucis læuæ: Agè iam interpretator etiam, quæ est in dextera. Non satis percipio, quid sibi velit ly PANE GRATIÆ. De hoc siles. In primo fuisti Oedipus, in altero es Dauus? Pane gratiæ quid? Sanè verba hæc absquè verbo nullum gignunt sensum. Dicam ego, quod à fideli & sensâto viro accepi, rationiquè proximum est. Pro dictione illa FAVSTIN primitiua inscriptio habuit PAVISTI NOS; & hæc benè concordabant cum verbis dexteræ; imò declarabant Crucis, cui inscribuntur, beneficium, humano generi præstitum: quo apprimè fruuntur tùm ipse Victor, tùm alij Sancti, in Sacelli parietibus hinc indè infra testudinem pari musiuo expressi; nimirùm quod, sicut per ligni vetiti esum inuidia Diaboli pauit hominem pane mortis:

tis: ita, vt qui in ligno vincebat, in ligno quoquè salutiferę Crucis vinceretur, inde nos pane gratiæ pasti, reuocamur ad vitam. Malignum inierant cõsilium Christiperdæ, per Cruces, & tormenta eradendi caput de terra viuentium, ne in membris Christicolis nomen eius memoraretur ampliùs, dicentes; Venite mittamus lignum toxici in panem eius. Sed in lignum vitę, & panem gratię conuersæ sunt Martyribus cruces; quia sicut ex pane stat omne nutrimẽtum, & robur hominis: sic per Crucem Christi parta nobis gratia, vegeti, & fortes efficimur ad opera vitæ æternę; ad quæ aliâs imbecilles, ac nullæ sunt naturæ nostræ vires. Pane gratiæ, qui de Cruce nobis est satus, & messus, confirmati corde præualemus aduersus rebellem sensũ, redigimus in ordinem sub iusto rationis imperio passiones effrænes portionis inferioris. Quod si hoc non innuitur signatis verbis; dicito tu amabò;

quid prætendatur ly PANE GRATIÆ solo: & quid his verbis sit cum FAVSTIN, seu Basilica Faustæ.

Deinde, quorsùm appinxissent dictionem sic mutilam, nec literarum numero respondentem verbis dexteræ Crucis? Cur non scripsissent integre & claré (spatiũ enim supererat) FAVSTINIANA? Contrà verò si legatur PAVISTI NOS, appositum facit sensum cũ alterius Crucis inscriptione PANE GRATIÆ, & respondet dextro numero dictionum, & elementorum.

Quarè non leue offertur indicium suspicandi, fuisse has literas abrasas, & immutatas dolosè, ad astruendam loci antiquitatem, quanta requirebatur ad sepulcrum Satyri; quẽadmodum postico eiusdem Cappellę altari callidè insertus est lapis, indicans ibi iacere eius Sancti Corpus; postquàm Abbate, & Priore eius Monasterij inspicientibus, nihilq; contradicentibus facta

fuit

fuit inuentio, recognitio, & translatio eius Sancti cum alijs in Basilica Portiana, seu S. Victoris anno septuagesimo sexto vltra millesimum & quingentesimum, vt suo loco exclarescet. Sicut etiam ad eiusdem commentitiæ vendicationis fulcimentum, sub tabula & imagine recenti D. Ambrosij, suã operam circa funus Satyri impendẽtis, nuper additum est ibidem aureis, & recentibus literis Epitaphium fratri compositum, quasi ab eodem ipso ibi primò affixum. Id quod aliorum relatione deceptus existimauit studiosus, & nobilis quidam antiquarum Inscriptionum nostræ Vrbis collector, & vulgator; qui tamen certior factus erroris correcturus erat, ni iã impressum fuisset, cum ad Typographiam accessit.

Pari ratione haud inuerisimile fit, eos, qui tot artibus student suadere possessum sibi Sacrum Satyri corpus, accommodasse illam Crucis Epigraphem suo instituto, nec valdè operosum erat ver-

tere

tere PAVISTI NOS, in FAVSTIN; ſicut conſideranti patebit.

Ingenuè fateor, me literas huiuſmodi cominùs non inſpectaſſe, quippè in ſublimi ſunt, loco ſuboſcuro, tribuſq; ferreis cancellis inuicem diſtantibus non facile peruio; ſed ſi alicui non denegetur propior acceſſus, comperiet, exiſtimo rem ita prorsùs ſe habere. Intereà ſi mihi hæc trāſmigratio inſcriptionis denegetur, & re vera ipſa primaria inſcriptio fuerit FAVSTIN, perpendendum rogo, quàm violenter hoc traducatur ad ſignificandum, eam Eccleſiam fuiſſe Baſilicam Fauſtæ. Vbi nam gentium conſuetum fuit inſcribere Eccleſijs nomen ipſarum? perinde omnino hoc fuerit, ac ſi quiſquam in fronte, vel in ſcapulis geſtaret ſuum nomen, vt dignoſceretur. Templa habentur ſatis nota ex ſemetipſis, & Populi nuncupatione. Secundò ſi addēda fuiſſet inſcriptio nomenclaturæ illius Eccleſiæ, ineptiſſimus omniū erat

locus

locus ille in vertice concamerationis, in Cruce à S. Victore prætẽsa è regione alterius Crucis, cuius inscriptio diuersa est toto cęlo; sed affigenda fuisset in fronte, aut suprà postes, vel superliminare Ecclesiæ. Tertiò ad hominem: minimè omnium potes ita interpretari tu, qui, num. 80. laboras in suadendo, non male dicere eos, qui vocant Basilicam Faustæ potiùsquam Faustinianam á Fausta filia, non autem à Fausto filio Philippi, & rationem affers: *Atqui in nostro Odæo inscripta manifestissime legitur ECCLESIA FAVSTÆ; Sanctusquè quin etiam Doctor Ambrosius nusquam legitur aliter eam nominasse, quàm BASILICAM FAVSTÆ, in epistola scilicet 54. ad Marcellinam sororem, quemadmodũ ex ipsius calamo scribit etiam Cardinalis Baronius in eiusdem Vita. Nequè igitur Sanctus Ambrosius (dicam ego) nequè maiores illi nostri, è quorum præscripto Basilicæ illi Faustinianæ adscriptũ in Odæo fuit ECCLESIA FAVSTÆ, nec item illic Baronius, alijquè omnes*

hac

hac in re ipſos ſequuti, cenſuerunt eam, ſic è Fauſto fuiſſe denominatam, ſed potiùs è Fauſta filia, & fœmina. Igitur quæ in Odæo Ambroſiano intitulatur ECCLESIA FAVSTA eadem non erat ſignificanda in contiguo Sacello per hoc nomen FAVSTIN; abſoluta magis res erat inſcribere FAVSTA, & cum Odæi muſiuo concordare.

Quid ergo, inſtas, ſignificabit ea dictio? Alia omnia. Nonnè prętendere poteſt Fauſtini vel Fauſtinæ nomē, Benefactoris, aut Benefactricis, qui ornandum curarint locum eo opere muſiuo? Nonnè ipſe artifex veriſimiliûs nomen ſuum, quâm Eccleſiæ appingere potuit; cum hoc inſuetum, illud maximè ſolemne ſciatur? Sic in Metropolitana legimus Sculptorū inſignium nomina Biffij, & Buſchæ; ſic in Vaticana Romæ ad Mauſoleum Pauli Papæ Tertij marmoreum quoddam ſimulacrum nomen oſtentat Guilielmi Portæ artificis in libro, quem manu tenet.

net. Quid plura? In ipſo aureo altari; quod Ambroſianæ Baſilicæ obtulit Archiepiſcopus *A*ngilbertus Puſterla, á te luculenter deſcripto, nonnè Vuluinius ipſe artifex ſe met inſculpſit in ſpeciem recipientis coronam pro operis labore, à Diuo Ambroſio? Deniq; nihil frequentiùs, nil magìs obuium quàm in egregijs artefactis, artificum elucere nomina. Vſquè adeò viguiſſe legimus hanc ambitionem; vt Phidias, cum non liceret per legem Athenienſium Artificibus ſua nomina operibus indere, imaginem ſui ipſius è ſpeculo ita ad viuum tranſtulerit in clypeum Palladis á ſe elegantiſſimè efformatæ, vt quiſquis primo exclamaret intuitu, en Phidiam, en Phidiam.

Peto demùm abs te, quando nam inſignis hæc Baſilica Fauſtæ mutauit appellationem? Reſpondes: *Nobis etiam ex eiuſmodi faſtigio ac vertice aurato profecta videtur ea ipſa Sancti Victoris ad Cœlum aureum appellatio.* Igitur, ſi cum ornaretur

nouo illo musiuo Ædicula, ex tūc amissura erat nomen Faustinianæ, & vocāda deinceps Sancti Victoris ad cęlum aureum; tantum abest, vt congruerit inscribi per illud FAVSTIN nomen Basilicæ Faustinianæ, vt potiùs expūgendum fuisset, si prius ibi extitisset, ad abolendam veterem nomenclaturā. Sed proh triste fatum huius Basilicæ! Cętcrę Ecclesiæ proprium iugiter seruant nomē, absquè vlla sui superscriptione, sola populorum traditione per generationes & generationes; hæc autem, vel cum nomine superscripto, ignorata est cunctis abs te: lynceus tu solus, & sagax: reliqui omnes lippi, & bardi, qui aut non viderint, aut non cogitauerint, aut á nullo maiorum traditum audierint, literas illas esse in vocabulum Ecclesiæ Faustinianæ, quam dixerunt perpetuò Ecclesiam S. Vitalis.

Pęnè exciderat mente aliud tuæ assertionis argumentum, ex antiquitate

parietum

parietum deductum : hos namquè ex aſpectu cenſeri vetuſtiores Ambroſianis, perfacile ſuaſu facis, quòd intendis, Cappellam S. Satyri præextitiſſe Ambroſianæ Baſilicę, ſicut præextitit Fauſtiniana. Scribis enim: *Altera verò S. Satyri eſt Cappella; eademquè intus, ac præſertim foris à tergo, vbi ex antiquo anteridibus, & eriſmis (Barbacani, Contraforti, e ſperoni à nobis Italicè vocantur) ne vetuſtate corruat, hinc inde fulta eſt; tantum profectò ſpirat vetuſtatis, vt citra dubium cenſeri debeat longè vetuſtior ijs met Baſilicæ parietibus, quos præ cæteris primores, & ab ipſo met Sancto Ambroſio conditos credere poſſumus.* Decipimur planè omnes in iudicando de his, quæ percupimus. Sæpè Intellectus voluntati prępoſterus ab hac trahit iudicium. Tu *citra dubium* cenſeri debere, ais, hos parietes vetuſtiores illis: cum inter ipſorum ætates adeò exiguum eſſe poſſit diſcrimen, vt ſenſibus fiat imperceptibile, nullaquè ingenij perſpicacitate certò indagabile. Eſſent

parietes Cappellæ S. Satyri ipsi, quos optas, Faustinianæ: quot annorum vetustate præcederent Ambrosianos parietes? Vix sesquisæculo; hæc autem ætas, quamuis absolutè spectata sit non modica, tamen comparata ad ætatem tredecim sæculorum Ambrosiani Ædificij, eandem proportionem habet ad ipsam, quam sesquiannus ad tredecim annos. Si ergò nequires citra dubium discernere vetustatem maiorem, vel minorem inter duas domos, ædificatas, alteram anno sæculi nostri quadragesimo tertio, & alteram quadragesimo primo; quomodo pręsumes statuere de vetustate maiori aut minori *citra dubium* solo aspectu inter parietes Faustinianæ, & Ambrosianæ? Ego quidem valdè hæsitarem, & fortuitò pronuncians facillimè fallerer ex deteriori structura iunioris existimans seniorem. Atqûi, ais, imbecillitas parietum Satyrianæ, indigentium fulciminibus iam à tanto tempore, ipsa lo-

loquitur, & testatur senium Ædificij. Verûm, inquam ego; ergò infirmitas omnis est index senectutis; ergò adolescens claudicans, quia nititur baculo antiquior erit erecto, ac vegeto septuagenario. Prorsùs tua isthæc sententia de Cappella S. Satyri, quod sit Ecclesia Faustæ, licet recentissima sit, adeo tamen labascit, vt nullis anteridibus, & erismis, fulciminibus nullis sustineri queat, ne corruat. Bonis, vel malis materibus, ac opificijs esse constructa *Ædificia*, istud reddit eadem firma, durabilia, & aspectu noua, vel secùs. *A*speximus nostra ætate Templi S. Alexandri tholum, vix constructum oportuisse demoliri; nec non Victorianæ nostræ Ædis collapsam partẽ, dum ædificaretur. E contra sunt aliqua vetustissimæ structuræ ædificia, quæ vix ferro & igne, multo labore, & sudore destrui valeant. Huiusmodi sunt in Vrbe nostra S. Ioannis

in

in dolio, S. Eustorgij, & S. Aquilini Ecclesiæ, quæ, inter antiquitate præcipuas censentur, apparent nihilominus ita firmiter compactæ, vt sine anteridibus & erismis videantur vnquã nesciturae ruinam. Et certè longè ampliores mole sunt qùam Satyriana Ædicula, quæ ob sui exiguitatem, si ab initio condita fuisset structuræ validæ, non eguisset fulciminibus.

Cum itaquè leuidensibus hiscè rationibus, seu veriùs coniecturis improbabilibus, ex vetustate parietum, ac ex vtraq; pictura musiua, tùm Chori Ambrosianæ, tùm Cappellę Satyrianæ argui nequeat, hanc esse priscam Faustinianam, inconcussa manet communis Historicorum sententia, Maiorum traditio, vulgiq; acclamatio, demolitam superiori sęculo Ecclesiã S. Vitalis fuisse veterem Basilicam Faustę; & consequens remanet, Ædiculam Satyrianam nil esse ampliùs qnâm

quâm simplex Ambrosianę Sacellum, nec antiquitate, nec nobilitate vlla prępferendum ipsi Basilicę Ambrosianę, vt in eò potiùs, quâm in hac sepeliret Diuus Ambrosius charissimum germanum Satyrum, præter peculiares rationes tertia face indicatas.

FAX QVINTA.

Demonstrans, Diuum Satyrum sepultum fuisse in Basilica Sancti Victoris olim Portiana.

Vecunque disputauimus hactenùs, ea præmissa sunt ad illustriorem veritatis ostensionem; vt appareat, etiam historica monumenta causæ nostræ suffragari, quatenùs palám fecimus, tantùm abesse, quòd Diuus Satyrus sepultus fuerit in Ambrosiana Basilica, vel Satyriano Sacello, eius portione; vt nequè potuerit id fieri in illis nondum extantibus. Cęterùm, euicto etiam per Aduersarium, quod nulla essent; quę hucusquè demonstauimus, nihil am-

amplius obtentum esset, quàm potuisse illius Sancti Corpus sepulturæ mandari in supradictis locis, non minùs quàm in Ecclesijs S. Eustorgij, Sanctorum Naboris & Felicis, Sancti Nazarij, Fausta, Portiana, ceterisquè tunc temporis existentibus. Vis potuisse id fieri? potuit: quid ad nos? Quæstio nostra non est de possibili; generalissima hæc thesis iam contracta est, ad quem locum Diuus Ambrosius præelegerit cōdere exuuias fratris Satyri, & vbi nam de facto condiderit. Nos concordantia cum Populi acclamatione, & Scriptorum attestatione exhibemus locum, inscriptionem, corpus ipsum cum socio in Ecclesia Sancti Victoris (siquidem quod exhibetur per publicas tabulas, editas coram Sāctissimo *A*rchiepiscopo, illustribus viris, probatis testibus, vniuersaquè Ciuitate; perinde est, ac si, quod ij inspexerunt, & nostris oculis iugiter subijceretur.) Tu verò quid profers? *Fieri*

potuit, Quid si factum sit hoc, vel alio modo? Iam non opus est quæritare quid nam, aut quali modo fieri potuerit, nequè quid sibi persuaserint *A*mbrosiani Monachi, quidquè paucis alijs instillauerint bona fide; quando adhuc non inuento, & recognito eo sacro corpore, eorum solitaria opinio poterat cũ nostra, & populi, quamuis impari marte, pugnare. Nunc verò postquàm omnis ambiguitas sublata fuit, & quæcũquè desiderari, & peti poterant à contradicentibus, in veritatis certificationem, præstita sunt, vt quid denuò titionem fumigantem educere de cineribus iam sopitum, ad nouas litium flãmas inaniter accendendas? Ex pluribus sacris locis, in quibus tempore Sancti Præsulis Ambrosij pietas Mediolanensis in Dei cultu egregiè exercebatur, celeberrima fuit Basilica Portiana, vt attigimus suprà, á Beatissimo Episcopo Castritiano excitata, & dicata in fundo Portij, filij Philippi. Hãc

præ cęteris inuidentes fidelibus *Ariani* postulauerunt in primis pro Auxentio eorum Pſeudoepiſcopo. Conſtātiſſimè ab Ambroſio denegatam, illata vi conati ſunt Auguſtis fauentibus, expugnare. Strenuè repugnarūt noſtri, & euicerunt. Iterum, obſidione preſſis fidelibus iniectę ſunt aliquando in templum á ſacrilegis faces, nec tamen illæ ſacros parietes aut tecta adlambere auſę ſunt, ne pietas aut Religio quæ tunc Mediolani vigebat aut Diuorum ibi tumulata corpora læderentur. Impij ſtupore perculſi diſceſſere: Catholici cum fideli Paſtore, in Diuino præſidio ſecuri, & læti inſtituerunt, hymnis, pſalmis, & Canticis in Dei laudem hoſtiumquè contemptum vacare. Nā quæ maxima huius Baſilicæ laus eſt, & Oliuetanis Monachis, quibus eam cōtigit poſſidere, ingens in Domino gloriandi ratio: ibi primum terreſtris plaſmodia, imitatrix Cęleſtium concentuum, audita eſt reſonare, *Ambroſio*

Paulinus in Vita Amb.

Ripam. Decad. 1. lib. 4.

Sermo de Baſil. non tradendis.

institutore; vnde posteà ad orbis vniuersi dimanauit Ecclesias, Damaso Romano Pontifice, Hieronymo, Benedictoquè Monachorum legislatore propagantibus. In hac diuinæ laudis magistra Metropolitanam fixerunt Cathedram aliqui priores Archiepiscopi, inter quos Sancti Mirocles, ac Prothasius, post huius vitæ curriculum sacra sua ossa ibidem reliquerunt. Eandem selegit Ambrosius ad disserendũ de altissimo Incarnationis Dominicæ mysterio, prouocatus à duobus illis Gratiani Imperatoris cubicularijs, Arianis illusoribus, quibus ad condictã diem non comparẽtibus, nihilominùs Doctor Sanctus exedram conscendit, tractatum habuit illis verbis exorsus: *Debitum fratres curo soluendum, sed hesternos meos non inuenio creditores*: In eadem, sicut olim in Hierosolymitano Cœnaculo, congregatis fidelibus pro electione Episcopi Spiritus Sanctus dignatus est visibili specie apparere, igneisquè cor-

Idem Paulinus.

Gualuaneus Flamma. Carolus a Basilica Pet. in vita S. Mona.

corruscātibus radijs capiti Monę insedit, ipsum indicans eligendum. Sed & temporibus subsequentibus decoratus est locus aliorum Sanctorum sepulcro, præsertim Archiepiscopi Datij. Precipuum autem decus Basilica auspicata est ex Corpore Sancti Victoris Martyris, eius quidem, qui genere Maurus, sub Maximiano Imperatore miles, pro confessione Christianæ fidei ab eodem iussus est, post varios cruciatus, capite plecti Mediolani in Sylua, quæ dicebatur ad Vlmum, propè viridarium Imperatoris, cui etiam Martyr iam iam occubiturus extrema vaticinatus est. Barbari Tyranni mandato corpus volucribus, & belluis adiudicatum pābulum, cum per sex dies iacuisset inhumatum, ac bestijs illibatum imò à duabus ex ijs custoditum, excubantibus ad caput vna, altera ad pedes. Diuus Maternus Archiepiscopus anno salutis trecentesimo septimo sepeliuit, non procul à loco Martyrij,

in

in hac Basilica Portij; qui tandem Ecclesiæ denominationem cessit Martyri, tanquám digniori. Sed & cum tractu temporis in honorem eiusdẽ plures aliæ Ecclesiæ Deo dicatæ fuerint; speciali cognomine *ad Corpus* hæc est ab alijs discreta, in quibus sacra quidẽ Martyris memoria colebatur, non autem Corpus. Ex huiusmodi præclarissima prærogatiua, nimirum sepulcri inclyti Martyris Victoris, *A*mbrosius selegit Portianam ad contumulandum dilectissimum fratrem Satyrum, quandò aliâs ipsa Ecclesiæ dignitas idipsum efflagitabat. Et in qua nam alia magîs decebat reponi sacrum Corpus tanti Herois, ipsius Archiepiscopi, & Metropolitæ germani? Porrò non ignorandum est, celebrem tunc temporis fuisse fidelibus religionem, satagendi, vt sua corpora quandocunquè ipsis exui contigisset, sepelirentur in sanctioribus locis, vbi memoriæ Sanctorum Martyrum colerentur. Super qua

con-

consuetudine Paulinus Augustinum consuluit; videbatur quippe illi inanis hæc fides, qua credebatur, iuuandas fore Defunctorum animas precibus Sanctorum, apud quorum reliquias haberent humata corpora; dum statim ab obitu, vt inquit Apostolus, præsentari nos omnes opportet ante Tribunal Christi, vt referat vnusquisquè prout gessit in corpore, siue bonum, siue malum, non autem pro vt iam egressis è corpore suffragata fuerint aliena Sanctorum merita. Pro cuius quæstionis solutione, Sanctus Doctor libellum rescripsit de cura gerēda pro mortuis, vbi sapienter edisserit, quatenùs non sit inanis hæc fides; habetquè hæc inter cætera. *Cum itaquè recolit animus, vbi sepultum sit charissimi corpus, & occurrit locus, nomine Martyris venerabilis, eidē Martyri animam dilectam commendat recordantis, & precantis affectus, qui cum defunctis à fidelibus charissimis exhibetur, eum prodesse non dubium est ijs, qui cum in corpore viuerēt,*

talia

talia ſibi poſt hanc vitam prodeſſe, meruerunt. Hæc quoq; religio pijſsimo Ambroſij inſederat cordi, qui ſepeliens fratrem Sanctum, propterea iuxta eundẽ ſibi quoquè ſepulturam meditatus dixit. *Et commendabiliorem Deo futurum me eſſe credam, quod ſupra Sancti corporis oſſa requieſcam.* Nec mutauit omninò ſentẽtiam, cum poſteà, inuentis & translatis in ſuam Ambroſianam Corporibus Sanctorum Geruaſij, & Prothaſij, apud hos ſe ſepeliendum optauit. Ex quo Baronius notat; *Quanti fecerit ipſe Sanctus Ambroſius, apud Sanctos Martyres ſepultura locari Christianum hominem; ex eo poteris intelligere, quod ipſe etiam voluit ſepeliri in Ambroſiana à ſe erecta Baſilica; in quam tranſtulerat corpora Sanctorum Martyrum Geruaſij & Prothaſij.* Idem Sanctorum ſepulcri conſortium, quod ſibi affectauit, procul dubio exiſtimandus eſt curaſſe fratri, quem enixè, nec minùs quàm ſe ipſum diligebat. Supremum enim iſtud erat fraternum dilectionis

In obitu fratris:

Ad annum Christi 383. Art. 17.

obſe-

obſequium, idque eum præſtitiſſe oſtendit exertè Tetraſticon, quod compoſuit pro Epitaphio, & inter eius carmina in nouiſsima impreſsione legitur huiuſmodi.

Vranio Satyro ſupremum frater honorem,
Martyris ad læuam, detulit Ambroſius.
Hæc meriti merces, vt ſacri sãguinis humor
Finitimas penetrans abluat exuuias.

Et licet non ſignet nomine, ad cuius Martyris læuam ſepulturam dederit, quippè res per ſe manifeſta erat, illa ætate, in conſpectu Vrbis vniuerſæ geſta; conſeruabatur maiorum traditione huiuſmodi notitia, quod in Portiana, vbi Victoris Corpus, ibidem Satyri conditum erat; donec ſuperioris ſæculi anno ſeptuageſimo ſexto compertum eſt, non fuiſſe falſam hanc fidem, quando, Beatiſſimo Antiſtite Carolo Borromæo, inter cętera Sanctorũ Corpora vtrumquè compertum eſt, & Victoris, & Satyri in eadem arca, ille ad dexteram hic ad ſiniſtram; anti-

quiſsimis inſcriptionibus amborum nomina indicantibus.

Quæ Sãctorum corporum retectio locupletiſsimum teſtimonium adepta eſt, cum decimo ſeptimo poſt anno, nimirùm nonageſimo tertio ſuperioris ſæculi, opera Nicolai fabri eruditiſſimi Iuris Conſulti Pariſienſis, è tenebris erutum eſt opus Dungali Auctoris illuſtris, inſcriptum Ludouico Pio Imperatori, eiuſquè filio Lothario Augusto, aduersûs Claudium Epiſcopũ Taurinenſem Iconomacum, anno ſalutis octingenteſimo, & vigeſimo. Huius beneficio literis conſignata remanſit res, ſua ætate luculenta, vtpotè ante tot bellorum, incendiorum, vaſtitatũ ac peſtilentiarum, ab Vrbe noſtra Mediolanenſi perpeſſa diſcrimina; vnde ſolent geſtarum rerum monumenta perire, & confundi; nempè Sanctum fratrem Ambroſij Satyrum ab ipſo cõtumulatum fuiſſe Martyri Victori. Ait namquè circa libri calcem, poſt relatam

In Magna Bibl. Veterum Patrum Tom. 4. Secundæ partis.

Bar. ad ann. Christi 383. Art. 16.

tam

tam Augustini sententiam de fidelium sepultura iuxtà Sanctorum Corpora: *Idcirco vt arbitror Ambrosius suum fratrem Satyrum, quem nimium dilexerat, iuxtà S. MARTYREM VICTOREM sepeliuit:* subditquè mox allatum Epitaphium. Certè auctor hic octo sæculis anterior, á nobis corruptus non est, vt tueretur causam nostram, & rem adeò asseueranter narraret, pro vt in facto cōperta est á Sancto Archiepiscopo Carolo post annos septingētos quinquagintasex. Nequè nostri supponere potuerunt bina ea Sanctorum Corpora in eadem arca lapidea, laminis plumbeis colligata, sub Altari, eodem prorsus situ, pro vt tanto pridem dixerat Dungalus ignoratus. Exinde itaquè lux affulsit & tetrastico, quod aiebat ad læuam quidem Martyris, sed non cuius, sepultus fuisset Satyrus, & Mombritio, qui scripserat itidem Satyrum ab Ambrosio lachrymis irroratum in Ambrosiana, in alia longè Basilica fuis-

ſe humatum ad lęuam Martyris in editione impreſſa, & Martyris Victoris in manuſcriptis á te proditis. Quis modo ambigat Satyri ſepulcrum eſſe idipſum Victoris Martyris Mauri? aut quis illius oſſa ſibi aſciſcat, qui iſtius nequeat oſtentare? Benè ſit Dungalo, qui etiam Aduerſario nobiſcum conuenire fecit in hoc, vt fateretur Scriptoris huius irrefragabili authoritate citata, non alium ſepulcrum fuiſſe Cõfeſſoris Satyri, quàm Martyris Victoris, & propterea hûc adegerit, vt ſi probare velit illum in Satyriano Sacello iacere ad Ambroſianam, etiam hunc ibidem condi coactus ſit dicere primus. Spretaq; aurea illa ſententia, quam ipſe collaudat num. 88. è Baſilio Magno in oratione de Ieiunio: *Omne quod vetuſtate præcedit venerabile eſt*, rem inauditam pronunciat, & quidem ſe ipſo teſte, admiratione dignam; dum ait: *Quod auditu mirum videtur. Mirum profectò, ſed non ita procul à vero*; & vbi

opus

opus esset palpabiles, euidentesquè nimis rationes prætendere, obscurissimis coniecturis inhærens, conatur preter Sancti Antistitis Borromæi totiusquè Cleri, Senatus, Populiquè Mediolanensis oculatam fidem, venerandam quoquè temerare antiquitatem; quæ hiulco, vnoquè ore omnibus sæculis proclamauit, & coluit Mauri Victoris Corpus in Portiana. Onerosum valde & superfluum foret, recensere omnium ætatum Auctores, qui hoc tradiderunt. Satis fuerit affirmare, quod nemo hactenùs in dubium verterit.
De Diuo Satyro quidem nonnullis existimatum est, extra Portianam illũ quiescere, nimirùm in Ambrosiana; cũ nondum ex Dungalo compertum fuisset, & declaratum epitaphium antedictum, docens, illùm associatum Martyri Victori in sepulcro; & hi procul dubio retractassent sententiam, si superstites fuissent; quando tam antiqui Scriptoris res inclaruit testimonio; &

multò

multò magis postquam ad eiusdem dictamen ita prorsûs retecta fuerũt ambo ea Sacrata Corpora, quemadmodũ retractauit Philippus Ferrarius, quod pridem scripserat in Catalogo Sanctorum Italiæ iacere S. Satyri Corpus ad Ambrosianam. At verò de corpore S. Victoris Mauri profectò quis vnquám dubitauerit, ne dum negauerit, quiescere in sua Basilica, ad Corpus propterea nuncupata?

Antiquissima huius militis Christi historia; quam scripsisse traditur Maximianus publicus Scriba, coeuus, & inde acceperunt Surius, Mombritius, Ripamontius, á Basilica Petri, & reliqui de ipso agentes, ita perhibet. *Tũc Maximianus Imperator iussit vocari Scurrones, & iussit, vt duceretur ad Syluulam, quæ ad Vlmum vocatur, vbi viridarium habebat Imperator, & ibi eum decollari.* Qui locus est, vbi in rei gestæ monumentum cernitur hodie Ædicula constructa propè Ecclesiam Fratrum Capucinorum.

Nun-

Nunquid autem fuit ibidem tumulatus, vbi passus? Minimè, sed non admodum procul. Sequitur enim historia: *Tunc iussit Imperator vt nemo sepeliret corpus eius, vt à bestijs deuoraretur: post dies sex misit Imperator Quæstorem suum cum militibus, vt videret si iam à bestijs, aut à serpentibus deuoratum fuisset: & euntes inuenerunt corpus eius intactum, & in nulla parte contaminatũ, & duas bestias, vnam ad caput, & aliam ad pedes custodientes corpus Sancti Victoris. Et reuertentes renunciauerunt Imperatori. Tunc iussit Maximianus Imperator, vt sepeliretur corpus eius. Abijt Sanctus & Beatissimus vir Maternus Episcopus, & ita inuenit duas bestias, vnam ad caput, & aliam ad pedes, custodientes corpus eius, & ipsum quasi eadèm hora fuisset decollatus. At vbi viderunt Sanctum Maternum Episcopum dederunt locum, & tamdiù ibi steterunt, quandiù leuatum est corpus eius. Quod corpus Sanctum linteaminibus inuoluentes perduxerunt NON LONGE ab ipsa Sylua, & sepultus est in pace.* Itaquè sepultus fuit non longè à loco

Mar-

Martyrij; à quo licet minus distet Ecclesia Fratrum Capucinorum, quàm Portiana, in ea tamen sepultus nō fuit; neque enim aliquis vnquam id credidit, quippè nondum erat extructa; sed in ista, quæ idcirco decursu temporis appellata est S. Victoris ad Corpus, vt distingueretur à pluribus eidem Martyri intitulatis Templis: sicut Ripamontius inter cęteros refert: *Illæ deniq; reliquiæ in Portianam translatæ Basilicam, Victoris nomen superindidere; diciturquè hodiè Basilica Diui Victoris ad Corpus, discriminis causa, propter cognomines alias; quæ Mediolani diuersis postea temporibus ædificatæ fuerunt. Martyris huius initia, & exitum, pro vt explicauimus, Scriba publicus Maximianus nomine, literis consignauit.*

Cum autem hîc per NON LONGE à Sylua Martyrij Victoriani, intelligatur á cunctis Scriptoribus Portiana: illustratur quod in superioribus diximus, intellexisse eandem Mombritium per NON LONGE ab Ambrosiana

ſiana (ſi modò ita ſcripſerit, & non potiùs LONGE) cum de ſepultura Satyri loqueretur; ſiquidem par vtraquè eſt diſtantia. Quod ipſum fateri cogitur *Aduerſarij* verſatile ingenium in exagitanda veritate; nam cum priùs improbaret, per NON LONGE intelligendam diſtantiam Portianæ ab *Ambroſiana*, modo per eadem verba non incongruum cenſet, ſignificari diſtantiam parē Sacelli Satyriani (quod exiſtimat Polyandrum Philippi) á loco Martyrij S. Victoris, qui duplo diſtat, dum ait, *Tametſi non incommodè potuiſſet* Num. 19.
ad propinquam in horto Philippi Polyandrum deferri.

Sed quid ais ad illam immutationē nominis Portianæ in Sancti Victoris ad Corpus? vnde ſumpſit originem? Vtiquè ab aliqua re vulgata, & dubitationis experte. Inquis: *Niſi fortè illam ſic appellauerint ex eo potius miraculo, quo corpus ipſum per ſenos illos dies in eo tractu fuerat à beſtijs cuſtoditum: atque adeò ad eum fermè*

 modum

modum quo binas adhuc extantes appellarunt vnam Sancti Victoris ad Vlmum; alteram verò ad Theatrum. At denominationē hanc quæ à bestijs deducitur quis non videat esse irrationabilem? Quid Basilicæ Portianæ cum bestiarum, custodientium Corpus Victoris, miraculo, quod accidit procul ducentis passibus? Si res huiusmodi digna erat alicuius denominatione Ecclesiæ, quorsum illā transferre ad Portianam distantem, cū decuerit indidisse ipsi Ædiculæ, in ipsomet loco extanti? Præterea, denominata fuit Ecclesia ad Theatrum, vbi Victor à Satellitibus inuentus est; ad Vlmum, vbi decollatus; ad Cęlum aureum, vbi pictus est in aurato fornice; ad Portianam, vbi custoditus á bellnis: & vbi quám maximè colendæ erant eius reliquiæ ad sepulcrum non statuitur Ecclesia? Sin autem statuitur, quę alia est, nisi ipsa, quę S. Victoris ad Corpus vocitatur?

Quia verò futilibus, & insubsistentibus

tibus argumentis hactenùs deductis nihil te consequuturum agnoscebas, das tandem vltrò, quod non potes eripere, nempe S. Victorem sepultum fuisse in Portiana, ipsamquè ab eius corpore posteà denominatam fuisse. Scribis enim: *Dabimus in primis Victorem tũc ad Basilicam Portianam sepultum fuisse, &c. Quin etiam lubenter eandem Basilicam concedemus appellatam propterea fuisse postmodum Sancti Victoris ad Corpus.* At si vtrumquè concessurus eras, vt quid vtrumquè pariter in dubium adeò leuiter reuocasti; primum quidem, eò quod potuerit S. Martyr sepeliri in Polyandro Philippi; alterum verò, quod ex miraculo corporis custoditi à bestijs sic Portiana potuerit nomen mutasse? Nisi quia hæc scripsisti, putans te assequuturum congerie infirmarum rationum, quod nulla valida dabatur euincere? Num.19.

Deo sint gratiæ; iam per te habemus in Portiana Corpus S. Victoris Mauri sepultum; habemus etiam Sancti Sa-

tyri; ſiquidem hunc in eodem illius ſepulcro conditum non inficiaris, dicens: *Sed quis item attento tàm Epitaphio ipſo, quàm exemplo illo ac ſimili* (de hominis cadauere proiecto à latrunculis in ſepulcrum Eliſæi) *per Dungalum adiecto, dubius hæreat, quin Satyrus in eadem prorſùs Victoris arca conditus fuerit? Cuius proptereà Satyri exuuiæ, Victori finitimæ ac propinquæ potuerint eiuſdem ſanguine penetrari, & adlui.* Et infrà. *Quod tamen adhuc & oſtendimus, & pro certò ſuppoſuimus Satyrum in ipſo met Sancti Victoris Mauri ſepulcro conditum fuiſſe, amboſquè ſimul in eadem Eccleſia conquieſcere, hoc aliquibus profectò Scriptoribus incompertum penitùs & ignoratum fuit; qui proinde Satyri Corpus huic eius Eccleſiæ, Victoris verò alteri eius ad corpus appellatæ adiudicarunt*. Tamen Victoris corpus nulli adiudicarunt Satyriano Sacello; vnde ergò Ambroſianis ratio vindicandi ſibi ſolum Satyri corpus, quod appoſitum fuiſſe conſtat Victori in Portiana quieſcenti? Ratio omnis reducitur ad fidem,

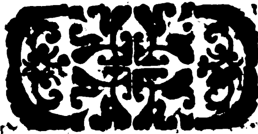
dem, & traditionem Monachorum: *Istud profectò Monachi huius Monasterij iamdudum crediderunt, quin etiam è maiorum traditione constanter adhuc credunt.* Num. 19. Atqui si huiusmodi fides, & traditio esset authentica, recteque ducta ab ipsa origine, ex veritate facti tunc manifesta; multo magis credidissent & traditum eisdem fuisset à Maioribus, prius ibidē condi etiam Corpus Sancti Victoris, Satyro antiquioris & illustrioris, iuxtà Philosophorum axioma: Propter quod vnum quodquè tale, & illud magis. Etenim si eò loci sepultus fuit Satyrus, vtiquè fuit propter Victorem: nihilominùs de hoc nullam habuerunt traditionem Monachi isti, vt bene ais: *Quamobrem infrà etiam videbimus inter ipsos, & Sancti Victoris ad Corpus Monachos, controuersiam de solo Sancti Satyri corpore fuisse, quod illi ambo sibi vendicarent, quouè Ambrosiani solo contenti viderentur.* Et certè de Sancto Victore tradi-

tio

tio debuisset esse celebrior, quippè eius tumulus diù miraculis egregijs extitit famigerabilis, etiam longinquis peregrinis, nedum indigenis, vt videbimus infrà. Non processit igitur huiusmodi traditio, vt par erat à Maioribus primæuis, qui sepulturæ Satyri interfuerunt; non enim siluissent de Victore sepulcri domino, solum colendum ibi tradentes Satyrum inquilinũ, sed fuit posterioribus sæculis subnata opinio cogitantium ibi quoquè scilicet in Ambrosiana, iacere satyrum, vbi frater, & soror, Ambrosius, & Marcellina iacere perhibentur; nec penitus rem discutientes, successores Ambrosianos dumtaxat ad nostram vsq; ætatem sic imbiberunt. Ciuitatis reliquę, & nostra, recta veraquè fuit traditio: quæ simul & Victorem, & collateralem Satyrum docuit in Portiana ab initio humatos fuisse, & perseuerasse: quemadmodum tandem comprobauit vete-

veteris ſcriptoris Dungali eruti è tenebris, teſtimonium, & ipſa retecta arca, eò gemino Sacro fœtu prægnans.

Sufficiat iam obtinuiſſe ab Aduerſario ratum, & inconcuſſum, quod Diuus Satyrus ſepultus fuerit in eodem loculo iuxtà Sanctum Martyrem Victorem Maurum; & quod hic, non alibi quàm in Portiana, ſit primò traditus ſepulturæ.

FAX SEXTA.

Abigens tenebras falsò aſſertæ translationis corporis Sancti Victoris è Portiana in Ambroſianam.

Xiſtimaret Lector, è ſuperiori concluſione litem omnem eſſe diréptam: pararet veritati triumphum canere: ſed error lubricus ſerpens conatur elabi, tenebroſam aliam cauernam ingreditur; cui facem hanc admouere oportet. Faſſus itaquè eſt Aduerſarius, Satyri corpus conſepultum fuiſſe Victori; & hunc in Portiana primo depoſitũ: enimuerò ibi diu non ſtetiſſe, ait: ſed antequã Satyrus moreretur, aliò fuiſſe translatum, nempè in hoc ſuum Satyrianum

rianum Sacellum , vbi postea socius tumuli adiunctus illi fuit Satyrus ab Ambrosio, & vsquè ad hanc diem ambo ea Sacra Corpora ibidem perseuerant. Sic enim scribit: *Atqui si vera sunt, quæ nos paulò antè cæteròqui disserimus* (hoc opus, hic labor est, sustinere quod vera sint, quæ adeò patenter confutauimus) *reliquum profectò iam erit, vt ipsius corpus non ibidem perseuerauerit vsquè ad Satyri obitum, sed ante fuerit inde huc translatũ.* Et infra. *Quid prætereà si fortè potius Arianorum timore Ambrosius illud, (& si benè iam humanitus cognitum, vbi nam iaceret) ab ipsamet Portiana Basilica transtulit ad istam, quæ deinde Sancti Victoris ad Cælum aureum dicta fuit vt nos antè iam suspicabamur?* At ego: quid si non transtulerit, vt iam ostendit, non suspicio, sed ipsa vera amborum illorum Corporum inuentio? Ergòne præualebunt tuæ meræ suspiciones (sic enim ipse appellas rationes, quascunquè attuleras, *sed hæc mera sint coniectamenta, & suspiciones, quemadmodum*

Victoris corpus inde non sine causa huc transferri potuerit) ipsi sensuum certitudini; qua conspecta, & contrectata sunt ea Sacra Corpora in Portiana à Sanctissimo Archiepiscopo Carolo, corā vniuersa Ciuitate, sicut probatiores Authores scripserunt, & communis ferebat traditio, ac fides? I sequere suspiciones, & coniectamenta aduersùs ocularem inspectionem Sanctarum reliquiarum, & possidebis in tua Basilica quascunquè volueris. Fallerer si vspiā sita demonstrarentur alia Sanctorum Corpora sic manifestè, vt sunt Victoris, & Satyri in Portiana, quæquè minûs contradictionis pati queant. Nec, arbitror, prudens Lector aliam poscet confutationem istius translationis, solis suspitionibus nixæ, contrà inspectā rei veritatem.

Placet nihilominùs ad illustriorem argumenti tractationem ingenium exercere in examinanda huiusmodi trāslationis falsitate. Tradiderat aliā trāslatio-

lationem corporis S. Victoris, factam per Diuum Ambrosium è loco martyrij ad Portianam, Bonauentura Castellionæus in Vita S. Castritiani scribens, sed Italicè. *Inuento per reuelationem Corpore Sancti Victoris Martyris, quod condiderat Maternus Episcopus, & delituerat à Maximiani vsquè ad Theodosij Imperatoris tempora, in loco vbi nunc dicitur* S. *Victorellus, elatum proprijs manibus reposuit in arca lapidea in Basilica Portiana sub ara Maxima; atquè in memoriam quod eæ Sacræ exuuiæ fuissent repertæ in medio Syluosi agri, in officijs Ecclesiasticis, compositis per eundem Patriarcham in honorem ipsius Martyris, canitur dictum propheticum: Inuenimus eum in campis Syluæ, adorauimus in loco, vbi steterunt pedes eius, Alleluiah, Alleluiah, Alleluiah.* Quibus auditis, statim insurgis, & hanc velut apocripham historiam explodis. Quo argumento? Istiusmodi; *nec enim alius quispiam, quod nos adhuc sciamus, hoc tradidit.* Optimè quidem; nam de re tàm insigni inuerisimile est Auctorũ eius æta-

tis silentium; & qui narrat gesta antè se multis sæculis, non meretur fidem, nisi de causa scientiæ tradat, & vndè acceperit. Mea nihil interest fuerit, non fuerit, facta ista translatio, quippè in Portiana statuit reliquias S. Victoris, vnde nec approbo, nec improbo. Tantùm de te sumpto gladio tuum iugulum peto; & argumentor. Translatio S. Corporis est improbabilis, quā vnicus recens Scriptor enarrat; at tu vnicus, & recentissimus narras, quin potiùs coniectaris, translationem S. Victoris è sepulcro Portiano in Ambrosianum; ergò hæc translatio est improbabilis.

Superaddo: Respuis tu translationem Victoris, factam ab Ambrosio, palàm & per Cælicam reuelationem; quæ esset illi perhonorifica, nec insolita; quippè assuetus erat his Sanctus Præsul, cui reuelata fuerunt Mediolani corpora SS. Geruasij, & Prothasij, Nazarij, & Celsi, ac Bononię Vitalis

& *A*gri-

& Agricolæ: & pius Lector credet tibi translationem clandestinam, eidem Ambrosio tàm indecoram, & turpem? Sanè meticulosum, pusillanimem, Deo non fidentem facis S. Antistitem, dum metu hostium subduxisset è Basilica obsessa Sacras Reliquias; insuper mendacem, dolosum, & impostorem; dũ, quò Arianis imponeret, loco veri corporis Victoriani aliud supposuisset, vt inquis: *Quid si tunc ergo inter spem, & metum, ipsinè ad extremum, an Ariani præualerent, latenter, inscijsq; ijsdem Arianis, inde sustulerunt tanti Martyris Corpus; & in alteram istam Ecclesiam, quæ tunc extra periculum eiusmodi esset, transtulerunt? Quid si etiam in eius ibi locum substituerunt alterius Sancti, sed non ita celebris, Corpus: ne furtum aliquandò illi deprehenderent, si fortè fortuna per vim præualuissent?* Porrò si nota vlla Ambrosio immeritò inuritur, ea est vecordiæ, & pusillanimitatis. Trepidet timore, vbi non fuit timor, firmissimum illud Catholicæ fidei propugna- Num. 19.

pugna-

pugnaculum, cuius potissima laus inconcussæ fuit fortitudinis? Sané si Sanctis singulis singulas gratiarum diuisiones Deus attribuit, nec minùs, quám Iacob, diues in benedictionibus, benedixit filijs suis benedictionibus proprijs, ita vt vnusquisque proprium ab illo retulerit donum, alius quidem sic, alius verò sic, posset q. iure merito Ecclesia canere de vnoquoqué, non est inuentus similis illi, videlicet in aliqua speciali virrute, qua cæteros antecellat: Ambrosius supereminet constantía, & fortitudine; qui vt mansuetis pauperibus fuit melleus, ita malleus fuit superbis, & improbis Potestatibus contundendis. Ambrosius fundatus supra firmam petram á verbis impiorum timeat? Ambrosius? Nonné ipse est, qui acerrima libertate Imperatores vsq; cohibuit, ijsdem maximé metuendus? Quis vnquam impauidum illud pectus perterrefecit, aliûs, quam diuini timoris ignarum? Ergò deleat

Augu-

Augustinus, quod de illo scripsit Elogium: *Beatum loquor Ambrosium; cuius pro catholica fide gratiam, constantiam, labores pericula, siuè operibus, siuè sermonibus, & ipse sum expertus, & mecum non dubitat orbis prædicare Romanus*: Nequicquam ergò de eodem prædicauit Ruffinus ex Calcho: *Non solùm Ecclesiæ Mediolanensis, sed & omnium aliarum columna quædam, & turris inespugnabilis, qui in conspectu persecutorum Regum non expauit veram tueri Religionem*. Quicunqué meticulosum Ambrosium dixerit, dignus est, qui mastige vapulet, quo ille pingitur adhuc armatus. At inquies prudentiæ est (cuius laus non minùs, quàm fortitudinis debetur Ambrosio) á periculis imminentibus metuere. Nequaquam. Habitabat ille in adiutorio *Al*tissimi, in protectione Dei cæli commorabatur, dicebat Domino, susceptor meus es tu, & refugium meum, Deus meus sperabo in eum. Dum obsiderentur Catholici in Basilica, fiderentq.

Lib. 1. contra Iulianum Pelag.

Lib. 3. Hist. Patria.

rentq. in repagulis ostionum: accidit vt fores (nescio qua incuria) reseratæ relictæ, impulsæ, & patefactæ sint á quodam cæco, qui palpando domus propriæ ianuam quæritabat. Expauit multitudo inclusa ad aperitionem portarum: ex quo S. Pastor occasionem sumpsit arguendi vanam ipsorum fiduciam in humana custodia; & erigendi animos eorundem ad spem in diuina protectione, in qua debuerant securi quiescere. Lege Sermonem in Auxentium, de Basilicis non tradendis. *Seruum Christi*, inquit, *non custodia corporalis sed Domini prouidentia sepire consueuit. Turbati estis, quia apertas reperistis geminas fores, quas captus oculis quidam, dum hospitium proprium repetit, patefecisse memoratur. In quo cognoscite, quod nihil suffragetur humana custodia. Ecce vnus, qui videndi munus amisit, soluit vniuersa vestra munima, & custodias lusit; Dominus autem sua misericordia custodiam non amisit.* Talibus hortabatur suos ad non timendum, neq. in huma-

humana, ſed in Diuina cuſtodia certiſſima ſpem locandum. Pergit enim ex euentu, exemploq; conſimili Eliſæi ſecuto, eos confirmare, dicens: *Nonnè ante biduum, vt meminiſtis etiam illud repertum eſt, quod à parte læua Baſilicæ ingreſſus quidam peruius fuit, quem putabatis clauſum eſſe atq; munitum? Sepſerunt nempè armati Baſilicam, explorabant hos atq; illos aditus; cæcitate perfuſi ſunt, vt quod apertum erat videre non poſſent*. De ſe namq; ait: *Ego enim didici non timere*. Veruntamen adhortationes ſuas infirmaſſet exemplo, dum viſus eſſet, propter metum expugnandæ Baſilicæ, iam Sacras Reliquias ſubducere: quod clam nequibat perficere, tùm quia multorum opera ad id vti deberet, tùm ob ſonitum, ſtrepitumquè demoliendi Altare, ac eruendi marmoreas Arcas. Obtendiſſent; quorſum laborare in aſportandis Sacris pignoribus, dum in Diuina protectione ſecuros quieſcere iubes?

Vlteriùs, timuiſſet Ambroſius, ne

Basilica expugnaretur; num idcircò emittere ab ea debebat Sancti Martyris Corpus? Nil minùs. Quinimò dum alibi iacuisset, huc debuisset illud inferre ad præsidium. Ipsis quoquè Ethnicis religiosum extitit in magnis discriminibus sacra sua complecti. Sic Æneas, Troia migrans, Anchise commendat, quos secum auferat Penates.

2. Æneid. *Tu Genitor cape Sacra manu, patriosque Penates.*

Quando obsessis ab hoste timetur arcibus, emittuntur quidem pueri, senes, fœminæ, & reliquum vulgus imbelle: ne consumat annonam, sed inferuntur strenui milites defensores. Obsidebatur Ambrosius cum suis in Portiana: nunquid verebatur, ne Sacra Martyrum Corpora fruges insumerent, vel Basilicam proderent hostibus, vt ea ablegaret? Sancti Martyres ipsissimi erant milites: quos propugnatores sibi asciscebat Ambrosius: igitur apud se in periculis erant retinendi,

non

non aliò transmittendi. Si alibi extitisset Corpus tanti militis Victoris Mauri, inferendum erat in oppugnatę, & periclitantis Portianæ præsidium, Audias ipsum Doctorem Sanctum, quibus militibus glorietur, se de hostium insidjs triumphasse, quibus sua bella commiserit: scribit enim: *Gratias tibi Domine Iesu Christe, quod hoc tempore tales nobis SS. Martyrum spiritus excitasti* (loquitur de Geruasio, & Prothasio recenter sibi inuentis, feruente persecutione Iustinæ) *quo Ecclesia tua præsidia maiora desiderat. Cognoscant omnes quales ego propugnatores requiram, qui propugnare possint, & impugnare non soleant: tales ego ambio defensores, TALES MILITES habeo, hoc est non sæculi milites, sed milites Christi.* Pessimum ergò illi fuisset consilium cum obsessus in Portiana maximè indigebant præsidio militum defensantium, emittere ab ea Corpus S. Victoris, quod erat ipsi, vt Palladiũ Troiæ. Epist. 54 ad Soror.

Aderant in eadem Basilica Portiana

plura alia SS. Corpora; inter cætera Episcoporum Mirocletis, & Prothasij, cur etiam ista non sustulit Ambrosius, quando abstulit Victorem, veritus ne locus in hostium potestatem veniret? Si consuluit Corpori Martyris, ne Arianis victoribus foret ludibrio: multò magis consulendum erat Prædecessoribus suis Episcopis; vtpotè quos minùs reuererentur Ariani, quám Martyres. Pro eorum hæreditate tuenda pugnabat Beatus Antistes, cum Basilicam importunè petentibus respondit: *Absit á me, vt tradam hæreditatem Patrum meorum, hæreditatem Mirocletis &c.* Qui talem gerebat sollicitudinem pro hæreditate, multò sollicitior fuisset de seruandis ab hostilibus iniurijs ossibus Patris, si timuisset aliquid huiusmodi: sed non de hac re certabant Ariani; lis omnis ijs erat cum Catholicis super Diuini filij consubstantialitate, nec vspiam reperiri illos in SS. Corpora defunctorum seuijsse. Si eorum hæresis fuisset,

Serm. de Basil. non tradendis.

qualis

qualis Vuiclesistarum, Lutheranorum, Caluinistarum, & aliorum nostrę ætatis, meritò timendum fuisset, ne Sanctorum sepulcra suffoderent, ossa eruerent crematuri. Exagitarunt quidem, mulcta, exilio, morte, omnibusq; vijs fideles viuos, vt inquit Vincentius Lirinensis à Prateolo allatus: *Tunc siquidem non solum parua res, sed etiam maxima labefactata sunt; nec enim tantùm affinitates, cognationes, amicitiæ, Domus, verum etiam Vrbes, Populi, Prouinciæ, nationes, vniuersum postremò Romanum Imperium funditùs concussum, & emotum est.* Nihilominùs in tanta rerum vexatione defunctis fuit requies. Deniquè egrè poterat Ambrosius, circumuallatus hostibus, educere Corpus Martyris de obsessa Basilica in tutiorem locum occultandum. Obseruabant introitum, & exitum hostes; audiuissent sonitum diruentium Altare cum sepulcro, qui poterat aliquid indè asportari secreto? Locus omnis æquè erat fidelibus tunc malè tutus,

Bar. ad Ann. 370. Ar. 29. Gabriel Prat. de vita & morib. hæret. lib. 1. Niceph. Calist. Hist. Eccl. lib. 8. c. 5. 6. 7. 8.

tutus, vt prosequitur Ripamontius: *Quomodo enim ferre in Augustum arma possent Ciuium infirmissimi, aut quem sibi locum caperent, cum nullus angulus vocaret hostium dominatu, aut cur non statim victi sunt, quos ipsa rerum iniquitas debellabat? Sanè fiducia diuini præsidij & veluti præsens numen impauidos animos ad certamen daret, nequè sineret reputare, quæ bella gesturis in spem, aut metum occurrunt.* Consultiùs ergò condita relinquenda erant SS. Corpora in loco vbi delitescebant hostibus ignota, & inquæsita, quàm eadem eruere, & circumferendo exponere periculo.

Hist. Med. Decad. 1. lib. 4.

Transeo iam ad labem aliam mendacij, & fictionis, qua inficis Ambrosium; dum ais ab ipso suppositum aliud Corpus pro Victore, in loco, & sub eius titulo. Nunquid parum hoc tibi videtur, tanti viri candorem huiusmodi tingere atramento? Venerabilis ille Eleazarus Machabæus, vel pro euadenda morte renuit comedere carnes, in quorum esu nullum crimen erat, sibi appo-

sitas

ſitas à commiſerantibus amici ſænis ſupplicium; idquè, quia canitiei ſuæ indecens reputauit fingere in aliorum ſcandalum; & Ambroſius inferioris fuerit grauitatis, ac circunſpectionis, vt citra ſimile periculum vellet decipere? ab illo ſumpſiſſet exemplum, de quo ait ſacer textus. *At ille cogitare cæpit ætatis, ac ſenectutis ſuæ eminentiam dignam, & ingenitæ nobilitatis canitiem, atque à puero optimè conuerſationis actus: Non enim ætati noſtræ dignum eſt, inquit fingere, vt multi adoleſcentium arbitrantes Eleazarum nonaginta annorum tranſiſſe ad vitam alienigenarum; & ipſi propter meam ſimulationem, & propter modicum corruptibilis vitæ tempus decipiantur, & per hoc maculam atquè execrationem meæ ſenectuti conquiram.* Non abſimili modò exiſtimo illum reſponſurum fuiſſe ſuadentibus auferre de Portiana corpus S. Victoris, & pro illo ſupponere aliud cum falſa inſcriptione; non enim ætati ac dignitati meæ conuenit fingere, vt ſcandalizentur 2. Macab. cap. 6.
Aria-

Ariani, si rem deprehenderint, & blasphemetur nomen Dei ab hostibus, qui satis nimium obseruant in nobis, quod queant carpere. Non sunt facienda mala, vt veniant bona; non indiget Deus nostro mendatio; vt non nisi per illud valeat seruare Sanctorum suorum Corpora ab illusoribus, nosquè, & Basilicas nostras tueri incolumes. Quod enim nec Deo ratum, nec Sanctis tolerabile sit, vt ipsorum exuuiæ vbi non sunt, adorentur, potes ediscere, vel ex eo quod probati Authores de D. Thoma Aquinate, & alijs, scripserunt. Decesserat ille, vt notum est, apud Cistercienses Monachos Fossæ nouæ. Cœnobij Abbas veritus, ne sibi diù licuisset thesauro Corporis eius frui, siuè quod ab aperta Fratrum sui Ordinis vi, siuè quod á furtiua aliorum subductione pertimesceret, statuit è priori sepulchro erutum, latenter alibi collocare. Exteris igitur in partem laboris accitis, nil enim suis fidebat, intempes-

F. Ferdinan. de Hist. Dominic. p. p. lib. 2. c. 38. & parte 2. lib. 2. cap. 22

tempesta nocte exhumat, adductumq; in Sacellum, cui à D. Stephano nomen, alia ex parte Monasterio conterminũ, profundè abscondit. Egrè tulit S. Doctor clandestinam translationem; ita vt paucis post diebus ostendens se in visu Cœnobrarchæ, acriter cum eo expostulauerit, demonstrans, quám indignum esset, ad inane Cenotaphium confidere Fideles, qui eius. Reliquijs obsequium, ac venerationem præstituri iàm tùm confluebant; illis intereá absquè vllo honore latentibus. Perterrefactus Abbas, de sacro pignore in locum suum restituendo seriò cogitauit, quod & perfecit. Accidit hoc à Diui morte septimo circiter mense, cum nec dum in Diuorum albo esset descriptus, & tamen eam populi non est passus imposturam. Quantò iustiùs vapulasset *Ambrosius*; si tantus Episcopus, tanti Martyris ossa, tanto fidelium cultu in sua Basilica celebrati, in aliam omninò Ecclesiam, nunquàm

restituenda, delusâ per tot consequentia sæcula posterorum pietate, asportasset? Mendacium sanè fuisset visu, verbo, & opere, exhibere corpus aliquod pro eo, quod non erat, cum falsiloqua inscriptione, ad decipiendum non modò *Arianos*, sed etiam Catholicos, qui exindè in præsens semper venerati sunt nobiscum reliquias S. Victoris ad illum tumulum in Portiana. Mendacium quidem, ac magis perniciosum, & execrabile, si illud corpus suppositum fuisset prophanum, adorandum non Sanctum; sin verò, vt scribis, *Corpus substituerunt alterius Sancti, sed non ita celebris*, id non vacasset culpa saltem officiosi mendacij.

At vndè statim paratum habuerunt ad manus substituendum corpus alterius Sancti, qui obsidione premebantur? Vnde acceperunt illud succedaneum? Ex ijs, dices, arripuerunt, qui bus diues erat eadem Basilica. Infirma est responsio; quia hostes decipiendi,

di,

di, vel cognouerant, & benè recensita habebant SS. Corpora, quotquot in illa Ecclesia quiescebant, vel non; si cognouerant, astus Ambrosianus nil proderat, quippè deprehendissent illi nihilominùs, deficere ex numero Sanctorum Corpus vnum, apparuissetq; vacuus locus asportati in sedem Victoris; ideoque turbas excitassent; contendissent illud reponendum: sin autem nō cognouerant, nec recensuerant Corpora Sanctorum ibi quiescentia, nequibant animaduertere defectum Victoris ablati, ac proinde nil opus erat aliud Corpus mendaciter substituere. At, ais, Corpus Martyris erat inter cætera pretiosissimum, vnum maximè expetitum, & cognitum, propter crebra miracula ad eius tumulum. Fuerit ita: Cum reliqua SS. Corpora ibi condita carerent inscriptione, vel Ariani nouerant solum Victorianum signari nomine, vel non: si nouerant; vtiquè quia introspexerant olim; & sic non poterant falli ex noua inscrip-

tione apposita per Ambrosium; obseruassent enim non esse eandem quã priûs viderant, sed mutatam cum literis V. & T. ordine retrogrado, *Vt*, verba tua sunt, *suppostitium illud Corpus à vero alibi natiuoquè Catholici discernerent; non sic autem* Ariani *si fortè fortuna preualuissent*; præter indicium recentis structurę altaris super reliquias reædificati. Sin autem ignorabant, Victorem solum habere nominis inscriptionem, superuacuum erat mentiri, addita illa Epigraphe, cum possent illum ita innominatum relinquere, sicut Sancti alij manebant ibidem; & si mentiendum erat, satiûs reseruassent mendacium ad tempus quæstionis, quando iniustè ab eis quæsito quid nam actum esset de Corpore S. Victoris, ipsi licitè poterant mentiri tantum materialiter, respondendo cum amphibologia, se ignorare; nequé enim tenebantur rationem reddere de subductis rebus proprijs. Vndè nequè furtum vllum patrassent, illud Corpus sacrum asportantes, quo possent damnari, ille

Ille enim dicitur reus furti, qui rem alienam domino inuito contrectat.

Superest quid curiosiùs explicandum. Iam, vt ais, *Ambrosiani latenter inscijsque Arianis, inde sustulerunt tanti Martyris Corpus, & in alteram istam Ecclesiam, quæ tunc extra periculum eiusmodi esset, transtulerant, & in eius locum ibi substituerunt alterius Sancti, sed non ita celebris, corpus, ne furtum illi aliquando deprehenderent*. Rectè omnia. Sed quarè adiunxerunt Victoris ad læuam illud aliud corpus inscriptum nomine Satyri, quod inuentum est cum eo, quando facta est sepulcri inspectio, & reliquiarum translatio per Diuum Carolum? Quæro dum Ambrosius auferret Victorem, vel hic solus erat in tumulo vel cum socio; si solus, pariter solum aliud corpus fuerat substituendum, quo nullum mutationis præberetur indicium. Sin autem erat cum socio, is non erat Satyrus adhuc viuens; quippè scribis: *Quod si verò illud inde Catholici huc transtulerunt, anno circiter*

Num. 19. *citer antè quàm Satyrus moreretur? Hic siquidem vti nos concludebamus mortuus est Trecentesimi octuagesimi septimi à Christo anni mense Septembri*. Si socius erat alius à Satyro, talis erat relinquendus, vel sine eiusmodi nomine alius substituendus. Fingamus casum, qui timebatur præualent Ariani, potiuntur Basilica; lustrant vniuersam; sepulcra violant; ecce apparent in arca vna corpora bina, legunt titulos suppositos capitibus, incisos lateribus, alterum perhibetur S. Victoris, alterum S. Satyri. Tunc qui risus qui ioci, quæ sannæ in nostros? Satyrus viuus perambulat plateam, & iam descriptus est Sanctus in sepulcro. Non ergo *A*mbrosius tunc temporis ibi fratrem condidit Satyrum, nequè falsum reposuit, qui ibidem inuentus est, Victorem. Sed Victori vero, iam pridem humato ibi á Materno, verum adiunxit Satyrum, cum occubuit.

Reliquum est, vt comminiscaris, ab Ambrosio quidem solum Victorem fic-

titium

titium repositum fuisse in Portiana pro vero translato inde ad Ambrosianam; aliud verò corpus cum falsa inscriptione Satyri fuisse adiunctum posterioribus temporibus, ad authenticandum illum Pseudouictorem. Itaquè ad tuendum tuum commentum non satìs est insimulasse mendacij Ambrosium; sed insuper oportet, vt quęras alios nescis quos consimilis criminis reos, auctores alterius doli, quo coleretur pro Diuo Satyro prophani hominis cadauer.

Nobis autem leuius erit culpam mendacij adscribere tibi vni, quàm tot viris, & inter eos tanto Antistiti Ambrosio; quasi facultas esset cuiquè scrutandi sacra Defunctorum sepulcra: nec lege Imperiali cautum esset, *Vt humatũ corpus nemo ad alterum locum transferat, nemo Martyrem distrahat, nemo mercetur*: aut perfacile, & nullius negotij esset, à quouis clanculum perficiendi, eruisse prægrandem illam arcam marmoream, *Theodos. de Sepulc. viol.*

plumbo

plumbo consolidatam sub alia itidem arca, ambasquè infrà superstructum altare: ac dolo concinnato rem omnem rursûs silenter componere: quasi in ipsorum SS. Corporum inuentione diligenter considerati non fuerint Characteres, & lapides lateritij inscriptionum, & notati in publico documento præferre *signum maximæ antiquitatis*.

Postremô: prisca illa ætate, sub Ambrosij temporibus non fuit obscurus tumulus Martyris Victoris, sed toto Christiano orbe celeberrimus: nam eo confluebant vndiquè voti rei pro libertate consecuta fideles: ergo facta non fuit eiusmodi clancularia translato in Ambrosianam, vbi nullus concursus, nullus cultus ea de causa. Illud satis ostendũt Scriptores. Ripamontius loquens de hoc Martyre. *Claruère perdiù Reliquiæ Martyris huius, & tantum valuit in exteras quoquè terras dedita fama, vt sibi Patronum eum, atquè tutelarem plerequè Gentes adoptarent*. Et paucis interiectis: Decad. 1. l. 2.

Memi-

Meminere Martyris inclyti pleriq. Scriptores. Ennodius etiam saluti sibi fuisse testatur, cum in magna sua calamitate bona spei plenus ad ipsius tumulum accesserit. A Basilica Petri, *Assolet Sanctus hic Martyr inuocari præsertim ab ijs, qui detinentur captiui, aut in exilio extra Patriam.* Similia habet Glussianus, referens Gregorium Turonensem, cuius, quando incidit mentio, referam verba: *Magnificam*, ait, *inclyti huius Martyris memoriam apud Mediolanensem Vrbem esse testatur, quòd sepiùs vinctos ab ergastulis dissoluat, captiuosq́ liberos abire permittat. Et quidam Apollinaris, cum interfecto apud vrbem Romam Victorio Duce, ab incolis loci illius, sine vlla vnquam redemptionis spe, in captiuitatem abriperetur, exilioq́ mulctatus apud Mediolanum degeret, & adueniente, Sancti Victoris festiuitate conuenientibus populis, & hic vigilijs interesset (sub libera enim custodia absolutus detinebatur) prostratusq; coram sepulcro Sancti impensiùs oraret, audiuit duos quosdam pauperes familiari colloquio admirandas*

In libello quarumdam Med.

In libel. sept. Eccl. Med.

Greg. Tur. de Gloria Mart. l. 1. cap. 45.

 Marty-

Martyris virtutes prædicare, alterumq; alteri certò affirmantem, ea nocte quemdam à miseranda captiuitate eiusdem Martyris virtute absoluendum. His auditis Apollinaris quasi quodam auspicio ex Dei nutu admonitus, iterum atq; iterum ad Martyris prouolutus tumulum orauit, vt saluus in Patriam abscedere posset; moxquè vocato puero equum sterni præcepit quo conscenso, præsidio Beati Martyris euasit. Idem miraculum refertur ex eodem à Surio, & à Basilica Petri, & licet ibi non dicatur, in qua Basilica fuisset illustre illud sepulcrum; tamen satîs amplè loquebatur ipsa deuotio Populi, ipse ornatus multus compedũ, catenarum, manicarum, atq. neruorum in veteri Portiana, nobis quoq; à Maioribus nostris, qui conspexerunt, narratus; nequè tale quid vnquam auditum est in Ædicula Diui Satyri ad Ambrosianam, quæ vtique ex oblationum diuitijs aliquando in magnificentiorem formâm fuisset extructa.

A Basil. Pet. in vitá S. Materni.

Accedit quod celebritas tanti sepul-

cri,

cri, decantata Gregorij Turonensis ętate, qui floruit anno salutis quingentesimo octogesimo sexto, multô clarior esse debuerat temporibus S. Archipręsulis Lazari, qui centum & quadraginta sex annis, propior erat initijs tantæ deuotionis erga Martyrem Victorem, quomodò ergo is, cum institueret supplicationes, Græcè Litanias, ad singula loca, vbi vetustæ religionis fuisset sedes, vbi SS. Martyrum reliquiæ colerentur, non statuit adiri Ecclesiam S. Victoris ad Cælum aureum, sed suam populiquè religionem erga Martyrem hunc exhibuit in tribus alijs Templis, ad eius honorem Deo dicatis, nempè in nostro ad Corpus, in alio ad Theatrum, vbi ille se abdiderat, & ad Vlmum vbi fuerat decollatus? Periniquè se gessisset Sanctus ille Antistes erga reliquias tanti Martyris, declinando ab eis, pro quibus colendis peregrinationem longinquam exteri suscipiebant; & tamen ius stationalis Litaniæ

adhuc perseuerans, ab ipso sancitum, docet declinatam fuisse Ædiculam Satyrianam. *Aut* si contenderis, in hac viguisse cultum illum erga reliquias Sancti Victoris, narratam à Turonensi, indica qua occasione deperierit, & translatum fuerit in nostram Ecclesiam ad Corpus vocatam, in qua durat vsquè in præsens. Etenim cum superiori sæculo Diuus Carolus, cuius est in benedictione memoria, promulgaret gregi suo Mediolanensi thesaurum indulgentiarum, sibi concessum à Sancta Apostolica Sede, pro septẽ Vrbis nostræ Ecclesijs, ad instar Romanarum, declarauit selectas fuisse ad id honoris præcipuas, ac spectabiliores; tùm ob insignes SS. Reliquias, tùm ob antiquissimam Populi deuotionem, & inter eas nominauit nostram Sancti Victoris ad Corpus. Ait enim in Epistola pastorali *Nunc cum spirituali nostra vestraquè lætitia singulariter aucta est huiusmodi gratia; cum idem Summus Pontifex dignatus fuerit*

fuerit pro sua benignitate & charitate singulari in hunc populum, concedere nobis etiam (velut percipietis ex eius Apostolicis literis) thesaurum indulgentiarum Septem Vrbis Ecclesiarũ pro totidem Ecclesijs Mediolani ex insignioribus; tùm propter reliquias sacras, quæ in eis extant, tùm propter peculiarem antiquamquè deuotionem, quam ad eas gerit hic populus &c. Quam peculiarem, veteremquè Populi Mediolanensis deuotionem ad nostram Basilicam, non licet in aliud referre, nisi in productum hucusquè ab initio cultum inibi corporum illustrium SS. Victoris, & Satyri; quorum aduenarum incolatu, & morte, Ciuitas nostra maximoperè gloriatur; cum ceteròqui non deessent complures aliæ Ecclesiæ non minùs ipsa reliquijs sacris ornatę, in illud septenarium prænumerandæ.

Quod si Portiana spoliata fuisset ab Ambrosio reliquijs S. Victoris, & ex consequio non dignata sepulcro Satyri, egressus fuisset ab ea omnis decor

eius;

eius; ab inde nil erat, quod appellaretur mendaciter S. Victoris ad Corpus, quod ornaretur suspensis captiuorum redemptorum trophæis, de quibus locutus est Turonensis, quod Sancti Archiepiscopi inuitarēt populum ad prosequendam eius venerationem, Lazarus quidem priuilegio Litaniarum, & Carolus septem Ecclesiarum; nil erat, quod maiores tradidissent, vox Populi affirmaret, perantiqua inscriptio in Ecclesia loqueretur, quingentorum annorum septem publicæ tabulæ, quas asseruamus in nostro Archiuio, testarētur de Corpore S. Victoris in hac Basilica quiescente, quæ omnia comprobauit ipsa inuētio earundem reliquiarum, & S. Satyri, & de quibus singulis fit mentio in publico documento inuentionis, confecto iussu Beatissimi Cardinalis S. Praxedis, in fine huius operis describendo. Non sunt hæc mera coniectamenta, & suspiciones, sed manifestissima veritatis argumenta,
quibus

quibus patentiora vix haberi queant, vel desiderari in re peracta tot retrò sæculis: Ijsquè contradicere quàm sit indecens, vel ex eo liquet, quod publicis tabulis dempta fide, nihil in humanis supersit certum, aut inanibus altercationibus non obnoxium. Scitequè ait Ripamontius *Audacia videtur esse præcipitis publico iam consensu receptas tabulas infirmare velle.* Decad. 1 lib. 2.

Et quidem conatus es fidem publici Tabellionis labefactare, dum referente eo in documento conscripto super inuentione SS. istorum Corporum, quod etiam Chronica Bossiana meminerant huius sepulturæ ipsorum, opponis tu: *Quod autem in prædicto documēto (præter Seniorum traditionem, Populi totius vocem, antiquas illius Monasterij, & Ecclesiæ tabulas) Chronica etiam Bossiana proferebantur in testimonium, in dicto altari maiori inesse Corpora, seu ossa, & reliquias SS. Victoris Martyris, Satyri Confessoris &c. iisdem profecto*

fectò in Chronicis unde millesimo tantum Christi anno videri nobis hoc potest indicatum: Hic Archiepiscopus fuit magnæ Sanctitatis, Monasterium S. Victoris ad Corpus dotauit, ubi corpus eius in pace quiescit. Atquì Bossius re vera hisce postremis verbis non de Sancti Victoris, sed de Arnulphi Archiepiscopi corpore loquitur. Imò vtrumquè Corpus ibi requiescit, & *A*rnulphi, atquè etiam Victoris. Quod si de illo tantùm loquutum Bossiū præsumis ex Catalogis *A*rchipresbyteri Metropolitani, nec non Secretarij Vrbani; nos rectiùs autumamus, sermonem esse de Sancti Victoris corpore ex publicis alijs tabulis, signatis manu alterius *A*rnulphi Archiepiscopi, quæ sunt in *A*rchiuio nostro, tenoris huiusmodi, barbaręquè pro illa ætate loquutionis: *Henricus gratia Dei Rex anno primo regni eius hìc in Italia, primo mense Aprilis indictione tertia. Commutatio bonæ fidei noscitur esse contractum, ut ad vicem emptionis obtineat firmitatem, eodem nexu obligat*

contra-

contrahentes. Placuit itaquè & bona conuenit voluntate inter Dominos Arnulphum reuerentissimus huius Sanctæ Mediolani Ecclesiæ Archiepiscopus, nec non & inter Alteramum religiosus Abbas Monasterij Beati Christi Martyris Victoris VBI EIVS SANCTVM CORPVS REQVIESCIT, qui est constructum foris, & non multum longè ab hac Ciuitate Mediolani &c. Quid ais ad hæc? Nonnè Arnulphus III. Archiepiscopus contrahens cum Alteramo & loquẽs perspicuè de corpore ipsius Martyris, quod & Sanctum vocat contestis fit Chronicis Bossianis? Scripta sunt ea ante quingentos quinquaginta annos, tempore Henrici Imperatoris Quarti, aliquibus Tertij. Videsnè vt etiam tunc ea fides vigeret de Victoris sepultura in hac Basilica? De Arnulphorum autem corporibus non ita liquidò constat, sitnè aliquis eorum in eadem humatum, nam esto Ioannes de Deis sequutus opinionem Cardinalis

Sirleti asserat, tantum Arnulphum tertium in Victoriana tumulatum, in contrarium tamē stant Catalogus Archiepiscoporũ insertus actis Ecclesiæ Mediolanensis, & Besutius in historia Pontificali, asserentes alibi sepultum fuisse. Eñ quomodo non errauerit Scriba, referendo in documento inuentionis, Chronica Bossiana testistimonium dare sepulturæ Victoris in loco, vbi repertus fuit, & ambiguam authoris loquutionem, quæ alterutri accommodabilis est, de hoc, quàm de Arnulpho, congruentiûs accipiendam. Nobis autem firmissimum esse debet, quod si facta fuisset ab Ambrosio translatio Corporis Sancti Victoris in Ædiculam Satyrianam, idem mox reddita Ecclesiæ trãquillitate indicasset populo locum, vbi colendæ essent tantæ Reliquiæ, ne debito fraudarentur honore, neque passus esset diutiûs decipi fidelium

lium religionem; imò innumeræ turbæ quas ex Mombritio recitasti prosequutas funus Satyri, non reticuissent posteris, se interfuisse dum ad læuam Victoris ille sepeliretur in Sacello Ambrosiano, quæ traditio iugibus confirmata miraculis, peruenisset successiuè ad Sanctum Lazarum proximum illi ætati, deinde ad Arnulphum, qui pia affectus religione erga Martyrem, cum statuisset amplificare, & ditare Ecclesiam, in qua eius reliquiæ colebantur, insumpsisset in amplificanda Ædicula Cœli aurei, quæ maximè indigebat, diuitias, quas profudit in ædificationem Monasterij, & magnificentiorem structuram huius Templi, ad Corpus vocati. Sed nulla de re hac erat dubitatio, quippè non opinando tunc temporis documenta dixerunt *Vbi corpus eius fertur requiescere*, at asseueranter, *requiescit*.

Facessant igitur nugæ de translato corpore Sancti Victoris. Agnitus is, cultusquè est omnibus Sæculis in Portiana, & consequenter ibidem cum eo Satyrus, immeritò controuersus, obdormit.

FAX

FAX SEPTIMA.

Incinerans fundamenta translationis Corporis Sancti Victoris in Ambrosianam.

Ecundo hucusquè nauigauimus vento: nũc autem nauis hæret in vado, syrtibus prædur is allisa. Quibus armis viribusuè inimica tentabimus Castra, adoriemur munitiones, quas in aduersum posuit hostis inexpugnabiles? Fortissima & formidanda nimis sunt fundamenta, quibus superstructa est asserta translatio Corporis Sancti Victoris, ante obitum Satyri, in Ambrosianam: ea impetum sistent vniuersalem totius populi oppugnantis, retundent arma rationum, traditionum, & scrip-

& ſcripturarum quecunquè mox inueximus. Diſpeream, ni *A*pinis & Tricis videantur debiliora. Audiſtis, quas in ſuperioribus adduxit rationes pro ſepultura Satyri in Ambroſiana? Eæ Aduerſarij iudicio ſunt firmiores his, quas adducit pro translatione Victoris: nam hanc indè magìs ſe putat probare, tanquàm è notiori principio. Scribit enim. *Quoniàm verò pluribus ad-*
Num. 19. *huc indicijs oſtendiſſe videmur Satyri Corpus, quàm Victoris hìc iacere; liceat ergò iam tandem nobis hanc fidentiùs argumẽtationem, tanquàm è re notiori conficere. S. Victor Maurus non alibi iacet, quàm vbi Sãctus Satyrus; quippè cum hìc ad eius leuam in eodem ſepulcro conditus ſit: Atquì Sanctus Satyrus in hac ſui Eccleſia, & Cappella, propè Baſilicam iacet Ambroſianam, igitur & Sanctus ipſe Victor hic iacet*. Quare potiùs non inuertiſti argumentationem, vt bonus ordo poſtulabat, & non es ratiocinatus ſic? Victoris, qui priùs defunctus eſt, ante ſtabiliendus eſt tumulus, in quo expe-
ctauit

ctauit Satyrum, quàm decernamus, quo loco hic sit illi associatus; sed minora sunt argumenta, imò suspiciones, & coniectamenta, quibus cõtenditur, Victorem iacere in Satyriano Sacello, fortiusquè probatur quiescere in sua Ecclesia ad Corpus: ergo in eadem adiunctus est illi Satyrus. Quandoquidẽ ergo huius sepultura pẽdet á sepulcro Victoris, & non è conuerso, debueras ita argumentari; si dixero, Victorem quiescere extra Portianam, rem nouã, & inauditam enunciabo, aduersus publicas, famam, scripturas, traditiones; tantùmq; infirmas pro hoc habeo suspiciones; sed cum eo Satyrus indiuiduum habet tumulum, ergò rem nouã, & inauditam proferam, si dixero Satyrum iacere extra Portianam. Secûs autem placuit tibi plaustrum iungere bobus præposterum, vt ab hoc traherentur illi.

Audiamus nihilominûs quæcunquè illę sint tandem, suspiciones, contra nos militantes.

Duo

Duo characteres aderant malè ſcripti in titulo Victoris, qui ſub eius capite repertus eſt, quam circunſtantiã ſignauit Documentum publicum, de ipſa inuentione diligẽtiſſime confectũ. *Legebantur hæc verba videlicet S⊵ IC⊢ OR, quorum literæ V. & T. erant ſcriptæ modo retrogrado.* Nos quidem nequiuimus inſpicere ipſos lateres, quibus inſculpta ſunt nomina horum Sanctorum, fuerunt enim rurſùs cum his reconditi; ſed tùm nobiſcum ſeriò meditantes, tùm acris iudicij viros conſulentes, ſtatuimus, nõ alio modo ſcriptos fuiſſe duos illos characteres, quàm mox exhibito, non enim dicuntur exarati ordine inuerſo, nec præpoſtero, ſed retrogrado. Vt vt ſit, apprimè intellecta fuit dictio ex illis compoſita, ſignificare Victorẽ. Huiuſmodi duorum elementorum inordinata diſpoſitio, incredibile dictu eſt, quàm torſerit, exagitauerit mentẽ Aduerſarij. Sudauit, alſit, ſuſpendio pendulam damnauit mentem, nam inquit:

quit: *Vel ipsa profectò illa literarum in Victoris nomine inuersa dispositio, qua literæ illa V, & T. nobis afferebantur modo retrogrado scriptæ: dici satis non potest, quàm importunè, ac molestè nobis talem illam suspicionem incusserit, auxeritq́; perinde ac si Ambrosius de industria characteres illos ita scribi, seu scalpi iußerit inuersos, vt eodem illo errore, qui cæteroqui facile poterat incuriæ, inscitieque Artificis imputari, suppostititium illud corpus à vero alibi, natiuoq́, Catholici discernerent; non sic autem Ariani si fortè fortuna præualuißent*. Verè qui impensè cupiunt, vndecunquè suis abblandiuntur votis, omnia trahunt in sui desiderij argumentum, nam &,

Qui amant, ipsi sibi somnia fingunt. Ouid.

Bonus hic vir adeò raptus est amore possidendi Satyrum in Ambrosiana, vt præcucurrerit etiam ad suffurandum Victorem (sine quo conabatur frustrà) impulsus molesta, importunaq; suspicione; cuius medelam idemmet proferebat, & non agnouit. Nonnè dicis quod error ille facilè poterat incuriæ,

inſcitieq; Artificis imputari? Cur ergò, quod difficilius erat, ſuſpicatus es in Ambroſio tot crimina, puſillanimitatis, diffidentiæ, mendacij, incuriæ in non indicando fidelibus, & ſinendo tã craſſum errorem inualeſcere circa tãti Martyris ſepulcrum, ac cultum? Profectò error in ſcriptura ex natura ſua fertur ad indicandam incuriam, inſcitiamuè in Scriptore, minimè verò ad diſcernendam rem ſuppoſititiam á vera. Etenim, dato quod in hunc finem ita fuiſſent ſcripti illi characteres, adhuc opus fuiſſet alia declaratione, ſeu verbo, ſeu ſcripto, ad myſterium intelligendum, & hanc ſoli tibi factam cogimur credere poſt tot ſæcula nudiuſtertius; cum abſqué alio documento, quotieſcunquè inſpicio ſcripturã mẽdoſam, ſcriptoris incuriæ imputem. Propiùs ad rem acceſſiſſes, minùſqué inofficiosè in Ambroſium cogitaſſes: Maternus, ſæuiente perſecutione Maximiani, in illa paucitate fidelium, eorumq;

rumq; latitantium, præsto non habuit artificem gnauum scribendi, & incidendi, dum raptîm sepeliret Martyrẽ; vsus est opera hominis fidelis, obuij, cuius facilè munus non erat scribere, & sculpere; quod sciuit, præstitit. Miraris irrepsisse vnam, & alteram inordinatas literas? Ego potiûs stupeo, reliquas fuisse rectè exaratas ab homine imperito, tempore præcipiti, loco fortè obscuro, consternato animo, manu tremula, corde pauido, & ad omnem folij ventilationem metuente, retrò instantes satellites, deniquè lugẽte Martyrem; simulq; anxio, ne & ipse deprehensus ad Martyrium raperetur. At in Satyri nomine non mendoso, vt potè alio tempore in Ecclesiæ pace insculpto, in consimili latere, á non rudi artifice, & imperturbati animi; quid criminaris? Saltem recipias scriptum accuratè, dum abiuras, quod obliquas quasdam continet literas. Victoris repertum corpus in Portiana tibi est fictitiũ,

quia non rectè scriptum est eius nomen; Satyri ergò verum erit corpus, quod citra vllum erratum dilucidam habet inscriptionem. Abnuis tamen, quia indiuidui sunt comites Sancti isti; & recepto alterutro, socius pariter est admittendus. Itaquè, vt video, res agitur, vt assolet, nunc pestilentia grassante. Viator repellitur ab ingressu oppidi, licet exhibeat tesseram sanitatis legitimam, si modo adiunctus perrexerit comiti, habenti eandem quadantenùs vitiatam, & suspectam; cauetur enim, ne fortè qui infectus fuerit contage, etiam infecerit socium. Integrũ & sanum nomine habemus corpus Satyri; suspectum tantùm & ipsum tibi est, quia suspectum est corpus Victoris, & totum hoc duorum elementorũ peccato, *quod facilè poterat incuriæ inscitieque Artificis imputari*, te ipso iudice. Quin maluisti, subesse technam à Sancto viro concinnatam Ambrosio ad Arianos fallendos, quæ re vera posteà magis

magìs reciderit in ipſos Catholicos, qui ab inde vſquè ad nos decepti fuerint, ipſequè inter hos Sanctus Carolus Borromæus tantus ſucceſſor Ambroſij; cuius peccato fictionis, cultus debitus Victori vero, ad commentitiũ fuit iniquè translatus. Nec tamen video, ad quid vtilis fuiſſet illa literarum peruerſio. Erat ne in eadem Eccleſia aliud corpus ſignatum nomine Victoris, vt neceſſe fuerit vnum ad altero ſic diſcriminare? Si verum translatũ fuerat aliò in *A*mbroſianã, ſufficiebat abſqué eo mendacio, vt ſilentio res premeretur; donec ceſſante hoſtium metu, (quod breui fuit) Ambroſius palã faceret, reliquias Martyris ea de cauſa translatas, eſſe colendas in eius Ædicula ad Cęlum aureum. Cur conticuit toto decennio, quo ſuperuixit, vel ſi indicauit, quomodò deperijt apud poſteros memoria ſolius huius corporis Sancti, inter cætera ab eo translata. Perdurarunt manifeſta Corpora SS.

Geruaſij

Geruasij & Prothasij, Nazarij & Celsi; Victor abijt in obliuionem, qui miraculis amplius clarescebat?

Vlteriùs si titulus hic, habens literas V & T retrogradas, positus est falso Victori ab Ambrosio in translatione, vbi est alius à Materno positus vero in prima sepultura? Si is nullum posuit, nullus pariter ab Ambrosio fuerat adijciẽdus; sin aliquem posuit, indica quid de eo actum sit. Certê transferendus erat simul cum corpore, quod intitulabat. Hoc puto, indicas ea narratione: *Hic nimirum sub altare* Diui Satyri *latet ingens ac nobilissima è candido marmore arca (eademquè illa est, quam inscriptio superius à nobis nominata innuebat) cui rursùs altera inest lignea: sed vetustate vsquè adeò marcida, vt ipsomet digitorum affrictu comminuatur, ac velut in puluerem redigatur. In hac duo separatìm iacent corpora; quodquè dexterum est sicut magis absumptum, ita etiam tempore videtur esse anterius, quàm sinistrum: sinistri porrò capiti marmorea subest eiusmodi tabella. Qua parte caput*

put

put illa tangit, insculptas habet hascè quatuor literas, primasquè duas in latere superiori, alteras verò in inferiori SS. HR. quas quidem Monachi è maiorum traditione sic interpretari consueuerunt SANCTVS SATYRVS HIC REQVIESCIT. In altera veró & auersa parte binas habet istas S. V qua iuxtà Dungali testimonium, non aliter exponi posse videntur, quàm vt perinde sint, ac SANCTVS VICTOR, hominemq; in arca ista collateralē, atq; iam ante tumulatū significent; cui proinde vni significando eiusmodi etiam tabella fortè priùs deseruierit; sed, facta postmodum Satyri accessione, litera pariter illa fuerint in altera parte superaddita.

Diuinasti equidem. Licuit tibi censere de mea inscriptione, quæ extensa & clara est; liceat & mihi exponere tuā abbreuiatam, ac ænigmaticam. Scis quid innuant literæ binæ S. & V. Sic Volo; quandoquidem arbitrariè respondes. Et quatuor illæ SSHR. significant Sed Simplex Hæc Responsio. Omissis iocis rem enucleo. Tabella

hæc

hæc marmorea *non præfert signum maximæ antiquitatis*, sicut de nostris lateritijs notatum est in publico Documento: nequè enim verisimile sit, Maternum sepelientem Victorem ferè furtîm, præsto habuisse lapicidam, qui affabrè in tàm sumptuosa tabula marmorea insculpserit epigraphem; post diù verò dum in magna Ecclesiæ tranquillitate sepeliretur Satyrus, frater Archiepiscopi, laboratum tanta inopia lapidum, vt opus fuerit eadem tabella inuersa vti ad cælandum eius nomen adeò obscurè, vix duabus literulis. Sed nupera censeri potest sic posita abbreuiatè ab incertis, & ambigentibus, propterea què non audentibus clarè affirmare, quod tantum in opinione habebant, seù potiùs in votis; idqué anno superioris sæculi octuagesimo octauo (si tamen non recentiùs) quando postico altari inserta est alia lapidea tabula, his verbis incisis: *Sub hoc Altari in Arca marmorea iacet gloriosum corpus Sancti Satyri fratris*

tris Sancti Ambrosij. Item in alia capsa lapidea in eodem altari iacent corpora SS. Martyrum Casti, & Polimij, nec non aliud Sanctum Corpus cuius nomen ignoratur; cum plurimis aliorum Sanctorum ac Sanctarum reliquijs: de qua ex re ipso habetur: *Sic etiam tunc temporis* (loqueris de prædicto anno octuagesimo octauo) *consitam credimus* Num.305.
parieti fuisse tabellam illam, cuius Epigraphem proferebamus. Quod si iam pridem extitisset intra Arcam tabella illa cum inscriptionum abbreuiatis notis, quarè ne verbum quidem de ea factũ est per Ambrosianos Monachos, quando conuenti sunt ad spectaculum inuentionis Corporum Sanctorum Victoris ac Satyri in Portiana per Diuum Carolũ, vt producerent, si quid in contrarium habuissent? Quare altera illa inscriptio nunquam infixa est altari, superstite eodem Sancto Antistite, sed tantùm longè ab eius obitu? Quis inspexit huiusmodi arcam, corpora, tabellam? Cur non palàm, solemniter, authoritate Or-

dinarij, ficut nos egimus, peracta est eorum recognitio? Tu infpector fuifti, haud credam aliquid pretiofi in Arca illa feruari, quam pro libito tibi datur fcrutari; nam loculi Sanctorũ Corporum quam maxima diligentia clauduntur, obfignantur. Sed prætereá malè infpexifti, cũ dicas: *In hac duo feparatim iacent corpora*, lapis verò infixus altari perhibeat, in ipfa iacere vnum tantùm corpus Satyri. *Sub hoc Altari in arca marmorea iacet gloriofum corpus* S. *Satyri fratris S. Ambrofij*: de focio cur non fit mẽtio? At inquis ignorabatur cuiufnam Sãcti effet illud corpus. Redarguo. Nã quo-interpretatum fuit per duo, SS. intelligi Sanctum Satyrum, ita per S V. cur non interpretatum fuit, vt à te, Sanctũ Victorem? Dices nondum compertũ erat ex Dungalo, hunc illi fuiffe focium in tumulo. Nihil dicis: Etenim infcribendum erat marmoreæ tabulæ, iacet & aliud S. Corpus, intitulatum S. V. vel ignoti nominis, quemadmodum mox

in

in eadem inſcriptione ſubijcitur de arca SS. Caſti & Polymij *quod contineat aliud Sanctum Corpus, cuius nomen ignoratur.* Videñ vt inueriſimile ſemper ſit loripes, fultum ab vno latere cadit ab altero? Valdè autem miror cum te audio dicentem de ijs duobus corporibus, exanimatis tot iam ſupra mille annis: *Quodquè dextrum eſt, ſicuti magis abſumptum, ita etiam tempore videtur eſſe anterius quàm ſiniſtrum.* Ducam te per cęmeteria, & ſponſionem faciam, quam volueris; ſi addiuinaueris, vtra oſſa ſint veteriora ex humatis, his āte quinquaginta, illis ſexaginta annos. Tanta eſt ætas Satyri in ſepulcro, vt nequeat diſcerni Victore recentior. Nobis quidem dum ipſa Sacra Corpora vera retegeremus, non apparuit huiuſmodi diſcrimen, nec dabatur internoſcere, quis eſſet ex eis Martyr, & quis Confeſſor niſi inſcriptiones indicaſſent. Catalogus Archiepiſcoporum noſtrorum à Sancto Barnaba vſquè ad Ioan-

nem Arcimboldum, cui addita sunt quædam ex collectis per eruditum virum cognomento Fontanam, loquens de Sancto Datio ita habet. *Iacet in Ecclesia S. Victoris ad Corpus cum SS. Mirocle-te, & Prothasio Episcopis*, innuens quasi simul esse consepultos. Igitur reperta pariter fuerunt ibidem tria corpora, quæ existimata sunt esse hæc SS. Archiepiscoporum Miroclętis, Prothasij, & Datij: Primus nonagesimo anno tertij sæculi, postremus sexagesimo sexti defunctus est, & tamen interuallum ducentorum septuaginta annorum nō suffecit ad indicandum quisnam esset antiquior ex ijs, siquidem adnotatum fuisset in desuper confecto Documento. Ratio etiam id suadet, quia post adeò longa tempora, ossa defunctorū aut pariter incinerātur, aut pariter subsistunt. Memini me aliquando Laurē-tianam tuam Basilicam inuisisse, instā-te die suffragandis omnium fidelium Manibus addicto. Ibi curantes lugu-

brem

brem, ornatum, quá defunctorum caluarias, quà costas, quà tibias appendebãt. Interrogaui, discernerentne à quo tempore defuncti essent ij, quorum ossa præ manibus haberent, & an etiam inter eos, qui recentiùs, quiuè antiquiûs decesserât dijudicarent. Responderũt, leni me quasi irridentes cachinno, ita omnia lætho æquari, vt paria sint póst absumptam cutem etiam ossa, nec vllum discrimen ea inter sit noscere.

Refracta authoritate harum marmorearum Tabularum, quippe cum nuperæ sint, nullum testimonium certũ reddere possunt de re adeò antiqua; solutus sum ab onere interpretandi earũ literas. Concedam tibi quamcunquè interpretationem tibi confixeris Dicãt S.S.H.R. Sanctus Satyrus Hic Requiescit, & illæ S.V. Sanctus Victor; quid inde? Appositæ sunt heri, post vulgatam celebrem inuentionem illorũ sacrorum pignorum in Portiana, seu bona fide á sic opinantibus ad votum, vel

mala,

mala, ad aſtruendum indicium poſſeſſionis eorundem, quam Ambroſiani præſumunt. Sed dato adhuc, & non conceſſo, quod ea tabella marmorea, quam in arca vidiſti eſſet perantiqua, num cogemur tunc ſtare tuæ interpretationi? Qui cauillaris ſuper lateritijs antiquiſſimis noſtris inſcriptionibus; proferentibus per extensũ, & diſtinctè hæc nomina S. SATIR S.>IC⊢OR, propter duas ſolum literas modicum aberrantes, non patieris aliam interpretationem tuarum notarum quæ sũt theſis indefinitæ? De Æſopo legitur, quod ſimul cum hero deambulans, interpretatus eſt illicò triformitèr ſeptẽ literas inciſas obuio lapidi; ſic tuę iſtę poſſunt exponi *Sit Salus Hic Requieſcenti*; vel *Sculpſit Sepulcrum Hoc Robertus*: vel *Sãctum Satyrum Hic Requieſcere, ſunt Verba*, & alijs modis ſexcentis.

Quod ſi interpretandum ſit de aliquo Sancto corpore, id fiet congruentiûs de alio quocunquè, cuius nomen inci-

incipiat ab eadem litera S. quám de Satyro, de quo iam constat iacere apud Victorem in Portiana. Quid prohibet exponere de SS. Stephano Episcopo, Saturnino, Sebaldo, Sabino, Simeone, Seuero, Simplicio, quorum reliquijs ornata iam aliâs perhibetur ipsa Basilica Ambrosiana, quorum integra Corpora non adeò compertum est, vbi nã requiescant? Similiter literę S V. recipiunt omnem interpretationem de Sãcto nominis incipiẽtis à litera V; quinimò S. Victoris, at non Mauri nostri. Planè sexagintaquatuor huius nominis Sanctos diuersos legi in Martyrologijs Galesinij, Baronij, & Ferrarij; sumito tibi ex eis, quem malueris, relicto nobis Mauro Mediolani passo, quem nobis adiudicauit antiquitas, patefecit inspectio, sanciuit canonicé Diuus Carolus.

Quisquis Martyrem habet in tumulo, & nomen proprium ignoret, appellet Victorem, & non mentietur; sunt

nam-

namq; Martyres õnes VICTORVM genus optimum; quod vincit, dum óccidit, non dum occîdit. Hoc appellatiuo nomine singulos Christi cruentos milites compellat Ecclesia, *Martyr Dei qui vnicum Patris sequendo filiũ, victis triũphas hostibus VICTOR fruens cælestibus.* Propterea in cryptis antiquis, & cœmeterijs Sanctorum, vbicunquè tumulus est ignoti Martyris, stant pro nomine insculptæ palmæ, & coronæ, Victorũ insignia. Habes corpus Martyris, habes Victoris: fortè erit hoc tuum sepulcrum Martyris anonimi, & pro corona, & laurea insculpserunt arcæ (quod idem est) S V. Sanctum Victorem, id est Sanctum Martyrem. Nũc autem, sicut olim Apostolus dixit Atheniensibus; *Præteriens enim, & videns simulacra vestra inueni & Aram, in qua inscriptum erat: Ignoto Deo. Quod ergò ignorantes colitis, hoc ego annuncio vobis*; voluisti paulizare, declarando nomen ignoti Martyris (si modò quid eiusmodi est inibi)

Actuum Ap. c. 17.

inibi) & quem nemo alius nouit, propalasti Victorem. Scio Scriptores, quicunquè Ambrosianam Ædem meritis elogijs celebrarunt, nunquam eius glorijs hanc addidisse, quod Victoris Mauri illustretur exuuijs. Episcopus Nouariensis agens de Satyriano Sacello, inquit, *habentur ibi pleraquè Sanctorum ossa recens inuenta, & in sacrario reperta sunt corpora, estimata ab ipsis Sanctorum esse Diaconorum Casti & Polimij*, nihilquè prætereá addit. Paulus Morigia, qui post prædictum scripsit, dum de SS. Corporibus meminit in Ambrosiana quiescentibus, ait: *Præter Protectoris nostri corpus, & Sanctorum Geruasij ac Prothasij alia quoquè adsunt*, quibus recensitis prosequitur, *adsunt etiam corpora SS. Casti & Polimij recondita in Cappella Diui Satyri ex parte RR. Monachorum*. Id ipsum confirmat Io. Baptista Villa. Qui addunt præterea adesse ex parte Monasterij aliud corpus Sancti, cuius nomē ignoratur; estquè idipsum quod marmorea

In lib. aliq. Eccl. Medi.

tabula, infixa altari, relata à nobis superiùs, indicat coniacere SS. Casto & Polimio in eadem Arca, distinta ab illa, in qua solius Satyri corpus perhibet asseruari; contra quod ais tu, in hac quoquè reperiri alterum corpus, nunquam ante hac vlli cognitum pro Victore.

Suffarcinas deniquè aliam coniecturam, ex marmoreo carmine sepulcrali, quod annis tribus, priusquâm ea scriberes, extitisse ais in Cappella Satyriana, ex quo discitur Virginem Dædaliam Manliam esse ibi tumulatam, ante frontem Martyris; Atquî ibi nullius alterius Martyris corpus est assignare præter Victoris, ob alias coniecturas hactenùs deductas; ergò ipse est, qui indicatur literis S. V. in eadẽ Arca, vbi est socius signatus literis S.S.H.R. Carmen vero est huiusmodi.

MARTYRIS AD. FRONTEM recubent
quæ membra sepulcro,
Vt Lector noscas, est opera pretium

Clara

Clara genus, censu pollens, & mater egentum,
Virgo sacrata Deo, Manlia Dædalia.
Quæ mortale nihil mortali in corpore voluens,
Quo peteret Cœlum, semper amauit iter.
Sexaginta annos vicino limine tangens
Rettulit ad Christum celsa per astra gradũ.
Hæc, Germana, tibi Theodorus frater, & hæres,
Quæ relegant olim sæcla futura, dedi.

Dixi leues te suffarcinare coniecturas: quæ nihil euincunt; re autem vlteriùs perpensa, video, te ad eas suffulciendas etiam inuerisimilia lato ore depromere. Ais, Carolum á Basilica Petri nesciisse, prędictum Epitaphium ante tres annos extitisse ab immemorabili, iuxtà & propè Altare Cappellæ Sancti Satyri. Scilicet de rebus Indorum, aut Antipodarum, non de patrijs, aut obiter, & aliud agens Carolus scribebat. Nonnè scire potuit, Epitaphiũ ab immemorabili in Basilica Ambrosiana extitisse; nec tamen ibi primùm fuisse positum; sed illuc translatum, á

tempore, iam tunc excedente hominum memoriam? Illud disertè affirmat Carolus, anno quo ipse scribebat, erat 1579. nullo loco apparuisse Epitaphiũ; quod tu, antè tres dumtaxat annos scilicet 1638. ais esse sublatum. Adeò ne paruulus erat lapis quinque palmaris; aut Carolus oculorum acie adeò hebeti fuit, vt ipsum præterierit; cum tu in pariete, iuxtà Altare, loco omnibus patenti, ac peruio consitum fuisse dicas? Mihi quidem, qui tardiùs hæc sum perscrutatus, laboriosa indagine opus fuit; rimatus enim cętera diligentissimè, vix tandem in angulo segregati nescio cuius domicilij illum valui reperire. Quod si clientes tui, sub Epigraphe etiam ossa Dædaliæ latere in eo Sacello essent arbitrati; par erat Epigraphẽ de Templo non eliminare, cum facile alio quopiam in loco cõseri potuisset: præsertim ne latus ei sententiæ campus relinqueretur, quam suscitauit à Basilica Petri; videlicet ad Diuum Na-

zarium

zarium Dædaliæ corpus requieuisse; Sic enim ipse: *Illud argumento est, quod cum erueremus Corpora SS. Archiepiscoporũ, quæ in Ecclesia Sancti Nazarij erant, sub Altari primario, in media ferè Ecclesia, inuenimus in Arcula argentea, sphæram seu globum, ex aurichalco cauum, magnitudine pugni, qui in duas æquales partes diuisus simul tamen iungebatur, & claudebatur. Intus erant velamina, & parum ossis; foris hæ literæ DÆDALIA VIVAS IN CHRISTO.* Et post pauca: *Repeto hìc probabile esse huius Virginis ossa fuisse in Arca, ex qua inuenta ad sinistram partẽ sepulcri Martyris, bonus odor afflatus est.* In Fragmentis.

Iam verò Andreas Alciatus itẽ Mediolanensis, de visu testis, refert, suo adhuc tempore Epigramma ponè sepulcrum SS. Geruasij, & Prothasij fuisse collocatum. Asseris tu ab immemorabili (quo loquendi modo perpetuò velles intelligi) extitisse propè Altare Sacelli Sancti Satyri; quod Sacellum tantum á sepulcro eorum Martyrum distat, quantum in superioribus ob-

seruatum

ſeruatum eſt, & quod, te authore, aliam ab Ambroſiana Baſilicam, Fauſtinianã ſcilicet, conſtituebat. Alçiatus quidẽ luculenter: *Adhuc Mediolani in Prothaſij, Orbaſijq; Martyrum tumulo eſt Epigramma, quo Martyris ad frontem legitur ſitam neſcioquàm fœmellam, Manliam Dædaliam.* At tu, Mãliæ oſſa, ais, nõ recubaſſe ad frõtẽ Sanctorũ Geruaſij, & Prothaſij *ſicut ex Alciati verbis argutari fortè quiſpiã poſſet.* Id nè eſt argutandi dumtaxat anſam præbere, an certo certius affirmare? Vide quanti facias Scriptores grauiſſimos, quàmquè eorum exagites verba, ne tuis videantur aduerſari commentis. Pergamus. *A*lciatus dicit, Epigramma eſſe *in tumulo* interpretaris tu, *ſiue in Baſilica:* quaſi verò ipſe per ſe dicere nequiuiſſet, ſi totam Baſilicam loco tumuli voluiſſet intelligi. Eſt igitur Gloſſa tua Gloſſa Aurelianenſis, quæ contradicit textui. Scribebat Alciatus ad eam Iuſtinianæi Codicis legem, quæ prohibet, cadauera in ſepulcris Apoſ- *Leg. 2. Cod. de Sacroſan. Ecclеſ.*

tolorum,

tolorum, aut Martyrum tumulari: cum tamen nunquàm vetitum ſit, in eorum Baſilicis recondi. Quamobrem dum ait, cerni aduerſus eam legem, Mediolani ſepultam Manliam Dædaliam in tumulo Martyrum Geruaſij, & Prothaſij, non eſt locutus de Templo; in quo non ignorabat infinitos penè alios eſſe tumulatos. Equidem Lanterij, eiuſq; vxoris ſarcophagus prædictis Martyribus vicinior eſt, quám Manliæ Dædaliæ, per te non niſi in Satyriano Sacello quieſcentis: nec tamen eorũ meminit Alciatus. Nec pro te eſſe putes, quod contra Alciatum pronunciauerit Carolus á Baſilica Petri, *falſum apparere viſentibus*, ea carmina eſſe in tumulo SS. Geruaſij, & Prothaſij. Pace enim tanti viri reſpondebo, nil obſtare quò minùs Alciati tempeſtate carmina viſerentur, quæ tamen, dum Carolus ſcribebat, non legebantur, quia iam fuerant ſublata. Minùs verò nitaris argumento, quod *ad frontem Martyris* dicat lapis re-
con-

conditam Manliam: dicturus *ad frontẽ Martyrum* si, vt volebat Alciatus in tumulo Sanctorum germanorum existeret: Carminis quippè numero non admittente. *Martyrum* (nisi Ennianum quoddam in Decastico, ceterá nõ ineleganti admiseris) vsus est author frequentissimo schemate, quo singularis numerus pro plurali ponitur: aut forte Manliæ satis fuit, nõ ex æquo vtrique, sed vni tantùm ex duobus propriorem collocari.

Reliquum igitur esset, quandoquidẽ oculati testes Epitaphium propé sepulcrum Sanctorum Geruasij, & Prothasij aliquando conspexerê, vt diceres, inde fuisse ad Sacellum Satyrianũ vná cum ossibus Manliæ translatum: &, ne Manlia longé à Martyris fronte, aut Epitaphium longè á veritate abesset, iuxtá Altare, vbi Victorem Maurũ requiescere autumas, vtrumquè constitutum. Benè esset, nisi hoc effugiũ tibi præripuisses asserendo, nunquàm

ad

ad frontem aliûs Martyris, quám Victoris recubuisse Manliam; aut si translationis eiusmodi tempus, aut causam, authoresuè, vel testes aliquos indicares. Nos enim gratis dictum, gratis denegabimus; probabiliusque asseremus (si tamen marmor ibi aliquando fuit vbi Carolus à Basilica Petri illud non valuit inspicere) eò delatum; ne Manliæ memoria extra totum Templum exularet; quùm à fronte Martyrum Geruasij, & Prothasij aliqua de causa, puta loci exornandi esset auferendum. Simili enim ex causa, nouæ scilicet extruendæ scalæ, fateris tu á Sacello Satyriano sublatum. Qua opportunitate, alijsuè, quæ sæpiùs effodiendi acciderunt (quibus tu nouos Satyros nouosquè Victores inuenisti,) miror non esse inuentam, imò fortè nec quæsitam Manliam istam aut anonymis exuuijs non esse inditum Manliæ nomen, siquidem lapis hic per te eam præsentem, quasi di-

gito, ostendebat.

Sed esto tandem; ab ipso funere Manliam ad frontem Martyris in Satyriano Sacello recubasse. Fallax coniectatio est Martyrem illum non alium, quàm nostrum Victorem esse: tuquè ipse fateris numero 304. & 305. iacuisse sub eo Altari corpora SS. Martyrum Casti & Polimij nec non aliud Sanctum Corpus, cuius nomen ignoratur, cum plurimis aliorum Sanctorum ac Sanctarum Reliquijs. Fallax coniectatio est, *ad frontem Martyris*, nil aliud significare quàm iuxtá vel propè. Habet enim latitudinem phrasis illa. Quisquis per totum Templi ambitum, eò loci, vnde Martyris sepulcrum conspici potest, humatus est, dici potest humatus ad frontem Martyris. Fallax coniectatio est *fronte Martyris* solum Martyris sepulcrum denotari. Ad Tēplum ipsum, à Martyre nomen habens; ad statuam, aliamuè Sācti Iconem potest

test esse allusio. Quid mirum igitur, si Dædalia tumulata per te in precipua Sacelli Sancti Victoris ad cęlum aureũ parte, vbi ipse musiuo opere medio in fornice residet, dicatur Martyris ad frontem recubare? Certè Iconi Deiparæ non ineptè subscriptum legi.

Virginis ad faciem mortales sistite gressum:
Nonnè salutetur, qua fuit orta salus?

Exploratum igitur maneat, nec à Reliquijs in Ambrosiano D. Satyri Sacello existentibus, nec à literis incertæ significationis circa eas inuentis, nec ab inscriptis lapidibus, elici posse probabile indicium de existentia corporis D. Victoris aut Satyri in eo Sacello: Hoc tamen postremum de lapidibus, sequenti face adhuc diligentiùs examini subijciendum est.

FAX OCTAVA.

Admota monumentis, Diuum Satyrum in Ambrosiana Basilica requiescere docentibus, eorum vitia detegit.

ED adhuc obiectas marmoream illam Tabulam, parieti consixam, post Altare Sacelli Satyriani in Ambrosiana. Quid enim expressius, ais tu, expeti potest, quàm *Sub hoc Altari in Arca marmorea iacet gloriosum Corpus Sancti Satyri fratris Sancti Ambrosij?*

Tabula hæc postica est, angusto in loco, & remoto. Face indiget aliqua, ego adferam; dummodò per ferreos cancellos, quibus sepitur, liceat accedere.

dere. Et priùs generatim ostendam, fallacissimum esse hanc á Cenotaphijs, & inscriptionibus desumptam probationem; nec solidum esse, quamuis lapideum sit, in insculptis lapidibus fundamentum; nisi alijs adminiculis fulciatur. Ordiar, vnde desij face antecedenti, à Tabula scilicet Manliæ Dędaliæ. Si verum nunc illa enuntiet, martyrem facies Bernardum Italię Regem; siquidem qui legit, non nisi ad frõtem Bernardi legit tumulatam Mãliam. Et tamen nec Bernardus iam amplius in suo sepulcro est, vt doces numero 39. & si vi sublatus Rex ille fuit, vt multorum fert opinio, compertissimum est, id non ex aliqua pia accidisse causa, sed quia aduersus Imperatorem Ludouicum pium coniurauerit. Refers sub num. 171. Lotharium Regem obijsse in Italia extremum diem, ac Mediolani tumulatum in Sacello Sancti Georgij Ambrosianæ Basilicæ; eius item sepulcrum fuisse conspicuum, marmoream

ream nempè Arcam, quæ ibidem anno 1515. adhuc visebatur. Verum hoc tibi libens dedero, talem Arcam in Ambrosiana fuisse; abnuam, aliquando in ea iacuisse Lotharium. Me etenim oculatus testis Tristanus Calchus magìs mouet, qui lib. p. astruens iuniorem Plinium Mediolani Vicariam exercuisse potestatem; *Huius rei*, inquit, *mox fidem auxit Tabula marmorea, quam quatuor in frustra diuisam, nobile Lothario Regi sepulcrum facturi, quidam literarum ignari, in formam Arcæ posuerunt. Ac nescio, an Plinij gloriæ inuidentes, ad illius memoriam obliterandam intrinsecus literas obuerterunt, vt nisi immisso lumine non legantur. Vacua autem ea Arca est in Æde Ambrosiana.* Quid clarus?

Basil. Vinc. antiq. p. p. Fasc. 6.

Nec dissimile est, quod Ioannes Antonius Castellionæus memorat; scilicet ex inspecta in Templo D. Dionysij ad Heriberti Mediolanensis Archiepiscopi tumulum celebri Epigraphe, cuius initium.

Hic iaceo puluis cui quondam claruit Orbis,

Tunc

Tunc Heribertus eram, nimioquè decore vigebam &c.

cupiditatem irrepsisse conspiciendi cadauer. Quid verò acciderit ipse recēseat. *In Arca lapidea, Epitaphio isti subiecta, ac proxima, suspicatus olim fueram, Heriberti ossa quiescere; nec temerè, ob vtriusquè vicinitatem maximam. Nec defuit mihi, rem paulò diligentius inquirere cupienti, Cœnobiarū Ædis illius prolixa humanitas, vt voti compos euaderem. Nam ea de causa animum meū inuaserat cupiditas ossa illa propiùs intuendi; vt ex fidelissimo oculorum testimonio certior planè fierem de forma corporis Heriberti, paruusne re vera fuerit (quod ex probatorum Chonographorum fide testatus anteå fueram) an procerus. Facilè siquidem vel ex ipso ossium exilium, magnorumuè conspectu, id quod scire auebat animus, dignosci posse mihi persuadebā. Immissa igitur in sepulcrum face, ossa Præsulis omnia diligentissime recognoui; & grandiora, longioraquè deprehendi, quàm vt homini parui corporis conuenire possent: Quamobrem quid hìc mihi sentiendum esset ambigere cœpi. Nimirum,*

mirùm, aut falsitatis insimulare debebam Scriptores illos, qui Heribertum statura pusillum, literis quasi coloribus, expressissent, aut certè fateri, ossa in Arca illa composita Heriberti non esse. In hoc animi suspendio, subdit, exhibitam sibi fuisse tabellam, olim in eò sepulcro repertam, testantemquè non Heriberti, sed alterius nescio cuius ossa illa esse. Quamobrem in hæc verba rem absoluit. *Quibus fit vt illud Heriberti sepulcrum esse constantissime negem*, I. nunc è lapidibus fide.

Redeo ad *A*mbrosianam, & do exẽplum, quod vnicum pro omnibus esse potest. Affirmas tu diserte num. 444. tecumquè habes Scriptorum, ac monumentorum non contemnendum agmen, Diuum Mansuetum Mediolanensem Archiepiscopum in Ambrosiana Basilica ab ipso funere tumulatum, ibiquè eius reliquias reuerenter, ac pié semper celebratas fuisse. Prostat nihiloscceciùs in Basilica Sancti Stephani marmorea tabula, asserens inibi esse

Man-

Mansueti corpus. At qua certitudine? *Corpora Sanctorum Martiniani, Auxani, & Mansueti Mediolani Archiepiscoporum &c. sub veteri huius Ecclesiæ Choro quondam sepulta, & propter nouam Templi structuram inde amota, diligenterquè ex antiquis monumentis, picturis, traditionibusquè recognita; Federicus Cardinalis, & Mediolanensis Archiepiscopus &c. sub hoc Altari decentiùs collocauit. Pridie Kalend. Iunij* 1609.

Detur iam igitur mihi, sic tecum agere. Quemadmodum tu nullum existimas creari hoc lapide præiudiciũ Ambrosianæ Basilicæ, possidenti iam inde ab initio Mansueti Corpus; eò minùs ego ex tua nupera inscriptione, à Victoriana Basilica tumulum Satyri abradi posse, putabo. Quod enim ais, aliquam fortè Mansueti partem in prædicta Sancti Stephani Ecclesia reperiri: vide, an conueniens fuerit, á prudentissimo Præsule tali parti indi nomen *Corporis, diligenter recogniti ex antiquis monumentis, picturis, ac traditionibus*, & an ob

eam iustum fuerit, inferri eiusmodi lapide apposito, præiudicium Ambrosianæ possidenti partem maiorem. Nō exeo *Ambrosiana*, quin reminiscar, introspexisse me in ea Pagano Petrasanctæ inscriptum tumulum; apparuit omninò vacuus, absquè vllo humati cadaueris vestigio. Calimeri Episcopi, & Martyris ossibus frui nos Mediolanenses pro comperto habemus, vt potè qui apud nos Martyrio coronatus, sepultus, ac sæpe agnitus fuit. At ecce tibi Brixiæ in D. Clementis propé Altare Christi è Cruce pendentis, marmor eloquitur: *Hic iacet Corpus S. Calimeri Episcopi & Martyris*, & ne alium à Mediolanensi putes, adstipulatur temporis supputatio, *qui obijt anno Domini CXCII.* Patauij *Æ*dem D. Augustino sacram curiosè aliquando perlustrabā. Incidi in magnificè extructam, atquè exsculptam molem sepulcralem; quæ me docebat, inibi iacere M. Antonium Querengum, Præsulem nobilitate, eru-
ditione,

ditione, ac rebus gestis clarissimum, quem tamen sciebam decessisse Romę, ibiquè sepulturæ mandatum. Aduenit fortuitò Flauius Querengus M. *A*ntonij fratris filius, publicus in ea Vniuersitate legum Interpres, quiquè Cenotaphium posuerat. Percontor, quam ob rem Patruum Romæ tumulatum suadere conetur, Patauij requiescere? At ille, honoris ergò hæc excitari, respondet; cæterùm nil referre, quod mentiantur incisi lapides præsentiam exuuiarum, dummodò defunctorum veras laudes enuncient.

Dies me deficier, si omnem huiusmodi Epigraphem; carentem exuuijs, quas indicant, velim referre. Plerique sibi ipsis tumulum, inscriptionemquè, dum essent in viuis condidere; letho præuenti; extorres, sepulcro peregrino conditi, in eum deferri non potuerunt. Alij illustribus, ac benè merentibus viris iuxtá patrios sarcophagos elogia erexêre, illi licet alibi mortalia

exuerint. Alij voluerunt, aut eis fortuna arrisit, vt haberent, non vno in loco monumenta. Sæpe lapides trãſlati immoris lipſanis eorum, quos celebrabant. Sæpius è contra multorum oſſa ſublata, ſolis Tabulis, quin etiam ipſis Arcis, & capſulis vacuis, relictis. Soli tandem tituli interdum excitati ab eis, quorum è re eſſet, habere corpora, quæ non habent. Ex quorum numero vereor, ne ſit tabula hæc tua; fateris enim anno 1588. poſitam; quo tẽpore iam per Sanctum Archiepiſcopũ Carolum Ambroſianis inſpectantibus (vt ſæpius diximus, & dicturi ſumus) Satyri corpus in Victoriana Baſilica repertum, itemquè reconditum fuerat. Qua ex re cum id conſequi debuiſſet, vt, ſi lapis ille, iam ibi fuiſſet, auferretur; contra euenit, vt poneretur. *At* vide quàm iniurie: ſiquidem dubietate pendente, an requieſceret in *A*mbroſiana Satyrus, nullus lapis, qui id affirmaret erectus eſt; ambiguitate perem-

perempta ob eius inuentionem in Victoriana, tùm demum Ambrosiani erecto lapide sibi asciscunt. Ita quod litē componere debebat, adauxit. Secùs Brixiæ accidit in re simili nostris temporibus. Dissidebant duorum Cœnobiorum Religiosi viri de Sanctis Faustino, & Iouita, eius Vrbis Tutelaribus. Horum Corpora proprio quisqué Templo adiudicabat. Illi quod dicerent, inibi neci, ac tumulo datos; hi, quod inde ad se translatos autumarent. Et quia inter Historicos non conueniebat de tempore, & auctore translationis, illi translatione denegata, circumlationem tantummodò nescioquam, ad populi pia studia concilianda, admittebant. Rem ad concordiam reuocaturus Brixiam proficiscitur occasione visitationis S. Carolus Borromæus. Processum, vt vocant, instituit. Verùm in nodos inextricabiles impingens, hærere coactus est; donec recentiori æuo, Æde ampliori per

Io. Pet. Gluss. in Vita S. Car. lib. 6. cap. 7.

per Cassinates Monachos exædificata, dum in eam è veteri sacræ asportandæ Reliquiæ detegerentur, ab Episcopo Marino Georgio hæc SS. Martyrum corpora visa, ac agnita sunt. Exinde nulla apud quemquám superfuit dubitatio; ipsi met, qui possidere arbitrabantur, manus dedere, sublatis è medio tabulis, quæ contrá docere videbantur. At nostro in casu altercantur de corpore Satyri Ambrosiana, ac Victoriana Basilica. Fit inspectio accurata. Reperitur Corpus apud Victorianos accitis Ambrosianis in testes. Hi nihilominùs lapidem statuunt, asserētem á se ipsis Satyrum possideri. Ita felicior fuit Marini Georgij, quam Caroli Borromæi auctoritas, ac diligentia.

Quód si comminiscaris, inter prædictam inspectionem, & tempus positi lapidis, tuum Satyrum clariùs emersisse: petam abs te (quod alias etiam feci) quo inquirente? quo teste? & quibus docu-

documentis rem alias dubiam mihi ſis ſuaſurus. *Authenticum enim* (hanc doctrinam refers ex alijs, & recipis tu numero 595:) *non accipitur pro eo, quod ſe ipſum probat, vel ex ſe habet auctoritatem, ſed pro eo quod multorum atteſtatione comprobatur*. Scio quidem ſæpius in Sacello & circa, perquiſitũ & effoſſum, ſed quod aliquid ad rem faciens repertum ſit, neſcio.

Eluceſſet ampliùs, gratis, & ſine fũdamento in eo lapide de D. Satyro factam eſſe mentionem, ſi te referentem audiemus, qua occaſione ſit poſitus. Priùs autem totam inſcriptionem, quę in vno, eodemq; indiuiſo lapide eſt, ob oculis ponam.

Sub hoc Altari in Arca marmorea iacet
glorioſum Corpus Sancti Satyri,
fratris Sancti Ambroſij.
Item in alia Capſa lapidea in eodem Altari iacent corpora Sanctorum Martyrũ Caſti, & Polimij, nec non aliud Sanctũ
Corpus,

Corpus, cuius nomen ignoratur, cum plurimis aliorum Sanctorum, & Sanctarum Reliquijs.

Nec plura. Ais tu, fidelissimum Scriptum reperiri & in Archiuio Ambrosiano, & in *Arcula* (sic eam vocas, quæ per te capit tria SS. Corpora, & plurimas alias Sanctorum, & Sanctarum Reliquias) qua Corpora huiusmodi continentur tenoris sequentis. *Anno Millesimo quingentesimo septuagesimo tertio Dominus ..... Salaminæ Episcopus, ac in Diœcesi Mediolanensi Visitator Apostolicus, in ipsa Visitationis functione, pio accensus desiderio, Corpora SS. Martyrum, Confessorum, & Virginum, in eâdem Diœcesi consistentium, visitandi, in omnibus Ecclesijs summa diligentia inquirens, proprijs oculis ea inspicere, ac adorare voluit. Porrò inter cætera, sub Altari Sacristiæ Ecclesiæ Sancti Ambrosij Maioris, ex parte Monachorum, SS. Martyrum Casti, & Polimij corpora reperit. Quibus verè agnitis, & exinde aliquandiu adoratis, in suis proprijs locis ea reliquit. Cæterùm cum eorum*

Ceno-

Cænotaphia penè corroſa eſſent carie, Anno milleſimo quingenteſimo octuageſimo octauo Menſis Ianuarij die ..... Admodum Reuerendo Domino Iuuenali Orabonio, huius Monaſterij, & Eccleſiæ Sancti Ambroſij Maioris Abbati, ſupradictorum SS. veneratione moto, placuit hac in capſula piè, debitoquè cultu, proprijs manibus, cereis accenſis, Monachis hinc inde flexis genibus adſtantibus, ea reponere, vt tantò ſæpius dignentur pro ſuis deuotis apud Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum veniam implorare in Cœlis, quò attentiùs eorum Corpora venerantur in terris. Addis tu de tuo penu, tunc ea Caſti, & Polimij Corpora fuiſſe in proximum Sancti Satyri Sacellũ reſtituta, è quo antea fuerant illuc, ſcilicet in Sacriſtiam, translata; & tunc temporis in eo Sacello conſiſtam Tabulam illam. Quod ais *conſitam*, intelligendum eſt etiam tunc primo incisã; non enim iam alibi poſita potuit huc transferri, quippè quæ apertè mentita fuiſſet, aſſerens ſub eodem Altari Satyrum, & duos Martyres iacere dum

 ille

ille (per te) in proprio *Sacello*, *hi in* Sacriſtia nec in capſa lapidea, ſed lignea, requieſcerent.

Ego verò hîc primum inficiabor (niſi aliunde ſuadeas) peractam tunc eſſe illam è Sacriſtia in Sacellum reſtitutionem, ſiquidem *fideliſsimum* ſcriptũ nullum, vt par erat, de ea verbum facit. Meherclè enim valde intereat, commendare poſteritati, ſtetiſſe Monachos *flexis genibus*, *& hinc inde* & *cereis accenſis*, nihil autem intererat, quod ſciretur, Sacra Corpora fuiſſe è loco ſuo in Sacellum Satyrianum translata, ibiquè recondita. Vlterius teſtatur *fideliſsimum* ſcriptum ſolos Caſtum, & Polimium in capſula repoſitos; quid mihi narrat lapis, in eadem aliud Corpus, & plurimas alias Sanctorum, & Sanctarũ Reliquias contineri? Quis inuenit? Vbi? quo tempore? quis ſimul iunxit? En quantam anſam habeam credendi, lapidem illum recentiòrem eſſe anno 1588., quò autem recentior eò apud me minoris

minoris auctoritatis. Ad hæc cur *fidelissimo* Scripto, & per te Archetypo, non vertam vitio, quod in eo, & nomē Præsulis inuenientis, & dies mutationis capsulæ desideretur? Lapis verò, si ob reposita in eo Sacello Casti & Polimij corpora, erectus est, cur Satyrum statim, & primo loco vsurpat? Quod nouum indicium, aut recèns repertum documentum, Ambrosianos coegit, vt post annum duodecimum ab agnito Satyro in Victoriana, lapideo edicto testarentur Orbi, se Satyrum possidere. Rursus si per te non potest haberi Satyrus, quin habeatur & Victor, cur lapide Victorem quoquè non vendicarunt. Tandem cur Castum & Polimium Martyres dicunt, si re bene perpēsa (etiam per te eo num. 305.) in Martyrum numero collocari nequeunt? Vides quanta suspicione laboret Epigraphe, præter ea, quæ (validiora vtiquè) animaduertimus face antecedenti. Hic si semel euicero inconsideratē

aliquid in marmore exſculptum eſſe, ſtet marmor, vt vis, marmoris fides labet, neceſſe eſt.

Tranſeo nunc ad monumenta, membranea, & papyracea. Initio porrò nō inficiabor, elapſis temporibus aliquatenùs circumuagaſſe opinionē de exiſtentia Corporis D. Satyri in Ambroſiana. Suadebant ſibi inſcij veritatis, amantiſſimos inuicem fratres nec tumulo voluiſſe ſeparari; & hoc quidē fuerat Ambroſij primum conſilium, vt ſuprà demonſtratum eſt; audiebant, vnum ex præcipuis eius Baſilicę Sacellis de nomine Satyri appellari: videbant, feſtum eius diem ibidem magis ſolemniter celebrari; gratum erat Ambroſianis Monachis, & Canonicis, ita à fidelibus credi, eamquè credulitatē data opera confouebant. Ex aduerſo Victoriana Baſilica non adeó multos patrocinantes, habebat, aliquantò longiùs ab Vrbe aberat; deferbuerat antiquitùs illi præſtitus cultus, ac veneratio:

tio: siue hominum refrigescente pietate; siue calamitatum, & bellorum, quibus Vrbs nostra frequenter afflictata est, iniuria; deciderat, inquam, à vetere gloria, in quam etsi restituere conatus sit circa annum Domini 1000. Arnulphus Archiepiscopus, restauratione, ditatione, & Monachorum additione: his tamen non longè post abolitis, iacere per aliquod sæcula neglectam, necesse fuit. Hæc igitur si vera sunt, vt verissima, mirum videri non deberet, si aliqui ex Veteribus rumorē qui diù viguit, secuti, Satyri Corpus scriptis suis Ambrosianæ Basilicæ adiudicassent.

At iam antiquam membranam, quā primo loco opponis audiamus. Refers illam num. 470. *Reperitur in antiquis Romanorum Sanctorum Pontificum Registris, quod visitantes Ecclesiam Beatissimi Patris Ambrosij, in qua eiusdem Corpus, nec non Corpora Sanctorum Martyrum Prothasij, & Geruasij, Sanctæ Marcellinæ Virginis, et sororis*

ris

ris Sancti Ambrosij, & Sancti Satyri, requiescunt, & cum eis gloriosa Sanctorum Corpora Casti et Polimij, et multa alia Sanctorũ corpora omnium peccatorum suorum bene confessi & contriti veniam consequantur.

Vt respondeam, non inquiro de fide membranæ, mihi valdè suspectæ; sileo è Romana Vrbe acciri testimonium, Mediolani autem ignorari, qui distinctiùs Pontifices Indulgentiam impertiuerint, non obijcio, amplam nimis, ac indefinitam esse talem Indulgentiã, qualis concedi non solet, imò eandem videri cum ea, quam Italico sermone continet libellus à te sæpe memoratus de Indulgentijs, & Corporibus SS. Vrbis Mediolani, antiquior quidem, sed typis Mediolanensibus anno 1515. commissus: *Si troua in li antiqui Registri de li Santi Papi, che in la Giesa de Santo Ambrosio sono ottomille anni, & altre tante quarantene de Indulgentie ogni lunedi per tutto l'anno. Ancora in li altri di ottocento anni, & altre tante quarantene de Indulgentie, le quali nouamente* il

il Summo Pontefice Alexandro Sexto ha confirmato, & altre tante ne ha adgionto. (Vides, quanta suspicione laboret illa, si cum hac posteriore conferatur) His, inquam, non vtor; nec assumo, verisimile esse, ex formula supplicationis desumptum tenorem Indulgentiæ, in supplicatione autem Ambrosianos enarrasse, quidquid eis libuerit; tantum dico, nihil inde euinci, quia sensus est, Marcellinam tàm Ambrosio, quàm Satyro fuisse germanam: & sic non recensetur Satyrus tanquám requiescens in Ambrosiana sed tanquàm frater Marcellinæ. Hoc ordine colloca verba, & carebis omni difficultate *Requiescunt Corpora SS. Martyrum Prothasij, & Geruasij, & Sanctæ Marcellinæ Virginis Sancti Ambrosij, & Sancti Satyri sororis.* Alioquin enim, quomodo Sanctus Satyrus non erat ante Marcellinam collocandus? Nonnè hic est prudens Ecclesiæ mos, vt viri ante fœminas recenseantur?

Indicium, quod monumentis inter-

seris,

ſeris, de antiquo vſu, Canonicis Ambroſianæ, & Ordinarijs Metropolitanæ communi, conueniendi quotannis ad celebrandam ſolemnitatem Sancti Satyri in hoc eius Sacello: iſtud, inquã, indicium, quod manifeſtum tu vocas, mihi valdè infirmum, & obſcurum eſt. Exhibebat Clerus honorem fratri ſui Sanctiſſimi Patroni Ambroſij: vni itẽ ex præcipuis Sacellis Ambroſianæ Baſilicæ, id præſtabat, quod Monachi nõ valebant, obſtricti accedere ad aliam Sancti Satyri Eccleſiam, in interiori vrbis exiſtentem: nunquid inde conſequens eſt, ibi Satyri corpus adeſſe? Imò inconſequens eſſet, Monachos ad exterum Templum ſolo Satyri nomine decoratum itare, dum domi Eccleſiam nomine, & exuuijs Satyri inſignitam, haberent. Patere tamen vlteriùs indicij huius beneficium eſſe commune. Sic enim ratiocinabor Clerus huiuſmodi ad ſolemnitatem Satyrianam celebrandam eius Sacellum aduen-

uentabat, eo quod ſibi ſuaſum haberet, inibi eius Corpus requieſcere, ergò ſi aduentare deſtitit, indicium eſto, talem euanuiſſe opinionem; alioquin enim cur tanti Tutelaris fratrem conſueto honore fraudarent?

Aliud quoquè indicium, quod ſæpe aſſumis, & ais, alijs non videri leue, hic exſufflabo; quandoquidem nullus aptior fortaſſe ſe offert locus. Indita nimirùm de nomine Satyri appellatio ei Sacello, quod aliás Sancti Victoris ad Cęlũ aureũ dicebatur, videtur in gratiã Sanctarum illius Reliquiarum proceſſiſſe. Verùm fraternè moneo te, vt parcè hac coniectatione vtaris, & alijs potiùs eam relinquas. Te enim, qui Satyri Corpus ſemper hîc fuiſſe contendis, coarctabo, vt doceas, quo tempore variata fuerit appellatio, & qua de cauſa; cur nõ ſemper Satyriana viguerit, & cur á nobiliore, Victore ſcilicet per te ibi humato nomenclatura, non ſit perpetuò retenta. Rogabo etiam,

cur nulla inibi Satyri effigies ab antiquo exculpta, aut depicta visatur, & alia sexcenta, ex quibus certè expedire te nequibis. Alijs occurram, dicendo: quod animaduerterint recentiores, valdè condecens esse, in magna Sãctissimi Patroni Basilica reperiri angulum aliquem de nomine dilectissimi fratris appellatum, & ideó Sacellum hoc de eius nomine dictum voluerint.

Gualuanæo Flamma, quem tertiò loco educis, vteris vtilibet. Amplecteris enim si é re tua est; reijcis, si tuis placitis aduersatur. Hanc mihi quoq; da veniam, ne testimonium eius cogar pro irrefragabili admittere. *Festum*, aiebat, *Sancti Satyri leuitæ, & Confessoris die 17. Septembris. Iacet ad Sanctum Ambrosiũ. Fuit eius frater*. Falsus est per te, quod Satyrum dixerit leuitam, merè enim laicus fuit; falsus, quod alium Victoré inuenerit, quem Satyro in hoc Sacello associaret loco Victoris Mauri, nimirum Victorem Sanctæ Coronæ sociũ;

quis

quis me prohibet dicere etiam tertio deceptum, quod iuxta aliquorum suæ tempestatis sententiam iacere ad Sanctum Ambrosium Satyrum dixit? Latebat eò temporis Satyrus; nunc, quãdoquidem emersit, & in Victoriana agnitus est, aliter scriberet, si esset in viuis. Ita fecit Philippus Ferrarius (ab hoc enim me in præsentiarum expediam, ne iterum dum sexto loco pro te illum allegas, congredi necesse sit;) qui licet in priore Catalogo SS. Italiæ, ad vitam Sancti Satyri adnotauerit, eum in Ambrosiana requiescere, cum eiusdem Sanctorum Italiæ Catalogi *posteriore, ac maturiore cura* (ita tu fateris) *Indicem texeret, Satyri Corpus iacere dixit in Ecclesia Sancti Victoris, et absquè dubio ad Corpus, in qua pariter ipsius Victoris conditum esse corpus, in eodem pariter Indice postmodùm asseruit*. Eodemquè responso dimittam, ne dum libellum Italicum, antiquitus manuscriptum, typis verò Mediolanẽsibus datum, vt suprà dicebam anno

1515. recensentem Indulgentias,& SS. Corpora, in varijs tàm Vrbis, quàm Diœceseos Mediolanẽsis, Ecclesijs existentia, verùm etiam Calẽdarium illud Ambrosianum membraneum anni 1381. Siquidem in recentioribus similibus libellis, & in Calendarijs ab annis octoginta, & deinceps, constanter Satyri Corpus Ecclesiæ Sancti Victoris adscribitur. Legi in eo, quo tu vteris, *Sancti Satyri Confessoris Duplex die xvij. Septembris In Sancti Victoris*. Imò, si tibi videris num. 469., existentiam Corporũ SS. Geruasij, & Prothasij in Ambrosiana rectè astruere, cum Ioanne Antonio Castellioneo fasc. 6. ex constanti Ambrosianorum, sacra dirigentiũ Codicum stylo, in festo SS. Martyrũ Prothasij, & Geruasij sic se habente: *Processio, & Missa Pontificalis ad Sanctum Ambrosium cum oblatione ciuitatis*; quæ notæ, inquit Castellionæus, *tùm in Rubricis Diariorum Ecclesiæ Mediolanensis collocantur, cum ijsdem diebus recolitur eorum SS. memoria,*

ria, quorum Corpora in Sacris illis Ædibus re ipsa obdormiunt, & quiescunt. Nec aliam ob causam solent Magistratus publici commodi, et Vniuersitates, siue Collegia opificum Mediolanensis Vrbis, statas, & aniuersarias Oblationes quasdam peragere ad Sanctorum Ædes, nisi ob Vrbis ipsius vota publica, vel peculiarem eiusdē cultum, Diuorum illorum Corporibus impendendum; quæ illis in Templis esse pro comperto habent, si, inquam, quicquam roboris habet tale argumentum, ostende, quādo vnquam tale quid, aut adnotatum in Calendario, aut patratum in Ambrosiana fuerit, festo Sancti Satyri die. Addo, quod si per te necesse est eidem loco adiudicare Satyrum, & Victorem, desipit autem qui eos separat; obijcere mihi non potes vetusta Calendaria; quia solo Satyro vendicato Ambrosianę, Victorem Portianæ relinquunt, atquè ita non magis pro te sunt, quâm pro nobis.

Superest Cardinalis Baronius, qui dum ex Epitaphio Marcellinæ, quod

Face

Face II. retulimus, collegit, sinè dubio ipsam iuxtà, & apud Sanctos fratres Ambrosium, & Satyrum, sepeliri maluisse, quám sepulcris condi Patrijs, ais tu, sententiam pro te protulisse. Ego verò nil tibi suffragari constanter affirmo: cum enim alibi Satyrum ad læuam Martyris Victoris tumulatum asserat, nec vnquám dicat Victorem in ipsa Ambrosiana iacere, (quem non ignorabat á Scriptoribus in sua Portiana recondi) verba illa *iuxta & apud Sanctos fratres* noluit intelligi de ea vicinitate que eiusdem Basilicæ ambitu, sed solùm, de ea quæ ijsdem Mediolanensis Ciuitatis suburbijs continetur. Sufficiens enim est ea proximitas ad seruandam antithesim, maluisse sepulcro condi externo apud Sanctos fratres, quam proprio Romano apud suos Patres. Nec fortassis ignorabat Baronius, parum distare Portianam, vbi sepultus Satyrus, ab Ambrosiana, vbi sepultus Ambrosius: ita vt non im-

pro-

propriè se locuturum existimarit si diceret, Marcellinam iuxtà, & apud Sanctos fratres voluisse tumulari.

Retulimus, quæ pro te profers, monumenta, & Scriptores. Scriptoribus nunc tuis (nam nostra monumenta suo loco videbis) paucis, & de re nondum comperta testantibus, opponamus nostros, plures, eorumq; aliquos, vel oculatos, vel abundè certioratos, post patefactos Victorianæ Basilicæ sacros tumulos.

Bonauentura Castellionæus non recens Historicus in vita S. Archiepiscopi Castritiani de S. Ambrosio incidentur locutus, sic habet. *Ritrouato per diuina riuelatione il corpo del Martire S. Vittore nascosto da Materno Vescouo e stato occultato da Massimiano sino a Teodosio Imperatore nel luogo, doue hor si dice S. Vittorello* (est ibi nunc Minorum Capucinorum Ecclesia, & Conuentus, qui dicitur vetus) *leuatolo con le proprie mani lo ripose in vn lauello di Pietra nella Basilica Portiana sotto l'altare*

altare maggiore. Non passarono molti mesi; che mancando di viuer frà noi Satyro suo fratello, lo coricò con man sua a lato di S. *Vittore in quella medesima sepoltura.* Scio, quo ad ea, quæ de inuento ab Ambrosio eò loci Victore recenset, á quibusdam non recipi, verùm quod ijs, quæ ad Satyrũ spectant, omnes subscribant, facit diligens circunstantiarum enarratio, quæ fidem rei gestæ conciliant. Tibi enim diuinare opus est, quæ Basilica sit illa, LONGE aut NON LONGE ab Ambrosiana nunquam indiuiduo nomine designata, in qua tui Scriptores dicunt ab Ambrosio tumulatum Satyrum; nos disertè docemur Portianam fuisse.

Ioannes Antonius Castellionæus Antiq. Bas. Vinc. p. 1. Fasc. 3. *Negare non ausim,* inquit, *Satyrum qui ante diuum Ambrosium fratrem mortem obijt iuxtà Sancti Martyris Victoris Corpus in eius Basilica, qua Portiana dicebatur, fuisse ab ipsomet Ambrosio tumulatum; à quo & Epitaphium accepit,*

quod

quod ex Dulingo non ignobili suorum temporũ Scriptore, eó libentius adscribo; quo, veluti obsignata Tabella, dissidium nescioquod omnino tollatur inter Cistercienses & Oliuetanos Monachos temerè subortum pridem. Et in superioribus loquens de Corpore D. Ambrosij ait, *Sentientibus alijs, reperiri in Basilica Sancti Victoris Mauri, vbi & Corpus S. Satyri germani D. Ambrosij fratris cum nonnullis alijs incognitis Diuorum Episcoporum, et Martyrum Corporibus à Sancta memoria Carolo Cardinale Archiepiscopo collocatum fuerit.*

Ripamontius Hist. Ecclesiast. Med. Decad. 4. lib. 3. *Hoc tempore Patres Oliuetani Diui Victoris Ædem, quæ Basilica Portiana antiquitùs dicta fuit, in eam amplitudinem extulerant, qua stat hodie, visiturquè id Templum. Cumquè iam absoluto opere, transferri SS. Reliquias, ex vetere Ædicula in eam Basilicam oporteret, voluit Cardinalis, id quàm apparatissimè fieri; pompamquè duxit ea Religione, & cura, qua cælestia semper hæc pignora prosequi solitus fuit. Eius pompæ celebrandæ*

causa, cum locũ in quo sita erãt ossa inspiceret, reperit etiam D. Satyri Corpus, summa iucũditate animi, ob inclytam S. Pontificis Ambrosij memoriam; cuius ille frater, magna semper apud populum Mediolanensem memoria celebratus fuerat. Tantoquè effusius stato die adfuere omnes, ipsequè Carolus nocte, quæ diem eum sequebatur, ad sacra ossa excubias egit.

Ioannes Franciscus á Basilica Petri (Carolus deinde Episcopus Nouariẽsis) in libello, quem iussu eiusdem D. Caroli Archiepiscopi, ineunte anno 1576. nõdum facta SS. Corporum Victorianæ Basilicæ inspectione, scribebat de præcipuis Mediolani Ecclesijs, ac de Sacris Reliquis in ipsis existentibus, Satyri Corpus non nisi Victorianę Basilicæ assignabat. Imò cum per eandem opportunitatem, (fuit hæc post exactum Romæ Iubilæi annum 1575. extensio Iubilæi ad hanc Vrbem nostram) iussisset S. Carolus, in singulis Ecclesijs suspendi visendas Tabellas, continentes hinc Reliquiarum inibi exi-

existentium regestum, inde preces, quibus apté eæ Reliquiæ colerentur, Victoriani in suis, quæ vsquè in hanc diem prostrant, Corpus Sancti Satyri recensuerunt, eundemquè in proprijs litanijs ab immemorabili inuocant. Quamobrem nec leue puto argumentum, quod ex Commemorationibus seu suffragijs communibus ad finem Sacrarum Laudum, & Vesperarum, statis diebus, ex præscripto Breuiarij publicè decantari solitis, desumitur. Non enim fas vnquam fuit ijs intermisceri, quæ nec sunt de Tutelaribus, & Patronis, nec de requiescẽtibus in Ecclesijs, vbi canuntur. Ab integro igitur sæculo cum altero dimidio, ex quo possidemus nos Oliuetani Sancti Victoris ad Corpus Ædes, hoc ritu Satyrum veneramur, eumquè quod maius est, ab ijs, qui ante nos Ecclesiam curabãt, accepimus; hiquè ab alijs, vt initium inuenire non detur. *Antiphona.*
Beatus Victor Christi Martyr, vna cum San-

cto Satyro, alijsque Sanctis in hac Ecclesia requiescentibus meruerunt à Domino coronam perpetuam.
℣. *Exultabunt Sancti in gloria.*
℟. *Lætabuntur in cubilibus suis.*

Oremus.

Propitiare Domine famulis tuis per S. Martyris tui Victoris, atquè Confessoris Satyri aliorumq; SS. qui in præsenti Ecclesia requiescunt merita gloriosa, vt eorum pia intercessione ab omnibus protegamur aduersis. Per Dñm &c.
Quod si hoc pignore verè destituimur, quis mendacia periculi, & scandali plena induxit? quis subinde vtitur? quis tolerat?

Redeo ad Ioannem Franciscum, is enim primùm, quæ audierat ab initio, poterat referre. At postquàm vidit oculis suis, postquàm perspexit, & manus eius contrectauerunt (siquidem vnus fuit ex vocatis in testes à D Carolo, dum Sacra Corpora Victorianæ Basilicæ inspiceret) vbicunquè occasio se se obtulit, Satyrum nobis fidentiùs

con-

confirmauit. Statimquè in altera prædicti libelli impressione, si tamen est altera, de nostra Victoriana sermonem habens *Appellatur*, ait, licet etrusco sermone, *hæc Ecclesia Sancti Victoris ad Corpus, eo modo, quo & alia quædam, ad differentiam aliarum Ecclesiarum eiusdem nominis, in quibus tamen corpus non iacet. Quin & corpus Sancti Satyri iam exploratum videtur hìc esse, vt recenter, & antiquorum librorum auctoritate, & inscriptionibus in sepulcro visis cognitū est*. Quamobrem Ecclesiolæ Sancti Satyri in Ambrosiana enumerans Reliquias, *Habent*, inquit, *ibi multa SS. ossa nuper reperta* (inter quæ, si ossa etiam Satyri cliētes tui reperissent, vtiq; Scriptori huic significassent, quò ea posset nominatim recensere) & *in Sacristia inuenerunt Corpora, quæ ipsi arbitrantur esse SS. Diaconorum Casti, & Polimij*. Perpende qua formidine de rebus á se non visis, nec sibi aliundè certis loquatur. Nunquid simile de nostro Satyro vnquam pronunciauit?

Quod

Quod in Vita Sancti Materni idem á Basilica Petri aliquid de Sancto Satyro in Portiana reposito scripserit, tu es auctor, verbis paulò post referẽdis. At satis sit eũdem iterum audire in Vita S. Caroli lib. 3. Cap. 6. *Arca lapidea erant plures* in Victoriana *ossibus plena circum Altare, sub terram collocata. Vna erat Arca sub Altari altiùs quàm alia defossa; in ea Corpora SS. Victoris Martyris, & Satyri Sãcti Ambrosij fratris erant. His igitur omnibus primo legitime recognitis &c.* Et post pauca, *Vespere autem reuerso Carolo sericis illa pannis inuoluta præsentibus Notarijs in capsas plumbeas recondita sunt. Quæ Victoris, Satyriquè erant, separatim in Altare maius Ecclesiæ sunt illata.* Assentire igitur huic Auctori; quia testis oculatus; quia in dignitate constitutus (tali enim viro fidem adhibendam omnia iura præscribunt) quia tandem Sacrarum Historiarum peritissimus, & magnum ętatis nostrę decus, & lumen. Hoc quippè Elogio decoratur à Ioanne Antonio Castellionæo

Antiq.

*A*ntiq. Basil. Vincent. p. p. Fascic. 6.

Petrum Galesinium, qui cum prædicto Ioanne Francisco alter testis á Diuo Carolo vocatus, inspectioni memoratæ interfuit, amico veluti classico ciebam, vt pro me militaret; cum ecce á te præuentum, & mihi præreptum video. Sic enim tu *Galesinius in suo Martyrologio, quod biennio post* inspectionem *edidit in lucem in Annotationibus de S. Victore ad octauam Maij diē inquit:* Cuius translationi, quam religiosissimus Cardinalis, idemquè Sanctissimus Archiepiscopus Mediolani anno 1576, celebrauit, nos interfuimus. *De Sancto autem Satyro cum decimaseptima Septembris die fecisset mentionem, certè quidem posteà inter suas Notationes nihil prorsus de ipsius Corpore, vbi nam quiesceret, homo cæteroqui nec obliuiosus nec indiligēs adiecit; quod quidem silentium nonnihil etiam suspicari nos coegit.*

Papę quám es de facili suspiciosus. Imò quám leuem suspitionem velles pro solido argumento venditare. Tenebatur

nebatur nè Galesinius, quoties de aliquo Sancto, cuius translationi interfuisset, mentionem faciebat, de ipsa quoqué translatione habere sermonẽ? An quia cum Victore, & Satyro, alij insuper Sancti translati sunt, Datius, Mirocles, Prothasius, quoties eos recenset non memorata translatione ambiges de existentia eorum in Victoriana? *An* etiã quoties sciret, vbi requiescerent Reliquiæ Sanctorum, quos refert, sentiebat se deuictum indicare? Non id Galesinio consilium fuit: sed Sanctos suos, & locum eorundem dormitionis expromere; cęterum prolixa, litigiosa, & periculi plena res fuisset de possidentibus eorum Reliquias disputare. *Audias* quám sobriè de Satyro. *Sancti Satyri Confessoris: De quo Sanctus Ambrosius in sermone de obitu fratris* (& tacuit homo cęteroqui nec obliuiosus, nec indiligens Ambrosium alibi pluries de eo fuisse loquutum) *Mombritius item, & Tabulæ Mediolanenses*. Quid, quod referens

Mentionem habuit do eo, teste Dung. etiam in lib. de Resurr. & Parad.

ferens, ſe translationi Sancti Victoris interfuiſſe, dum non exprimit factam fuiſſe in Portiana, ſi idem de Satyro iteraſſet, non ob id doceretur aliquis, vbi nam Satyrus requieſceret? *Ad* hæc, ſi data opera, vt tu ſuſpicaris celatum voluit, ſe translationi Satyri interfuiſſe, cui poterat probare? cum non modò res publicè facta, verùm etiam in publicas & ſolemnes Tabulas relata ſit. Satis igitur habuit ſemel memoraſſe translationem, in Ædibus Victorianis peractam, ne videretur putidiuſculè idem refricare; ſiquidem translationis conſcios non poterat latere, alios quoquè Sanctos, & præcipuè Satyrum ſimul cũ Victore fuiſſe tumulatos; ignaris autem nil intererat, iterum de trãslatione verba facere. At cogita tecum Galeſinium, vocatum in teſtẽ ad inſpectionem, & agnitionem Corporum in Victoriana quieſcẽtium, præcipuè autem Victoris, & Satyri, de quibus poterat eſſe aliqua dubitatio. Acquieſcit

per te agnitioni Sãcti Victoris, eidemquè interfuisse gloriatur; si ergò in reperto insimul Satyro aliquã ambiguitatem habuisset, reclamasset vtiquè, se dubie rei testem esse nolle: dixisset, se Victorem agnoscere, fateri, complecti, de Satyro diuersam esse rationem, adhęsissent ei Cistercienses præsentes, aut certè nouorum Sanctorum indagatur alium hunc Satyrum (quippè ossa inscripta nomine Satyri reperta sunt, vt in publicis Documentis) diuersum ab *A*mbrosij fratre, in suum Catalogum adscripsisset. Quorum nihil cum fecerit, nullum hæsitationis signũ reliquit, ex quo tu cogaris suspicari.

Paulo Morigiæ, qui in Sanctuario Mediolanensi luculenter *S*anctum Satyrum in nostra Victoriana requiescere affirmat, iungis tu, quò mihi laborẽ, ac molestiam subtrahas, tantum Scriptorum agmen, vt sufficiens fuerit te à tua opinione deterrere; si maluisses tot tamquè eximios viros sequi, quàm à com-

communi semita aberrare. Ais enim. *Cæteri postea Scriptores, qui Sancti Cardinalis, & Archiepiscopi Caroli vitam posteris tradiderunt, in ea fuere sententia; vt Satyri pariter, ac Victoris Corpus eidem ipsius ad Corpus Ecclesiæ adiudicarint. legatur Carolus à Basilica Petri lib. 3. Cap. 6. prope finem: præterquàm quod aliquid etiam scripsit in Historia Mediolanensi, cum de Sancto Materno Archiepiscopo ageret.* Mihi verò satis sit vnum indigitasse diligentissimum, & omnium, quæ scripserit, oculatum testem, Ioannem Petrum Glussianum lib. 3 Cap. 9. Sed superaddendi ij omnes, qui de *Am*brosiana ad ipsius splendorem & ornamentum scribentes, in enarrandis Reliquijs in ea existentibus, Satyrum non enumerant, enumeraturi profectò, si aliquid probabilitatis superesset, eam Satyri exuuijs perfrui. Vide Ioannem Baptistam Villam opusculo de septem Ecclesijs Vrbis Mediolani, & alios.

Vniuersum tamen hoc agmen claudat is, qui mihi pro omnibus reliquis

est, qui certissimam pollicetur victoriam, quiquè nec tibi quidem potest displicere. At quis? Quis nam? Excogita hominem quantùm vis rei huic idoneum, vincam tamen expectationē tuam. Tu, tu ipse ille es. Exhorruisti? Proh veritatis insuperabilem vim. *Hæc* á te etiam nolente suffragium extorsit. Tua opera vsus est, qui recenter Lectionarium Ambrosianoromanum prodire iussit Illustriss. ac Reuerendiss. D. Alphonsus Litta Mediolanēsis Archiepiscopus; tu sedulum in eo laborem impendisti; tu recognosti, tu noua, ac vetera (vt credere par est in negotio tam serio) ad trutinam rationis, ac veritatis reuocasti; speciatim autem á te accepisse interserendas lectiones Sancti Satyri Typographus ipse socio audiente, mihi testatus est. In eo ergò ita inscripsisti Sancti Satyri officium, eò modo, quo & aliorum Sanctorum, qui sine controuersia in Victoriana sunt inscribuntur. *Sancti Satyri*

Con-

Confessoris duplex die xvij. In Sancti Victoris. Oratio Deus qui nos, lect. Satyrus S. Ambrosij &c. Facem tu ergò gestans, alijs vt hanc veritatem tandem agnoscant, præi.

FAX

FAX NONA.

Affulgens Victoris tumulo in eius Æde; nec non Ambrosij exuuias in illa quærens; eiusdemquè Ædis structuram illustrans.

Eliquuum iam tandem esset, vt qua ratione clarescere nuper fecimus in Victoriana Æde sepulcrum Satyri, ostendendo scilicet, quàm parùm obsint Scriptores pauculi, quibus illud alibi statuere visum est, & afferendo eos, qui apertè á nobis stant; eâdẽ, inibi contumulatum Victorem commonstraremus. *At* sicuti verissimum est, á nemine ante, vel post te, sacrosanctum thesaurum ex propria *ad Cor-*

pus

pus nuncupata Basilica, voce, aut calamo fuisse sublatum; ita, declinato labore, qui penè esset infinitus, referendi Authores, sat erit affirmare (& procul ab hyperbole erit) quotquot de hac re scripsère, indubiè eidem illum adscripsisse; ex quo perspicere valeas, quantum difficultatis tibi susceptum sit, dum aduersus exundantem tanti atramenti amnem, contrarium tenens cursum, eniteris.

Non me latet, animum tibi subijsse: vt suaderes, firmatam tuam sententiam interpretatiuè saltem, à Gualuanæo Flamma fuisse; siquidem ais, ab ipso positum Victorem aliquem in Satyriano Ambrosianæ Sacello, quod Sancti Victoris ad cęlum aureum appellabatur, & hoc verè, & rectè; falsum tamē, inquis, in eo, quod fuerit arbitratus, esse Victorem Sanctæ Coronæ socium; qui apud S. Eustorgium requiescit; nō autem nostrum, cui Sacellum dicatum erat, quiquè illic musiuo opere medius

etiam

etiam nunc adſtat. Sed enim expiſcari intentionem, quoties obſcura ſunt verba, non inutile eſt; contrà, cum verba dilucida ſunt, ineptum eſſe ſuper intentione digladiari, iura omnia ſtatuerunt. Gualuanæus porrò, vt tu ipſe fateris, diſertè ſemper Victorem Maurũ in ſuo *ad Corpus* Tẽplo collocauit; quod autem in eo *A*mbroſianæ Sacello muſiuus repræſentetur, ac de eius nomine Sacellum aliquando dictum ſit, nõ ſunt apta ſatis indicia ad Corpus vſurpandum; ita enim quicunquè Diui alicuius Cappellam, aut Iconem haberet; te *patrono*, eiuſdem quoquè exuuias euinceret.

Agè verò, quemadmodum ſi vnicũ *A*uthorem huic tuo commento patrocinantem reperiſſes, videreris tibi, opinionem de exiſtentia Victoris in Ambroſiana non futiliter conſtituiſſe; ita patere á nobis in medium adduci ſententiam, quod minùs recedat à veriſimili, ac probabili, Ambroſium eſſe in

Victo-

Victoriana, quám Satyrum in *A*mbrosiana. Scio te ad hæc exhorreſcere, cõcuti, ſupplodere, excandeſcere; ſcio qualiter ſuccenſueris in eum, qui dixerit eſſe hanc aliquorum opinionem. At ſi verè opinio aliquorum eſt, pluresquè habet auctores, & ſectatores, quã tua, cur iraſceris? Opinari arbitrariũ quid eſt, interdici vix poteſt, quinimò, vt rectiùs loquar, neceſſarium quid eſt: gignit ſiquidem omnis probabilitas, Philoſopho teſte, opinionem. Non pigeat igitur iterum audire Ioannem Antonium Caſtellionæum, nuper, ideſt anno 1625. ſcribentem. *A pleriſquè ætatis noſtræ hominibus dubitatur, num hæc præclariſſima Diuorum patriæ noſtræ Tutelarium pignora*, ſanctorum ſcilicet Ambroſij, Geruaſij, & Prothaſij Corpora, *in Baſilica Ambroſiana nunc etiam reperiantur: contrà ſentientibus alijs, ea reperiri in Baſilica Sancti Victoris Mauri &c.* Animaduerte autem, quot nam huic opinioni ſubſcribãt, cũ dicatur plurali numero (qui, vt potè

Ariſt. 1. *Priorum.*

P. *Part. Antiq. Baſil. Vinc. Faſc.* 6.

indefinitus, latissimè potest extendi) *contrà sentientibus alijs &c.* tu equidem tale quid de Victore scribere non valuisti.

Nec desideratur fortassis ad eã opinionem aliquatenùs stabiliendam coniectura aliqua. Exploratum est, in sepulturæ electione varium fuisse Ambrosij animum. Diximus primùm decreuisse Satyro fratri contumulari, hãcquè mentem aperuisse, dum eidem męstissima peroratione parentaret. *Procedamus*, inquit, *ad tumulum; para hospiti cõsortium, & quemadmodum hic omnia nobis fuere communia, ita illic quoquè ius diuiduum nesciamus.* At verò dum sequenti tempore Sanctorum Geruasij, & Prothasij Corpora reperisset, ijsdemquè ditatã, Basilicam suam consecrasset, diximus, priore mutato consilio apud Sanctos Martyres recondi exoptasse. Quanquàm si exactiùs ipsius verba pendantur, videtur statuisse sibi in propria Basilica tumulum, antè sacrorum Corporum

rum inuentionem, ac proinde indepẽdenter ab illis. Agens quippè de Sãctis Martyribus sub vnico tunc, nunc autem primario Ambrosianæ Basilicæ Altari, tumulandis; *Succedant*, inquit, *victimæ triumphales in locum vbi Christus hostia est. Sed ille super Altare, qui pro omnibus passus est. Illi sub Altari, qui illius redempti sunt passione. Hunc ego locum prædestinaueram mihi, dignum est enim, vt ibi requiescat Sacerdos, vbi offerre consueuit; sed cedo sacris victimis dexteram portionem. Locus iste Martyribus debebatur. Condamus ergo Reliquias sacrosanctas &c.* Illud ergo, *hunc ego locum prædestinaueram mihi* indicat prędestinasse priusquám Sacra Martyrum Corpora ibi tumulanda reperisset; tùm ex modo loquendi, qui aduersatiuus est, tùm quod tempus longè iam præteritũ significatur; tùm ex ratione, quæ affertur, *dignum est enim, vt ibi requiescat Sacerdos, vbi offerre consueuit*; quæ quidem ratio á Martyrum præsentia, vel absentia non pendet. Quamobrem non elicerẽ

Epist. 54. ad Marcell.

ex his verbis idem, quod alij; ſcilicet ex Martyrum inuentione, eorumquè repoſitione in Ambroſiana, elegiſſe ſibi Ambroſium in ſua Baſilica, & apud Sãctos Martyres ſepulcrum; ſed potius oppoſitum ſuſpicarer; videlicet, retractaſſe tunc, quàm anteá habebat, intẽtionem quieſcendi in Ambroſiana, idquè ob debitam Sanctis Martyribus reuerentiam. Nam apertam retractationem præſeferunt hæc verba, *hunc locum prædeſtinaueram mihi ſed cedo ſacris victimis*; dicturuſq; fuiſſet Ambroſius, *hũc locum predeſtinaueram mihi ſoli, nunc autem ſimul tumulari ſat erit*; ſi in eo adhuc permanſiſſet priori decreto. Cuius rei eſt etiam indicium illa, ab humilitate dictata ratio; *locus iſte Martyribus debebatur*, ac ſi diceret, *in locum Martyribus debitum æquum non eſt me inferri*. Cæteroqui enim parùm intereſt, læuum eſſe, an dextrum, ſi vterqué quieſcit ſub eodem Altari; in quo qui hac ex parte dexter eſt, ex alia læuus inuenitur.

Qua-

Quapropter non ait, *cedo ſacris victimis dexteram, mihi ſiniſtram reſeruo*; quid enim magni officij obſequijuè declararet ſe præſtiturum Martyribus Ambroſius, dexteram permittendo? Nonnè aliâs dextera ipſorum iuris erat? Verum totum locum ex affectu reuerentiæ cedere, multum eſt. Idcircò quod ait, *cedo ſacris victimis dexteram portionem* nil addẽdo de læua; probabile eſt, non eſſe accipiendum de poſitione, ſeu ſitu; (non enim latinè dicitur *vade ad dexteram portionem vel ad ſiniſtram portionem*, cum portio nihil aliud quám *quotam* ſignificet, nec ad latus, manus, aut ſitus, vnde relationes dextri & ſiniſtri ſumuntur vnquam referatur) ſed de eo, quod melius dari poteſt, locus ſcilicet melior, ac nobilior; vt de dextris in cæleſti gloria philoſophantur Theologi, nil læuum inibi admittentes.

Quicquid tamen de hoc ſit, cum illud denegari nequeat, *A*mbroſium in electione tumuli nõ fuiſſe ſemper eiuſ-

dem

dem mentis, anceps etiam nunc videri potest, quam tandem voluntatem in extremis constitutus executioni mandandam præceperit. Et licet Paulinus eius qui Scriptor, & oculatus testis hęc habeat; *Corpus ipsius portandum ad Basilicā Ambrosianam, in qua positus est &c.* possent ita accipi, vt tunc quidem in Ambrosiana poneretur, non tamen pro perenni sepoltura, sed inde aliquo post tempore asportandus. Aduersus te verò validissima est hæc coniectura, qui Satyrum post inuentos, ac tumulatos in Ambrosiana dicata Martyres, obijsse arbitraris; tibi enim ea Ambrosij intētio erit postrema, qua fratri contumulari voluerit; ac proinde iam non cum Martyribus in Ambrosiana quiescit, sed vbi tandem Satyrus fuerit.

Alteri indicio occasionem dedisse Sanctissimum Archiepiscopum Carolum, Cardinalem Borromæum, aliquibus creditum est; siquidem rumor adhuc viget, illum in agnitione Sacrorū

Cor-

Corporum Portianæ Basilicæ sub anno 1576. de qua sæpiùs, cum nescio quid reperisset arcanum, sub anathemate vetuisse, ne deinceps detegeretur, nec locus ille vlteriori disquisitioni subijceretur. Proferat idem Castellionæus, qualis esset sua tempestate rumor. *Addunt*, inquit, *in Basilica D. Victoris Mauri Mediolani saltem gloriosum D. Ambrosij Corpus, apud S. Satyrum fratrem nunc temporis reperiri; vel ex illa dirarum obnunciatione à D. Carolo profecta, qua canit, ne quis sepulcra illa reserare in posterum auderet, ea fortasse ratione permotus, ne solitus cultus, & antiqua veneratio, Basilica Ambrosiana antiquitus conciliata, ob corpus in ea tanti Doctoris, & Vrbis nostræ Patroni existens imminueretur.* Et licet in sequentibus hęc diluat Castellionæus, assumendo, commentitium esse hunc de anathemate rumorem, & á D. Carolo nihil de corpore Ambrosij mussitatum, hoc quidem censemus ob allatam rationem, verissimum, sed interpositam fuisse anathematis commi-

mi-

minationem, constans apud nos traditio est. Dicam ingenua fide quod á quibusdam ex nostris, qui prædictæ Sacrorum Corporum retectioni cum D. Carolo interfuere, accepi. E latere *A*ltaris Portianæ veteris, ad læuã, post sublatam imminentem lapideam Arcam, *A*rca altera longè inferiùs posita apparuit, referta ossibus, quæ nõ nisi Sanctorum, quemadmodum & cętera omnia, existimata sunt; Dum ea referaretur indicia admirationis in vultu Caroli obseruata sunt; isqué vix perspectam iussit occludi, cauens anathemate ne vlterius aperiretur; quod ne audenti quidem facilè contingeret, voluit ferreis laminis, eliquato plumbo, fixisquè clauis circumsepiri. Tùm noui ædificij magistro aduocato, rogauit, an ei vires animiq; suppeterent ad *A*rcam trahendam in nouam Basilicã, absquè læsionis, aut reserationis periculo. Annuit *A*rchitectus: eiquè res ex voto euenit, atquè hodie *A*rca in Sacello

cello ſcuroli, vt vocant, ingredientibus ad dexteram obijcitur, pari cum cæteris venerationi propoſita.

Igitur quod D. Carolus noluerit, oſſa hæc ad inſtar aliorum extrahi, ab omnibus inſpici, pia ſupplicatione circumferri: & tamen impenſiùs illis cauerit, & diligentius cuſtodierit, locum deinde, ac cultum cum cæteris tribuerit, quis non videt; indicari per hæc aliquid ſingulare; mirabile, & arcanum? Quis autem alius negotium faceſſere poterat Carolo, quàm Ambroſius, vt perinde ſatiùs exiſtimauerit Corpus illud ignotum adhuc latitare, quam oculis, & cognitioni vniuerſorum exponi?

Hæc quidem, amice lector, particularia, ac minuſcula, vti nos enarramus, non recenſentur in publicis Tabulis, quas in retectione, & translatione Sacrorum Corporum confectas habes ad calcem huius opuſculi. Facti tamen ſubſtantia, & id, vnde cæ-

tera conijcere possis, non desideratur. Quippè de Arca hac, estq; quæ quarto loco recensetur ita legitur. *In eodem latere eiusdem cornu, à parte tamen inferiori, fuit reperta Arca satis magna, ossibus & Reliquijs Sanctorum plena, quæ intacta, & illesa relicta sunt; ordinatumque fuit, quod sub illa forma, qua reperta erat, custodiretur; adhoc tamen iniunctum fuit, vt laminis plumbeis, ac clauis fixis clauderetur.* Tùm de illa magnum silentium, donec aliarum Reliquiarum delatione, ac repositione pluribus enarrata, subditur. *Pariter etiam in ipso Scurolo, in angulo à parte dextra, intrando Cappellam dicti Scuroli, reposita reperitur illa Arca marmorea satis magna, quæ vt ibi relatum fuit, reperta fuerat propè Altare veteris Ecclesiæ Sancti Victoris à parte Epistolæ plena ossibus, & Reliquijs, quæ arbitrantur Ossa Sanctorum, & quæ Arca ita intacta ordinatum fuerat in eo loco reponi, pro vt legitur ex prædicto instrumento; rogato per præfatum Reuerendum D. Benedictum Cittadinum Protbonotarium, & pro*

vt

vt suprà. Quod autem sileant Instrumenta Caroli peculiarem inspectionẽ, & iussa; id, non nisi data opera, & ipso annuente, factum arbitramur; eoq; magis in suspicionem adducimur; alioquin enim quis credat in re tám graui, oculatissimi presertim in similibus *Ar*chiepiscopi præsentiam, & auctoritatem non fuisse interpositam?

Sed hæc de Ambrosij sepulcro mera indicia sunt. Si enim alij eo diuites sint; per nos non surripietur; per nos, inquam, nostris exuuijs, ac præcipuè Victoris ac Satyri, satis superquè contentos. Quos, quia hucusque contutati sumus, dabit veniam lector, si pro eorum etiam Æde pauca verba obiter expendamus. Asceterium Victorianum adiuimus nos Oliuetani 1507. nec satis amplum, nec commodum satis, vnaquè Templum, sacris quidem ossibus diues, at antiquitate ipsa, vti venerabile ac suspiciendum, ita nonnihil humile ac subobscurum. Maiores

nostri, quæ eorum solertia fuit in re domestica administranda, noui Cęnobij structuram, substollendam in eam amplitudinem, ac Maiestatem, qua hodie visitur, aggressi sunt. Nondum dimidium stabat, cum ecce tibi susurrantium scommata; Monachos proprij domicilij commodis, & quidem magnificè institere, de Ædæ sacra, vetustate labente, non cogitare. Itaquè maturanda fuit noui etiam Tēpli (quod aliâs pręterm issum non fuisset) erectio, &, quæ ex illa consequebatur, veteris demolitio. Mirum est, opus vndequaquè laudabile vt oculos aliquorum offenderit; quamqué exagitauerit inter alios Bonauenturam Castellionæum, qui recentis Ecclesiæ qualitates, veterisque iacturam inconsolabilibus lacrymis defleuit. Dixit, scriptisq; etiam consignauit, ad pręseruandas hortorū amænitates, ac delicias veterem Ædem solo æquatam, nobilium marmorum copiam, venerandæ antiquitatis tro-

phea

phea miserrimè deiectam; musiua egregiæ artis opera amissa, nullaqué ratione habita Ambrosianorum rituum, ad quos tota composita videbatur, instauratam indecentibus, superfluisque dispendijs alteram, nec tamen Romanis sanctionibus accomodatam, quin potius Hebraicas obseruationes olentem, vt potè ostijs ad orientem solem conuersis, Altari primario ad occidentem. Sic ibi patefactum limen, pedibus omnium proterendum, vbi tot sæculis tot Sanctorum Corpora quieuerunt, sic veneranda Portianæ Basilicæ extincta nomenclatura, ac memoria, vt Victorianæ Abbatiæ speciosus titulus de protrita antiquitate triumpharet.

Hæc est magnarum actionum infelix conditio; otiosorum, ac inuidorum oblocutionibus, &, quod caput est, tot sententiarum, ac iudiciorum diuersitatibus esse obnoxias. Omninò verum est *Feriunt summos fulmina montes*. Finge veterem Portianam adhuc stare cum

nouo

nouo Cænobio, quis valeat nos ab innumeris linguarum aculeis contutari? Zelo tamen Castellionæi (adfuit quippè nobis pro asserendo Satyro non spernendus testis) ignoscamus, & in maioribus nostris summam animi magnitudinem, summamque pietatem, qua molem, ad admirationem vsquè conspicuam, excitauerint, suspiciamus. Cæterùm si eo in pretio antiquitas habenda esset, vt ei manus inijcere religio sit careremus infinitis propemodùm commodis, & ornamentis. *Hæ sunt humanarum rerum constantes vicissitudines*, vt veteribus noua substituantur; deplorandæ nimirùm si in deteriùs contingat, si autem in melius, cum lætitia excipiendæ; aliás doleat, qui huius genij est, post inuentas aristas eliminatam glandem; & in *vilia* mapalia posthabitis vrbibus se *recipiat*.

Quod autem ait Castellionæus, ad viridarium seruandum nostros illos rem infiniti sumptus aggressos fuisse,

nemi-

nemini probabit. Sumptus quidem ij fuerunt, vt Lancellottus Hist. Oliuet. lib. 2. memoriæ consignauerit, *fabricæ Præfectum ad Generalem Præsidem scripsisse, extructæ Ædis impensam, lapidum, calcis, lignorum, ac similium materie non supputata, ad septuagintaduo millia, centum, vnam & triginta libras ascensuram*. Quid deinde ornatuum, picturarum, aurei gypseique operis, saellorum & similium accesserit, quisquè conspicit. At ea tàm ingenti pecuniæ vi nonnè amænitates sibi comparassent maiores, quám per Ædium structuram, aut demolitionem præseruauerint? Dicam planè, deliciarum, & animi causa ædificasse, sed suas delicias Ædem Deo Sanctisq; dignam, existimasse. Nisi fortè indicare voluerit Castellionæus, vt viridario consulerent, per quod in Ædem fuerat introeundum, aditum alibi patefecisse. Tunc enim dicemus, ea ex parte constitutum ostium, qua & Vrbis pulchritudini, & populi commodo prospiceretur, è regione

gione

gione ſcilicet amplæ, ac regiæ viæ; quod ſi viridarium præcipua Templi facies reſpexiſſet, iam non in commu-nem vtilitatem, ſed in ſolius olitoris vſum diceretur erectum. Ijſdemquè de cauſis primarium oſtium ad ortum ſolis verti neceſſe fuit, contra commu-nius quidem cæterarum Ædium exem-plum; nō tamen exactè adeò obſeruatũ, aut tám rigorosè preſcriptum, quin earum quám plures ad Ortum videa-mus. Non me latet: ad ortum precari vetuſtiſſimum eſſe ritum: á Sanctis vſq; Apoſtolis ad nos, non interrupta tra-ditione, deductum; eademq. de cau-ſa principes Aras eò verſus reſpicere: ſed calleo identidem, cum nimia id eſ-ſet aliquando ſedulitate ſeruatum: ſu-perſtitionis periculum irrepſiſſe, ac proinde loco, & tempore fuiſſe inter-dictum, vt ex VII. Sancti Leonis 1. ſer-mone conijci poteſt. Imò quod mireris, Romæ, quam vrbem ſacrorum Magi-ſtram veneramur, non deſunt Ædes

Ortum

Ortum prospectantes; inter quas clarissima omnium Vaticana Basilica. Idem Mediolani visitur, vbi etiam superioribus temporibus insignis Collegiata, non vti prius erat, sed inuerso ordine restituta est. Vt igitur nullus est, qui contra eam ogganniat, poterat sic ignosci Victorianæ; cuius nomenclatura (vt rem tandem absoluam) eadem est, ac veteris; vtramquè enim S. Victoris ad Corpus appellari, mos fuit. Portianæ porrò nomen exoletum, iam diù ab ore populi excidit; ac solùm in Historiæ monumentis seruatur. Abbatiæ verò nuncupatio vetus est, nequaquám á nobis inducta; & Cœnobio potiùs conueniens quám Templo; in quo tàm, quàm in veteri, Ambrosiano ritu Sacris operamur.

FAX DECIMA

Demonstrans nil probabilitatis habere delationem Capitis S. Victoris nostri ad Vrbem Volaterranam.

Ropugnauimus hactenùs totum inuictissimi Martyris Corpus, putasséne, Lector, adhuc nobis singulariter pro Capite esse dimicandum? Ita est. Non desunt, qui acephalum iam dudum iacuisse contendant in Portiana Victorem; ij nimirùm, qui eius Caput Volaterris Etruriæ Vrbe, in Cathedrali Ecclesia asseruari, ab annis quingentis, & vltrá, asseuerant. Sed Deo grates, nec minùs desunt, qui loco vnius Capitis amissi, tricipitem faciant.

ciant. Esse enim, qui, tribus diuersis in locis, eius Caput existiment se possidere, Aduersarius noster refert, nec improbat; vt fictam Geryonis fabulam iam iam pro vera nobis venditare velle videatur. Benè sit. Nihil amittemus; Ex tribus enim, vnum saltem nobis incolume supererit, At quia mihi non nisi cum illo res est, illius dumtaxàt verba referam, & expendam.

Eodem igitur sui operis num.19. cum iterum de Catalogo Sanctorum Italię Philippi Ferrarij ei sermo excidisset, subdit: *Idem tamen Oliuetanis eiusdem Basilicæ* (scilicet S. Victoris ad Corpus) *Monachis placere non potest, quod octaua Maij die de hoc nostro Victore locutus, in Annotatione adiecit, eiusdem Caput Volaterris conseruari, ac summa celebritate coli; Callisti Papæ II. munus Vrbi datum. Quod ipsum constanter item repetit, ac præterea eius Ecclesiæ monumentis; & Raphaelis Volaterrani Commentarijs confirmat, tertiadecima Maij die in Catalogo Sanctorum, qui non extant in*

Martyrologio Romano. Monachi namquè illi, tàm Victoris, quàm Satyri etiam Caput sibi vendicant integrum, quin etiam, excepto mento inferiori, vtrumquè demùm anno Christi supra millesimum sexcentesimo secundo, die Martij vigesima tertia, coram Basilicæ Metropolitanæ tunc Decano, Antonio Seneca, & alijs, solemniter extraxerunt ex Arca, in qua Sanctus ille Carolus olim reposuerat, & in duobus Argenteis Capitibus collocarunt, vt inter sacras gestari processiones, populoquè ad venerationem certis diebus exponi possent. Qua de re publicum etiam extat instrumentum, tunc temporis á Iacobo Antonio Cerruto Curiæ Archiepiscopalis Notario, confectum, & à nobis itidem lectum. Eiusdem porrò Victoris Caput sibi quoquè Ambrosiani Monachi vendicant, sed maiori tamen parte mancũ, sicut oculati quoquè testes nobis illud esse affirmarunt. Quamobrem hoc fortè faciliùs cum Ecclesiæ Volaternanensis credulitate componi posset.

Fateor carentiam tanti Capitis nobis placere non posse, si vera esset. At tibi

tibi cur placeat, qui nobiſcum Patriam habes eandem, qui charitate Patriæ iacturas illius tibi quoquè debes æſtimare communes, quiq; aduerſus eos, qui ſacrarum Reliquiarum theſauris expoliare conantur, tutari illam obſtringeris? Huc animi tui dotes, huc ſingularem eruditionem tuam, huc ſtylum, huc ſtudia omnia confer, non autem ad certa ambiguitatibus ſuffuſcanda, liteſque iam pridem ſopitas, ac penè emortuas ſuſcitandas. Verùm ſi tui cauſa tibi diſplicere non poteſt, eorum, quorum patrocinium ſuſcepiſti rationem habe; quandoquidem Caput Victoris Mauri Volaterranis obtinentibus, clientes tuos eo carere neceſſe eſt. Quod igitur ſibi vendicant? Partem, inquis, & ſatis modicam; reliquam quæ deeſt, Volaterranis diſſidio compoſito permittunt. Ita nè caduceatorem agis, iuribus partium ignoratis? Vnde ſcis Volaterranorum Caput

put esse mancum? Siquè non integrum arbitraris, vidistin, qua parte sit mutilum? Num cum ea parte, quam obtinent *Ambrosiani*, composuisti, vt ex vtraquè vnum fieri tàm de facili affirmares? Oporteret equidem tibi exploratum esse, Callistum Pontificem á tuo hoc Capite quotam abstulisse, & inde tibi maius aliquod lumen assulgeret circa assertam Sancti Victoris in tua Basilica existentiam. At diuinare non est probare.

Qua propter hinc primò tuum *istud* Caput expungam; siue enim *Volaterrani*, siue nos obtineamus, tibi nihil superest possidendum. Nec putes, nobiscum quoquè litem posse componi, eò quod inferius mentum desiderari in nostro Capite adnotaueris (id quod suspicor à te dolose factum, ne spes *alijs* omnino decidat partem aliquam *possidendi*) Nam si totum retulisses, vt par erat, Instrumenti paragraphum, clarescerct non desiderari mentum, quia desit;

desit; sed quia cum reliquo Corporis in *Arca* relictum est. Sic igitur Instrumentum. *Repertum est inter sacra Ossa permulta Sancti Victoris in vna parte Caput eiusdem Sancti Victoris, serico rubeo inuolutum. Quibus sic recognitis præfatus Reuerendissimus Seneca, vna cum multo Reuerendo Patre Abbate suprascripto partes minores Capitis, mentum scilicet, & aliquos dentes à reliquo Capitis separatos, serico eodem inuolutos reposuit in eadem capsa, loco vbi prius erant. Pars verò Capitis superior integra, mento excepto, fuit velo rubeo nouo inuoluta, & reposita in theca argentea &c.*

His igitur, & alijs similibus tabulis, docemus de sacri Capitis possessione; quo legitimo authenticouè Documento euinces de tuo? Quis vnquam *Ambrosianę* Basilicę Reliquias recensens, inter eas Caput Victoris Martyris enumerauit? Nascuntur nè tibi in hortis, aut ex templò erumpunt hæc numina? Quinimò si Victoris est Caput istud, vtiquè desumptum est ex reliquo Corpore;

pore; quod per te iacet simul cum Satyro in Arca, latente sub Altari Sacelli Satyriani in Ambrosiana, de qua satis diximus facibus antecedentibus; at Corpus illud verentur Ambrosiani nomine Victoris nuncupare; non erat igitur cur nuncuparent Caput. *Rursus*; interrogarem libenter Ambrosianos, an tale Caput haberent, á reliquo detractum segregatumq; Corpore, quo tempore Diuus Carolus inspectionem, ac translationẽm SS. Corporum Victorianæ aggressus est *anno* 1576. an non. Si primum respondeant iterum percuntabor cur Diuo Carolo non suggesserint, se Caput quoddam, quod Martyris Victoris Mauri existimabatur, inter suas Reliquias enumerare? orare igitur Sanctum *Archiepiscopum*, ne inaudita parte ac non *nisi* ea re benè perspecta, velit sibi *præiudicium* creari. Si verò secundum eligant, scilicet post illud tempus extraxisse; petam cur in extractione nullum

testem

testem adhibuerint, nullas tabulas confecerint?

Postremò illud non percipio, vendicari per Ambrosianos Caput Victoris, sed maiori parte mancum, vt oculati tibi testes affirmant. Siquidem quod maiori sui parte caret, non est ipsum, sed pars ipsius. Denominatio namque á maiori parte fit, ita vt non sit dicendum, vendicare sibi Ambrosianos Caput Victoris, sed minorem quandam Capitis Victoris partem, eãq; si per temetipsum poteras inspicere, cur in re tàm graui aliorum testimonio niteris? Scilicet potuisti introspicere Arcam sub eo Altari Sacelli Satyriani vbi sunt duo Corpora; & obseruare vnum magis absumptum, & antiquius altero vt Face VII. tecum agebamus, Caput verò hoc extrá vagans, per eos, pro quibus scribis, tibi non licuit inspectare. Scio quid coneris ista scribendi ratione. Nullum non lapidem moues vt suadeas Victorẽ nõ quiescere in Æde sua.

Dum ergo frustum huius Capitis Ambrosianæ, frustum Volaterranæ Ecclesiæ concedis, vt nihil ex eo nobis supersit (ostendamus licet totius euidentissimam possessionem) subit memoriæ lis illa mulierum, coram Salomone de filijs altercantium, & Sapientissimi Regis oraculo agnita mater, illiquè adiudicatus filius. Acquiescis tu diuisioni sacri huius Capitis, indicium est, illud nullo modo ad te pertinere. Expoliat te omni iure communis omnium sensus, & illud adiudicat mihi, qui non patior scindi, commota sunt quippè viscera mea pro tàm charo pignore.

3. Reg. c. 3.

Volaterrani igitur fruantur Capite alicuius Victoris, & Victoris Martyris; non inficior, non inuideo; tantum abnuo, esse nostri Victoris. Is enim saltem á tempore Arnulphi II. Mediolanensis Archiepiscopi, circa initium vndecimi ab Orbe redempto sæculi, clausus, latens, inaccessus fuit. Erupit

anno

anno 1575. dum á veteri Basilica in nouam esset asportandus, repertus est cum suo Capite, intuente oculis non conniuentibus D. Carolo Borromæo; translatus est, iterumq; reconditus; & post annos aliquot Caput rursus agnitum, & extractum atquè in argentea hemistatua conclusum, indubia semper permanente identitate. Quis retroactis temporibus per cuniculos euasit ad Arcam, in qua quiescebat? Quis Arcam lapideam ferro obarmatam perrupit? Quis Caput hoc abstulit, aliudque supposuit? Imò cur opus fuit suppositritio Capite, si nullus erat timendi locus, quod Corpus vt potè iterum profundè sepultum, rursus erueretur, ac breui furtum deprehenderetur? Quod enim longè post deprehendi posset, nil negotij suffuranti facesseret.

Dixi à tempore saltem Arnulphi II. Archiepiscopi inaccessas fuisse Victoris exuuias. Hic enim cum singula-

ri in Martyrem & eius Basilicam pietate flagrarit, ipsamqué ditarit, donato insuper, vel etiam á fundamentis extructo Monasterio, vt monumenta authentica, nec non Authores per te num. 19. & 213. memorati testantur, creditur etiã eandem restaurasse, exornasse; atquè in eam formam redigisse, qua ad nos peruenit. Docebunt te ergò publicæ Tabulæ, quas in calce huius opellæ per extensum habes, *Corpus Santi Martyris cum suo Capite repertum esse in Arca lapidea, vndiquè clausa, & ferreis circulis plumbo insertis circumquaquè munita, tàm altè infossa, vt non nisi diruto Altari, & altera Arca, primæ imminente, amota, ad illud perueniri potuerit.* Quomodo ergò post *Arnulphum* (ita enim mox clarum fiet) Caput hoc inde sublatum est?

Dono sibi Volaterrani à Callisto II. Romano Pontifice, publicis documentis, Historicorum téstimonio, con-

stanti

stanti traditione, ac inscriptis lapidibus asseuerant. Cum enim ille é Gallijs Sedem suam, Romanam scilicet Vrbem, peteret, á Volaterranis exoratus, vt illac iter inflecteret, nouamq; Cathedralem Ædem solemni pompa dicaret, per eam opportunitatem tale munus est elargitus. Tabularum illius Vrbis, quas archetypas & perantiquas existimant, habeo apud me fidelissimè exscriptũ exemplar atque inde ad me transmissum Do. *Anno salutis ab Incarnatione D. N. Iesu Christi millesimo centesimo vigesimo decimatertia Indictione, decimo tertio Kal. Iunij Sanctissima Domus, & Altare vetustissima Vulterranæ Ecclesiæ, magno cum apparatu, magno fastu, magna honorificentia, maximaq; deuotione & reuerentia, à Sãctissimo, & Beatissimo in Christo Patre Domino, Domino Callisto II. Dei prouidentia, & Sanctæ Sedis Apostolicæ gratia, Maximo Romano Pontifice, unà cum Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, vbi etiam Reuerendissimus Dominus Atto, Pisanæ Ecclesiæ Archiepiscopus,*

nec

nec non & alij quinquè Reuerendi Episcopi adfuerunt, dedicata, atque consecrata est ad honorem Beatissimæ & Intemeratæ semper Virginis Mariæ, Matris Domini, Sanctæq; viuificæ Crucis, atquè omnium inclytorum Sanctorum. In qua quidem dedicatione atquè consecratione; idem Sanctissimus Papa, humilibus supplicationibus, & precibus Reuerendi Domini Rogerij, eiusdē Vulterranæ Ecclesiæ Episcopi inclinatus, condonationem, Indulgentiam &c. Et post pauca *Insuper idem Papa ad præmissorum memoriam Ecclesiæ, & Clero, Populoquè Vulterrano Caput deuotissimum, auro ornatum inuictissimi Martyris Sancti Victoris dono dedit, qui à Clero & Populo in Protectorem Ciuitatis Patronum humiliter susceptus est.*

Non obijcio: quibus vitijs videatur laborare hoc Documentum, quám parum antiquitatis & per consequens fidei præseferat, non obseruo quid sit, Pontificem *Sanctæ Sedis Apostolicæ gratia dici Pontificem*, solùm perpendo, quod mea interest, nullum hic esse Victoris

pactro-

patronymicum. Sufficit enim Martyrem esse; quod verò sit noster Maurus, Mediolani passus, sepultus, & cultus non euincitur. Nec molestiam addit, quod lapis insulptus, & á sinistris primarij Altaris eiusdem Ecclesiæ collocatus, enarret, Callistum *Mauritani Victoris sacri Capitis auro obducti, dono Templum illustrasse*; recentiori enim æuo videlicet anno 1610. apposuit Episcopus Lucas Alamannius; qui si præallatum Documentum, vtpotè archetypum, & antiquius secutus fuisset, quemadmodum hoc silet, ex qua regione fuerit ille Victor, ita ipse non potuisset Mauritani cognomine prænotare. Arbitror quippè si Documentum tale est, pro quali venditatur, scilicet cunctorum antiquissimum, & tũc confectum, quùm ea, quæ refert, agebantur, cætera omnia monumenta ab ipso desumi nec ab eo latum vnguem aberrare, debuisse. Probabile tamen est Volaterranos, cum Martyrem hunc, nomine

Victo-

Victorem cæterà ignotum, aquisito Capite sibi in tutelarem essent assumpturi, excurreretquè tunc Maius mensis, inspexisse in Martyrologijs, aut alijs Ecclesiasticis Historijs, quis nam per eos dies Victor, & Martyr celebraretur; repertoquè Victore Mauro, insignissimo, & celeberrimo, ac fortè per Italiam vnico quoad eum mensem suasisse sibi, illum met esse, cuius Caput dono acceperant, ac deinceps eum pro tali veneratos esse. Si enim Callistus Caput Mauri, Mediolano *sublatum*, attulisset, docuisset vtriquè Volaterranos, ijquè has etiam particulares circunstantias in publicas Tabulas redigissent, quod non est factum.

Illud exploratum est, Callistum per se non abstulisse Caput, cum Mediolanum non accesserit. Cluniaci *quippè* in Gallia summus Pontifex *renunciatus*, Pontificia insignia renuit accipere, nisi priùs certior fieret, S. R. E. Cardinales, qui Romæ erant, electionem

Bar. ad Ann. Christi 1119. Alphonsus Caiconius.

nem

nem prædictam ratam habituros. Hac de causa terrestri itinere Romam versus instituto, licet per aliquas Insubriæ ciuitates illi esset transeundum, Mediolano tamen se abstinuit, aut quia Imperatoris ibi factiones maximè preualerent (imperabat Henricus Quintus, alijs Quartus, legitimorum Pontificum hostis, & Pseudopapæ Gregorij Burdini fautor, eaquè de causa anathemati iamdudum subiectus) aut quia bellum inter Mediolanenses, & Comenses exardesceret. Italiam quippè per Alpes, quas nunc vulgò Penninas nuncupamus ingressus Susam tenuit, indequè digrediens, inferiorem viam, quæ Augustam Taurinorum; ac Nouariam intersecans, Derthonam ducit, arripuit. Derthona Placentiam delatus, ab ea Vrbe, transcenso statim ad dexteram Apennino, iter Etruriam versus inflexit. Hauries hæc ex duobus eorum temporum Scriptoribus, ex quibus alter si vrbem nostram Summi

Pontificis accessu decoratam vidisset, suis vtiquè monumentis disertè consignasset. Pandulphus quo vtitur etiam Baronius ad annum Domini 1120. per quod ostium Italiam penetrauerit, edocet. *Et veniens ad Montem Pessulanum processit ad Sanctum Ægidium, peragratisq; Prouinciæ partibus, & Alpium difficultate transcensa ad Sanctum Ambrosium cum iucunditate peruenit* (Oppidum est subalpinũ propè Susam) ne enim aliquis putaret, Ambrosianam Mediolani Basilicam significari, Pontifex adhuc in montanis est. Nam subditur. *Descendens autem ad populosas Lõgobardiæ Ciuitates per montẽ Bar-*

Cap. 35. *donis transiuit in Tusciam &c.* At Landulphus enarrans nullibi potuisse dissidia, quæ sibi erant cum Iordano Mediolanensi Archiepiscopo, Pontifice coram exponere, nisi Derthonæ, vbi etiam Archiepiscopus Pontifici occurrerat, dedit subintelligi Callistum non accessisse Mediolanum. Sic ille Cap. 35. *Guerra Cumanorum, & Mediolanensium durante,*

rante, atquè eorum Pontificum & Consulum, vidi Dominum Papam Callistum, & Iordanũ Archiepiscopum cum pluribus Ecclesiasticis, & sæcularibus viris illustribus consedere in Terdonensi Palatio, in quorum presentia querelæ meæ causam protuli, scilicet de Domino Iordano &c. Tandem ne locus relinqueretur existimandi, Pontificem Derthona mouentẽ, tunc saltem Mediolano transisse, subdit post pauca. *In die autem altera, quæ fuit feria secunda Dominus ipse electus Papa, Terdona exiuit, cum quo Olricus Vicedominus Mediolanensis (Iordano Archiepiscopo reuertente Mediolanum) vsquè Placentiam iuit.*

Cum igitur Callistus per se sacrum hoc Victoris Caput non abstulerit superesset vt diceremus ab Archiepiscopo, vel alio quopiam allatum Mediolano, ac Pontifici dono datum; nec enim credibile est, à Pontifice auctoritatiuè iussum ad se deferri; siquidem nondum tota sua vtebatur potestate, vt diximus, nec illi ius aliquod processurum erat in ea Vrbe, quę Imperatori obsequebatur.

Verùm Iordanus, aut quiſquis ille eſſet, qui ſe rem gratam facturũ Pontifici arbitraretur, ſi ſacras Reliquias dono afferret, alias magis obuias arripere, vel latenter abſquè ciuium perturbatione valens, non adieciſſet animum ad eas, quę ſine ſtrepitu, demolitione, *effoſione*, qualis erat Victoris caluaria, haberi non poterant.

Veriſimilius quid ego adferã de alio Victore. Placẽtià *C*alliſtus breuiori itinere in Etruriam deſcendens (Baroniũ ex probatiſſimis authoribus ad *prędictum* annum 1120 ſcribentem *ſequor*) *Lu*cam appulit. Ibi magno cum honore exceptus poſt tres dies á Piſanis exoratus, Piſas ſe contulit, Primarium Templum *A*ſſumptæ Deiparæ erectum, ſolemni ritu conſecraturus. Eò conuenit tota penè Etruria ac Volaterrani *ſup*plices expetierunt, vt dum Romam pergeret tantiſper ad eorum Vrbem declinans, *C*athedralẽ *Æ*dem pari modo dicaret. Annuit, ſecum delato Mar-

tyris

tyris Capite, quo ad celebriorem pompam, ac ciuitatem magis promerendam vteretur, Probabile ergò est, non aliundè quám Pisis illud asportasse; sic enim ego ratiocinor. Si ex Insubria aut simili remota regione Caput hoc circumferebat, vtiquè aut ob peculiarem in Victorem pietatem, & propensum animum; aut elargiendi causa, cum se se opportunitas obtulisset. Si primum; nũquam profectò illud à se abdicasset; si secundum, cum nesciret sibi volaterris transeundum, iam in aliquo ex tot locis, quæ adierat, reliquisset. At frequens erat per ea tempora Italis Rebuspublicis, Venetæ præsertim, Ianuensi, & Pisanæ, maritimis classibus non minûs, ac aliæ duæ præpollenti, expeditiones in Græciam, Thraciam, Ægiptum, Africamquè adornare, indequè inter militaris gloriæ trophea abducere etiam nunc Mysteriorum nostræ fidei monumenta, instrumentauè, nunc SS. Reliquias, siue vi ereptas, siue pretio à

sacri-

ſacrilegorum manibus veluti è captiui-
tate redemptas. Africa preſertim ſicut
Piſanæ Vrbis è regione ſita eſt, ita Piſa-
næ virtutis ſæpiùs area fuit, eiuſq; inſi-
gnem inter alias ſpolijſquè opimam
victoriam, ſexto ante anno de Saracenis
ac Mauris ad Baleares Inſulas reporta-
tam, referunt ac extollunt Scriptores,
adeò vt finitimis populis, ac præſertim
Florentinis, abundè ex ijs impertiri va-
luerint. Quid mirum igitur, ſi ex tre-
decim Victoribus, pro Catholica fide
in Africa peremptis (tot habentur ex
Romano Galeſinioque vt cætera præ-
tercam Martyrologijs) aliquorum,
vel certè vnius exuuias, quas dono
Pontifici pro Volaterranis dederint,
aſportauerint, quem deinceps hi Mau-
ritanum dixerint, denominata ſcilicet
Africa à regione eius nobiliore? Quod
ſi ſimul cum Africa reliquum Orbis per-
uagari libuerit, quatuor & triginta Vic-
tores diuerſis è locis collegit Martyro-
logium Romanum; vnum ſupra vigin-
ti iun-

Doglionus anno 1114.

ti iunxit Galesinius à Romano non recensitos; nouemq; alios à neutro memoratos, superaddidit Philippus Ferrarius; nec est improbabile aliquẽ aliũ esse, qui vnumquemquè eorum latuerit. Cur igitur solum nostrum Caput impetitur, si tres & sexaginta supersunt, ex quibus quem malueris potes Volaterranis seligere? Dicam ego quã ob rem cuncti, qui Victores possident, Maurum vellent habere; nimirum hic noster magna sẽper in veneratione est habitus, opisquè ab eo cælitùs præstitæ fama longè latèque manauit vt pluribus Face VI. prosecuti sumus. Ea fortè ducti Volaterrani, desiderio indulgentes, voluerunt sibimetipsis blandiri, vt existimarent, se Mauri Capite fuisse ditatos, vel etiam suo Victore intermedio in alterum celebriorem vota, cultumq; suum direxerint, eumquè sibi in Patronum, ac Tutelarem asciuerint. Quanquam, dum suo Victori appellationem Mauri indiderunt, non cogimur

gimur affirmare eo consilio fecisse, vt noster hic Mediolanensis significaretur, siquidem alium diem ei sacrum statuerunt, tertiumdecimū nempè Maij; non ignorantes Victori nostro dicatū esse octauum. Equidem Ferrarius, licet in Catalogo SS. Italiæ, in Annotatione ad nostrum Victorem sub octauo die; dicat huius Caput esse, quod Volaterris asseruatur; in Indice tamen eiusdem Catalogi, quem Indicem *posteriore ac maturiore cura* vt ait Puricellus contexuit; sic habet. *Victor Martyr Mediolani 8 Maij, Corpus in propria Ecclesia*, & immediatè alium recenset asterisco prænotatum; * *Victor Martyr & patronus Volaterris* 13. *Maij*, Asteriscus autem ille, vt habetur in Indicis inscriptione, indicat Sanctos, qui non sunt in *Martyrologio* Romano, cum tamen noster Victor *in* eo sit. Non est igitur Victor Volaterranus idem cum Victore *M*ediolanensi, ac proinde Ferrarius eo Indice retractat, quod in opere pronunciarat.

Id

Id quod roboratur ex eiuſdem Ferrarij *Martyrologio*, edito ad enumerandos eos Sanctos quos Romanum *Martyrologiũ* præterijt. In eo enim ſilet ſub octauo die Victorem *Maurum*, vtpotè in Romano memoratum, & ſub tertio decimo habet, *Volaterris in Tuſcia Sancti Victoris Martyris eiuſdem Vrbis patroni*.

Habet vterquè, Galeſinius ſcilicet & Ferrarius, ſub eo die *Maij* octauo, alium Victorẽ in *Ægipto* paſſum vna cum Stephano & Belladio. Quemadmodum ergò ſi huius memoria eo die ſolemniter celebraretur, non ob id dicendum eſſet, huius, & *Mauri* eandem eſſe feſtiuitatem, nec ille cum hoc eſſet confundendus, quantò minùs id faciẽdum eſt, cum noſter & Volaterranus diuerſos ſibi vendicant dies? Tertius decimus quippè noſtro Victori non conuenit ob mortẽ quæ contigit octauo; nequè ob ſepulturam, quæ quartodecimo peracta eſt, nec ob aſſertã do-

nationem, aut auſpicatum patrociniũ; quia aut die vigeſimo, quo Templum; & Altare dedicata ſunt, aut paulò poſt hæc acciderunt, vt perpenſis Tabularum verbis liquidò conſtabit. Dicitur enim: *Inſuper idem Papa ad præmiſſorum* (ſcilicet Dedicationis, & Indulgentiarum conceſſarum) *memoriam, Eccleſia & Clero, Populoq; Vulterrano Caput deuotiſsimũ auro ornatum inuictiſsimi Martyris Sancti Victoris dono dedit; qui à Clero, & Populo in Protectorem ciuitatis patronum humiliter ſuſceptus eſt.*

Maneat igitur Portianæ Baſilicę integer Victor, & non diuidatur; ipſa eſt enim Mater eius, quem ſemper ſepulcro, velut vtero, fouit.

FAX

FAX VNDECIMA

Prælucens publicis Tabulis, super existentia Sanctorum Victoris, & Satyri in Portiana Basilica, confectis.

Actenùs præmissę Faces, quó eorum vis omnifariam elucescéret, dissertatione, veluti perflatu quodam, aut agitatione indiguerunt; iuxtà Ouidianum illud: *Vidi ego iactatas, mota face, crescere flammas*. Nunc autem mera lumina, á se ipsis, nullo alterius labore micantia sum prolaturus; publicas nimirum Tabulas (Instrumenta vocant) docentes, Corpora Sanctorum Victoris, & Satyri, in Victoriana Basilica retecta, & agnita fuisse; in eâquè recenter excitatâ iterum condita, ac asserua-

ta. Nullum hæc opus nostrum efflagitant; id vnum sufficit, si, quam suo veluti iure exigunt, & extorquent, fides eis adhibeatur.

Quibus enim validioribus probationibus rerum, actionumq; veritas *in* animis hominum inseri, ac enutriri potest? Hiscè quippè statuitur quicquid pro certo, nulla admissa ambiguitate, habendum est, his dubiæ soluuntur lites; his possessiones firmantur; his omnis iudiciaria actio, quæcunquè pertentauerit, obtinet; his propria ab *aliorum* infestatione tuemur, his iniquè vsurpata redimimus. Publicis instrumentis fidem detrahæ, adimes illicò ab hominibus pacem, à Rebuspublicis commertium, conueniendi, contrahendiq; mutuam consuetudinem, iam non emptiones, venditionesq. vim habent: *nō* mercatura, non testamenta, non *ipsa* sacrosancta connubia, nullum deniquè iam constat eorum, quæ sibi inuicem præstant mortales, commodorum: vt

sus,

ſus, dequè omnia verti, ac ruere neceſſe ſit. Collata cum his inſcripta Marmora, æraue incisa, infirma ſunt: nutant monumenta, quantumlibet priſca: traditiones ipſę labant dubietate: minor eſt Hiſtoriæ fides, nec adeò tuta hominum teſtimonia: ſiquè tibi reliqua cuncta aduerſentur, habeas modo pro te publica hæc Documenta, nil nõ euinces, quandoquidem quicquid his conforme eſt, verum eſt, falſum quicquid horum diſpoſitione impugnatur. Conſule ius vniuerſum. Iuriſq. peritos, alicubi inuenies, *Inſtrumentum eſt probatio probata, & facit notorium*, alibi *Inſtrumenta publica perpetua firmitate nituntur*; hinc audies, *Inſtrumenta habent pro ſe omnimodam præſumptionem, quod verum contineant*; illinc, *Inſtrumentis in iudicio plenam adhiberi fidem*; aliunde, *In dubijs ſemper pro Inſtrumento præſumendum eſſe*; vndiquè tandem infinita his ſimilia eorumdem Inſtrumentorum accipes Elogia.

Decius in leg. 1. ff. ſi certum petatur Gloſſ. in c. 2. de Fide Inſtr. Aur. Additio ad Comp. Nauar *Verb. Scriptũ.* Gloß. in C. per *venit Verbo Archiuij* 30. *q. 1. l. cum precibus* Cod. *de* Probation.

Videtur tamen, noſtra hæc Inſtru-

menta

menta tibi non esse satis: quamobrem nec sinere velis, te ab ipsis conuinci. Firmum enim habes: quod, si perpendantur ea, quæ obijcis aduersus existẽtiam Sacrorum Corporum in Portiana, nouæ adhuc locus supersit sententiæ: siquidem ais. *Quicquid tandem indicij denuò feratur*. Exhibitis ergò Instrumentis adhuc opponis? Quid tandem?

Non suspicaris, vitiata esse Instrumenta, supposititia, falsa. Id enim non cadit in rem presentem. Laborant hoc dubio vetusta nimis monumenta: *quibus* multa ob temporis longitudinem, & hominum nequitiam possunt accidere. Hîc autem præ manibus habemus Documenta recentia, hesternè, vt ita dicam, confecta, quemadmodum & res, quam testantur: eorumquè archetypa intacta sunt, eo loci asseruata, *quo* nulla potest penetrare deprauatio. Sed nec dicturum te arbitror, Tabellionis testiumuè subornationem interfuisse. Præsentia quippe Diui Caroli, rebus in omni-

omnibus, ſed præſertim in his, Oculatiſſimi (vt mox dicetur) omnem corruptionis metum eliminat. Adfuere Notarij tres, iſquè qui exemplari á te viſo ſubſcripſit, á te honoris cauſa nominatur: duo inſuper Prothonotarij Apoſtolici, teſteſque tales, quos natalium ſplendore, dignitate, prudentia, probitate præcellẽtes, intolerabilis dementię eſſet affirmare prece, pretio, gratia potuiſſe corrumpi. Et mehercle quis eos, & qua de cauſa ſubornare conaretur? Teſtamentum né ſuppoſituri, erant, aureorum myriadem falſo hæredi adiudicaturum? Oliuetani Patres non contentionis ſtudio, non vt aduerſarij, ſi quos haberẽt, cauſa caderent, non propriæ gloriæ, aut vtilitatis ſtimulo, ſacros hoſcè theſauros depromebant, ſed eo tantùm conſilio, vt in nouam Ædem, quales quales reperirentur, deferent; nec enim decens erat ipſos in vetuſta relinquere.

Aſſu-

Assumes fortè, ex eo nutare Tabularum fidem, quod enarrent pluribus fundamentis, quam re verà habuerint, nisos fuisse Victorianos in sacris Corporibus perquirendis. Sic enim habent *Cumquè in Ecclesia antiqua, & veteri, quam de præsenti demoliri facere intendunt auctoritate Apostolica, & sub Altare maius dictæ Ecclesiæ, vt ipsi Domini Abbas, & Monachi à senioribus Patribus dictæ Religionis intellexerunt, & voce totius populi, tum ex Chronicis Bossianis, tum ex Scripturis antiquis, & etiã ex quadam tabula antiqua in dicta Ecclesia reperta, in dicto Altari maiori inesse Corpora, seu ossa, & reliquias Sanctorũ Victoris Martyris, Satyri Confessoris, & aliorum &c.* Tu verò obiecisti, falsum esse á Chronicis Bossianis hæc affirmari; dũ enim quodam in loco dicunt, *Hic Archiepiscopus* Arnulphus II. *fuit magnæ sanctitatis, Monasterium Sancti Victoris ad Corpus dotauit vbi Corpus eius in pace requiescit*, ais tu, accipiendum esse de corpore ipsius Archiepiscopi, non de Corpore Sancti Victoris,

ris, vt ex ijſdem verbis, alibi repetitis, aſſeris clariùs innoteſcere.

Cõtra ego afferam primò Iuriſprudentum doctrinam, vitio ſcilicet aliquali narratiuę (ſic vocant) Inſtrumentorum non labefactari eorum vim, ſed eo tantùm, quod non cohærens cum re, quæ tunc firmatur, deſtruit factum principale; cæterùm hoc ſtante, locũ eſſe Regulæ, *Vtile per inutile non debet vitiari*. Igitur quamuis nec vlla traditione, nec populi sẽſu, nec antiquis Scripturis, ac Tabulis, nec Chronicis Boſſianis moti eſsẽt Oliuetani ad Corpora perquirẽda, reperta tamẽ fuiſſẽt (vti verè ſunt) Inſtrumenta inuentionem hãc enarrantia, ac teſtantia, verum quid edocerent, quantò magis id dicendum erit, cum reliqua motiua ſubſiſtant, ſolũm autem fortè id quod eſt á Chronicis Boſſianis vacillet?

Cap. vtile de Regulis Iuris in 6.

Secundò abnuam, locum, quem tu diuinas, eſſe illum, vnde maioris noſtri elicuerunt, Chronica Boſſiana ſibi ſuf-

ſragari. Exemplaribus tibi fortè ignotis vſi ſunt, in quibus diſertè erat id, quod Tabellionibus ſuggeſſerunt. Si enim hoc refertur non ſolùm ad Corpus Victoris (vt tu velles) ſed etiam ad Satyri, & aliorum, non igitur nitebãtur ei dumtaxat teſtimonio á te allato; de quo tamen vide, quæ diximus Face VI. ſiquidem, cum non reijciat interpretationem de Corpore Sancti Victoris, cur cogere nos vis ad accipiendum de Archiepiſcopo? Dices: Catalogus Mediolanenſium Archiepiſcoporum, qui eiuſdem Boſſij eſt, apertè de Arnulpho loquitur. Non admitto de omnibus exemplaribus. Sed eſto. Quid tum? Ergo in ipſis etiam Chronicis non niſi de Arnulpho eſt ſermo? Neceſſitatem conſequutionis non percipio. Quid enim obſtat, quominùs in Chronicis de Victore, in *Catalogo* de Arnulpho loqueretur?

Eó tandem fortè confugies, vt dicas, res quidem in Inſtrumento regeſ-

tas,

tas, vti acciderunt, ſcilicet reperta eſſe Corpora, quę pro vt apparebat, credita ſunt Sanctorum Victoris, & Satyri. Verũ quis nos certos reddit, eorum verè eſſe, nec potuiſſe eſſe ſuppoſititia?

At nequè huiuſmodi confugiũ tibi referant Inſtrumẽta. Quanuis enim ad ea nõ pertineat, expreſſis verbis edicere prolatã velut ſentẽtiã de re cõtrouerſa, inuenta Corpora eſſe Victoris, & Satyri, ſanciunt tamen id facto, dum enarrant, ac teſtantur inuentionem. Siquidẽ nõ aiunt exiſtimata probabiliter ea fuiſſe Victoris, & Satyri, quatenùs ex ſubiectis nominibus alijſq; indicijs conijci poterat, ſed abſolutè, Victoris, & Satyri Corpora reperta fuiſſe. Sic etiã D. Carolus, vt ex inferiùs dicendis exploratius fiet, facto iudicium tulit; ea Corpora pro talibus agnoſcens, pro talibus venerans, pro talibus pia ſupplicatione circumferens, pro talibus in noua Baſilica recondens, ac ſinẽs pro talibus in publico Documẽto deſcribi. Sic

communis eorum omnium, qui aderant, nec non populi totius consensus, pro talibus eadem recipiens, facto pariter sententiam pronunciauit. Et iure quidem optimo, nulla enim offerebat se ansa suspicandi de suppositione; quę à nostris circa id temporis *fieri* non potuit, vtpotè qrod á D. Carolo alijsq; pręsētibus cōspiciēda fuissent recētia effossionis, & referatæ Arcæ vestigia Arcę, inquā, quæ, vt sæpiùs dictū est, & Instrumentū testatur, altiùs erat infossa, & sub alijs pariter lapideis *tumulata*. Ex quo etiam fit, vt vix quæat sufficiens emergere indicium vetustioris suppositionis; ex longissimo enim tempore, vt alibi adnotauimus, Sacra hæc lipsana fuere inaccessibilia. Ea propter, licet bellorum, excidiorumquè causa, quibus Vrbs nostra sæpiùs est *afflicta*ta, Scriptores non pauci, *plerasquè* Sanctorum exuuias ereptas, ac alio delatas fuisse recenseant, nemo est, qui de Reliquijs in Victoriana repositis,
quic-

quicquam mussilauerit. Quinimò post D. Ambrosium (quem tu comminisceris clàm surripuisse Victorem, ac propè Basilicam à se extructam collocasse, ibiq; Satyrum deinceps contumulasse) ignoratur, quænam potuerit accidere suppositionis occasio, nec aliud Templum, Vrbs, aut regio est, quæ his Reliquijs perfrui se iactet. Aduersus tamen commentitiam illam, per D. Ambrosium factam suppositionem soli Victori (quandoquidem Satyrus per te adhuc erat in viuis) sat erit rursus opponere Corpus illud laterale, in eadem Arca repertum. Quis enim, & cur falso Victori associauit?

Iam igitur apertè effare. Quale vitium hac in re se immiscuit, vt publicum de ea Documentum tibi non satisfaciat? D. Carolus pręproperus nimis in hanc agnitionem descendit; repertisq; illis Corporibus anceps aliquandiù, & suspensus adhuc hærere super eorum veritate debebat; nec fortè tám solli-

ſollicitum, vt par erat, in vlteriori veritatis indagine ſe præbuit; ſupererant quippe aliqua perpendenda, quę ipſius oculos, mentemq. fugerunt, En ipſiſſima tua verba. *Quod ſi totidem hinc inde indicia Sanctiſsimi noſtri Caroli menti, vel etiam oculis obuerſata tunc fuiſſent, nihil profectò nos ambigimus, quin hac in re multò magis, quàm fortè fuit, anxius ſaltem atquè conſilij ambiguus ille futurus eſſet.*

Aperire equidem neſcio, quam cenſuram mereatur tua hæc totam controuerſiam abſoluens, concluſio, iſquè *loquendi* de D. Carolo modus. Iudicet amabò, qui conſideratè legerit. Deus bone? Oculatior eſſe potuit Carolus, qui Scriptorum calculo *Oculatiſsimi* appellatione donatus eſt? Potuit in veritate ſcrutanda deficere, qui Pij Quinti Pontificis Sanctiſſimi oraculo *dictus* eſt plenus Spiritu Sancto, qui *Spiritus* veritatis eſt? Diligentia adhuc deſideratur in ipſo agnoſcente Reliquias, cuius peculiare ſtudium totum in hoc fuit,

Ioann. Petrus Gluſſ. lib. 6. cap. 7. Ioann. Ant. Caſtell. Antiq. Baſil. Vin. 1. p. faſc. 4. Gluſſianus lib. 8. cap. 18.

it, vt quiſpiam effutierit (quanquam minus reuerenter) quieſcentes quoquè per ipſum irrequietos fuiſſe? Maiorem in ferendo de rebus Eccleſiaſticus iudicio prudentiam eſt, qui quærat ab eo, cuius propriam fuiſſe prærogatiuam, ac dotem memoriæ poſterorum conſignatum eſt sẽpiternæ? *Prudentia verò* (Nouarienſis Epiſcopus poſt alios) *animiq; lumen in adminiſtranda Eccleſia tanti eſtimatur, vt huc pleriq; deueniant, qui rebus Eccleſiaſticis ornãdis ſtudẽt; ſcripta conquirãt; inſtituta diſcant; auferant quicquid poſſunt. Præterea ſi quid apud eos, qui cæteris præſunt, in dubium vocatur, eis etiam ipſis, qui ab eo viuente diſſenſerant, illud ſufficere videtur ad confirmandum, ſi Carolus ita feciſſe demonſtretur.* Et tamen, vt dicebam, eſt aliquis cui ea ſatis non fuerit. Proh? Tua tamẽ, Carole, cælo recepta mens; tua mititas, cuius præmium beatam viuentium terram poſſides; tua iam imperturbabilis animi ſerenitas, hæc de te cogitanti, hæc ſcribenti, ſi eum pudor, &

Carolus à Baſil. Petri in fine Vitæ S. Caroli.

poe-

pœnitentia intrat; ignoſcat.

Colligo me, ſanctèque confirmo, legenti geſta Sãctiſſimi Cardinalis obrepere nõ poſſe, quod in hoc Reliquiarum negotio incogitantiæ fuerit obnoxius. Et quidem quám non fuerit ad credendum facilis, præclarum habemus inter alia teſtimonium rem geſtam Liani in Brixienſi Dioeceſi. Audierat, apud eius loci Templum lapideam adeſſe Arcam, in eaquè oſſa aliqua, quæ vti veras Sanctorũ Reliquias indigenæ, exteriq; venerarentur; *famam* inſuper latè vagantem, nocte, quæ Apoſtoli Petri vinculis dicatum diem pręcedit, ſcatere ex ijs mirè aquã, ea copia, vt pluribus licet haurientibus (ſacra quippè, & malis pellendis, aut auertendis vtilis eſtimabatur) non ſiccaretur. Acceſſit ad oſſium *viſitationem* Carolus, cuiuſnàm *fuerint*, vnde eò delata, ex quo tempore, cæteraquè his in rebus cognitu pernecesſaria, requiſiuit: Nil explorati imò

Glusſianus vbi ſupra.

nec

nec ſatis probabilis inueniens, quamuis modo hominum technæ, modo Dæmonum illuſiones, ac præſtigia menti occurſarent, nullum temere iudicium protulit. Tantùm; extremo Quinctilis die exeunte, oſſa, & Arcam, ſi quo humore maderent, ſiccari iubet, atqué á probatæ vitæ Presbyteris tota nocte peruigilibus cuſtodiri. Nihil tota nocte manauit, mane cuncta ipſis pumicibus ſicciora. Quamobrem deceptioni locum fuiſſe ratus ea cauit in poſterum prouidentia, vt apud homines iam tunc opinio inualuerit, peculiari eum Sancti Spiritus directione ac aſſiſtentia fuiſſe munitum, quod duobus alijs ſimilibus exemplis Hiſtoricus confirmat.

Habuit in his ſemper præuias, & comitantes ad Deum preces; quippè Orationis, ipſi aliás frequentiſſimum ſtudium, in quod ijdem geſtorum eius Scriptores referenda multa contendunt, quę illius doctrinam, capaci- *In Petrus Gluß. lib. 2. cap. 2. & lib. 8. cap. 18.* *Carolus a Baſ. Petri lib. p.*

Vu tatemq;

tatemq; anteire videbantur, tunc maximè in subsidium vocabat, cum de sacris hiscè lipsanis statuendum erat. Sic reperto Nazarij Martyris Corpori, quod ad Mediomatrices olim delatum senserant aliqui, non nisi fusis ad Deum protractisquè in mediam vsquè noctem precibus, interfuit. Quamobrem inter cętera argumenta, quibus iudicatum fuit, Corpus illud esse Nazarij; non leue existimatur, quod Carolus, propria prudentia, & cælesti lumine oculatissimus, pro tali agnouerit. Excubias ergo pariter ad Sacra hæc Portianæ Basilicæ ossa, dum retegerentur, orando peregisse testantur cum Ripamontio á nobis Face VIII. relato, reliqui Scriptores. Quod si pollicitus est suo in Euangelio Dominus Matth. 18. *Vbi duo, vel tres congregati sunt in nomine meo*, scilicet (Interpretes, à Cornelio á lapide citati, paraphrasim attexunt) *propter me, vel mei respectu, mei amore, vel non nisi me, & meam gloriam quæren-*

Glussianus l. 5. c. 9. A Basilica Pet. l. 5. cap. 6. Castelliones Basil. Vinc. lib. 1. fasc. 4.

Decad. 4. l. 3.

In hunc locum Matth.

quærentes; ibi sum in medio eorum, id est, *assisto, cooperor, & dirigo eorum desideria & vota* quis inficiabitur, Carolum, insigni vitę sanctitate alioqui prȩditum, orantem cum suis, totoq; ferè Clero, ac populo, eam directionem consequutum, qua sine deceptione cognosceret, vera nè an suppofititia ossa illa fuerint? Nouerat Carolus id obtinuisse Turonensem Episcopum Martinum, qui dum ad sepulcrum, in quo ignoti hominis colebantur exuuiæ, accederet, dubius an verè Sancti essent, post eiaculatas in cælum ardentissimas preces, vidit horribile spectrum, quod terrifica voce fassum est, animam hominis inibi tumulati, ex hac vita decessisse impœnitentem, perpetuisq. inferorum supplicijs mancipatam fuisse. Nouerat ex duplici Elisæi facto 4. Reg. Cap. 6. quàm peculiarem ad aperiendos oculos vim pia postulatio præseferret. Quidni igitur & ipse superni immissionem luminis in re tàm feria, id præsertim sui muneris

Seuerus Sulpitius.

exigente ratione, impetrauerit? Addo lynceam cæterâ esse amantium aciem, atquè ob eam, quæ inter ipsos est, morum, ac virtutum sympathiam, facilè se ipsos agnoscere. *Similia sibi ipsis occurrunt*, aiebat Nazianzenus, & perpendebat Hieronymus, ob mutuum amorem, á communi puritatis studio conciliatum, Christum Iesum á Beato Ioanne Apostolo ad mare Tiberiadis post resurrectionem, distantem licet, cognitum fuisse. *Prior virginitas Ioannis virginale corpus Christi cognoscit*, & alibi. *Nesciebant Apostoli quem viderent, solus Virgo Virginem agnoscit*. Quin & non paucos Sanctorum, simili propensione, cum nunquam anteá se vidissent, primò intuitu legimus inuicem agnitos, ac proprio nomine, alioquin ignorato, se cõsalutasse. Crediderim ergo, fratrem Sanctissimi Ambrosij, à Carolo semper impensè culti, ac in peculiarem magistrum, ac patronum adoptati, fratrem, inquam, eidem Ambrosio vultu,

Orat. in S. Lumina.

Epist. ad Pãmach. lib. 1. contra Iouinianum.

mori-

moribusquè consimilem, occulta hac; & mira animorum conuenientia impellente, quando cætera defuissent, ab eo fore dignoscendum. Siquidem testantur qui adfuerunt, in Satyri retectione illum fuisse incredibiliter lætatum.

Glussianus l. 3. c. 8. Vita S. Caroli Ripamontius vbi supra.

Redeo iam ad perpendendum tuum illud effatum, *Quod si totidem hinc inde indicia*. Scilicet nos solis indicijs rem transegimus; aut si indicijs iudicium ferendum est, paria sunt pro existentia Sacrorum Corporum in *A*mbrosiana, ac in Portiana. Non sunt mihi crede, totidem, nec numero, nec vi. Tua equidem allatis hactenùs Facibus considerata sunt, & pauca, & leuidensia. At esto res penitus in ancipiti versata esset, hinc inde proprijs ex æquo fulta adminiculis; qua alia ratione decidi poterat, quàm ipso euentu, secutæ in Portiana detectionis, & agnitionis; ipsis titulis eloquentibus? Quid tùm Carolo faciendum erat? Præstare se,

ais,

ais, vti prius suspensum. Nil igitur profuit, eo consilio perquisisse, ac inuenisse, vt dubietas tolleretur?

Sed alia te insequor via. Quædam, ais, Caroli oculis obuersari potuerant quæ non sunt obuersata; quædam méti. Quæ non sunt oculis obuersata, oportet, vel nesciisse, vel videre noluisse, vel existimasse, eorum inspectione opus non esse. Si primum; ignarum facis hominem, cuncta, vt diximus, rimantem; si alterum, facis peruicacē, si extremum, da iam tua argumenta infirma fuisse, visu non necessaria, ac proinde non æqualia nostris. Sed quid inspicere poterat? Codicem aliquem, aut membranam, iuxta aliquorū opinionem, Satyrum in Ambrosiana collocantes? Inspexit. Nec enim tám recondita hęc fuerunt, quin manibus omnium tererentur. Iconem Victoris musiuo opere in fornice Cappellæ Satyrianæ, cui tu adeò niteris? Patet vniuersis. Epitaphium Dædalię, ad

Ex his Puricellus suam firmat sententiam nu. 19.

fron-

frontẽ *Martyris* tumulatæ? Si aderat, obuium erat. Marmoream Tabulam post Altare eiusdem Cappellæ, restãtem, ibi requiescere Satyri Corpus? Heu! serò nimis statuerunt apponere clientes tui; Caroli æuo non aderat. Arcam in eodem Altari bina continentem Corpora, vnica tabella inscripta S.V. & S.S.H.R.? *S*pectatur; tu & alij introspexisti, igitur aut ipse etiã spectauit, nec tamen suasum sibi habuit, esse Victorem, ac Satyrum; aut prudenter censuit, non esse necesse spectare. Quod si omninò videnda erat, nec vidit; cur Ambrosiani Monachi, quorum res agebatur, non obsecrarunt, vt videret? Adeò ne pertinax Sanctus Archiepiscopus, aut Sacrarum Reliquarum incuriosus fuit, vt hac, aut illa de causa, ad inspicendum non moueretur?

Venio ad ea, quæ ais potuisse menti obuersari, nec sunt obuersata. Quę tunc erant, si leuia, meditari superflu-

um

um erat, si seria, si grauia, si ad rem facientia, perpendit vtiquè (secùs incogitantis notam illi inures) præsertim cum non ignoraret, opinionem vagari, quod Satyrus non longé á Sancto fratre esset constituendus. Quæ autem tunc dubium ingesserunt, & melioribus argumentis, & ipsa inuentione Corporum in Portiana, dissoluit. Quæ verò sunt deinceps à te excogitata, diuinare non poterat, & per consequens nec animaduertere. At quid tandem vis considerasse? D. *Ambrosium* meticulosum, timore Arianorũ (quibus tamen Sacræ Reliquiæ negotium non facessebant) clam abstulisse, nunquám relaturum, á Portiana Corpus Victoris; asportasse ad *Ambrosianam* nihilò tutiorem; aliud supposuisse, quod pro Victore, cuius *nomen* inscriptum reliquerat, *falsa veneratione* coleretur, eiquè suppostitio, deinde per nescio quem, associatum fuisse alterum, quod, vt crederetur

Hoc est Puricell. commentum.

Cor-

Corpus Satyri, (non ibi, ſed in Ambroſiana quieſcentis) inſcriptum fuit. S. SATIR. Item, S. Satyrum deceſſiſſe quadriennio poſt, quàm deceſſerit, & affirmauerint Scriptores vniuerſi, eo quod vnicus tu ita ſenſurus eras. Bini hi sũt cardines, circa quos ratiocinatio omnis tua vertitur. Dic ergo ſodès, an hæc viro prudenti tunc attendenda forent, & an eis aliquid deferret, ſi modò eſſet in viuis.

Pariter itaquè comitemur Carolum ad Portianam euntem, & caſum in praxi, vt dicũt, efformemus. Imbibitus Carolus traditione, monumentis, voce, ac cultu totius populi, quod Victor in ſua Baſilica conderetur, notis indicijſq; verificandis inſtructus, ſpõtè á Victorianis Monachis accitus pergit exploraturus, an verum ſit. Effoditur locus, in quo fama eſt, Victorem requieſcere, ibi in lapidea Arca, profundè iam ab antiquo ſepulta, tutiſſimè aſſeruata, penitus intacta, ter-

peritur *Corpus*., sub cuius capite lateritium ceruical habet inscriptum *S. Victor*, respondet nota, alterius scilicet Corporis, quod ad læuam debuisset habere contumulatum, Satyri nomine. Quid tùm Carolus? *Anxius ille tamen & consilij ambiguus sit*; quandoquidem hæc non sufficiunt. At cur non sufficiunt? Quid verò deest? Itanè Sacræ omnes Reliquiæ semper in ambiguo erunt; hocq; Reliquiarum negotium tale erit, vt de eo Episcopi, ac Præsules nunquam possint ferre iudicium, *quamuis* sacri Canones, & Concilia iubeant, eas ab Episcopis cognosci, probari, & cultui fidelium exponi? Vlteriùs autem inquiro á te, cur suspendat Carolus de Victore sententiam? Quia fertur, apud aliam Ædem, in qua tamen Author nullus hucusq; censuit tumulatum Victorem; in Arca, cuilibet peruia, *adesse* Corpus alteri associatum; quod alterum sub caluaria habet lapidem infernè exculptum duabus litteris S.V. nemo

Hac Puricellus prior manifestauit, his nititur.

mo

mo tamen est, qui instet pro huius Corporis inspectione, aut qui illud existimet esse Victoris. Quoad Satyrum verò ita res se habet. Scit Carolus ex traditione constantiori, multisq; monumentis, adiudicari Satyrum Portianæ; scit, circumferri ab *Ambrosio* sepultum fratrem ad læuam Martyris; eumquè Martyrem dici Victorem. Effoditur in Portiana, vt dictum est. *A* latere Victoris lęuo reperitur Corpus, sub cuius capite lateritia tabella inscripta est, S. SATYR., nullum alium Confessorem, cognominem Sanctum habemus pręter *Ambrosij* fratrem; nullum se offert supposititij corporis indicium. Quid aget Carolus? *Anxius ille tamen, & consilij ambiguus esto.* Qua de causa? Hac nimirùm, quod aliquo post tempore posset eidem indicari, Satyrũ mulatũ fuisse in Basilica Faustiniana & Basilicã Faustinianã esse Satyrianũ *Ambrosianæ* Sacellũ. Papæ! si tales obices iudiciũ sistere debent, nulla vnquã sen- Opinio Puricelli.

tentia proferetur. Consule iura omnia, consule Theologiam, quam profiteris, consule Doctores, & Summistas; doceberis nemini abstinendum ob leues suspiciones, quæ de facili qualibet in re possunt emergere, à iudicando practicè verum, ac probatum. Hoc est ferre iudicium cum prudentia, & ad tale ferendum tenetur Iudex in conscientia. Ancipitem veró manere ob infirmas ex aduerso rationes, vitium, est leuitatis, & pusillanimitatis, ac proinde peccatum, quale in Diuo *Carolo* somniare nos quidem pudet.

Sed adhuc pende, quanta cum circumspectione, & euidentia rem confecerit *Carolus*. Habemus aliorum Corporum, tunc pariter detectorum, ac translatorum pleraquè nomina; peculiariter autem tria illa simul iuncta (*vt* in Instrumento) censemus esse *trium* Mediolanensium Archiepiscoporum, Mirocletis, Prothasij, & Datij; quæ absquè vlla controuersia in Portiana

colun-

coluntur. Attamen Instrumentū percurre; reperies, neminem eorum proprio esse nomine declaratum; siquidem liquidò ac distinctè suis nominibus nō indicabantur, vti Victor, ac Satyrus.

Acquiesce igitur tu, & tui Instrumentorum iudicio. Id debetur sententię ita latæ, vt interfuerit pars aduersa quæ audiuit & vidit, nec reclamauit, non opposuit, non questa est, non appellauit, non edidit protestationes, sed nec obsecrauit pro suspensione iudicij. Vna hæc est ex præsumptionibus, quas hæc Documenta secum ferunt, nimirùm quod scripta in eis sint posita de consensu partium, quamobrem tám ad damnum, quam ad commodum vtriusquè partis recipienda esse, statuunt Iurisprudentes *cum Gloss. ad cap. 1. De fide instrumentorum.* Poterant Oliuetani solo cum Tebellione, & testibus, ad agnitionem Sacrorum Corporum deuenire. Nil eos ad aliud cogebat, & nemo. Placuit tamen D.

Aur. addit. ad Nauarr. Verbo scriptura n. 6.

Caro-

Carolum accire. Vide quám sine formidine; audax enim aliás esset consilium, si periculum fuisset, bina illa Corpora abesse. Neque illud satis esse existimarunt; siquidem Abbatem, ac Priorem Ambrosiani Monasterij interesse voluerunt. Doce, quando *talia* fecerint pro suis assertis Reliquijs Ambrosiani. Quod autem silentio tunc assentientes, quin & Carolo superstite, nec non per âliquos post annos *immoti*, sequentibus deinceps temporibus lapidem posuerint, asserentem, *à* se Satyri Corpus possideri, & in hanc sententiam curauerint differi, & euulgari ab eo qui præter *S*atyrum, Victorem etiam, de quo nihil excogitabant, eis inuenit; res videtur esse nullo modo ferenda; summæ quippè prudentissimi, ac sanctissimi, Cardinalis existimationi aliqualis inde inuritur *nota*. Cæterùm quod toti sint in Satyro colendo, vt hac ratione suadeant, eius exuuijs se perfrui, id operis nos excusabi-

ſabimus, ſi non poterimus intentionem; cupientes ex animo omnem egregio Chriſti Confeſſori honorem impendi. *Quid enim? Dum omni modo*, liceat aliquantulum Paulizare, *ſiue per occaſionem ſiue per veritatem* Chriſtus in ſanctis ſuis glorificetur, *& in hoc gaudeo, ſed & gaudebo*. Tu verò eam noſtratis Hiſtorici ſententiam reformida. *Audacia videtur eſſe præcipitis publico iam conſenſu receptas tabulas infirmare velle*. Ripamon. Decad. 1. l. 2

FAX

FAX DVODECIMA

Tabulæ in agnitione Sacrorum Corporum Victoris & Satyri ad Portianam confectæ.

N Nomine Domini Amē. Anno à Natiuit. eiusdē millesimo quingentesimo septuagesimo sexto Indictione quarta die Iouis vigesimo sexto mensis Iulij Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & Domini nostri Domini Gregorij Diuina prouidentia Papæ tertij decimi anno quinto, & sedente Illustriss. & Reuerendiss. Domino, Domino Carolo tituli Sanctæ Praxedis, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Præsbytero Cardinali Borromeo nuncupato

Medio-

Mediolaniq; Archiepiſcopo anno ſui Pontificatus decimo octauo, ac regnante Inuictiſſimo Philippo Hiſpaniarum Rege,& Mediolani Duce, Cũ ſit,quod Reuerendi Domini Abbas,& Monaci Monaſterij S. Victoris extra Portam Vercellinam Mediolani,haberent Eccleſiam veterem, & antiquam & multum incõmodam tam ipſis Dominis Monacis in celebrandis Diuinis Officijs, quam laicis, in eis audiendis, & per litteras Apoſtolicas obtinuerint licentiam ipſam Eccleſiam deſtruendi, & aliam nouam cõmodam ad honorẽ Dei Omnipotentis ſub eodemmet titulo S. Victoris conſtrui, & fabricari faciendi pro vt illam fabricari, & conſtrui fecerunt, licet adhuc non in totum perfectam, ſed tam amplam, & capacem ad Diuina officia celebranda & populo ad eam Eccleſiam confluendi cõmodam in audiendis Miſſis, & Diuinis Officijs, prout oculatim perſpici poteſt. Cumq; in Eccleſia anti-

qua, & veteri quã de presenti demoliri facere intendunt auctoritate Apostolica, & sub altare maius dictę Ecclesiæ vt ipsi *D*omini *A*bbas, & Monaci à senioribus Patribus dictæ Religionis intellexerunt, & voce totius Populi, tùm ex Cronicis Bossianis, tùm ex scripturis antiquis, & etiam ex quadam tabula antiqua in dicta Ecclesia reperta, in dicto altari maiori inesse corpora, seu ossa, & reliquias Sanctorum Victoris *M*artyris, Satyri Confessoris, & aliorum plurimorum Martyrum, & Confessorum, quæ ad Ecclesiam nouam transferre vellent. Hanc tamen translationem facere non auderent inscio præfato Illustriss. & Reuerendiss. Domino Cardinali Archiepiscopo vtsupra. Propterea cum multum Reuerendus Dominus D. Clemens de Restis dicti Monasterij *A*bbas ad præfatum Illustriss. & Reuerendiss. Dominum Cardinalem, & *A*rchiepiscopum accesserint, suæq; Illustriss.

ftrifs. Dominationi prædicta nunciasset, humiliterq; & instanter petijerit, quatenus dignaretur vel se ipsum ad dictam Ecclesiam transferre, & dictũ Altare, Arcas, & ossa, seu reliquias predictorum Sanctorum visitare, vel aliquos Religiosos pios ad eius libitũ deligere, qui munus visitationis prædictæ exequerentur, & Illustrifs. Dominationi suæ postmodum refferrent ad effectum vt si ita Illustrifs. suæ Dominationi placuisset dictæ Reliquiæ transferri possent ad Ecclesiam nouam, eidem conueniens fore iudicasset. Qui præfatus Illustrifs. & Reuerendifs. Cardinalis honestæ petitioni præfati Reuerendi Abbatis morem gerere volens, ipseq; alijs impeditus negotijs huic muneri pro tunc vacare non posset, mandauit Reu. Presbytero Domino Ludouico Monetæ, qui locum, & Arcas inuiseret, in quibus illæ positæ erant, qui ea diligenter recognouit nulla tamen Arca aperta, & ipsi Illustrifs.

Domino Antiſtiti retulit. Poſtea verò & ipſe Illuſtriſs. & Reuerendiſs. Cardinalis eo venit, & eaſdem inſpexit, & recognouit, atq; etiam marmoream *A*rcam aperuit, quæ defoſſa erat poſt altare maius ſcilicet inter ipſum altare, & loculum SS. Victoris, & Satyri, de quo inferius, & quinque Capita cum multis oſſibus in ea reperta ſuſtulit, & condidit in *A*rcam ligneam, quam ſigillis S. Mariæ, & S. Victoris muniuit, eamq. in Sacriſtia cuſtodiri mandauit. Cumq. verò aliæ quoq; *reliquiæ* receſſendæ eſſent, & tollendæ, *& inter* alias Corpus S. Satyri, qui in Arca lapidea cum S. Vict. mart. poſitus erat, vt inferius deſcribitur, de quo S. Satyro eſſet aliqua controuerſia cum Reuerendis Monacis S. Ambroſij, vt veritas appareret, mandauit Reu. Domino Ioſepho Maſcardo eius Vicario, *qui* & cæteras reliquias recenſeret, tranſferrendaſq; pararet & ſepulcrum ipſum in quo dicerentur eſſe Corpora ipſo-

ipsorum SS. Victoris, & Satyri diligenter inspiceret, & consideraret, qui sepulcrum ipsum inspiciens quasdam litteras in ipso agnouit, quæ nomen ipsius Sancti Satyri præseferrent, de quibus inferius, & cæteras reliquias ex Arcis exemit, & parauit modo hic descripto. Die Veneris decima tertia Iulij 1576. ad præsentiam multum Magnifici & Reuerendi Domini Iosephi Mascardi I. V. D. Prothonotarij Apostolici Curiæ *A*rchiepiscopalis Mediolani Vicarij &c. Repertæ fuere Sanctorum Venerandæ Reliquiæ, quæ sequuntur in Ecclesia S. Victoris Mediolani. Post altare maius, à parte cornu Epistolæ in Arcula, quam marmorea maculata repertæ fuerãt duæ Sanctorũ Caluariæ cum nonnullis alijs ossium fragmentis Reliquiarum, quæ omnia inde substracta recondita fuere in quadam capsula lignea signata A. & sigillata sigillo Beatissimæ Virginis Mariæ & S. Victoris. *A*. latere eiusdem altaris in

cornu

cornu Epistolæ in alia Arca marmorea fuerunt repertæ infrascriptæ Reliquię videlicet. Tria capita integra, brachia humeri, & cætera membra, & ossa trium Sanctorum Corporum, quæ exinde recondita fuere in capsula lignea signata B. & sigillata sigillis pręFdictis. In eodem latere eiusdem cornu à parte tamen inferiori, fuit reperta Arca satis magna ossibus, & Reliquijs Sanctorum plena, quæ intacta, & illesa relicta sunt, ordinatumque fuit, quod sub illa forma, qua reperta erant custodirentur, ad hoc tamen *iniunctũ* fuit, vt lamijs plumbeis, ac clauis fixis clauderetur. *A.* latere eiusdem altaris in cornu Euangelij in Arca marmorea, fuerunt reperta ossa duorum Sanctorum Corporum, quæ pariter fuerunt inde recondita in alia capsa lignea signata C. & sigillata vt supra. Hoc tamen seruato ordine, vt id corpus, quod dexterum latus tenebat in marmorea capsa illud idem supremum locum

tene-

teneret in capsa lignea. Et hæc omnia præsentibus multum Reuerendo Domino Ludouico Moneta F. q. Magnific. D. Petri, Portæ Nouæ Parochiæ Sancti Eusebij. Alexadro de Rubeis fil. quond. Christophori habitante Mediolani in Canonica Ecclesiæ Maioris. Et Domino Cæsare Parbona fil. Nob. Domini Stephani habitatore Mediol. in Archiepiscopatu omnibus testibus notis, & idoneis &c. rogatum per multum Reuerendum Dominum Benedictum de Cittadinis Prothonotarium Apostolicum, ac Ordinarium Ecclesiæ maioris Mediolani. Postea verò iterum eò venit Illustriss. & Reuerendissimus Cardinalis Archiepiscopus, qui ipsum S.S. Vict. & Sat. Sepulcrum aperuit, Corpora recognouit, inscriptiones cōsiderauit, sustulit, & parauit ad translationem, vt hic describitur. Die Veneris vigesimo mensis Iulij 1576. Ad præsentiam Illustrissimi & Reuerendissimi D. D. Caroli tituli Sanctæ Pra-

xedis

xedis Præsbyteri Cardinalis. Sub Altari maiori Ecclesiæ S. Victoris fuit inuenta marmorea quædam capsa sex lapidibus sibi mutuo coherentibus, lamijs plumbeis constructa, in qua reperta fuerunt Corpora gloriosissimorum Sanctorum Victoris Martyris, & Satyri Cõfessoris distincta inter se dilucido interuallo, Corpus enim S. Satyri erat à leua S. Vict. eiusdẽq; Capiti innitebatur lapis lateritius (signũ maximæ ãtiquitatis) in quo scripta legebãtur hęc verba vlz. S. Satyr, a dextera verò S. Sat. erat situm Corpus S. Victoris habent innixum omnino in omnibus similem lapidem lateritium supradicto, in quo legebantur hæc verba vlz. S. Victor, quorum litteræ V. & T. erant scriptæ modo retrogrado. Et hæc omnia præsentibus multum Reuerendis Dominis Rodulpho de Cruce Primicerio Ecelesię maioris Mediolani. Ioãne Frãcisco à Basilica Petri Ordinario præfatæ Ecclesiæ ambobus habitantibus in Canonica. Petro Galesinio Prothonotario

notario Apoſtolico , Abbate *S.* Ambroſij maioris *M*ediolani, Priore eiuſdem Eccleſiæ , & *A*bbate *S.* Victoris. Rogatum per multum Reuendum I.V. Doc. Dominum Ioſephum *M*aſcardū *P*rothonotarium Apoſtolicum Illuſtriſs. & Reuerendiſs. *D.* D. *C*ardinalis titulo S. *P*raxedis, Vicarium. *P*oſt hęc dicta Corpora Sanctorum Victoris, & Satyri excerpta fuere ex dicta Arca marmorea, & repoſita in capſis ligneis cum cineribus , & quæ ſigillatæ fuerunt & reconditæ in *S*acriſtia veteris Eccleſiæ cum alijs capſis aliorū *S*anctorum *C*orporum iam prius in ea repoſitis, & Ianua, ſeu Oſtium clauſum cum claui, & ſigillatum ſigillo B. Virginis præfati Illuſtriſs. Cardinalis , & S. Victoris dicti Abb. Illicò clauis conſignata fuit pænes Illuſtriſsimum , & Reuerendiſs. D. Cardinalem , & in die ſequenti ex ordine , & iuſſu pręfati Illuſtriſs. & Reuerendiſs. D. Cardinalis; Reuerendus D. Io: Franciſcus à Ba-

silica Petri, & Reuerendus D. Rodulphus della Cruce Primicerius Ecclesiæ maioris, accesserunt ad dictam Sacristiam, quam clausam, & sigillatam repererunt eo ordine, quo priori die clausa, & sigillata fuerat, & induti cottis, & accensis luminibus, astantibus, & adiuuantibus Sacrista, & alijs Monacis dicti Monasterij. Primo Corpus, seu Ossa S. Victoris extraxerunt è dicta Capsa lignea, reponendo super mappa linea, & excerpta sunt Ossa á cinere, & cinerem ipsam inuoluerunt in panno lineo ad effectum reponendi in vrna. Secundo extractum fuit Corpus S. Satyri modo quo supra, & excerptis à cinere, cinerem ipsam inuoluerunt in alio panno lineo ad effectum vt supra, ossa autem reposita, seu restituta fuerunt in suis capsis ligneis pro vt antea erant. Quæ capsæ postmodum sigillatæ fuerunt duobus sigillis pro vtraq; earum sigillo S. Victoris. Quæ omnes capsæ corporum Sanctorum

rum in dicta Sacristia remanserunt, vsque ad hodiernam diem, quam solemniter, & solemni processione pręcedẽte vt infra translata fuerunt ad Ecclesiam nouam. Hinc est, quod ita mandante pręfato Illustriss. & Reuerẽdiss. D. Cardinali, & Archiepiscopo, & eo assistente conuocato in Ecclesia maiori clero tàm seculari, quam regulari cum Capitulo R. D. Cardinalium Ordinariorum nuncupatorum Ecclesiæ, ac officialium præfatæ Cathedralis Ecclesiæ Mediolanensis, astantibus Excellentiss. Senatu, & Magnificis D. Vicario, & duodecim Prouisionum indictę Vrbis Mediolani, & magna caterua populi processionaliter eundo recessum fuit à dicta Ecclesia maiori, & processionaliter ventum fuit ad Ecclesiam nouam, mox ad Basilicam veterem Sancti Victoris, in qua Illustriss. & Reuerendiss. Cardinalis Archiepiscopus pontificalibus vestimentis indutus, vna cum Cardinalibus ordinarijs

nuncupatis solemniter inductis piuialibus capsas septem Reliquiarum, & ossium Sanctorum super humeros sustulerunt, & cum propter modicum interuallum Ecclesiæ veteris, & nouæ, & longos Cleri ordines longius præcederetur aliquam Ciuitatis partẽ circumeundo, & peruentum esset ad S. Ambrosij maioris successerunt oneri R. P. Abbates & seniores Monaci dictæ Congregationis cuculati qui enim ad dictam Plateam reuersi essent, ibi pænes pontem præfatus Illustriss., & Reuerendiss. Cardinalis Archiepiscopus, & cæteri nuncupati ordinarij, iterato capsas ipsas sumpserunt, & detulerunt ad Ædem nouam S. Victoris cum maxima copia luminarium, & depositis õnibus ipsis capsis, seu Arcis super altare maius dictę Ecclesię, decãtatę fuerũt rogationes & per prefatũ Illustriss. & Reu.mum Cardinalẽ recitatę multę Orationes Sanctorũ, mox etiam celebrata fuit Missa in cantu per ordi-

narios

narios Ecclesiæ *M*aioris, & facto sermone ab ipso Illustriss. & Reuerendiss. Antistite ab ipsa Ecclesia recessit, & eius iussu capsæ prædictæ remanserunt supra dicto Altari vsq; ad horas Vesperarum, qua hora reuersus ipse Illustriss. & Reuerndiss. Cardinalis dictas capsas, seu Arcas ligneas, tolli, & reponi, & custodiri mandauit in scurolo subtus Altare dictæ Ecclesię. Itaq; factum fuit ad præsentiam præfati Illustriss. & Reuerendiss. *D*omini Cardinalis *A*rchiepiscopi existentis in scurolo dictæ Ecclesiæ, nomine Sancti Victoris, & ipsius Illustriss. & Reuerendiss. Domini Cardinalis mandato, & iussu facta fuit recognitio capsarum lignearum & sigillorum super eis impressorum, & nullam fraudem, violentiamq; factam fuisse, & omnia non violata, sed salua inuenta fuisse, & statim iussit *A*rcas ipsas ligneas aperiri, & ex eis extrahi ossa, & *C*orpora Sanctorum, & illa reponi in capsis, seu

Arcis

Arcis plumbeis ad hunc effectum fabricatis. Itaq; per præfatum Reuerendum Dominum D. Clementē Abbatem prędicti Monasterij S. Victoris. Reuerendum Dominum D. Philippum de Mediolano ex Reuerendis Patribus Visitatoribus dictæ Cōgregationis Oliuetanę, & Abbatem Monasterij Beatæ Virginis Mariæ loci Neruiani, & Reuerendum Dominum D. Hieronymum de Armatis de Cremona Abbatem Monasterij Beatæ Virginis loci Bedagij, accepta fuit capsa lignea satis alijs amplior, & ea prius cum sigillis recognita fuit vt supra, & ea aperta extracta fuere corpora seu ossa, & reliquiæ Sanctorum cum suis capitibus numero sex, quæ recondita fuerunt in capsa plumbea fabricata vt supra, & statim cum suo coperto plūbeo clausa, & circum circa implumbata & in partem dimissa, quousque alię eodem modo perficerentur. Secundo accepta fuit capsa lignea quæ erat sigillata

gillata

gillata duobus sigillis vlz. B. Virginis & S. Victoris, & sign. A. recognita vt supra, & aperta ab ea extractum fuit caput vnum integrum & dimidium alterius capitis parui à parte faciei & ea inuoluta fuere sandali albo cum osso paruo, & cum terra reperta in ipsa capsa, & reposita in capsula plumbea cum suo coperto plumbeo clausa, & implumbata circumcirca. Tertia capsa signata B. sigillata duobus sigillis vt supra, & ea recognita, & aperta vt supra ab ea extracta fuere ossa trium corporum Sanctorum cum suis capitibus, & omnia inuoluta sandali rubeo reposita fuere in alia capsa plumbea cum coperto clausa, & implumbata circumcirca vt supra. Quarta Capsa signata C. sigillata, & recognita vt supra ab ea extracta fuere ossa duorum corporum Sanctorum separata cum suis capitibus vlz. vnum corpus supra alterum, prout ita sub Altari veteri iacebant, & inuoluta Sandali albo, re-

posita

posita fuere in capsa plumbea habente diuisorium, seu intermedium pro separatione ipsorum Sanctorum corporum, & ossa corporis Sancti quod superius erat, reconditum fuit in capsa plumbea in parte signata A. & alterum quod erat inferius in ipsa capsa in parte signata B. dehinc capsa ipsa fuit clausa, & circumcirca implumbata vt supra. Quinta capsa lignea sigillata duobus sigillis S. Victoris inscripta S. V., in qua adsunt ossa S. Victoris cum suo capite. Sexta Capsa lignea sigillata vt supra cum inscriptione S.S., in qua adsunt ossa corporis S. Satyri cum capite suo. Hæc enim duo corpora recondita fuere in capsa plumbea intermediata eo met ordine, quo legitur in visitatione prædicta diei vigesimi facta per Illustriss. & Reuerendiss. D. Cardinalem scilicet á latere dextero *sign. S.* Vict. reconditum fuit corpus *S.* Victoris in sandali rubeo cum capite inuolutũ sandali rubeo propter separatio-

tionem menti, & in ea parte capsæ positus fuit lapis lateritius cum inscriptione litterarum reuersarum. S. Victor, qui repertus fuit in *A*rca marmorea veteri, prout legitur in prædicta visitatione. Et ab alio lateræ dictæ *C*apsæ plumbeæ signat. S. Satir, reconditum fuit corpus S. Satyri in sandali viridi cum capite inuoluto sandali viridi, cum lapide cocto inscripto S. Satyrus inuentus in Arca veteri, pro vt supra legitur. Quæ capsa plumbea fuit clausa cum coperto plumbeo & implumbata vt supra, & transportata fuit supra in Ecclesiam ad Altare maius, & subtus ipsum *A*ltare reposita in *A*rca marmorea cum fenestrella ferrea è latere Euangelij, super qua Arca inscripta sunt hæc verba viz. *C*orpora S. S. Vict. mart. & Satyri Confessoris sub Alt. maior. antiqu. *Æ*diũ recondit. Inde Greg. XIII. Pont. Max. huc à Carolo Card. tit. S. Praxedis *A*rchiep. solemniter translata sunt. Sept. cal.

 Aug.

Aug. 1576. Quibus corporibus Sanctis in dicto Altari maiori reconditis, positæ etiam fuerunt cineres dictorum corporum Sanctorum Victoris, & Satyri, in vrnis duabus terræ coctæ coloris viridis vna ad dexteram, & altera ad sinistram altaris super quibus inscripta sunt hæc verba vlz. collecta ex sepulcro Sanctorum Vict. martyris, & Satyri Confessoris. Quibus ita peractis cum sero factum esset, & hora tarda, præfatus Illustriss. & Reuerendiss. D. Cardinalis iussit supersederi à repositione aliarum capsarum existentium in scurolo in Arca marmorea posita in ipso scurolo, vsque ad diem crastinam summo mane, & sic recessum fuit clausis prius cum clauibus ianuis, seu ostijs dicti scuroli per Reuerendum & Magnificum D. Ludouicum Monetam ex iussu præfati Illustriss. & Reuerendiss. D. Cardinalis, quæ claues illicò per eum consignatæ fuerunt ipsi Illustriss. & Reuerendiss.

rendiss. *D.* Cardinali. Et de prædictis iussit prefatus Illustriss. & Reuerēdiss. D. *C*ardinalis, & præfatus Reuerendus D. *A*bbas Monasterij prædicti S. Victoris rogauit per nos Ioannem Baptistam Bonacinam *A*postolica auctoritate Notarium, & Franciscum de Tesseris, & Tiburtium de Naua publicos Mediolani Notarios, & de venerando *C*ollegio Notariorum huius Ciuitatis publicum confici debere Instrumentum vnum, & plura tenoris, & effectus eiusdem. *A*ctum in dicta Ecclesia *S.* Victoris & eius scurolo debite refferendo præsentibus Reuerendo & Magnifico D. Ludouico *M*oneta F. q. Magnifici *D.*Petri, Portæ Nouæ Parochiæ *S.* Eusebij Mediolani. Reuerendo, & Magnifico I. *D.* *D*omino Ioanne Francisco á Basilica Petri Fil. q. Magnifici *D.* Angeli habitante in *C*anonica Ecclesiæ maioris Mediolani, Reuerendo Sacre Theologiæ *D*octore *D.* Iacobo *A*rluno Fil. q. Nobilis *D.* Io: Baptistæ co-

morante in Cannonica *S. Ambrosij* maioris Portæ Vercellinæ Mediolani. Ioanne Francisco della Corua Fil. q. D. Dominici Portæ Vercellinæ Par. S. Matthiæ in Moneta Mediolani; & Nob. Io: Baptista de Tesseris filio prę-fati Francisci Notarij prædicti *Portæ* Ticinens. Paroch. S. Ambrosini in Solariolo Mediolani; Testibus omnibus idoneis vocatis, & rogatis. Postea vero suprascriptis anno, & indictione die vero veneris Vigesimo septimo mensis prędicti. Summo mane *præ*-fati Reuerendi D. *Don Clemens* Abbas S. Victoris, Don Philippus *A*bbas Neruiani & Visitator Congregationis, & D. Hieronymus Abbas Bedagij vt supra. Ad præsentiam præfatorum Reuerendorum *D*ominorum Ludouici Monetæ, & Ioannis Francisci à Basili-ca Petri, ac Notariorum Francisci *de* Tesseris, Tiburtij de Naua, & Io: Baptistæ Bonacinæ Notariorum publicorum infrascriptorum. Accesserunt ad

*A*lta-

Altare maius dictæ Ecclesiæ nouæ, in quo externa die reposita fuit capsa plumbea implumbata cum corporibus Sanctorum Victoris, & Satyri, & cum vrnis duabus & visitato ipso Altari compertum fuit clausum, prout heri sero clausum fuerat, & tunc sublato lapide marmoreo, seu coperto, in eo præfati D. Abbates posuerunt aliam vrnam albam terræ coctæ, in qua positum erat reliquum cineris collectæ ex prædictis Corporibus Sanctorum Victoris, & Satyri & hoc è latere, seu parte Epistolæ dicti Altaris & statim repositum fuit copertum, & clausum fuit circumcirca cum lamis ferreis implumbatis. Deinde accesserunt inferius ad scurolum, & reposuerunt, & recognouerunt capsas quattuor plumbeas hesterna die repositas in ipso scurolo, & tunc accepta capsa plumbea numero quarto intermediata sign. A. & B. deposita fuit in Arca lapidea posita in dicto scurolo à parte Euangelij

Altaris.

Altaris dicti scuroli in hunc modum commodata scilicet pars signata A. á parte dextera versus Orientem & pars signata B. à parte sinistra prout ea corpora iacebant in *A*rca veteri á parte Euangelij altaris veteris Ecclesiæ S. Victoris vnus ad dexteram, & alius ad sinistram, super qua etiã capsa plumbea pro facti clariori intelligentia inscripta fuerunt hæc verba vlz. in parte signata A. erant á cornu Euengelij ad dexteram, & in parte signata B. à cornu Euangelij ad lęuam exinde *præfati* Reuerendi Abbates ad *præsentiã* vt supra, acceperunt capsã plumbeam sub numero primæ capsæ & in qua recondita fuere ossa Sanctorum cum capitibus sex, eamq; reposuerunt in *Ar*ca lapidea sub altari dicti scuroli, eo ordine, quo iacebat sub *A*ltare veteri veteris Ecclesię S. Victoris supra *Ar*cam S. Victoris & super dicta capsa plumbea inscripta fuerunt hæc verba vlz. erant supra Arcam SS. Victoris, & Saty-

& Satyri. Deinde acceperunt tertiam capſam plumbeam paruam eamq; repoſuerunt in alia Arca lapidea intrando cappellam dicti ſcuroli. Poſt modũ pariter acceperunt ſecundam capſam plumbeam, in qua ſunt recondita oſſa trium Sanctorum Corporum, quam depoſuerunt in alia Arca lapidea in dicto ſcurolo à parte Epiſtolæ dicti ſcuroli, ſuper qua inſcripta ſunt hæc verba, vlz. erat a cornu Epiſtolæ. Quæ omnes Arcæ lapideę ſuperpoſitis ſuis copertis lapideis clauſæ fuerunt cum lamis ferreis implumbatis. Pariter etiam in ipſo ſcurolo in angulo a parte dextera intrando Cappellam dicti ſcuroli repoſita reperitur illa Arca marmorea ſatis magna, vt ibi relatum fuit repecta fuerat prope Altare veteris Eccleſiæ S. Victoris á parte Epiſtolæ plena oſſibus, & reliquijs, quę arbitrantur, oſſa Sanctorum, & quæ Arca ita intacta ordinatum fuerat in eo loco reponi, pro vt legitur ex prę-

dicto

dicto Instrumento rogato per præfatum Reuerendum D. Benedictum Cittadinū Prothonotariū, & pro vt supra. Et de prædictis rogatum fuit per nos præfatos proxime Notarios vt supra. *A*ctum in dicta Ecclesia noua S. Victoris, & in scurolo eiusdem debitè refferendo præsentibus ibidem præfatis Reuerendis D. Ludouico Moneta, & Io. Francisco á Basilica Petri, *M*ultum Reuerendo D. Ferrando della Cruce Ecclesiæ *M*aioris Mediolani Archidiacono fil. Mag. D. Io. *Marci* habitante in canonica Ecclesiæ *Maio*ris, D. Io. Francisco della Corua fil q. D. Dominici Portæ Vercellinæ Paroch. S. Matthiæ in Moneta, & M. Petro de Plantanidis fil. q. *D*. Baptistę Portæ Vercellinæ Parochiæ S. *M*artini ad Corpis foris *M*ediolani testibus idoneis &c.

Instrumentum cum signo Tabellionatus antepostito.

Ego Franciscus de Tesseris filius quond. spec.
D. Bar-

D. Bartholomai Ciuitatis Mediolani Porta Ticinensis Paroc. S. *Ambrosini in* Solariolo; *publicus Apostolica; Imperialiquè auctoritatibus Notarius rogatus tradidi; & in fidem subscripsi. &c.*

Concordat *cum alio simili authentico mihi exhibito et per me lecto, & examinato, & quia concordare inueni; Ideo ego* Carolus *Moneta Fil. q. Ioannis P. O. P.* S. *Babyla foris Mediolani publicus* Apostolica*, &* Curia *Archiepiscopalis Mediolani auctoritatibus Notarius ac in eadem* Curia *Notarius* Coadiutor *pro fide subscripsi.*

Nos Casar *de Bland. I. V. D. Apostolicus Prothonotarius Archidiaconus Vercell. &* Curia *Archiepiscopalis Mediolani Vicarius Generalis &c. Vniuersis fidem facimus, & attestamur istum D. Carolum Monetam fuisse & esse talem qualem se subscripsit, eiusq; Instrumentis actis & scripturis publicis huiusmodi semper adhibitam fuisse indiesque adhiberi plenam & indubiam fidem in iudicio & extra.*

In quorum fidem &c. Mediolani ex

dicto Instrumento rogato per præfatum Reuerendum D. Benedictum Cittadinũ Prothonotariũ,& pro vt supra. Et de prædictis rogatum fuit per nos præfatos proxime Notarios vt supra. *A*ctum in dicta Ecclesia noua S. Victoris, & in scurolo eiusdem debitè refferendo præsentibus ibidem præfatis Reuerendis D. Ludouico Moneta, & Io. Francisco á Basilica Petri, *M*ultum Reuerendo D. Ferrando della Cruce Ecclesiæ *M*aioris Mediolani Archidiacono fil. Mag. D. Io. *Marci* habitante in canonica Ecclesiæ *Maioris*, D. Io. Francisco della Corua fil q. D. Dominici Portæ Vercellinæ Paroch. S. Matthiæ in Moneta, & M. Petro de Plantanidis fil. q. *D*. Baptistę Portæ Vercellinæ Parochiæ S. *M*artini ad Corpis foris *M*ediolani testibus idoneis &c.

Instrumentum cum signo Tabellionatus antepostto.

Ego Franciscus de Tesseris filius quond. spec. D. Bar-

D. Bartholomæi Ciuitatis Mediolani Portæ Ticinensis Paroc. S. *Ambrosini in* Solariolo, *publicus Apostolica; Imperialiquè auctoritatibus Notarius rogatus tradidi; & in fidem subscripsi. &c.*

Concordat *cum alio simili authentico mihi exhibito et per me lecto, & examinato, & quia concordare inueni; Ideo ego* Carolus *Moneta Fil. q. Ioannis P. O. P.* S. *Babylæ foris Mediolani publicus* Apostolica, *&* Curiæ *Archiepiscopalis Mediolani auctoritatibus Notarius ac in eadem* Curia *Notarius* Coadiutor *pro fide subscripsi.*

Nos Cæsar *de Bland. I. V. D.* Apostolicus *Prothonotarius Archidiaconus Vercell. &* Curiæ *Archiepiscopalis Mediolani Vicarius Generalis &c. Vniuersis fidem facimus, & attestamur istum D. Carolum Monetam fuisse & esse talem qualem se subscripsit, eiusq; Instrumentis actis & scripturis publicis huiusmodi semper adhibitam fuisse indiesque adhiberi plenam & indubiam fidem in iudicio & extra.*

In quorum fidem &c. Mediolani ex

 Pala-

Palatio Archiepiscopali die quinto Septembris 1656.

Cæsar B. F. G.

Locus ✠ Sigilli.

Iulius Cæsar Gerenzanus Notarius Coadiutor in Cancell. *Archiep. Mediolani pro fide subscripsit.*

In

N Nomine Domini Amen. Anno á Natiuitate eiusdem Millesimo sexcentesimo secundo, Indictione quinta decima, die Sabbati vigesimo tertio mensis Martij, Pontificatus SS. D. N. D. Clementis Diuina prouidentia Papæ Octaui anno vndecimo. Cum in Instrumentis recognitionis, translationis, & repositionis singulariter & debitè refferendo olim scilicet vsq; de anno 1576. diebus xiij. xx. & xxvj. mẽsis Iulij ac xxvij. mensis prædicti á Beato Carolo olim Cardinali & Archiep. Mediolani factarum Corporum SS. Victoris Martyris, & Satyri Confessoris, ac sacrarum Reliquiarum & Corporum, Ossiumq; & Cinerum plurimorum aliorum Martyrum, & Confessorum sub Altare maius Ecclesiæ antiquæ Reuerend. Abbatis & Monachorum Monasterij S. Victoris extra

Portam Vercellinam *M*ediolani olim existentium rogatis vno per Multum Reuerendum D. Benedictum Cittadinū Prothonotarium Apostolicum & Ordinarium Ecclesiæ *M*aioris *M*ediolani, vno alio per *M*ultum Reuerendum I. V. D. Dominum Iosephum *Mascar*dum Prothonotariū Apostolicū eiusdem Beati Cardinalis & Archiepiscopi tunc Vicarium, & alijs per Io. Baptistam Bonacinam Apostolica auctoritate Notarium, & Franciscum de Tesseris ac Tiburtium Nauā publicos Mediolani Notarios, inter cætera adsit capitulū tenoris sequē. vlz. Quinta Capsa lignea sigillata duobus sigillis S. Victoris inscripta S. V. in qua adsunt Ossa S. Victoris cum suo Capite. Sexta *C*apsa lignea sigillata vt supra cum inscriptione SS. in qua adsunt Ossa Corporis S. Satyri cum capite suo. Hæc *enim duo* Corpora recondita fuere in capsa plūbea intermediata eo met ordine, quo legitur in visitatione prædicta diei vigesimi

gesimi

gesimi facta per Illustriss. & Reuerendiss. D. Cardinalem scilicet a latere dextro signata *S.* Vict. reconditum fuit Corpus S. Victoris in sandali rubeo cum capite inuolutum sandali rubeo propter seperationem menti, & in ea parte Capsæ positus fuit lapis lateritius cum inscriptione litterarum reuersarum *S.* Victor qui repertus fuit in Arca marmorea veteri pro vt legitur in prędicta visitatione. Et ab alio latere dictæ Capsæ plumbeæ signat. S.Satyr reconditum fuit Corpus S. Satyri in sandali viridi cum capite inuoluto sandali viridi cum lapide cocto inscripto *S.* Satyrus inuento in *A*rca veteri pro vt supra legitur quæ Capsa plumbea fuit clausa cum coperto plumbeo, & implumbata vt supra & transportata fuit supra in Ecclesiam & ad *A*ltare maius & subtus ipsum Altare reposita in Arca marmorea cum fenestrella ferrea è latere Euangelij, super qua Arca inscripta sunt hæc verba vlz. *Cor*-

pora

pora SS. Vict. Mart. & Satyr. Confesſoris ſub Altari maiori antiquarum Ædium recond. Inde Greg. xiij. Pont. Max. huc á Carolo Cardinali tit. S. Praxedis Archiep. ſolemniter translata ſunt Sept. kalen. Augusti 1576. cumq; præfati Reuerendi Abbas, & Monachi dicti Monast. S. Victoris, ob inſignitatem dictarum reliquiarum precipue vero Capitum dictorum SS. Victoris, & Satyri, & ob eorum erga dictos Sãctos reuerentiam, honorem & deuotionem, & ad hoc vt pietatis deuotioniſq; excitandæ cauſa pro dierum ratione pijs Christi fidelibus exponi poſſint, & in proceſſionibus de more ferri thecas duas argẽteas magni ponderis & valoris fieri curarint, in vna quarũ Caput eiuſdem S. Victoris, in altera vero Caput S. Satyri recondantur, & ad id requiſierint Illustrem & Reuerendiſs. I. V. D. Dominum Antonium Senecam Decanum Eccleſiæ Maioris Mediolani, qui vt piæ, & honestæ petitioni

titioni præfatorum Reuerendorum Abbatis & *M*onachorum ſatisfaceret, & pro præmiſſorum omnium, & ſingulorum plena, & omnimoda executione hodierna die vna cum me notario infraſcripto ſe contulit ad dictam Baſilicam S. Victoris ibiq; ipſe Reuerendiſſimus *D.* Seneca pluuiali indutus, vna cum M. Reuerendo Patre Don Michaele *A*bbate dicti Monaſterij pariter pluuiali induto; & Reuerendo D. Philippo de Mediolano Abbate Vicoboldoni, de Sacriſtia exijt præcedētibus Monachis dicti *M*onaſterij cum quatuor Intortitijs & facta ante Altare maius oratione dum motectum cantaretur in Organo, & aperto ipſo *A*ltari maiori, & Tabula marmorea ſuperiori amota, recognita fuerunt quæ in eo continebantur & in ſtipite *A*ltaris in medio, reperta fuit capſula magna plumbea cuius operculum erat implūbatum, Ita vt nullo modo aperiri poſſet. A dextris vrna viridis coloris.

A par-

pora SS. Vict. *M*art. & Satyr. *C*onfessoris sub Altari maiori antiquarum *Æ*dium recond. Inde Greg. xiij. Pont. *M*ax. huc á *C*arolo *C*ardinali tit. S. Praxedis Archiep. solemniter translata sunt Sept. kalen. *A*ugusti 1576. cumq; præfati Reuerendi Abbas, & *Monachi* dicti Monast. *S*. Victoris, ob insignitatem dictarum reliquiarum pręcipue vero *C*apitum dictorum SS. Victoris, & Satyri, & ob eorum erga dictos Sãctos reuerentiam, honorem & deuotionem, & ad hoc vt pietatis deuotionisq; excitandæ causa pro dierum ratione pijs Christi fidelibus exponi possint, & in processionibus de more ferri thecas duas argẽteas magni ponderis & valoris fieri curarint, in vna quarũ *C*aput eiusdem S. Victoris, in altera vero Caput S. Satyri recondantur, & ad id requisierint Illustrem & Reuerendiss. I. V. *D*. Dominum *A*ntonium Senecam Decanum Ecclesiæ *M*aioris *M*ediolani, qui vt piæ, & honestæ petitioni

titioni præfatorum Reuerendorum Abbatis & Monachorum satisfaceret, & pro præmissorum omnium, & singulorum plena, & omnimoda executione hodierna die vna cum me notario infrascripto se contulit ad dictam Basilicam S. Victoris ibiq; ipse Reuerendissimus D. Seneca pluuiali indutus, vna cum M. Reuerendo Patre Don Michaele Abbate dicti Monasterij pariter pluuiali induto; & Reuerendo D. Philippo de Mediolano Abbate Vicoboldoni, de Sacristia exijt præcedētibus Monachis dicti Monasterij cum quatuor Intortitijs & facta ante Altare maius oratione dum motectum cantaretur in Organo, & aperto ipso Altari maiori, & Tabula marmorea superiori amota, recognita fuerunt quæ in eo continebantur & in stipite Altaris in medio, reperta fuit capsula magna plumbea cuius operculum erat implūbatum, Ita vt nullo modo aperiri posset. A dextris vrna viridis coloris.

A par-

A parte ſiniſtra vrnę itidem duę altera viridis, altera rubei coloris. In angulo Altaris prope vrnam rubeam vaſa quædam inſtar canalium in quibus fortè ſunt Cineres. Ipſaq; capſa plumbea educta & ſuper menſa collocata præfatus Reuerendiſs. D. *Seneca* incenſauit, factaq; eius recognitione reperta eſt ſignata à latere dextro S.V. & ab alio latere S. Sa. & quod Reliquię erant inuolutæ illæ quidem S. Victoris ſignate S. V. à parte anteriori ſerico rubeo illæ vero S.Satyri ſignate *S. Sa.* ſerico viridi à parte poſteriori. *Amoto* velo rubeo repertũ eſt inter ſacra oſſa per multa S. Victoris in vna parte Caput eiuſdẽ S. Vict. ſerico rubeo inuolutum. Quibus ſic recognitis præfatus Reuerendiſs. Seneca, vna cum M. R.P. Abbate ſupraſcripto partes minores *Capitis* mentum ſcilicet & aliquos *dentes* á reliquo *Capitis* ſeparatos ſerico eodem inuolutos repoſuit in eadem *Capſa* loco vbi prius erant. *Pars* vero

Capi-

Capitis ſuperior integra, mento excepto, fuit velo rubeo nouo inuoluta, & repoſita in theca argentea honorifice confecta, ad effectum de quo ſupra. Et duo dentes in pixide argentea repoſiti fuerunt ad partem, pro Illuſtriſs. Cardinalibus Borromeo & Sfondrato. In eadem Capſa á latere verſus litteras exteriores repertus fuit later fictilis cum litteris antiquis. *S.* Victor ordine retrogrado ſcriptis.. *D*einde amoto velo viridi in alia parte intermediata ſimiliter reperta fuerunt oſſa permulta, ita vt plena eſſet ſacris Oſſibus S. *S*atyri, & inter alia caput velo viridi inuolutum, cum latere perantiquo ſcripto S. Satyr. His pariter ſic recognitis præfati Reuerendiſs. Seneca & *A*bbas ſupraſcriptus duobus dentibus ad partem in eodem prixide repoſitis pro præfatis Illuſtriſs. Dñs. Tum reliquijs S. Satyri corporali mundo tectis; *C*aput integrum velo albo nouo inuoluerunt & in theca argentea honorifica

ca reposuerunt ad effectum de quo supra. Hisq; peractis præfatus Reuerendissimus D. Seneca, & Reuerendi Abbates prędicti Thecis argenteis acceptis processionem fecerunt circa Ecclesiam sub baldachino præcedentibus Monachis cum luminibus, & inde fuerunt ad confessionem, vbi repositis Thecis super Altari missa celebrata est à prefato Reuerendiss. D. Seneca. Interea vero Capsula prædicta operculo suo cooperta, ac plumbo implumbata, reposita fuit in dicto Altari suo loco, deinde vrnæ & capsula prædicta fuerunt panno serico quem brocatellum vocant coloris aurei tectæ; Tum stipes Altaris tectus fuit lapide integro sericeo impolito, deinde mensa Altaris super posita pro vt ante erat, & opere cęmentario, ac ferreis quibusdam clauibus, ac plumbo cum stipite firmata, in cuius quidem Altaris stipite á parte anteriori sunt scripta litteris grādioribus in marmore incisa, verba illa vt supra

pra in prima narratiua huius Instrumenti descripta. Celebrata vero missa recondite fuerunt thecæ prædictæ argenteæ in quibus inclusa fuerunt sacra Capita in reliquiario quod supra Altare confessionis fabricatum est, cuius crates ferrea, quatuor clauibus munita est, diuerso opere fabrili confectis, præter antas nuceas exterius auro ornatas, seu depictas & cum verbis sequentibus. In antea dextra. Sanctorum petenda sunt suffragia. In antea sinistra. Vt ipsi supplicent pro Ecclesia. Beda. Et de prædictis, &c. Actum vt supra singula singulis congrue refferendo, præsentibus Reuerendo D. Gabriele Palauicino Clerico Mediolani habitante in Ædibus S. Sepulchri Mediolani, & M. R. S. T. D. Domino Io. Paulo de Clericis Præposito Congregationis Oblatorum, ambobus testibus idoneis ad præmissa vocatis specialiter atq; rogatis, ac etiã præsẽtibus quã pluribus alijs personis.

Instrumentum cum signo Tabellionatus antepoſito.

Ego Iacobus Antonius Cerrutus F.q. *Baptiſtæ* P. *Romanæ Par.* S. *Nazarij in Brolio Mediolani publicus Apoſtolica auctoritate, & Curiæ* Archiepiſcopalis *Mediolani Notarius rogatus tradidi, & in fidem me ſubſcripſi.*

Concordat *cum alio ſimili authentico mihi exhibito et per me lecto, & examinato, & quia concordare inueni; Ideo ego* Carolus *Moneta Fil. q. Ioannis* P. O. P. S. *Babylæ foris Mediolani publicus* Apoſtolica, & *Curiæ Archiepiſcopalis Mediolani auctoritatibus Notarius ac in eadem* Curia *Notarius* Coadiutor *pro fide ſubſcripſi.*

Nos Cæſar de Bland. I. V. D. Apoſtolicus *Prothonotarius Archidiaconus Vercell. & Curiæ Archiepiſcopalis Mediolani Vicarius Generalis &c. Vniuerſis fidem facimus, & atteſtamur iſtum D. Carolum Monetam fuiſſe & eſſe talem qualem ſe ſubſcripſit, eiuſq; Inſtrumentis actis & ſcripturis publicis huiuſmodi ſemper adhibitam fuiſſe indieſque adhibere plenam*

&

& indubiam fidem in iudicio & extra.

In quorum fidem &c. Mediolani ex Palatio Archiepiscopali die quinto Septembris 1656.

C. *B. V. G.*

Locus ✠ Sigilli.

Iulius Cæsar Gerenzanus Notarius Coadiutor in Cancell. Archiep. Mediolani pro fide subscripsit.

Prisca

Prisca Documenta quibus Face VI. diximus astrui existentiam Corporis Sancti Victoris in Portiana hic referuntur.

ATtestor ego Notarius infrascriptus, qualiter in Instrumento antiquo in carta pergamena conscripto, existente in Archiuio Venerandi Monasterij S. Victoris ad Corpus Mediolani, donationis, scilicet, factae per Gotifredum filium Aycardi de loco Barate fauore Arderici Abbatis Sancti Victoris Mediolani, rogato per Ioannem Notarium Sac. Pallatij, & Iudicē Mediolani degentem, die nona Martij, Idictione septima, Imperij Secundi Henrici Imperatoris Augusti anno octauo, inter alia leguntur hęc verba videlicet. *Monasterio Beati* Christi *Martyris Victoris, vbi eius* S*anctum quiescit* C*orpus*

pus. Et vt latius legitur dicto Instrumento debitis solemnitatibus vallato, per me diligenter viso, & examinato, & in eodem Archiuio reposito cui &c. Et pro fide me subscripsi hac die vigesima septima Sepeembris 1656.

Franciscus Caratus fil. Aloysij pub. Apostolica Imperialiq; auctoritatibus Me*diolani Notarius In fidem subscripsit &c.*

N*Os Petrus Iacobus* Macchius, *& Franciscus* Maria *Zarara* Abbates *Vniuersitatis* Collegij *Dominorum Notariorum* Mediolani, *fidem facimus, & attestamur dictum* Franciscum Caratum *esse publicum* Me*diolani Notarium, eiusq; scripturis ab eo sicut vt supra subscriptis, plena adhibetur fides in iudicio, & extra, In quorum fidem &c*

Mediolani die 27. Septembris 1656.

Locus ✠ Sigilli.

Carolus Maynus Modroenus

V. Cancell.

Atte-

ATtestor ego Notarius infrascriptus, qualiter in Instrumento antiquo in carta pergamena conscripto existente in Archiuio Ven. Monasterij S. Victoris Mediolani. Cambij scilicet sequuti inter Reuerendiss. *D.* Arnulphum Archiepiscopum *Mediolani*, & Alteramum Abbatem S. Victoris de nonnullis bonis de Lorentigio rogato per *D*auid Notarium Mediolani anno primo Regni Henrici in Italia, sub die primo Aprilis, & manu propria eiusdem Arnulphi, & aliorum sex Iudicum Sac. Palatij subscripto, inter alia leguntur hæc verba videlicet; *Nec non & D. Alteramus Religiosus Abbas* Mo*nasterij Beati Christi* M*artyris Vict. vbi eius Sãctũ Corpus requiescit.* Et vt latius legitur dicto Instrumẽto debitis solẽnitatibus vallato, per me diligẽter viso, & examinato, & in eodẽ Archiuio reposito cui &c. Et pro fide me subscripsi hac die 27. Sep. 1656.

Franc. Caratus *pub. Apost. Imperialiq; auct. Mediol. Not. in fidem subscripsit.*

Atte-

ATtestor ego Notarius infrascrip. qualiter in Instrumēto ātiquo in carta pergamena cōscripto, existēte in Archiuio Venerādi Monasterij S. Victoris ad Corpus Mediolani; Inuestiturę scilicet libellariæ factæ per Gotifredū Abbatem dicti Monasterij S. Victoris, in Pollonem Lampugnanum de bonis Curti Iuris dictæ Abbatiæ, rogato per Ambrosiū Notariū, & Iudicē Mediolani, de anno 1093. die 11. Aprilis, Indictione prima, inter alia leguntur hęc verba vlz. *Placuit atq; conuenit inter Gotifredum Dei gratia humilem Abbatem Monasterij S. Victoris vbi eius Sāctū quiescit Corpus.* Et vt latius legitur dicto Instrumēto, debitis solemnitatibus vallato, per me diligenter viso, & examinato, ac in eodem Archiuio reposito, cui &c. Et pro fide me subscripsi, hac die 27. Sep. 1656.

Franciscus Caratus pub. Apost. Imperialiq; auctoritatibus Mediolani Notarius in fidem subscripsit &c.

ATtestor ego Notarius infrascriptus, qualiter in Instrumẽto antiquo in carta pergamena conscripto, existente in Archiuio Venerandi Monasterij S. Victoris ad Corpus Mediolani; donationis scilicet factæ per Gotifredum & Zurlanam Iugales de *Landriano*, fauore Venerandi Monasterij S. Victoris prædicti, rogato per Ayraldum, & Leonẽ Malcauacam Notarios Sac. Pallatij Mediolani degentes, die 3. Februarij 1141. inter alia legũtur hæc verba, vlz. *In Ecclesia & Monasterio S. Victoris vbi eius Sanctum requiescit Corpus constructo*. Et vt latius legitur dicto Instrumento, debitis solemnitatibus vallato, per me diligenter viso, & examinato ac in eodem Archiuio reposito, cui &c. Et pro fide me subscripsi, ac die 27. Septembris 1656.

Franciscus Caratus pub. Apostolica Imperialiq; auctoritatibus Mediolani Notarius in fidem subscripsit &c.

Atte-

ATtestor ego notarius infrascriptus, qualiter in Instrumēto antiquo in carta pergamena conscripto existente in Archiuio Venerandi Monasterij S. Victoris ad Corpus Mediolani relaxationis, scilicet, factæ per Augustinum Arconatum de duabus partibus ex tribus pro indiuiso petiæ vnius terræ prati, positæ in loco Curti fauore Monachorum S. Victoris rogato per Ambrosium de Capite muro notarium Sac. Pallatij Mediolani degentem, die 14. Iulij. 1175. Indictione octaua leguntur inter cætera hæc verba viz. *Vbi erant Monachi Monasterij S. Victoris situm propè hanc Ciuitatem Mediolani, vbi eius Sanctum requiescit Corpus.* Et vt latius legitur dicto Instrumento debitis solemnitatibus vallato, per me diligēter viso, & examinato, ac in eodem Archiuio reposito, cui &c. Et pro fide me subcripsi hac die 27. Sept. 1656.

Franc. Caratus pub. Apostolica Imperialiq; auct. Med. not. in fidem subscripsit. &c.

ATtestor ego notarius infrascriptus qualiter in Instrumento sententiæ latæ per Gulielmum Calzagrisam Consulem Mediolani, fauore D. Ambrosij Abbatis Ecclesiæ Monasterij S. Victoris contra Villanos de loco Agracino rogato per Castegnianegam Mediolani notariũ die sabbati quarto kal. Septẽbris 1181. cõscripto in carta pergamena, existente in Archiuio V. *Monasterij predicti S.* Victoris *Mediolani*, inter alia leguntur hæc verba videlicet. *Inter D. Ambrosium Abbatem Ecclesia* Mona*sterij* S.*Vict. vbi eius* Sa*nctũ requiescit Corpus*. Et vt latius legitur dicto Instrumento debitis solemnitatibus vallato, per me diligenter viso, & examinato, ac in eodem Archiuio reposito, cui &c. Et pro fide me subscripsi hac die vigesima septima Settembris 1656.

Franciscus Caratus publicus Apostolica Imperialiq; auctoritatibus Mediolani *notarius in fidem subscripsit. &c.*

Atte-

ATtestor ego Notarius infrascrip. qualiter in Instrumẽto ãtiquo in carta pergamena cõscripto existẽte in Archiuio V. Monast. S. Vict. ad Corpus Med^ni^. Inuestiturę sz. simplicis factę per D. Ambrosiũ Abbatẽ Ecclesiæ Monast. B. Victoris, in Grapiũ, qui dicitur Abbas, de Ciuitate Mediolani, rogato per Ioannẽ Cagabarer Sac. Pallatij notariũ, *M*ediolani degẽtẽ anno Dominicę Incarnationis 1182. quarto Cal. Februarij, Indictione quinta decima, inter cætera leguntur hæc verba sequentia vlz. D. A*mbrosius Abbas Ecclesiæ Monasterij Beatiss. Victoris Martyris, vbi eius Sanctum requiescit Corpus*. Et vt latius habetur dicto Instrumento debitis solemnitatibus vallato, per me diligenter viso, & examinato, ac in eodem Archiuio reposito, cui &c. Et pro fide me subscripsi hac die 27. Septembris 1656.

Franciscus Caratus *Fil.* A*loysij pub. Apostolica Imperialiq; auctoritatibus Mediolani notarius in fidem subscripsit.&c.*

Nos

NOs Petrus Iacobus Macchius, & Franciscus Maria Zarara Abbates Vniuersitatis Collegij Dominorum Notariorum Mediolani, fidem facimus, & attestamur dictum Franciscum Caratum esse publicum Mediolani Notarium, eiusq; scripturis ab eo sicut ut supra subscriptis, plena adhibetur fides in iudicio, & extra, In quorum fidem &c

Mediolani die 27. Septembris 1656.

Locus ✠ Sigilli.

Carolus Maynus Modronus
V. Cancell.

FINIS.

		Errata	Correcta
In Titulo lin.	10	Monaco	Monacho
Pag. 3	4	Abbas	Abbatis
Prolegom.			
Pag. 1 retro	15	insulptam	insculptam
Pag. 4	13	irratus	iratus
Pag. 8 retro	1	afferentes	afferentibus
Pag. 9	21	Santi	Sancti
In Facibus			
Pag. 8	10	sicura	secura
12	17	historiæ	historicæ
14	3	appatus	apparatus
15	6	carius	charius
16	13	inuentum	in ventum
19	20	innundantis	inundantis
31	8	suscitandi	sciscitandi
35	9	vbi statutis	vbi statuis
41	23	uon	non
45	12	Bonus Bonius	Bonus Boninus
46	19	dimidatio	dimidiatio
51	5	ætera	æthera
54	6	Lanrentium	Laurentium
86	15	delactum	delatum
89	4	nihiloscetius	nihilosecius
93	17	reliquias	reliquas
96	12	noblitate	nobilitate
97	13	Gaultuaneus	Galuaneus
99	21	extimandi	æstimandi
107	6	plasmodiæ	psalmodiæ
109	6	præfert	perfert
111	17	stationalis	stationalium
141	12	materibus	materiebus
176	1	ostionum	ostiorum
176	21	munima	munimina
179	7	insidis	insidijs
179	20	indigebant	indigebat
180	18	Patris	Patrum
182	4	vocaret	vacaret
185	7	Cænobrarchæ	Cænobiarchæ
192	16	translato	translatio
213	11	ad altero	ab altero

		Errata	Correcta
218	15	nam quo	nam quomodo
221	18	iaterpretationem	interpretationem
232	11	propriorem	propiorem
233	18	effodiendi	effodienti
239	15	Chonographorum	Chronographorum
240	12	I nunc è lapidibus fide	I nunc & lapidibus fide
249	18	confistam	confitam
250	9	intereat	intererat
265	1	Dulingo	Dungalo
266	16	Reliquis	Reliquijs
267	4	prostrant	prostant
274	9	indagatur	indagator
285	7	loeum	locum
291	11	sunt	sunto
292	3	substollendam	sustollendam
295	10	Saellorum	Sacellorum
302	3	obnent	obtinent
308	12	Santi	Sancti
323	2	eorum	earum
326	9	opponis	opponet
332	8	qrod	quod
333	1	mussilauerit	mussitauerit
335	4	Ecclesiasticus	Ecclesiasticis
347	21	mulatum	tumulatum

Errata leuiora benignus Lector ex se animaduertet, excusabit, & corriget.

